Gérard Klein

Povestiri de parcă ar fi...

Histoires comme si, 1985

Nostalgice

ÎNTÂLNIRE

Să fi fost cam pe la cinci. Era cald şi senin. Strada era plină de trecători şi de praf, albă toată, iar casele, roşii, un roşu spălăcit şi şters, de cărămizi arse şi uscate la soare, cu mari dâre cenuşii acolo unde, vreme de zeci de ani, micile torente ale burlanelor se năpustiseră nelipsit în rarele zile de ploaie.

Când şi când, se simţea adierea unei pale uşoare de vânt, iar oamenii fremătau de plăcere. O clipă, se lăsa liniştea, apoi buzele mecanice începeau să brodeze iarăşi cuvinte fără şir.

— Încă puţină gheaţă?

— Te rog.

Cuburile de gheaţă răsunau în pahare şi era plăcut să le-auzi. Reflexele paharelor jucau pe zidul alb din faţă, încremeneau, apoi porneau din nou să umble, ca nişte bucăţele de soare sfărâmate, un adevărat mic teatru de lumini. O orchestră ce nu se vedea cânta o melodie lenevoasă. Strada, la fel ca şi oraşul, avea un aer de sărbătoare. Aşa fusese în toate zilele trecute, şi-aşa avea să fie în toate zilele ce urmau să vină. Oamenii din partea locului nu regretau nimic şi nici n-aşteptau nimic. Erau mai curând săraci, da, în felul lor, păreau fericiţi. De aceea, la vremea vacanţei, străinii năpădeau în număr mare, se aşezau pe terasele cafenelelor şi nu făceau decât să se uite cum locuitorii oraşului trec prin faţa lor şi trăiesc.

Oamenii care purtau cămăşi albe erau străini. Eu însumi purtam cămaşă albă. Oamenii din partea locului nu purtau niciodată alb. Ştiau că albul e o culoare gravă şi tristă, o culoare de doliu, iar bărbaţii, femeile, copiii erau îmbrăcaţi la fel şi casele în toate nuanţele curcubeului, în afară de alb, care e o culoare compusă, şi tristă, şi solemnă. Dar poate că albul acela pe care-l purtam noi, străinii, era cât se poate de potrivit cu doliul pe care-l purtam în noi înşine, cu nesfârşitul şi cumplitul regret.

Omul mergea fără grabă, hoinărind. Purta cămaşă albă şi pălărie albă, uşor dată pe ceafă, în mâna dreaptă ţinea o pereche de mănuşi albe, şi era un străin. Dar poate că părea

mai străin decât toţi ceilalţi, cine ştie? Nu era foarte înalt. Trăsăturile-i erau adânc dăltuite, înconjurate de zbârcituri. Mâinile-i erau lungi şi slabe, cu degete ce băteau aerul întruna, precum aripile numeroase ale unei păsări palide şi monstruoase. Ochii i se aflau într-o neîncetată căutare.

L-am recunoscut aproape imediat. Mi se părea că-l mai văzusem. Să fi fost acel ceva, îngrijorat, din ochii lui sau zbaterea neîncetată a degetelor ce mi-a trezit o amintire profundă? Când l-am văzut, un soi de spaimă s-a strecurat în mine, rece şi lunecoasă, şi deşi era lipsită de cel mai mărunt înţeles, palmele mi s-au umezit dintr-o dată, pielea frunţii mi s-a tras spre tâmple şi-am pălit brusc.

M-a văzut şi el şi m-a ţintuit cu privirea. Ceea ce nu-mi era pe plac. Nu ştiam unde putusem să-l întâlnesc. Nu-i ştiam numele. Nu exista nici un motiv să mă înfricoşeze şi nici nu mă înfricoşa cu-adevărat. Nu, doar amintirea străveche, inexplicabil legată de ochii lui gălbui, ciudaţi şi scânteietori şi de mâinile lui mişcătoare aducea dintr-o dată la suprafaţă, dintr-o zonă a inconştientului, neliniştea aceea.

Veni spre mine.

— Te-am mai văzut undeva, îmi spuse.

— Şi eu pe dumneata, am zis zâmbind, deşi nu mă simţeam în largul meu.

— Sunt un străin. Şi dumneata eşti străin. Amândoi suntem străini.

— Fără-ndoială. Pe-aici colcăie de străini în timpul verii.

— Nu asta voiam să spun.

Nu ştiam ce voia să spună. Mă intriga şi mă irita în acelaşi timp. Nu-l întâlnisem niciodată, nicăieri şi nu exista nici un motiv ca vederea lui să mă neliniştească. Era vorba de una dintre acele coincidenţe exasperante, unul dintre acele amănunte care te fac să te întorci după un trecător, deoarece o anumită trăsătură de-a lui îţi aminteşte de un prieten. Sau de un duşman.

— Stai jos şi ia un pahar, am zis.

Era mai presus de puterile mele. Dar voiam să fiu cu conştiinţa împăcată.

Primi. Mă privea insistent.

— Unde te-am văzut? am întrebat, la întâmplare. La Paris, cumva?

— N-am fost niciodată la Paris.

— Londra?

— Nu.

— Eşti un turist. Un mare călător. Sunt convins că te-am întâlnit undeva, sub un soare la fel de strălucitor ca şi cel de-aici. Să fi fost la Geneva, la Cairo, la Atena?

— Nici vorbă.

— La Bombay?

— N-am fost acolo.

— Ascultă, am zis. De cumva ţi-ai pus în cap să mă intrigi, poţi să fii cât se poate de sigur că ai reuşit. Îmi amintesc vag de dumneata. Ştii cum e. Vedem atâtâ lume. Iar soarele era la fel de arzător ca şi azi, când te-am văzut ultima oară.

Nu era adevărat. Nu-mi aminteam vag. Ci foarte precis. Ultima oară ne întâlnisem pe un soare cumplit de neînduplecat şi arzător — iar cerul nu era senin. Sta asemeni unei umbre în faţa mea, iar eu nu izbuteam să-mi amintesc de altceva decât de ochii şi de mâinile lui.

— Un altfel de soare, zise.

Ne întâlnisem pentru ultima oară. Ultima oară. Dar înainte ne mai întâlnisem încă de-o mie de ori. Un milion de ori. Şi-aceeaşi nelinişte, aceeaşi îngrijorare stăruia în ochii lui gălbui.

— N-am fost cumva colegi de şcoală?

Începu să râdă.

— Ultima resursă, nu-i aşa? Nu, n-ai ghicit câtuşi de puţin.

— Stai aşa. Te aflai în seara aceea la Madrid, nu-i aşa? Era atât de cald, atmosfera atât de încărcată. Te aflai chiar în faţa unui reflector. Îţi aminteşti de cântecele penitenţilor de pe stradă? Şi de bărbatul acela care purta un smoching roşu, extravagant? Şi jocurile de artificii. Şi una din rachete care a căzut şi-a dat foc la un acoperiş din oraş.

— N-am văzut nicicând aşa ceva.

Adevărat. Nu putea fi acolo, în seara aceea. Nu putea fi nicăieri. Şi-n timp ce prin mintea mea se perindau sumedenie de feţe, am dobândit certitudinea că nu se afla nici un loc pe pământ unde să-l fi putut vedea.

Zâmbea. Ochii lui îşi băteau joc de mine, în vreme ce eu căutam. Şi iarăşi l-am privit şi l-am recunoscut, oh! l-am recunoscut, era una dintre cele mai vechi amintiri ale mele şi oricât de departe mi-aş fi scotocit în minte, vedeam ochii şi

mâinile acelea, ca şi cum la intervale regulate ar fi fost necesar să ne întâlnim. Şi totuşi faţa i se schimbase, fără ca eu să mi-o pot imagina altfel, şi poate că numai strălucirea aceea, gălbuie, a ochilor, trezea în mine o mulţime de amănunte.

În amintirea mea, în afara ochilor şi-a mâinilor lui ce se zbăteau ca aripile unei păsări, nu mai exista nimic. Nimic din ce-aş fi putut preciza, şi totuşi ştiam că înfăţişarea lui era alta decât cea pe care-o vedeam acum.

— Nu-ţi aminteşti?

— Nu, am zis, absolut nimic.

— Într-o anumită măsură, ai avut noroc. A-ţi aminti, nu-i întotdeauna plăcut. Şi totuşi o groază de oameni ar da nu ştiu cât să-şi poată aduce aminte.

— Să-şi aducă aminte de ce?

— Fă o sforţare.

Mi-am golit paharul.

— Ciudat lucru mai e şi uitarea, spuse. Să fie vorba de-o distrugere fizică ori de-o eroziune? De un refuz, de-o respingere, de efectul unei spaime groaznice? Cine ştie? Se întâmplă ca frânturi de amintire să înoate la suprafaţă, ca sfărâmăturile unei nave, dar niciodată nava în întregimea ei nu va pluti pe apă. Eu însumi am pierdut sumedenie de amănunte. Dar ştiu mai multe decât dumneata. Nu-ţi aminteşti decât de mine. Şi am înţeles de ce, când am văzut că mă ţintuieşti din priviri. Aşa că hai, fă un efort.

— Care ţi-e numele? am întrebat.

— La ce ţi-ar folosi? Niciodată nu l-ai auzit.

Avea dreptate.Spaima a coborât asupră-mi ca o plasă, strângându-mă-n ochiurile ei. Soarele păru dintr-o dată să se întunece. În pupile mi se întipărise un soare de-o mie de ori mai strălucitor, iar noi ne târam în noroi.

— O, Doamne, am exclamat.

Închisesem ochii.

Era un glod roşu şi vâscos. Nici că se afla ceva mai plăcut decât să te bălăceşti în el.

— E mai bine, mă încurajă el.

Apoi, ceva se declanşă în mintea mea. Îşi făcură apariţia mulţime de alte imagini, şterse, amestecate, suprapuse, neliniştitoare.

— Nu aici te-am întâlnit.

— Nu, nu aici.

Nu voiam să-l întreb ce înţelege prin *aici.* Şovăiam să mă gândesc *aiurea.* („Aiurea" era prea târziu, prea cumplit.)

— Unde era? am întrebat totuşi, după o clipă de şovăială.

— Unde vrei. Nici eu nu ştiu. În trecut; în viitor. În afara Pământului.

Din nou am închis ochii. Încercam să urc cât mai departe cu putinţă. Dar nu exista nici sfârşit, nici început. Descoperisem un drum nou, o cale nemărginită, străjuită de umbre înfricoşătoare.

— Suntem nebuni, am spus eu.

Îmi făcu cu ochiul, cu cel drept.

— Poate. Dar, de fapt, suntem străini. Călători.

— Înţeleg.

— Nu înţelegi nimic. Vechea poveste. Unde erai înainte? Vreau să spun, înainte de-a te naşte. Nu ştii. Nimeni nu ştie nimic. Tot ce-ţi aminteşti e că în lumea aceea m-ai întâlnit pe mine. Dar înainte de lumea asta? O alta. Dar înainte? Şi înainte? înainte? Aminteşte-ţi. Totdeauna ne-am întâlnit. Călătorim amândoi. Peste tot suntem străini. Îţi poţi aminti de vreo lume în care să nu fi fost străin?

Simţeam cum spaima mi se strecoară în inimă.

— De câte ori ne-am întâlnit? De două ori. De trei ori. De un milion de ori. Nu ştii. Nimeni nu ştie. Singurul de care-ţi aminteşti sunt eu. Şi singurul de care eu îmi amintesc eşti dumneata. De ceva din dumneata. Ai avut alte forme şi alte trupuri, dar există ceva în dumneata care nu s-a schimbat. Acelaşi lucru şi în cazul meu. Şi tocmai asta recunoaştem. De ce te aflai azi, în oraşul ăsta? Nu ştii. Nici eu. E perioada vacanţei. Nu-i un motiv. Întâmplarea? Slăbeşte-mă cu argumentul ăsta. Trebuia să ne întâlnim. Doar ca să ne amintim un pic. Doar ca să aducem la suprafaţă câteva crâmpeie dintr-o amintire moartă.

Îşi umplu paharul şi bău. Vorbea din ce în ce mai repede, dar nu părea câtuşi de puţin enervat. Ochii lui gălbui şi strălucitori rămâneau reci. Şi doar interesaţi.

— Sunt atâtea lucruri pe care nu le ştim, spuse. Eu ştiu doar cu ceva mai mult decât dumneata, dar atât de puţin, atât de puţin...

Păru descurajat dintr-o dată. Se uită pe stradă şi la oamenii neştiutori care treceau, tropăiau, alergau, ţipau.

— Crezi că şi ei călătoresc, la fel ca şi noi? am întrebat

încet.

Eu aşa credeam. Nu puteam face altfel.

— Nu ştiu, îmi răspunse. Nu ştiu. Nu cred. Nu-mi amintesc decât de dumneata. Suntem străini amândoi, săritori peste timp. Am încercat să aflu dacă ei îşi amintesc. Le-am pus întrebări. Am citit mii de cărţi. Toate operele fantastice de pe Pământ. Ca să aflu dacă vreunul dintre visătorii ăştia păstrează urma unei alte lumi. Dar n-am găsit nimic. Doar urme. Nimic mai mult.

O uşă se deschise în mintea mea. Am simţit cum prin vine îmi curge un sânge rece. Adulmecam un miros îngrozitor, care-mi plăcea la nebunie. Degetele mi s-au crispat şi nişte gheare de oţel râcâiră o cuirasă de solzi. Ochii galbeni se aprinseră în faţa mea, iar eu am căzut pe spate, m-am cufundat şi m-am vârât adânc în smârcuri.

Am pălit. S-a uitat la mine şi-a zâmbit.

— Şopârle, am spus. Vocea îmi era înecăcioasă, ascuţită!

Dădu din cap, zicând:

— Aproape. Aproape. Un savant le-ar da alt nume.

— E groaznic. Nu vreau să mă mai întorc acolo. E vina dumitale.

— Nu-i nimic. N-ai văzut nimic. Nu-ţi aminteşti mare lucru. Nici nu ştii ce-i mai rău. Sunt nopţi întregi în care amintirile mă năpădesc. Nu pot dormi, şi un milion de lumi se află aici. Şi dumneata te afli aici. Nu totdeauna eşti frumos, să ştii! Vânturile ce-aduc duhori dinspre sud, ceţurile ce-năbuşă strigătele, lucrurile astea care ating şi pipăie, şi-apoi forţa, colcăiala vătămătoare pe care-o simţi în dumneata. Cheful pe care-l ai de-a vâna şi de-a sfişia o victimă nevrednică. Am fost stăpânii Pământului în vremea aceea, poate. Mlaştinile tremurau de friguri. Eram greoi, puternici şi vătămători. Aveam o ştiinţă şi-o inteligenţă diferite. Am înălţat oraşe. Ne-am bătut zile intregi.

Schiţă un zâmbet ce aducea cu o grimasă. Îmi atinse braţul.

— Acum nu ne mai batem. Am ostenit.

— De ce ne băteam? am întrebat.

Am văzut că ochii îi erau răi, plini de ură.

— Nu-ţi aduci aminte? Pentru ea. Întoarce-te acolo.

Am închis ochii. Înlăuntru, mă zbăteam disperat. Zadarnic. Ceţurile mă înconjurau, aşa cum spusese. Am încercat să mă mişc, dar o osteneală de neînvins pusese stăpânire pe mine.

Apa ce se întindea în jurul meu căra o spurcăciune negricioasă. Ochii cei gălbui mă pândeau dindărătul unui tufiş de barba-ursului. Câmpul meu vizual era jos şi îngust. Nu puteam vedea cerul. Cu mare greutate am întors capul şi-am văzut-o.

Mă cuprinse o emoţie puternică, plină de greaţă. Mai mult de jumătate, *ea* era cufundată în smârcuri. Stătea neclintită. În gheare ţinea ceva nedesluşit. Solzii îi erau verzi, în afară de locul de sub gât, unde se făceau albi. Ieşise dintr-un coşmar. Şi mă atrăgea nemaipomenit de tare. Ştiam că e frumoasă.

Ochii ei, albicioşi şi imobili, ne ţintuiau. Era o anume bucurie rece în atitudinea asta. De multă vreme se uita la noi.

Pentru ea ne bătusem.

Şi ştiam că privirea celuilalt, pitit înapoia tufişului de barba-ursului, sta aţintită pe gâtul meu, în punctul vulnerabil. Şi mă uitam la ea. Şi stăteam nemişcaţi, toţi trei. Şi nu ştiam dacă trebuie să dau îndărăt, târâridu-mă spre o baltă âdâncă. Şi ştiam că el asta aşteaptă. Şi mai ştiam că ea se întreba care dintre noi va renunţa primul. Iar eu rămâneam pe loc, gâfiind răguşit, scoţându-mi ghearele. Şi l-am simţit şovăind şi m-am năpustit asupra lui într-un zgomot moaie, de apă clătinată, de iarbă zdrobită, de clisă brăzdată de un plug de corn. I-am văzut ochii şi am vrut să fug. Nu în spaţiu, ci în timp. Am vrut să ies din trupul acela. Am făcut un salt imprecis. Şi-am dat şi mai mult înapoi, pe bulevardul erelor.

O amintire datând de un miliard de ani. Pluteam prin spaţiu. Imobili şi informi. Spori. Stele se aprindeau şi explodau, de jur împrejurul nostru. Eram mari şi zadarnici. Domneam asupra unei eternităţi goale.

— Acum eşti sigur?

Am spus că da. Niciodată n-avusesem nici cea mai măruntă îndoială. Îmi aminteam de-adevărat. Mâinile îmi tremurau. Instinctiv, ochii mei îi căutau gâtul. Scoase un creion din buzunar şi făcu un semn pe faţa de masă din hârtie. Ochii mi-au fulgerat.

— Adu-ţi aminte. Trebuie să-ţi aduci aminte. Ştii ce înseamnă asta?

Semnul. Îndreptată spre mine, faţa îi era atentă. Îmi strânse braţul. Şi iarăşi, instinctiv, am bătut în retragere. M-am gândit la o altă atingere.

— De ce ţii atât de mult să-mi amintesc?

— Vreau să ştiu, înţelegi? Vreau să ştiu de unde vin. Poate că ai mai mult noroc decât mine. Poate că amintirile dumitale sunt mai vechi. Semnul ăsta e o cheie, înţelegi? Trebuie să-mi spui.

Semnul era cheia. Şi am plonjat cu o sută de milioane de ani în urmă şi am văzut, scrijelit pe un perete neted de stâncă — să fi fost expresia vreunei arhitecturi puternice, rasă pentru totdeauna de pe suprafaţa planetei, sau era vorba de înfăţişarea normală a unor munţi nou-născuţi? — de către o gheară uriaşă şi ascuţită, semnul. Iar doi ochi enormi, goi şi gălbui, mă întrebau înainte de-a mă înfrunta. Şi-n vreme ce în sens invers se depanau timpuri necuprinse şi fără de număr, am văzut semnul pecetluindu-se în gropile adânci ale mării, pe coloanele templelor saurienilor uriaşi, în vârful custurilor stâncoase, scrijelit în gheaţă de către o aripă solzoasă. Am văzut cum stelele se grupează pe cer, pentru a alcătui semnul. Şi de fiecare dată, ochii enormi şi galbeni cereau un răspuns şi provocau înfruntarea. Eu însă nu aveam nimic de spus.

— Călătoria asta a avut vreodată un început? am întrebat. Căci nu-l văd.

— Trebuie. Trebuie. Caută.

Aproape ţipa.

— De ce ţii atât de mult să ştii?

— Vreau să mă întorc, înţelegi? Vreau să mă întorc în acel loc. Toată lumea vrea să se întoarcă. Eram puternici şi tăcuţi, inexistenţi. Şi am pierdut privilegiul ăsta. De ce crezi că ne întâlnim o dată la fiecare milion de ani? De ce crezi că semnul ăsta ne marchează drumul? Ne amintim, ne amintim, oh! Doar atât cât să ne pară rău şi nu îndeajuns ca să ştim.

M-am întors acolo. Şi pe o faleză de onix, la fel de neagră şi strălucitoare precum nimicul, am descifrat semnul. Mi-a apărut intact în simplitatea lui. Şi în timp ce eu mă topeam în tăcere, ca o cometă invizibilă şi rapidă, în regiunile haotice delimitând marginea ultimă a universului, am văzut ivindu-se, dincolo de ondulările timpului şi ale spaţiului, un imens castel întunecat, o citadelă zdrobitoare prin masa ei. Era ceva mai bun sau mai rău decât o construcţie obişnuită. Era CASTELUL, fără putinţă de îndoială ori de discuţie, iar pe poarta cu îndărătnicie închisă, am citit, strălucitor, semnul, şi mi-am amintit.

De aici pornisem, era atât de mult de-atunci, încât numărul

anilor îşi pierduse orice înţeles. Şi poate că tot aici, într-o zi încă neştiută, vom pătrunde iarăşi pe porţile larg deschise, iar înăuntru ne va aştepta pacea.

Poate că nişte cotropitori puternici ne izgoniseră de-acolo, azvârlindu-ne în regiunile de jos. Sau poate că fuseserăm surghiuniţi.

Şi în timp ce eu îmi aminteam tot mai insistent, în timp ce mă apropiam, poarta s-a întredeschis, iar înăuntru n-am desluşit decât golul, un gol plin de-o beznă cumplită şi adâncă. Nimic altceva nu se afla, eram sigur. Poate că părăsisem cu bună ştiinţă castelul acela pentru a porni într-o căutare fără de întoarcere, şi poate că dincolo de golul şi de absurditatea castelului se aflau vreun gol şi vreo absurditate încă şi mai necuprinse, pe care le părăsiserăm în timpuri şi mai îndepărtate. Neîndoielnic, periplul acela nu avea nici noimă, nici ţel, şi de va fi fost vreunul ce-l vom fi putut descoperi, ţelul se afla în faţa, iar nu în urma noastră. Castelul îşi înălţa, pustiu, arhitectura masivă. Dar viaţa era mai importantă decât amintirile. Iar căutarea aceea la sânul memoriei n-avea să ne dezvăluie decât pietre reci şi oase prefăcute-n pulbere.

— Nu văd nimic, am spus. Nu-mi amintesc.

— Nu-i cu putinţă. Nu-i cu putinţă, spuse el. Mai caută.

— Nu, m-am împotrivit eu hotărât. Caută dumneata însuţi. Dar chiar de vei găsi locul pe care-l cauţi, vei fi dezamăgit, cred. Timpurile s-au schimbat.

— O, minunăţie! şopti el. Oh! am să izbândesc, am să reuşesc.

I-aş fi putut vorbi despre frigul pătrunzător şi despre părăsirea definitivă, despre curenţii molcomi ai spaţiului ce mătură galaxiile moarte prin ungherele tainice. Dar n-am făcut-o.

— N-am nici un chef să găsesc nimic, am spus. Mă simt bine aici.

— Eşti fericit?

Faţa nu-i mai era ostilă. Nu mai exprima nimic. Se ridică, îmi întinse mâna cu răceală.

— Nu, i-am răspuns, dar n-aş putea găsi nimic în plus în altă parte.

— Plec, anunţă el. Trebuie să caut. Trebuie să-mi amintesc. Nu mai am nimic de făcut aici.

Se dădu înapoi cu un pas.

— La revedere, spuse. De data asta nu ne-am bătut.

Zâmbea acum. Cu tristeţe.

— Nu, am rostit, cu mâinile jilave, n-aveam nici un motiv să ne batem, nu-i aşa? La revedere.

Am făcut un semn amical din mână. El însă căuta. Îşi scotocea mintea, săpând tot mai adânc. Dar n-avea să găsească niciodată. Şi-apoi, ar fi fost ceva de găsit?

M-am uitat la oamenii care treceau pe stradă. Am plătit, m-am ridicat şi-am plecat. Mă întrebam când îl voi mai întâlni din nou şi unde. O clipă, am avut senzaţia că privesc a milioana oară, cu ochi neîncrezători, un drum gol.

M-am îndreptat spre hotel, unde aveam s-o întâlnesc pe ea. La gândul ăsta, o emoţie cât se poate de familiară m-a năpădit. O emoţie străveche, sălbatică, ambiguă. Era tare frumoasă. Avea pielea nespus de delicată şi evita soarele. Pieptul îi era deosebit de alb.

Am deschis uşa de la hol. Stătea întinsă pe un şezlong, îndărătul unei perdele răcoroase de ferigi, şi, neclintită, se uita la mine cum vin, şi m-am aplecat asupra ei, sărutând-o, şi m-am cufundat în ochii ei foarte deschişi la culoare, aproape palizi, şi un fel de ameţeală m-a cuprins.

— A fost atât de cald astăzi îmi spuse.

— Tare cald, am întărit cu o voce cumpănită. Mă doare capul.

O recunoscusem şi pe ea.

MARGINEA DRUMULUI

Cele patru dimineţi au fost luminoase, fără aburi roz şi fără nori, ca nişte ceşti cu porţelanul bine lustruit. Continua să meargă pe drum pentru că niciodată nu treceau camioane şi pentru că îi plăceau zidurile scunde de piatră, sinuoase, şi tufele de merişor niciodată tăiate.

În prima zi, n-a simţit nimic. Prea se gândea la multe lucruri. Mintea îi era la fel de tulbure pe cât de liniştită era apa din bazin, ce nu reflecta nimic.

În ziua a doua, îl izbi ceva ca un fel de impuls emotiv, o

chemare nedesluşită de care apoi uită.
În ziua a treia, pe când mergea pe drum şi se uita la bazin şi la arbuştii gata să înflorească, ce pregetau parcă pentru a nu exploda dintr-o dată, îl cuprinse o remuşcare, fără nici o ţintă precisă, un fel de nelinişte la fel de imprevizibilă ca şi mişcările peştilor în apă. Nu făcuse decât vreo câţiva metri, auzea cum scrâşneşte sub tălpile lui prundişul de pe taluz. Se sprijini de-o barieră nou-nouţă şi verde, apoi plecă.
Înfrigurarea remuşcărilor pieri, împrăştiindu-se precum răbufnirea arsă a unui vis uitat, în gazul ţevilor de eşapament, în scrâşnetul cauciucurilor, în gâfâielile îndărătnice ale motoarelor, în ţipetele răguşite ale claxoanelor, când se lăsă dizolvat, mistuit de drum, care, fără discernământ, nici odihnă, de-o parte şi de alta a zării, înghiţea automobile şi pietoni, cu urletul liniştitor al unei maşinării oarbe.

În ziua a patra, în timpul nopţii căzuse o stranie ploaie verde, ce colorase în smarald toţi mugurii alburii şi nesiguri.
Mergea cu paşi mari, deoarece câteva picături de ploaie îl stropiseră şi pe el. Un crap făcu un salt şi câteva picături de apă îi căzură pe haină. Zâmbi.
— Bună ziua.
I se păru că sunetul acela îl izbeşte ca un pumn, în mijlocul pieptului. Îşi dădu seama repede că nu copacii vorbiseră, nici gardul verde, nici iarba, iar pe cer nu se afla nimic.
Totul se petrecuse doar în sinea lui.
Căută o clipă ceva în strălucirea albă pe care rodierii, bucşiţi de verdeaţă şi de flori, o proiectaseră în timpul nopţii, explodând sub atingerea primelor picături ale ploii vrăjite. Apoi se aplecă, privind atent la prundiş.
— Bună ziua.
Bubui ca o bombă atomică într-o peşteră cufundată în beznă. În clipa următoare, nu mai rămăseseră decât bucăţile mici de peşteră care se străduiau să înţeleagă, adunând laolaltă vise străvechi. Prea citise multe cărţi fantastice ca să nu se gândească pe loc că era vorba de un mesaj din partea unei alte gândiri.
Pietrele albe străluceau, cu toate că nu era lună plină. Pietrele străluceau, roze şi palide, toate deosebindu-se şi toate

semănând între ele, pentru oameni. O îngrămădeală de pietre strălucea. O grămadă uriaşă, ce alcătuia întregul drum şi întreaga planetă, strălucea. Totuşi nu ardeau, ci doar luceau în adâncul lui însuşi, într-un spaţiu pe care nu şi-l ştia.

Zdrobea şi respingea pietrele. Dar nu le putea împiedica să se consume la nesfârşit, la fel de minunate. Fie ele diamante sau silexuri, nu mai vedea decât pietrele.

Încercă să răspundă.

— Cine sunteţi? Unde sunteţi? Veniţi dintr-o altă lume?

Poate că un vas făcea o croazieră, foarte sus, în necuprinsul ocean negru şi gol, pe care oamenii se străduiau să-l umple cu pete de petrol, explozii zgomotoase, flori de foc rescute prea repede şi lansări de rachete, cine ştie? Şi, poate, de pe el coborâse'o echipă? Sau poate erau copacii?

Se aştepta să vadă ivindu-se din iarbă vreo furnică stranie. Sau poate veneau dintr-altă parte? Din vreun spaţiu nevisat încă de oameni?

— Nu venim din nici o lume, suntem de pe Pământ. Suntem pietre.

Pietre care dansau, care străluceau ca tot atâtea stele.

— Pietre? Pietrele gândesc?

— Gândesc. E multă vreme de când încerc să stau de vorbă cu oamenii. Sunt filozof. Aveam atâtea întrebări de pus.

Miliardeie de pietre de pe adâncitura drumurilor, dintre rădăcinile stejarilor, strecurate peste tot în sălaşurile oamenilor, şi pe care de-amar de vreme ei încetaseră să le mai vadă, cărora le uitaseră numărul nesfârşit de forme, visau, gândeau şi ascuitau.

Oare şi iarba gândeşte? Şi copacii, şi algele, şi casele, şi oraşele gândesc? Oare planetele sunt altceva decât nişte mici bulgări lăptoşi şi măsurabili, care se pot descompune şi analiza într-o cantitate precisă de componente, pierduţi din întâmplare în fundul unui sac mare de pânză neagră?

— Visez, nu-i aşa?

— Nu cred. Mă aflu aproape sub picioarele dumitale.

Era o piatră mai strălucitoare decil un rubin. Dar numai el o vedea astfel. O luă de jos. Nici măcar nu era călduţă. O putea arunca în păsările care-şi băteau joc de el, piuind de zor, ori în telefonul care suna în casa cu barieră verde şi căruia nimeni nu venea să-i ridice receptorul, dar era o piatră filozof.

Şi-au vorbit de una, de alta.

Soarele coborâse alene din copaci şi aproape că ajunsese să le roadă rădăcinile, când omului îi veni o idee.

— Nemaipomenit, zise el, toate sistemele noastre filozofice se bazau pe acţiune. Credeam că e cu neputinţă să gândeşti fără să te mişti, fără să simţi, fără să mergi.

— Nu înţeleg, făcu piatra. Şi noi credeam acelaşi lucru, numai că cei neclintiţi şi inerţi sunteţi voi. Oare nu ne vedeţi călătorind şi explorând, de-a lungui drumurilor şi-al câmpiilor noastre?

Să călătorească. Adineauri i se păruse că vede luminile tuturor pietrelor rătăcind pe drum şi dincolo de el, însoţite de dâre imprecise şi şovăielnice, ca atunci când ai ochii plini de lacrimi. Dar acum, gata, se isprăvise. Pietrele erau fixe, ţintuite în praf, într-o inutilitate geometrică.

— Nu, spuse omul.

— Nici noi nu credeam că voi gândiţi, dar acum ştiu.

— Dai voi nu vă puteţi mişca, zise omul. Niciodată n-aţi fost văzute mişeându-vă, iar noi, noi nu suntem ţintuiii locului.

— Ba da. Priveşte.

Glicinele se înfiorau îndelung când adia o pală de vânt, vânt deal oamenilor. Dar nu şi piatra.

— Eu m-am dat îndărăt, spuse omul.

— Nu. Voi nu puteţi merge.

— Nu înţeleg, spuseră împreună.

Apoi tăcură.

— Pot să te arunc, spuse omul.

— Pot să te fac să cazi, spuse piatra.

Limbi de căldură, o boare călduţă ii învăluia.

— Nu vezi cum oamenii se mişcă de colo-colo pe drum, iar motoarele se învârtesc până îşi pierd răsuflarea, iar copiii aleargă, şi doar casele dorm întotdeauna?

— Nu există decât lucruri imobile, spuse piatra. Oameni. Şi grămezi de pietre moarte care dorm în veşnicie. Iar acum eu plec, şi sunt multe pietre ca mine care pleacă, se întâlnesc, clădesc, iubesc. Voi nu puteţi vedea toate astea?

— Nu pleci, insistă omul. Tot timpul distanţa e aceeaşi între noi.

— Ba da. Mă îndepărtez de dumneata. În Timp. Distanţa însă va rămâne mereu aceeaşi.

— Nu se poate, zise omul. Noi ştim că nu se poate. Dar arborii? Ce faci cu arborii?

— Nu există arbori. Nu vă deosebesc de arbori.

— Se află un zid, zise omul, un zid straniu între noi. Noi nu credem. Nu putem crede.

Nu putea vedea. O clipă, simţise că zidul se sfărâma. Ochii lui fură cât pe ce să se prăbuşească, atunci când peretele pe care se odihneau se năruise. Pe urmă, zidul se înălţase dintr-o dată.

— Unde suntem? întrebară ei, împreună.

— Foarte apropiaţi, zise omul, dar nici în acelaşi loc, nici în acelaşi fel.

— Există direcţii ciudate în spaţiu, spuse piatra. Poate că direcţiile noastre diferă şi se încrucişează aici? *Trebuie* s-o credem.

Crengile se legănau firesc, lalelele împestriţau armonios verdele ierbii. Dar adineauri, era încredinţat că ele dispăruseră o dată cu zidul.

— Cred că am văzut, mărturisi omul. Nu prea ştiu exact ce. Ochii îmi scânteiau. Dintr-o dată, mi-a fugit pământul de sub picioare. Nu erau decât pietre. Şi cred că mergeau. Drumurile lor erau lucitoare ca urma melcului pe coama unui zid alb, în plin soare. Doar o clipă, am văzut.

— Şi mie mi s-a întâmplat, zise piatra. E o mare aventură, un noroc nemaipomenit.

— Poate, spuse omul. Prin urmare, noi suntem... pietrele voastre.

— Iar noi, spuse piatra, pentru voi suntem obiecte.

Puştiul se juca cu nişte pietricele aproape rotunde. Se cufundau în praf ca într-un iaz cu unde grele.

Omul scoase un bănuţ din buzunar. Pietricelele se rostogoleau şi săreau din mâna copilului. Moţăiau într-o baltă de nisip cenuşiu, iar mâna cea murdară le mângâia, le arunca din nou.

— Ţine, dă-mi mie pietricelele şi ia asta.

Bănuţul scânteia ca pietrele, data trecută. Ca nişte sori pierduţi în deserturi iluzorii. Puştiul îl vârî în buzunar şi întinse pietricelele. Omul le luă cu gesturi de-o gingăşie nespusă. Le strânse uşurel în mână şi porni din nou, încercând să nu calce pe nimic.

PLOAIA

Nimic nu-i plăcea mai mult decât să citească o carte cunoscută şi, de la fereastră, să privească arborii, casele şi oamenii, cu acea uimire şi uşoară nelinişte pe care ţi-o dă descoperirea.

Uneori, cobora în gând strada largă şi pustie, şi, când îşi înălţa capul de pe cărările cuvintelor, dând cu privirea de cenuşiul pavajului şi de cadrul umed al ferestrelor, se adresa obloanelor închise, perdelelor trase, storurilor coborâte şi le întreba pe tăcute ce taine atât de importante puteau ascunde, ca nimeni, niciodată, să nu arunce dinăuntru o privire pe stradă sau, doar cât o străfulgerare, să facă să tremure vălul subţire al perdelei, să lase să se-audă scârţâitul unui oblon de fier, apoi să se retragă îngrozit de paloarea sepulcrală şi golul de neîndurat al străzii, asemeni unor apariţii furişe şi de necunoscut.

Toate astea de la fereastra lui, în timp ce privea.

Niciodată alţi paşi ai gândului, decât ai lui, nu-i izbiseră auzul. Niciodată, în ani de visare, nu întâlnise pe nimeni. Era un oraş pustiu, tăcut. Sau poate casele cele vechi şi ferestrele, cu îndărătnicie adormite îndărătul pleoapelor de oţel, nu existau decât pentru el. Şi hoinărea, invizibil, cu privirea printre zidurile înalte şi netede ca nişte decoruri, în timp ce ţiglele acoperişurilor şi geamurile ţeseau în jurul lui o capcană de lumină, arabescuri ale soarelui scump la vedere. Oraşul dormea de la un capăt la altul al anului, sub carapacea lui de plictis.

Adevărul e că oraşul îşi trăia propria lui viaţă, zgomotoasă şi colcăitoare, strigându-şi sunetele şi culorile. Odată, trecuse printr-o uşă şi ajunsese într-un alt oraş şi în acelaşi oraş, pe un alt Pământ şi pe acelaşi Pământ. Alesese, iar acolo se putea întâmpla orice.

Cel mai adesea, deschidea o uşă în adâncul creierului lui, ce dădea pe nişte drumuri inventate, se cufunda din ce în ce mai adânc în Afară, lăsând în părăsire strada rece şi pietrele din pavaj, vii şi strălucitoare. Rătăcea prin spaţiu, pe drumuri personale, explorând oraşele strălucitoare şi moarte ale galaxiilor.

Puţini oameni trebuie să fi descoperit uşile ce dădeau spre Afară, deoarece nici aici nu se întâlnea niciodată cu nimeni. Nu dădea decât peste lucruri moarte, iar uneori, peste un reflex, o fantomă, un dublu uitat şi pierdut în vreun labirint şi găsit dintr-o dată, întâmplător, în spaţiu.

Zile întregi asculta vântul, câmpiile, iarba şi lucrurile din Afară. Veşnic în aşteptarea unui zgomot, a unei voci. Căuta neobosit poarta vieţii.

În ziua aceea, mergea prin labirinturile subterane ale unor străvechi vieţi, ale unor memorii de demult, şi deschidea uşi, cobora ziduri, forţa încuietorile înţepenite de rugină, nemulţumindu-se să înainteze la nesfârşit printre faţade, precum ar fi făcut în oraş.

Deseori, uşa unei pivniţe scârţâia din balamale, deschizându-se singură, iar el aştepta să vadă ivindu-se legiuni întregi de demoni, de elfi ori de strigoi, sau, pur şi simplu, sub o formă mai subtilă, aburi de spaimă, dar din tenebre nu se desprindea decât un miros de veacuri apuse şi de frunze veştede, de capcană neînsufleţită şi de oţel lustruit, pe care-l adulmeca plin de-o mulţumire melancolică. Şi, în timp ce se străduia să îndepărteze umbrele de pe stradă, prindea să desluşească în adâncul necuprinselor temniţe ale timpului ceea ce avea să descopere sub nisipul anilor.

Coborî pe nişte trepte lunecoase şi tocite. Dezgropă străvechi flacoane cu poveşti, îndelung decantate, amintiri înfricoşătoare şi gata să facă explozie, urme adânci de gheare abia cicatrizate în piatră şi chei, cheile magice ale stelelor şi-ale Timpului. Nici într-un milion de vieţi n-ar fi izbutit să scoată la iveală toate profunzimile aflate Afară.

Notă ceea ce spuneau vocile gemând prin noapte, numerotă dărâmăturile unor case bântuite de stafii, reconstitui Maşinile de călătorit în timp, dar teama şi agitaţia nu făceau

decât să-i sporească.

Se pusese pe treabă cu o înfrigurare frenetică, şi, după ce dăduse la o parte valurile înalte de praf, descoperise o trapă.

Începu să scurme pământul cu unghiile. Rostea formule magice. Faţa îi strălucea. Scântei îi ieşeau din părul ce i se ridicase în vârful capului.

O şansă. Umbra unei şanse, sub trapa aceea. Să întâlnească pe cineva. O mumie adormită de veacuri, vreo femeie în stare de letargie, îngropată din greşeală.

Apucă veriga. Lespedea se rostogoli şi răsună îndelung. Ar fi jurat că striga.

Un miros acru de pustietate urca din puţ. Coborî in grabă treptele de fier şi-aproape numaidecât dădu spre ieşirea dintr-o regiune înceţoşată care ducea pe cartea lui, pe drumurile stranii ale gândului său şi pe fereastra lui, la fel de larg deschisă precum o prăpastie spre lumea ostatecă.

„Să mă fi întors? se gândi. Să fi străbătut o asemenea distanţă? Sau e o altă cameră dincolo de Afară, sau poate visez totul, absolut totul, oraşul şi ceea ce e în Afară?"

Cercetă îndelung încăperea. Aşteptă neclintit, ţintuit locului, cu nările fremătând, cu urechile ia pândă, cu ochii căscaţi, cu mâinile întinse înainte, gata să pipăie.

Pentru prima oară un drum al Lumii de dedesubt îl aducea aici. Trapa rămăsese deschisă. Simţea limpede că Lumea de dedesubt putea să se reverse nesiingherit, ca o maree fantasucă, în nouri de vise, asupra lumii ostatece, una năruindu-se-n cealaltă. Se simţea îngrozit, deoarece nu avea a se teme nici de o armie de monştri, nici de ciudaţi zei distrugători, ci de nimic, de nimic, pustietatea şi tăcerea viselor.

Aştepta, din adâncul celor mai străvechi spaime, aripi negrei aburi de pucioasă, o desfăşurare de forţe satanice, de Puteri ale întunericului; clipiri de ochi şi de stele, apariţii, apariţii de-ale celui ce nu i se spune pe nume, ţâşnind din toate izvoarele universului asupra singurei lumi pecetluite şi osândite atât de mult, şi fiinţe îmbăloşate, fiinţe lunecoase, fiinţe târâtoare pe ramuri de stele, tentacule aie spaţiului, corole devoratoare de vid.

Dar nimic nu veni.

Pământul tăiase orice legătură deatât de multă vreme, zidise uşile. Încât lumile celelalte trebuie să-l fi uitat.

Aştepta. Nu mai spera nimic. Căuta să se întoarcă să scotocească universurile, dar puţurile nu-i erau accesibile, iar în capul lui nu mai găsea minerul de la uşa lăuntrică. Nu mai izbutea să se afunde, să plonjeze. Plutea.

Plânse îndelung asupra lumilor pierdute.

Ceva îi atinse uşor obrazul.

O ploaie.

Ceva cădea pe masă, pe cărţi, bătând darabana încet, abia de se auzea, se prelingea pe geamuri şi se scurgea pe stradă, ducând crengi uscate care uneori începeau să înflorească, aşa cum se -ntâmpla pe vremuri. Se înfiora.

Ceva îi mângâie fruntea. Se uită în tavan şi dincolo de el, printr-o transparenţă scămoşată ce nimba formele, dar nimic nu cobora de nicăieri.

O ploaie. O adiere blândă.

Ploaia atinse un mecanism dinlăuntrul capului său. Un stol de amintiri începu să scârţâie, să zumzăie, să se misie, ca nişte rotiţe mult timp ruginite. Spaime de copil în întuneric, fiinţe neterminate, amputate, fluturau petice de tenebre, picioare de păianjen alergând care încotro pe zidurile viscoase ale subteranelor nopţii, iar de-a lungul coridoarelor Timpului, ramificaţii nenumărate, galerii astupate şi rânjinde, abisuri pline de cleşti de jivine şi de lucruri solzoase şi băloase în care aluneca, obstacole de piatră prin care trecea cu viteza vântului, în timp ce mareea îl ducea spre profunzimi şi mai adânci.

Cărţile udate de ploaie îşi răsuciseră colţurile şi se umpluseră de praf. Lemnul cercevelei putrezise, iar geamurile se spărseseră cu clinchetul uşor al unui cristal foarte vechi.

Apoi veni rândul stâlpilor din brad. Ploaia făcu să le crească ramurile de pe vremuri, îi acoperi cu ace verzi, le ajusta crengile, îi reteză cu ferăstrăul şi-i descompuse urmând învârtejeala nervilor lor metalici.

Picăturile continuau să cadă.

Văzu într-o străfulgerare ceea ce oraşul fusese cu zece ani în urmă, cu o sută de ani în urmă, mai târziu. Uliţe strâmte şi sclipiri de rachete străbătură ploaia.

Picăturile săpau făgaşe în drum, puneau pe ziduri aureole picurând de o igrasie verzuie, o luau la vale pe rigole de scurgere, albeau oasele şoarecilor prin canale şi ardeau paginile cărţii în mâna lui. Rămase un pic de cenuşă albă şi negricioasă,

ce-i căzu dintre degete ca dintr-o clepsidră, alcătuind o grămăjoară pe podeaua dintr-o dată putregăită.

Oraşul era bolnav.

„Nu ne putem apăra, îi zise el cu glas tare oraşului. Nu putem fugi nicăieri. Plouă peste tot. Sub toate acoperişurile, în toate casele."

Ceva îi atinse degetul. Coborî automat privirea. Degetul i se zbârci, deveni pământiu şi se zgârci, ajungând şubred, tare şubred. Strânse mâna ca să nu-l mai vadă şi ca să-l apere.

Simţi picăturile pe toată mâna, pe amândouă mâinile. Le vârî sub masă, ca să nu le mai vadă. Mâini de bătrân, cu mişcări sacadate, când cenuşii şi vineţii, când roze, ca pielea de copil.

„Nu-i cu putinţă. Nu vreau. Sunt atâtea lucruri pe care nu le-am cunoscut. Atâtea întâlniri pe care nu le-am avut, atâtea fiinţe pe care nu le-am iubit, şi pe care le-am văzut limpede ca pe tot atâtea făgăduinţe, şi care-mi scapă prin-re degete cu viteza luminii."

Să se agaţe. Să se oprească. Nimic sigur. Nici o prezenţă. Dintr-o dată, se văzu alergând pe-o pantă abruptă, din ce în ce mai repede, din ce în ce mai repede, iar ploaia surpa, ploaia ducea cu ea, ploaia dizolva, putrezea, ploaia se infiltra viclean şi, brusc, copacii creşteau, îmbibaţi de ploaie, ca în cele din urmă să-şi întindă spre cer, deznădăjduiţi, crenguţele jupuite şi uscate ca nişte degete cerând îndurare; iar oraşul începea să semene cu nişte palate îngropate în pământ ori cu nişte alei de cimitir cu morminte răvăşite.

Rigole cu apă de ploaie curgeau pe lângă el. Oraşul se îmbarca pe fluviile ploii în grămăjoare de ruine ce coborau de pe străzi.

Pielea de pe ţeastă îl durea. Picături i se scurgeau ca nişte lacrimi, de pe obraji şi de pe nas. Ploaia îl pălmuia, iar el nu mai ştia dacă merge pe stradă printre torentele de picături sau dacă tot mai căuta porţile spaţiului. Părul îi căzu pe umerii gârboviţi.

Rânjete. Ploaia. Ploaia era o vrăjitoare care încreţea pielea, zgârcea feţele şi mâinile.

Fantome străluciră la ferestrele caselor ce se clătinau. Bubuituri de tunet spintecară vălurile ploii urcând din timpuri străvechi.

Sări pe fereastră şi se pomeni pe stradă, pe pavelele clătinându-se ca nişte dinţi ieşiţi din gingie. Strada era goală şi

pustie. Nu vedea nimic. Nu simţea decât lucrarea mocnită şi iremediabilă a ploii, iar din rând în când ceva cădea,rupând tăcerea.Mâinile i se micşorară şi începură să-i tremure.

O mie de ani, zece mii de ani străluciră şi-i zvâcniră în creştet. Nu mai încerca să evite ploaia. Avea experienţa unui milion de ani. Ezita printre un milion de porţi. Să înţeleagă.

Asta să fie? Aşa să fie? Să fie cu-adevărat ploaia asta? Urca mai sus. Scotocea prin cenuşa de la focurile vrăjitoarelor, în căutarea unor frânturi de amintiri. Din toate subteranele universului, din toate tranşeele spaţiului, se iviră propriile lui fantome, înfăţişările lui, vârstele lui. Îl înconjurară în tăcere, iar el le văzu apropiindu-se, cu uluire. Se aşezară în juru-i ca o piele.

Tic. Tic. Tic. Tic. Orologiul. Tic. Tic. Tic. Toate orologiile oraşului. Tic. Tic. Tic. Tic. Tic. O mie de secunde într-o secundă. O mie de milioane de minute într-un minut. Clinchetiri, pocnete, lanţuri, arcuri, greutăţi, ba-lansiere, ciocane, sonerii, pornite-n goana mare, o multitudine de ace galopând într-o cavalcadă infernală sub greutatea picăturilor de ploaie. Tic. Tic. Tic.

Oprire. Tăcere.

Ploaia asta. Cunoştea ploaia asta. Un spectru urca strada, încet, venind spre el. Iar el vedea prin silueta aceea. Se apropiară unul de altul. Apoi nasurile, obrajii şi ochii li se atinseră, se pătrunseră, şi-atunci îşi aminti.

Linişte deplină. Ploaia îi dizolvase toţi nervii.

Trotuarele se dezlipiră pornind încetişor în derivă. Ploaia îi şiroia pe faţă.

Gura îi era atât de mică, încât abia de putea vorbi.

„O ploaie de Timp, mai spuse. O ploaie de Viitor. Dar în ce Lume?..."

Se înălţă în mijlocul străzii.

Casele'se cutremurară din temelii şi începură să se năruie cu urlete de castele bântuite de stafii. Se lăsă moale. Căzu. Toate spectrele căzură, gemând dimpreună cu el.

Pulberea oaselor lui tăbăcite se prăbuşi în sfârşit în Scerea unei bălţi a Timpului, în timp ce ploaia invizibilă inunda şi devasta oraşul.

ULTIMUL ŢÂNŢAR AL VERII

Sta culcat în pat şi pe fereastra deschisă putea zări cerul noptatic despuiat de norii de peste zi, strălucind de stele, ca şi contururile întunecate ale acoperişurilor apropiate, siluetele hornurilor, pantele negricioase şi punctele de exclamaţie ale antenelor. Aerul era răcoros.

Sta întins, cu ochii deschişi, cu mâinile puse pe pat, liniştite, cu muşchii relaxaţi, şi putea auzi paşii hoinarului solitar care bântuie aleile liniştite ale tâmplelor, drumuri înţesate de sânge, zumzăind de pulsaţia regulată a inimii, regularitate metronomică, şi propria lui răsuflare, ca şi cum ar fi fost vorba de respiraţia delicat ritmată a unei alte persoane. Se gândea la vara ce era pe sfârşite.

Se gândea la acea ultimă zi, apăsătoare şi caldă, ca la o chemare a verii, pierdută printre săptămâni de ploaie, ca la un ultim mesaj al verii, ca la un zâmbet duios şi obosit al verii, când auzi un zbârnâit uşor, zgomotul unui motor aerian minuscul, bâzâitul grav şi sâcâitor al unui ţânţar, ultimul tânţar al verii.

Ca toţi fraţii lui apăruţi şi morţi în cursul anului, zdrobiţi, ale căror pete împestriţau pereţii şi tavanul, metoda e simplă, luaţi o carte, pocniti-o printr-un gest rapid de perete, ţânţarul nu strigă, chiar dacă lasă o aureolă de sânge, al unui sânge care-a fost al vostru şi pe care vietatea îl digera încet, voluptuos, în starea de amorţeală ce urmează agresiunii, tânţarul intrase pe fereastră, atras de mirosul acelui om sau, poate, şi de ritmul oceanului său sanguin.

Cu câteva săptămâni mai înainte, năvăleau în roiuri zgomotoase pe fereastră, năpustindu-se spre bec, sau, mai târziu, în timpul nopţii, spre trupul gol şi jilav al omului chinuit de căldură, şi se stinghereau unii pe alţii, zumzăiau într-o ceată veselă şi hămesită, numai că ăsta era singur, ultimul tânţar al verii, ostenit şi plin de experienţă, pricepându-se să evite mişcarea rapidă a mâinii, depusese speranţa de supravieţuire a speciei în vreun ungher scăldat de apă şi venea să caute pe lângă omul acela un ultim festin. Era singur, ultimul tânţar al verii. Şi tocmai din cauza asta omul, în timp ce asculta bâzâitul tânţarului, nu se putea împiedica să nu simtă faţă de el un soi de duioşie, deoarece vara aceea era ultima vară a ţintarului,

poate că, dacă ar fi fost lăsat să se instaleze în apartamentul cald şi uscat, ar mai fi trăit mult, muştele aşa treceau iarna, pe vremuri; şi poate că ar ajunge să-şi ia hrana de vampir la ore regulate, poate că s-ar domestici, mai ştii?

Dar nicicum n-ar putea ajunge în vara următoare. Nu există exemplu de tânţar care să fi supravieţuit peste iarnă. Chiar dacă cel în cauză ar fi trecut peste lunile ucigătoare ale iernii, n-ar fi putut niciodată ajunge-n primăvară. Nimeni, îşi spuse omul, nu va mai apuca vreodată primăvara. Nu supravieţuieşti unei ierni de treizeci de mii de ani.

Ţinţarul invizibil trasa spirale mari, sonore, prin aer. Plonja şi se apropia, atras fără putinţă de împotrivire de uriaşul sac sanguin culcat pe pat.

„Să aprind lumina, se întrebă omul, şi să alung ţânţarul, să-l azvârl în noapte, sau pur şi simplu să-l omor? Nu-i chiar aşa de simplu. Un tânţar se vede bine când se profilează pe ceva alb. Dar dispare brusc când trece prin faţa draperiilor de culoare închisă sau a vreunei mobile de stejar. Şi trebuie să nu-l scapi din ochi, să aştepţi clipa când o să se-aseze..."

Un ţânţar pe un fond deschis. Cine-a mai văzut vreodată un ţânţar pe fond de zăpadă!? Poate că acolo, în nord, către Finlanda, ori Norvegia, în Alaska, de vor fi fiind ţânţari pe-acolo, poate că pot fi văzuţi deplasându-se pe fond de zăpadă, acolo, sus, unde gheţarii milenari, atavici, s-au pus în mişcare, şi de unde, încet, zgomotos, aisbergurile vor coborî în iarna asta, de-a lungul coastelor Angliei. Gheţarii vor distruge bălţile, iazurile, matca râu-rilor liniştite în care ţânţarii şi-au depus speranţa speciei lor. Doar au vorbit ziarele despre asta, nu-i aşa? Ziarele au pus întrebări savanţilor. A sosit noua eră glaciară, au zis savanţii, nu intraţi în panică. Cât timp îi va trebui până să se instaleze? Se va întâmpla destul de repede, au zis savanţii, cinci, zece ani cel mult, dar la început o va lua cu încetul. Pur şi simplu nu va mai exista vară, doar ploaie, zăpadă şi gheaţă, cerul veşnic înnourat, iar mai târziu va dobândi o puritate de diamant, îngheţată, un cer de iarnă, apoi se va isprăvi cu primăvara, şi cu toamna, oare voi aţi văzut cum cresc florile pe pământul îngheţat la douăzeci de grade sub zero? în Siberia, pe cât se pare, e de-ajuns ca soarele să zâmbească doar, că temperatura creşte, noroiul bocnă se topeşte, iar florile, iarba, mugurii denşi şi alburii năpădesc toată întinderea câmpiei, şi

carele se înnămolesc în clisa vegetală şi minerală a stepei ce se desfăşoară la nesfârşit.

Ultimul ţânţar al verii, necunoscând viitorul, ştirile din ziare, nici pe cele meteorologice...

Nu-i de crezut, îşi spunea omul. Nu-i de crezut că oraşele se vor îngropa mâine, că oamenii, în turme compacte, vor coborî spre sud, precum au mai făcut de două, de trei, de zece ori poate pe parcursul marilor migraţii geologice, fără a păstra de pe urma acestui fapt nici cea mai măruntă amintire, deoarece urma coşmarelor dispare la fel de repede pe cât ai bate din pleoape. Nu poţi crede că vara n-o să vină iar, că arborii vor muri, ori vor putrezi, ori vor rămâne veşnic blocaţi în substanţa translucidă a timpului anesteziat, şi că nimeni nu va mai alerga pe străzi, nu vor mai trece fete în rochii înflorate, nu se vor mai purta decolteuri adânc răscroite sub razele soarelui, la lumina becurilor strălucitoare şi neclintite, gata cu femeile splendide a căror piele dobândise strălucirea soarelui, gata cu mâinile dezgolite, cu picioarele dezgolite, gata cu trupurile întinse pe nisipul plajelor, nimic altceva decât blănuri, carapace groase, învelişuri rezistente, negaţie a libertăţii, măşti şi camuflaje, nu va mai fi frăgezime, într-un cuvânt.

Cu excepţia sudului.

Oamenii bogaţi plecau spre sud. Toată lumea pleca spre sud. Vor avea loc ciocniri, se vor afla acolo milioane de oameni înghesuindu-se pe-o porţiune îngustă de soare, ca naufragiaţii pe o plută, pe un banc de nisip, pe care fluxul îl va micşora. S-au luat măsuri, spuneau ziarele. Ce-o să ne facem? îmi plăcea iarna, pe vremuri, pe când eram copil, îmi plăcea pişcătura gerului, şi zăpada, fireşte, nu învăţasem să preţuiesc soarele. Nu învăţasem să iubesc, atâta tot, nu poţi iubi decât sub soare. Nu ştiam să preţuiesc un ţânţar.

Ce-o să mă fac? se gândea omul. Ţânţarul era cât se poate de aproape, acum. Poate că ar fi putut sufla peste el, ori să-i spună să plece, să se năpustească spre sud, cu toată puterea muşchilor lui imponderabili de ţânţar, în speranţa de a o lua înaintea frontului alb, a suflului mortal al iernii, sau în speranţa de-a cădea, de-a eşua în zăpadă, conservându-se înlăuntrul ei vreme de zece mii de ani, o sută de mii de ani, ca mamuţii găsiţi în Siberia şi-a căror carne era bună de mâncat, au zis savanţii care le-au pus întrebări vânătorilor calmâci ori samoiezi: privite

de-aici, lucrurile stau la fel.

Ţânţarul tăcu. Se aşezase pe perete, foarte aproape. Fără să-l vadă, omul îi ghicea prezenţa, ce maşinărie subtilă, ce precizie fără de cusur, picioare fine ca firul de păr, aripi nervurate, o trompă precisă, mică pompă aspiratoare, înfăşurându-se, desfăşurându-se, dar dacă ţânţarii ar supravieţui tuturor iernilor, dacă ar hiberna de-adevărat, dacă nu s-ar ivi din bălţi, dacă s-ar lăsa prinşi într-o carapace de gheaţă, ei, atât de fragili, prinşi în grosimea densă şi protectoare a pietrei de apă?

Toată lumea trece prin perioade ca asta, prin clipa când frigul te cuprinde, toată lumea, oameni, ani şi chiar planete. Se întrebă dacă planeta se simţea brusc singură, de se răcise aşa. E contrariul febrei, calmul neted al profunzimilor, tristeţea tăcută a serilor de beţie, orice vegetaţie tace în tine, iar vânturile suflă, mari bariere cedează, şi vechii gheţari urcă până la gură, până la ochi. Şi-atunci zadarnic ai mai căuta o altă căldură, fie şi-a unei alte piei, fie şi-a unui alt soare, zadarnic, nu-i aşa, bătrâne amic al meu, Pământule.

Ţânţarul se pregătea să dea lovitura. Se gândea, pesemne. Trebuie să se fi gândit dacă era mai nimerit să treacă la acţiune pe loc sau să mai aştepte puţin, până când omul să adoarmă de-a binelea. Pe de o parte, era periculos, pe de alta, îi era foame, aproape că nu mai putea de foame. Îi era teamă să nu-şi simtă picioarele îndoindu-se sub el şi să se vadă rostogolindu-se spre podea.

Omul simţi dintr-o dată frigul, înlăuntrul şi în afara lui. Mâna dreaptă î se întinse, atingând întrerupătorul şi aprinzând lumina. Strânse din pleoape, ochii orbiţi i se obişnuiră şi văzu ţânţarul pe perete, la douăzeci de centimetri deasupra capului său, ultimul ţânţar al verii, iar vara se sfârşise. Luă cartea pe care-o citea şi pe care-o lăsase deschisă, o închise şi-o strânse în mână. Se ridică într-o rână şi cu un gest rapid zdrobi ţânţarul. Se auzi zgomotul înfundat al cărţii izbind peretele. Ţânţarul rămăsese prins de carte. Lăsă cartea pe noptieră, se culcă la loc, ţintuind tavanul din priviri, stinse lumina, mâna căutând întrerupătorul şi negăsindu-l, ce ciudat, după atâţia ani, apoi îl găsi şi se auzi declicul şi iar privi afară, în noapte.

Sorbi încet aerul cu buzele. O mireasmă stranie şi pătrunzătoare, aproape brutală, pătrunsese pe fereastră, era

mirosul ploii ce se-apropia, avangarda armiilor iernii ce galopau colo, jos, sub comanda soarelui minuscul şi comic, al regiunilor boreale. Curând, se gândi el, o să se-audă mormăitul urşilor în oraşul pustiu.

Futuriste

BĂTRÂNUL ŞI SPAŢIUL

Ieri seară, pe modesta sa proprietate din Zanadu, s-a stins din viaţă X... De câteva zile, lumea întreagă îşi întorsese privirea spre...

Doi bărbaţi ascultau la radio. Prin fereastră, puteau vedea două luni minuscule pe cer. Una se deplasa foarte repede.

— A murit, spuse unul dintre ei.

— Ah! exclamă celălalt, ceea ce nu însemna nici mirare, nici regret, nici compasiune, nici tristeţe. Era o constatare, dar în acelaşi timp ceva mai profund. Nu avea nimic altceva de spus. Evenimentul, deşi aşteptat, îl lăsa fără glas.

— Era un om.

N-au mai spus nimic după asta. Au închis radioul Nu mai voiau să afle nici o ştire.

„Trebuie să fie uşor să mori când ai făcut ceva în viaţă."

(Notă mâzgălită de X... pe-o bucată de hârtie, probabil pe la optsprezece ani. Găsită, ce ciudat, într-unui din sertarele biroului lui.)

Va rămâne în memoria noastră drept omul care a ştiut să dea înfăţişare celui mai nebunesc, celui mai nobil dintre toate visele. De mai bine de douăzeci de ani, strălucita sa carieră se confundă cu însăşi istoria planetei noastre. Impulsul pe care a ştiut să-l dea...

Am întrebat câteva persoane pe stradă: Iertati-mă, domnişoară, aţi putea să ne spuneţi ce credeţi despre viaţa lui X... Nu ştiu. Sunt grăbită. A inventat racheta, nu-i aşa?

Şi dumneavoastră, domnule? E un om mare. Moartea recentă a lui X... v-a surprins, doamnă? Nu ştiu. Nu l-am cunoscut. Ce profesie aveţi? Secretară. Şi dumneavoastră, doamnă, care aveţi o coşniţă? Era un om politic. A trimis rachete pe Marte nu-i aşa? Conducea toate astea. Soţul meu s-ar pricepe mai bine să vă răspundă.

Era foarte bogat.

Ştiu că a avut doi copii, am citit în ziare. Ce anume a făcut? Era în fruntea unei afaceri mari, nu, staţi aşa, cred că se ocupa de un organism internaţional.

Nu cumva a semnat tratatul acela când ne-am bătut pentru Lună?

A avut o viaţă frumoasă.

Nu-mi plăcea vocea lui.

Acum, presupun că n-o să mai fac nimic. Nici măcar memorii n-am să scriu. Acum pot în sfârşit să fiu cinstit cu mine însumi, nu-i cazul să încep să-i mint pe ceilalţi. Poate că-mi mai rămân zece ani de trăit. Ori o săptămână. Doctorii nu ştiu.

Deci, să recapitulăm. Oamenii au ajuns pe Marte. Din două în două luni, o rachetă porneşte spre Marte, cu excepţia perioadei când Pământul şi Marte sunt în opoziţie. Mai zilele trecute, am luat-o pe-o stradă ce-mi poartă numele. Mă întreb ce impresie mi-ar fi făcut asta la douăzeci de ani. Probabil că aş fi izbucnit în râs.

Sunt obosit. De ce? Pot să mă odihnesc în fiecare zi. Am făcut ceea ce aveam de făcut. Scrie în ziare. Ce voiam să fac?

Anii aceştia au fost denumiţi „anii nebuni". Fără îndoială, din cauza tensiunii internaţionale şi a deznădejdii adânci pe care perspectiva armelor absolute şi ameninţarea suprapopulării o făceau să planeze asupra Pământului. Situaţia nu s-a normalizat niciodată pe de-a-ntregul după cel de-al doilea război mondial Şi totuşi, tehnologia a făcut procese considerabile. Omenirea ar fi putut cunoaşte o nouă vârstă de aur. Nu-i lipsea decât o mare inspiraţie, un motiv de a lupta şi de a trăi.

De acord, există oameni pe Marte. Suntem oare mai fericiţi din cauza asta? Vă întreb şi eu, aşa. Oameni din toate ţările? Fireşte că nu. Doar din ţările mari. Se pare că brazilienii şi-au luat partea leului.

Totul a început în tren. Acolo am înţeles ce anume trebuie să fac. O ştiam de mult, dar numai în mine însumi şi nu mi-o spusesem niciodată. Atunci, când mergeam cu trenul, am ştiut ce aveam să ajung şi cum anume avea să se-ntâmple. Pe urmă, n-am mai avut milă. A fost totuşi greu. Dar acum am izbutit, am izbutit, măcar asta pot să mi-o spun, s-a terminat.

Noaptea, din tren, poţi vedea stelele, neclintite. Clipesc, dar nu-şi schimbă poziţia. Se întâmplă ca luminile de pe Pământ să le eclipseze, după cum se întâmplă şi ca, de pe un drum ce domină o colină, să le vezi aproape sub tine, ca şi cum te-ai azvârli spre ele. Ce degringoladă, la dreapta mea Altair, drept înainte Antares, iar vântul luminii îmi suflă pânzele şi mă împinge spre Andromeda, stelele sunt nişte corăbii mari ce-mi zgâlţâie cochilia.

Deschise ochii, deoarece era cât pe ce s-adoarmă, legănat de gâfâitul monoton, de păcănitul roţilor acolo unde şinele se-mbucă, ziarul căzuse pe jos iar data se vedea cât se poate de bine, 12 iunie 1964, aproape doi ani petrecuţi în capsula lui Larcher, doi ani înăuntrul ei şi un an şi două luni de când am întâlnit-o pe Christine, şi douăzeci şi opt de ani de viaţă, douăzeci şi opt de ani fără consistenţă, în ciuda muncii mele, douăzeci şi opt de ani de căutări nesigure, de vânătoare disperată; Christine, ce vânat nostim, când mă gândesc că în ochii tăi mi s-a părut că descopăr stelele.

Draga mea Christine, mă întreb dacă legătura dintre noi ar fi dăinuit de ţi-aş fi vorbit mai puţin despre stele. Dar prin tine, într-adevăr, la ele voiam să ajung, în timp ce în ochii tăi stele n-am găsit, nici în părul tău, nu mai rămânea decât spaţiul, iar când am făcut dragoste, spaţiul era acolo, nu între noi, ci în jurul meu, dar presupun că niciodată nu ţi-ai dat seama, se întindea în jurul meu şi înaintea mea, dar tu nu te aflai acolo; nu din vina ta, ci poate dintr-a mea, ori a stelelor.

Nădăjduiesc că nu mă regreţi...

De altfel, nici ei nu vor ajunge vreodată pe stele, cu toate rachetele şi ecuaţiile lor, suprafeţe netede şi reci, nici un tren nu ajunge niciodată în nici o staţie, dacă se împarte la doi drumul ce rămâne de străbătut şi dacă operaţia se continuă, fie un timp T presupus infinit...

Se auzi clopoţelul. „Poftiţi la masă." Se întinse, visând. Şi-apoi, nimeni nu crede în cucerirea spaţiului. Au pornit în spaţiu într-o bună dimineaţă, cum ai pleca în vacanţă, fără să ştie de ce, fără să se fi simţit vreodată pradă acelui rău de care nu mai scapi: singurătatea şi nevoia unui gol încă şi mai absolut; au plecat fără motiv şi de asta s-au întors. Zadarnic încearcă să instaleze o bucăţică de Pământ acolo, în gol, deasupra creştetelor noastre. La anul, poate că ruşii şi chinezii vor ajunge pe Lună. La fel americanii şi englezii. Dar de stele, puţin le pasă. Stelele sunt prea departe, iar orizontul lor e mărginit. Ei nu cred că omul, cu un O mare, va ajunge vreodată pe stele.

Nu mai pot eu de om, eu însă vreau să ajung pe stele.

Se îndreptă puţin din şale, fără a deschide ochii, punându-şi cotul pe măsuţa rabatabilă din faţa lui. Dac-aş fi fost inginer, aş fi construit rachete. Ei şi? Eu nu vreau să construiesc rachete. Vreau să întreprind marea călătorie.

Când vor fi construit nava lor stelară, am să mă duc şi-am să le spun: daţi-mi-o mie, vreau să plec, să duc faima noastră acolo, pe toate lumile acelea pe care voi nici măcar nu vi le închipuiţi, gheaţă şi culoare turcoaz, cu oceane cum sunt ochii Christinei. La cârma caravanei de otel pe care un popor întreg o va fi construit, o întreagă planetă, proră de titan şi panaş de foc invizibil, mă voi cufunda în noaptea pârjolită de stele, şi va fi ceva măreţ, ăsta-i viitorul; şi voi duce în spaţiu şi în timp sămânţă imperiilor încă nenăscute, splendoare a oraşelor de construit, colosală reţea de traiectorii stelare încâlcite ca firele de păr, şi toţi mă vor uita, toţi, toţi, cu toate că eu voi fi ei, în ultimă instanţă.

Doar asta e adevărat, stelele. Răsturnare, strălucire, fulger, dinamică, transformare şi conformare, lipsă de cuvinte. Dacă ar şti, s-ar pune cu toţii pe treabă, fără să mai şovăie, fără a mai îndrăzni nici să sufle, de nu s-ar mai opri nici zi, nici noapte, ar înceta chiar să şi iubească, ar construi uriaşa navă ce le-ar azvârli destinul în faţa stelelor.

Pot să le-o spun. Pot să-i ajut s-o facă.

Cine sunt? Un adult. Douăzeci şi opt de ani, specialist în arta de-a se înşela pe sine însuşi, eşuat pe Pământ într-o vizuină de nimica toată.

Dar vreau s-ajung pe stele.

Şi nu voi avea odihnă până ce nu-i voi fi tras după mine. Niciodată n-am avut trecut. Chiar aşa era, niciodată nu se aplecase asupra trecutului său, niî avea amintiri, deschis pe de-a-ntregul viitorului, şi de asta şi trăia, tocmai îşi dăduse seama, de asta pină atunci trăise fără culoare, fără profunzime, şi simţea nevoia să se îmbibe de viitor, să se proiecteze în viitor şi să-i împingă şi pe ceilalţi în profunzimile timpurilor mişcătoare.

Poate că-i o falsă amintire. Nu ştiu. După, a fost tare greu. Dar nu chiar atât de greu pe cft mi-aş fi putut închipui, totuşi. Am urcat până în vârful unui munte. E ceea ce se cheamă o ascensiune. Nimic altceva decât un muşuroi, de-altminteri...

La 22 iunie 2018, a murit pe proprietatea sa din Zanadu, X... Toată viaţa sa a fost un mare conducător. Iama trecută, spunea într-un discurs: „Presupun că faraonii ar fi avut mai mult noroc cu sclavii dacă i-ar fi putut face să înţeleagă faptul că opera lor colectivă, Piramidele, va dăinui mii de ani, până la noi şi după noi".

Când a început să lucreze la Agenţia spaţială, aceasta avea cam douăsprezece mii de angajaţi, două baze dezafectate, un contingent de rachete de putere slabă, schiţa unei staţii automate pe Lună şi un număr oarecare de sateliţi artificiali nelocuiţi şi de nelocuit... Când a părăsit postul de director general, din motive personale, cu zece ani în urmă, Agenţia avea cam un milion de angajaţi, construise în spaţiu sau pe alte lumi paisprezece staţii, douăzeci şi opt de baze pe Pământ, în timp ce o sută patruzeci şi şapte de laboratoare de cercetare lucrau pentru ea. Energia pe care o producea şi o consuma reprezenta cam patru la sută din totalitatea energiei produse pe Pământ.

Aţi fost deseori în preajma sa. Ne puteţi oferi câteva impresii despre omul acesta extraordinar?

Nu pot spune că-l cunoşteam bine. Era foarte închis, taciturn chiar, în ultimii săi ani de viaţă. Asta s-a întâmplat după moartea soţiei sale, acum douăzeci şi trei de ani. Cred că se simţea singur. Vedeţi, toată lumea îi arăta mult respect, chiar teamă. Celor care lucrau cu el le putea părea ca de gheaţă. Presupun că rămăsese timid... Era o minte profund originală şi o personalitate puternică. Acum zece ani, când a plecat de la Agenţie ca să conducă noi activităţi de cercetare, biologice de astă dată, mulţi s-au mirat. Obişnuia pe-atunci să spună că vom izbuti să învingem moartea, dacă ne vom ocupa de problema asta tot timpul cât va fi nevoie şi vom cheltui atât cât trebuie. Era o nouă luptă în care se angajase. Dar nu pentru că i-ar fi fost teamă de moarte. Nu, să nu credeţi asta. Ci din curiozitate, din pură curiozitate, ca să ştie ce se iveşte de după orizontul anilor. Voia să se lupte cu moartea, aşa cum se luptase cu spaţiul. Era o luptă metafizică.

Am ştiut cu-adevărat că am devenit puternic, atunci când am inaugurat terenul acela, în Australia. Era cald. Rulam pe un deşert de ciment alb. Oricât de departe puteai vedea, se întindea o câmpie de ciment alb. O linie neagră era trasată pe această suprafaţă monocoloră, orbitoare, iar maşinile noastre o urmau.

Pe urmă, turnurile s-au înălţat precum catargele unei nave la orizont. Tot albe şi ele, nişte munţi de beton, de metal şi de sticlă, înţesate de vegetaţia geometrică a antenelor. Şi în sfârşit ani văzut racheta, înfiptă în sol ca un ac. Ochii noştri nu-i puteau suporta strălucirea. Ceva mai târziu, s-au ţinut discursuri. Iar numele meu revenea printre cuvinte cu o regularitate de metronom. Discursurile erau rostite în toate limbile şi eu nu înţelegeam cuvintele, în afară de numele meu, deformat în mod straniu, încât curând nu a mai avut nici un înţeles. Îmi amintesc că din când în când dădeam din cap, aprobator, dar nu mai ascultam nici măcar firicelul de voce al interpretei, cuibărit în cască.

Neândoielnic, era din cauza căldurii.

Mă gândeam numai că oamenii aceia mă pizmuiesc. Era ceva ce nu puteam înţelege, dar eram sigur de asta. Nu ştiam exact de ce mă pizmuiesc, dar asta era. Fără îndoială pentru că

o sută de mii de oameni se puneau în mişcare dacă eu îmi puneam semnătura în josul unei lârtii.

Şi, tocmai pentru că mă pizmuiau, nu m-au căinat, atunci când Anne a murit. Nu le ceream să mă căineze. Niciodată n-am cerut nimic. Nu le pretindeam decât puţină tăcere, dar nu mi-au acordat-o.

Îmi amintesc că atunci când Anne, soţia mea, a murit în accidentul acela stupid, am ştiut că fusesem întotdeauna singur, chiar şi-alături de ea. Ca şi cu Christine. Nu era aceeaşi calitate de singurătate, dar distanţa era aceeaşi. Atâta doar că acum încep să bănuiesc ceva, încep să-mi spun că distanţa aceea am cultivat-o eu însumi cu grijă, am clădit-o, am edificat-o, am fortificat-o.

Când flacăra s-a ivit sub rachetă, m-am întrebat: „De ce-am făcut toate astea?" Nu era pentru prima oară când îmi puneam întrebarea, dar pentru prima dată desluşeam în ea un licăr de haz. Încă nu împlinisem şaizeci de ani. Eram în vârful muntelui. Construisem o piramidă şi mă aflam în vârful ei. Ultima piatră fusese pusă. Nu că treaba s-ar fi isprăvit. Doar piramida mea se isprăvise. Nu era vorba de un mormânt, precum piramidele faraonilor, ci de o construcţie uriaşă, alcătuită din oameni şi maşini, din ordine şi ambiţii, din vise, grafice, planuri, bastimente, din pile nucleare şi meteoriţi, din telescoape, calculatoare, tractoare, drumuri şi uzine, era o îngrămădire uriaşă şi ordonată, şi pentru prima oară nu mai ştiam exact nici când, nici de ce începusem să înalţ amestecătura aceea colosală.

Împrejurările, probabil.

La drept vorbind, niciodată n-am fost cu-adevărat în spaţiu. Racheta urca încet. Era cea mai mare, cea mai perfecţionată maşinărie ce se construise vreodată pe Pământ. Era piatra terminală a piramidei mele, iar eu mă aflam la o anumită distanţă, contemplând-o, şi-mi venea să plec de-a-colo cu mâinile in buzunar, spre centrul de negăsit al acelui deşert de ciment.

Am avut impresia că îmi lipseşte ceva, când racheta a dispărut de pe cer. Nu ştiam ce anume. Dar mi se strângea inima. Dintr-o dată, Agenţia mi s-a părut ca o jucărie enormă. Când faraonii îşi terminau piramida, presupun că aşteptau moartea.

În anul următor, am plecat de la Agenţie.

Rezultatul obţinut asupra unui procentaj semnificativ de şoareci pare grăitor. Se poate spera că procedee corespunzătoare vor atenua efectul enzimelor, iar îmbătrinirea va fi considerabil încetinită.

Îmi dau seama că am fost un motor cu arc, nimic altceva. Că arcul ăsta a fost răsucit cu ani şi ani în urmă, nu ştiu exact când, pe când aveam între cincisprezece şi douăzeci şi cinci de ani, iar de-atunci n-a făcut decât să se desfăşoare. Oh! arcul era departe de-a fi obosit. Rotiţa dinţată însă nu se mai putea prinde în nimic. Angrenajele se învârteau nebuneşte, nu mai puneau în mişcare nici o maşinărie. „Lucraţi prea mult, mi-au spus doctorii. Angoasa dumneavoastră e un fenomen fiziologic curent. Nu puteţi spera să vă sustrageţi efectelor ei, numai pentru că vă numiţi X..."

Dar ei nu ştiau.

Nu ştiau ce înseamnă angoasa. În toţi anii aceia când am construit piramida, rareori m-a bântuit angoasa. N-aveam timp, presupun. Deseori mi-a fost teamă.

Angoasa începe să te chinuie atunci când ai prea multe oferte sau când acestea s-au consumat toate. Angoasa pentru mine înseamnă un bărbat care s-a năpustit într-o bună zi la mine în birou, înnebunit, după ce intrase cu forţa pe toate uşile, le îmbrâncise pe secretare, şi-a început să strige: „Vreau să plec pe un satelit, vreau să urc şi eu acolo, sus, unde nu există greutate".

— De ce? l-am întrebat.

— Sunt cardiac. Sunt încă tânăr, dar inima mi-e bolnavă. Doctorii nu mă pot vindeca. Mi-au spus însă că într-un mediu imponderabil aş mai putea trăi ani de zile.

Am clătinat din cap.

— Nu se poate.

— Sunt bogat, a strigat omul. Pot construi o rachetă. Ştiu că aveţi nevoie de bani.

— Nu se poate, am spus din nou, în clipa când doi oameni de pază şi secretarele se repezeau la mine în birou, iar eu am

făcut un semn vag ce voia să însemne: lăsaţi-l, nu vedeţi că-i bolnav, nu inima-i de vină, nu trupul lui, ci mintea, angoasa.

S-au oprit cu toţii în prag şi-au tăcut. Era într-o dimineaţă de mai. Plouase. Frunzele tinere ale copacilor erau verzi.

— Pot plăti, striga omul.

— Nu se poate, am spus pentru a treia oară, cu glas scăzut.

Aş fi putut să-i explic că nu slujea la nimic, că n-ar fi putut suporta acceleraţia rachetelor şi că viaţa, acolo sus, e un infern permanent, că trebuie să-ţi forţezi plămânii ca să respiri, într-o presiune foarte mică, un aer arzând de oxigen. Doctorii dumitale nu ţi-au spus? mă gândeam eu, fără îndoială că o făcuseră, dar fără nici un efect, nu exista decât strigătul acelui om care jinduia să plece în spaţiu, la libertatea aceea oscilantă a imponderabilităţii, aşa cum înecatul în adâncurile verzui ale mării jinduieşte după întinderile veşnic pierdute pentru el de pe malurile aflate în aer. I-aş fi putut spune, aş fi putut adăuga că banii nu schimbau cu nimic lucrurile, că nici un om nu poate avea pretenţia să se folosească de eforturile unei întregi planete, chiar şi pentru a trăi, dar n-am făcut-o. Am stat pe scaun la biroul meu, cu mâinile puse pe sugativa cea mare, mov, cu degetele resfirate, gândindu-mă că există cel puţin o asemănare între omul acela şi mine, răul pe care-l purtam în noi, el în inimă, iar eu în mintea mea, şi care ne azvârlea pe amândoi spre spaţiu, ca spre un miraj.

Un om nu poate avea pretenţia să se folosească de eforturile unei întregi planete; dar nu asta fac şi eu? m-am gândit pentru o clipă. Pe urmă am ridicat mâna dreaptă, iar paznicii au pătruns în încăpere şi l-au luat pe omul acela distrus, cu spume la gură, cu ochii sticloşi. „Un atac, chemaţi un doctor", am rostit cu o voce cât se poate de calmă.

Îmi pun mâna, aproape fără să vreau, pe partea stângă a pieptului, dar inima mea bate regulat, puternic; nu aici e beteşugul meu, cu toate că, la fel ca şi omul acela, cu-aceeaşi lăcomie încercasem şi eu să zvâcnesc spre stele.

Marea mea şansă a fost angoasa celorlalţi…

Căci nu degeaba anii aceia au fost numiţi „anii nebuni" sau „timpul angoasei". Dar toate astea nu sunt altceva decât cuvinte.

În spatele lor se află simplul fapt că vârsta spaţiului sosise, şi toată lumea o ştia, o simţea. Ar fi putut fi o nouă epocă geologică, biologică sau istorică, o eră nouă sau pur şi simplu o pagină de istorie pe cale de a se scrie.

Dar cu siguranţă că era vorba de ceva pe cale de-a se face, nimeni n-ar fi putut să nu-şi dea seama. După cum nimeni nu se mai sătura de exactităţi şi de vise. Căci, în sfirşit, sosise timpul când oamenii căzuseră din cer, dar dintr-un cer străin, şi atinseseră pământul, dar un pământ străin, ceea ce fusese de ajuns pentru a reteza orice legătură între trecut şi viitor, un trecut lung şi adânc ca o falie, ca o prăpastie, al cărui nume fusese singurătatea, izolarea infinită, un viitor plin dintr-o dată de spaţiu, unde puteai respira fără teama de-a te simţi stingherit, un viitor plin de orizonturi necuprinse, înseşi orizonturile Universului.

Îndărătul a toate astea se afla faptul că rivalităţile între ţările bogate nu-şi mai aveau rostul în faţa spaţiului, faptul că oamenii, nu toţi, ci doar atiţia cât trebuie, doreau îndeajuns să realizeze în comun o operă nouă şi imensă, refuzând să se mai ucidă între ei, şi asta în felul cel mai simplu din lume, refuzând pur şi simplu să-şi mai folosească mintea pentru rezolvarea altor probleme decât cele care-i pasionau.

Agenţia le dădea, în sfirşit, tuturor ţărilor, tuturor provinciilor de pe Pământ, tuturor oamenilor, impresia că spaţiul le aparţine întrucâtva.

Iar impresia asta erau cu toţii gata s-o apere împotriva a tot şi toate...

Până când am început să fiu pradă propriei mele angoase.

Casa de filme FIC îşi propune să facă un film despre viaţa şi opera lui X... Se rostesc numele mai multor regizori.

Am fost un om singur. Unul dintre fiii mei a murit în acelaşi accident ca şi soţia mea.

Celălalt e scriitor. Nu înţeleg ce scrie. Sunt foarte calm acum, cât se poate de împăcat cu mine însumi. Aproape că nu mă mişc deloc. Şi totuşi, aş fi vrut să ştiu. Niciodată nu m-am oprit, nici o clipă. Ar fi trebuit. Sunt împăcat, dar îmi pare rău că

nu m-am oprit, o dată, măcar o singură dată.

Mă întreb ce-a fost în mintea ei când maşina a ieşit de pe drum. O fi regretat ceva? Ea conducea. Niciodată nu mi s-a spus dacă... Mă aflam de cealaltă parte a Pământu-lui. N-am putut veni numaidecât. Oricum, murise.

Am albit tot, şi pe dinăuntru la fel, când mi s-a spus. După asta lumea a pretins că nu era fericită. În ziare. N-am ştiut.

În spaţiu, există o navă care-ţi poartă numele, Anne. Nici nu mai ştiu dacă te-am iubit, Anne. Cred că da. Am vrut să exist prin ceea ce construiam, acum ştiu că m-am înşelat. Sunt împăcat. Niciodată n-am fost. Prea multă muncă. Prea multe responsabilităţi. Doar pacea, ca o câmpie, iar dedesubt o vietate care sapă.

Am atins ţinta, dar acum ştiu că ţinta n-are importanţă, doar drumul cel lung, şi că vine o vreme când ţinta e atinsă şi abia atunci poţi măsura întinderea eşecului. Pentru că atâta timp cât greutatea piramidei apasă pe umerii tăi, poţi să nu dai atenţie poverii zdrobitoare pe care o porţi în tine, cancerul acela de plumb care a crescut în mintea ta. Dar după ce termini piramida...

Mă aflu în vârf, dar ea se sprijină exact în punctul ăsta. Mi-ar trebui o altă existenţă ca să trag vreun folos de pe urma a ceea ce ştiu acum. Aş trăi o altă existenţă. Te închizi într-o idee. Intri într-o piramidă ca să te aperi. Mă întreb de ce anume am fugit. Ceva care se situează în perioada dintre cincisprezece şi douăzeci şi cinci de ani.

Mi-ar trebui o altă existenţă ca să descopăr. Am totul pentru a fi fericit, nu-i aşa? În afară de timp.

O altă existenţă pentru a şti ce se află în mine, ca într-o scoică, într-o stridie, o impuritate, un grăunte de nisip care sileşte vietatea să secreteze sidef, să producă o sferă rotundă ce va dăinui în urma ei şi pe care toată viaţa o va fi protejat împotriva a ceva ascuns — şi încă o existenţă pentru a profita de această cunoaştere — aş face orice, n-aş face nimic.

Sau poate că tot n-aş găsi, chiar de-aş trăi o mie de ani. Mă întreb ce mi-a lipsit. Curios cum o parte din mintea mea e liniştită şi împăcată, plină de curiozitate şi inteligenţă, întrebându-se ce se va întâmpla mâine şi ce-ar mai trebui făcut, în timp ce cealaltă parte nu-i decât ceaţă şi se răspândeşte, o acoperă pe prima; aproape că voi ajunge să aflu, ce lucru curios

şi memoria, mergeam pe străzile însorite, iar pietrele calde aveau savoarea pielii, au trecut mai bine de cincizeci de ani de-atunci şi nici măcar nu sunt în stare să-mi amintesc celălalt lucru, memoria e stranie, un joc de beţişoare, cu o răbdare nesfârşită ar trebui triată, cercetată împletitura pentru a găsi ochiul făcut pe dos, de unde a pornit totul, un lucru pe care ceilalţi nu-l bănuie. Cred că sunt tare, că am fost un om tare. Nicicând n-am fost mai tare ca acum, nici măcar nu mai am nevoie să construiesc, nici să dorm, nici să mai trăiesc...

Cei doi bărbaţi, pe Marte, vorbeau.

— L-am văzut o dată, o singură dată, zise cel mai înalt, cu o faţă subţire şi mâini nervoase. Ne-a vorbit. Ne-a spus că omul a atins hotarele lumii lui şi că peste tot, pe fiecare insulă, pe fiecare vârf de munte, în fiecare golf, s-a întâlnit pe sine. Şi că acum năzuieşte să întâlnească altceva. Că scotoceşte spaţiul în speranţa de-a găsi vreun mesaj, că scormoneşte nisipul de pe Marte în dorinţa de a da de-o urmă, că se pregăteşte pentru marele salt ce-l va duce dincolo de marginile necunoscutului, că vrea să spargă membrana rezistentă ce-l înconjoară şi să plonjeze, dar că pentru asta are nevoie de ajutorul altcuiva, că simte nevoia unei priviri noi, aparţinând unei alte specii, că are nevoie de un doctor venit de aiurea pentru a-l opera de răul acesta tenace: singurătatea. Nu doar singurătatea individuală, ci singurătatea speciei, singurătatea planetei, a unei civilizaţii care s-a extins pe întreaga suprafaţă a Pământului şi a unificat şi uniformizat totul.

Mă întreb de cumva credea în toate astea.

— De ce nu? zise celălalt bărbat, un asiatic. De ce să fi consumat atâta energie dacă n-ar fi crezut?

Primul nu răspunse. Se uita la cer pe fereastra cea mare.

— Mă întreb, zise el, dacă vom ajunge vreodată la stele.

Asiaticul lăsă să cadă foaia acoperită de semne matematice pe care o corecta cu greu şi zâmbi.

— Nu, spuse. Sunt prea departe.

VALEA ECOURILOR

De data asta ne aventurasem puţin dincolo de munţii roz ai Tulei, oaza de cristal, şi zile întregi întâlnisem nenumărate dune. Cerul marţian continua să fie la fel de limpede, veşnic acelaşi, de un albastru foarte închis, bătând uneori în cenuşiu, cu minunate eflorescente roz la răsăritul şi la apusul soarelui.

De pe urma tractoarelor noastre n-aveam decât deplină mulţumire. Ne aventuram în ţinuturi încă puţin explorate, cel puţin pe calea uscatului, şi eram siguri că suntem primii care străbatem trecerile acelea dezolante. Cel puţin primii oameni, căci ceea ce căutam nedesluşit era urma vreunei vechi civilizaţii. Cei de pe Pământ niciodată n-au admis că Marte e nu doar o lume moartă, ci şi o lume dintotdeauna pustie. Multă vreme au sperat ca noi să descoperim rămăşiţele unor imperii dispărute şi poate câţiva urmaşi ai lor, proveniţi din stăpânii mitici ai planetei roşii. Prea multe poveşti au circulat despre Marte pentru ca zece ani de explorări ştiinţifice infructuoase să spulbere toate legendele.

Dar nici Ferrier, nici La Salle, nici eu nu credeam prea mult în posibilitatea unei asemenea fantastice întâlniri. Eram oameni în puterea vârstei şi întrucâtva obosiţi şi părăsisem Pământul cu ani în urmă, pentru a scăpa de vântul de nebunie care bătea pe-atunci pe planeta noastră natală. Era un lucru despre care nu ne plăcea s-aducem vorba, deoarece ne făcea rău. Ne gândeam uneori că totul se datora imensei singurătăţi a unei epoci care luase cunoştinţă de ea însăşi, care înfrunta universul şi care dorea să primească un răspuns, fie el şi ucigător, la sfidarea ei. Spaţiul însă rămânea mut, iar planetele pustii.

Coboram, aşadar, spre sud, în direcţia ecuatorului marţian. Hărţile nu dispuneau încă de-o mare precizie pe vremea aceea şi aveam însărcinarea să facem unele rele-vee geologice ce nu pot fi operate din avion. În calitatea mea de psiholog, nu prea eram nimerit pentru treaba asta, numai că ştiam să conduc un tractor şi să mă slujesc de instrumente, iar oamenii erau rari pe Marte.

Ce-i mai rău în zilele de campanie e monotonia. Sunt oameni pe Pământ care, instalaţi confortabil la biroul lor, scriu despre noi lucruri ce-i fac să verse lacrimi de compătimire pe mii de cititori; vorbesc despre eroismul nostru şi de aventura ce

ne pândeşte la fiecare pas, despre minunăţiile veşnic reînnoite ale lumilor necunoscute. Niciodată n-am întâlnit ceva asemănător. Eram conştienţi de pericol, dar acesta nu s-a ivit dintre dune; s-a manifestat în schimb pericolul insidios al aparatului nostru de respirat care avea scurgeri de oxigen, ori acela al tractoarelor rămase în pană în acelaşi timp, la fel ca şi aparatele de radio. Dar mai ales se făcea simţit plictisul. Marte e o lume pustie. Orizontul e scurt şi limitat. Şi există spectacole mai entuziasmante decât cel oferit de-un şes nesfârşit de nisip cenuşiu. Peisajul nu-i cine ştie ce prin el însuşi. Dar ceea ce resimţi cu o acuitate sfâşietoare e conştiinţa miilor de kilometri asemănători ce se întind de jur împrejurul tău, şi pe care nu-i vezi, dar care se desfăşoară puţin câte puţin sub roţi, în timp ce tu stai neclintit. E ca şi cum ai fi încredinţat că mâine vei avea parte exact de-acelaşi lucru ca şi ieri.

Şi-atunci conduci ceasuri în şir, ca o maşină. Încât te confunzi cu maşina, eşti chiar tractorul, te strecori printre dune ore întregi, eviţi mormanele de pietre îndelung modelate de vânt şi hărăzite ele însele să se prefacă în nisip, iar când şi când îţi înalţi privirea spre cer şi, clipind din ochi, zăreşti strălucirea stelelor în plină zi, ceea ce dintru început uimeşte, apoi te oboseşte atât de mult, încât ai da orice numai ca ochii aceia ai nopţii să se stingă odată.

Şi începi să visezi ce-o să faci pe Pământ când o să te întorci: ai ascultat ştirile; care sunt rele, totdeauna sunt rele; pe Pământ nu se întâmplă decât evenimente aberante; sunt aşa-numiţii „Ani nebuni", cum se spune, iar dorinţa de-a te întoarce acolo se transformă într-un soi de silă, te cuprinde greaţa.

Şi continui să conduci. Fără a spera ceva. După o bucată de vreme, vezi ivindu-se ceva dintre dune. Schimbi brusc direcţia ca să eviţi ciocnirea, dar de fapt nu-i nimic, nu-i niciodată nimic. Pe urmă mai sunt şi cei care adorm. Ceilalţi îşi dau seama de asta pentru că mersul tractorului devine dintr-o dată haotic; aşa că-l zgâlţâie pe cel de la volan sau se instalează chiar ei să conducă; e ca un fel de recreaţie.

În cazul meu, lucrurile se mai schimbă. Uneori inventez poveşti. Poveşti care au loc pe Marte ori în spaţiu, ori pe o altă lume, dar niciodată pe Pământ. Prefer să nu mă gândesc la Pământ. La Salle e şi el la fel ca mine. Cu Ferrier însă, e de

groază, el nu se poate împiedica nici o clipă să nu se gândească la Pământ. Mă întreb unde o s-ajungă în felul ăsta.

E geolog. L-am văzut răscolind nisipul şi fluturând vreo cochilie microscopică, habitaclu străvechi al vreunei vietăţi de multă vreme uscată, măturată de vânturile blânde de pe Marte. Niciodată n-a descoperit o fosilă mai ca lumea, resturile unei vietăţi mai mari şi mai puternice, dar în acelaşi timp şi mai fragile. L-am văzut persistând în convingerile lui, împotriva oricărei evidenţe. L-am văzut îmbrăţişând din priviri colinele de pe Marte şi gândindu-se în tăcere că, într-o bună zi, milioanele acelea de tone de nisip vor trebui răsturnate, în speranţa de a descoperi, în inima planetei, fetusul albit al vreunei specii uitate. Nu vorbeşte pe cât ar trebui s-o facă, aşa cred. Şi unui om aflat pe Marte nu-i prieşte să tacă. Nici când e în spaţiu. Rămâne mut de parcă toate acele milioane şi milioane de kilograme de nisip ar apăsa asupra lui. La fel ca La Salle şi ca mine, se aştepta ca spaţiul să-i ofere o portiţă de salvare, un mijloc de-a scăpa de Pământ, dar aştepta mai mult de-atât. Spera să întâlnească şi altceva, nu doar pe sine; spera să întâlnească o lume pe de-a-ntregul străină. I se părea că descifrează pe falezele de pe Marte istoria unei lumi absolut noi pentru Pământ. În copilărie, fără îndoială că ascultase cu atenţie poveştile omului ajuns pe Lună.

La fel ca La Salle şi ca mine, de altfel. Pentru că există lucruri, vedeţi, pe care nu le-am putea suporta dacă n-am fi siguri că într-o bună zi vom descoperi la o cotitură a spaţiului, ori între două coline, un oraş strălucitor, cu nişte fiinţe ideale. Numai că La Salle şi cu mine ştim că asta nu se va întâmpla aşa curând, în timp ce Ferrier nu mai poate aştepta.

Suntem trei, număr nepotrivit pentru jocul de cărţi. Uneori citim. Ni se întâmplă şi să ascultăm radioul. Dar mai cu seamă dormim. E un fel de-a economisi oxigenul. E un fel de-a te proiecta în timp. Nu visăm niciodată.

La sosirea serii, coborâm de pe tractor, ne despachetăm aparatele. Procedăm la câteva măsurători. Expediem rezultatele. Punem în funcţiune soba catalitică; iar ea începe să funcţioneze liniştit, sub clopotul ei transparent, roşie în întuneric ca o floare de seră. Luăm masa. Întindem un soi de umbrelă ce ne slujeşte drept cort şi care împiedică frigul ucigător de pe Marte să ne ajungă la oase, şi iar încercăm să dormim. Fără însă

a izbuti. Pentru că, vedeţi, am moţăit toată ziulica, legănaţi de zgâlţâiturile tractorului, trecând la volan pe rând, iar când vine noaptea, masca ne stinghereşte, ne sufocăm, ne e sete dintr-o dată şi rămânem cu ochii deschişi, aţintiţi pe cupola lăptoasă a cortului, auzind darabana enervantă a firelor de nisip proiectate de vânt pe plastic, ca zgomotul unui mers de insectă.

Ni se întâmplă uneori, în timpul nopţii, să ne gândim la ce-ar putea fi spaţiul, la ce-ar putea fi planetele. Ni se întâmplă să ne gândim că oamenii, într-o bună zi, vor înzestra planeta Marte cu o atmosferă, cu oceane şi cu păduri, şi că se vor înălţa oraşe, aici, fabuloase, mai înalte decât toate cetăţile de pe Pământ, şi că nave vor lega planeta asta de celelalte lumi, şi că hotarele necunoscutului se vor situa altundeva în spaţiu, veşnic respinse în afara orizontului vizibil. Şi-atunci angoasa ne dispare, şi ştim că Pământul şi oamenii au pornit azi pe un drum greşit, cerând planetei Marte ceea ce ea nu poate da, întorcându-se spre trecut, supunând-o neîncetat presiunii memoriei, în speranţa de a găsi pe ea urmele unei vechi înfrângeri. În timp ce noi simţim cu emoţie că răspunsul se află în viitor şi că la asaltul viitorului trebuie să pornim.

Iar uneori ne dăm seama de caracterul paradoxal al situaţiei noastre. Suntem în acelaşi timp trecutul şi viitorul. Facem parte din visele smintite ale generaţiilor moarte de puţini ani şi în acelaşi timp deschidem calea copiilor ce-abia de-acum încolo se vor naşte. Când eram anonimi — ne confundam cu miturile, când vom fi uitaţi — vom fi legende.

Noaptea nu umblăm pe tractor din cauza frigului. Subţirimea extremă a atmosferei îngăduie mari diferenţe de temperatură; dimineaţa, însă, la ora nouă, pornim din nou.

Am trecut astăzi de zona nisipurilor cenuşii, apoi am descoperit o întindere presărată cu pietre plate şi negre, galeţi eolieni, nemaipomenit de frumos şlefuiţi uneori, şi în sfârşit am atins marginea întinderii roşietice ce înconjoară anumite puncte de pe ecuatorul marţian. Câţiva munţi ce-au suferit eroziuni se înalţă molcom deasupra orizontului. Dunele s-au împuţinat şi s-au răzleţit. Platourile uzate de care privirea se izbeşte protejează de vânt câmpia. Urmele noastre sparg iregularitatea întâmplătoare a deşertului. Ne vor supravieţui.

Suprafaţa acestui şes cobora uşor, ca şi cum am fi plonjat la sânul vreunei mări secate, în profunzimile iluzorii ale unui

litoral imaginar. Şi brusc, am văzut ivindu-se, crescând la orizont, nişte ace transparente, nişte stânci atât de subţiri şi de înalte, continuate cu atâta precizie, încât nu ne venea să ne credem ochilor. Ferrier, care conducea, a scos un strigăt. A apăsat pe acceleraţie, iar hurducăturile bruşte ale tractorului au fost cât pe ce să ne azvârle jos de pe scaune, pe La Salle şi pe mine.

— De necrezut.

— Un vârf adevărat.

— Mai curând o faleză.

Dar nu era nimic din toate astea, ne-am dat seama pe măsură ce ziua a înaintat. Era vorba de un masiv, probabil cristalin, un accident produs în vremuri de demult, măruntaie ale planetei, sau poate chiar căzuse din cer, iar vreo zguduitură greu de imaginat îl va fi despicat, într-atât încât pe câmpia aceea neclintită părea ca un dinte ştirbit, şi totuşi uimitor de ascuţit.

— E pentru prima oară când văd un unghi ascuţit pe Marte, zise Ferrier. Aici nu există eroziune. Nici vântul, nici nisipul n-au izbutit să atace stânca asta. Poate că nu-i decât un cristal uriaş care a crescut încet, concentrând atomi asemănători, sau poate...

Ne-am uitat unii la alţii. Un cuvânt ne stătea pe buze. Artefact. Dădusem oare, în sfârşit, peste mărturia pe care Pământul o aşteptase atât de muât?

Nici că există ceva mai rău, cred, decât să fii înşelat de un obiect. Pentru că nu i-o poţi reproşa. Avusesem dintr-o dată încredere în Marte. Ca nişte copii.

Şi ne înşelasem. Nu era vorba de un artefact — obiect artificial construit.

Dar nu voiam să ne purtăm pică nouă înşine. Ce nebunie, să speri în aşa ceva. Dar nu ne putusem împiedica.

Ne-am petrecut noaptea la poalele munţilor cristalini şi ne-a fost încă şi mai greu decât în zilele precedente să adormim. Eram, totodată, dezamăgiţi şi mulţumiţi. Călătoria noastră nu va fi fost zadarnică, şi totuşi obiectivul ei tainic nu fusese atins.

Când sosi dimineaţa, iar temperatura deveni suportabilă, ne-am potrivit măştile şi am ieşit. Ne hotărâsem să explorăm masivul stâncos, să lăsăm în urma noastră tractorul, neluând cu noi decât puţin bagaj, provizii şi instrumente.

Falezele cristaline nu erau prea abrupte. Dispuneau de falii şi de spărturi ce ne-au îngăduit să urcăm. Stânca avea o culoare de cerneală, devenind uneori de o transparenţă adâncă, ce ne amintea de acele blocuri de gheaţă rătăcitoare prin spaţiu, rămăşiţe ale unor oceane neînchipuit de vechi, bucăţi de banchize prefăcute-n ţăndări, în fine, resturi de planete pulverizate.

Încercam să ajungem la marea falie, sperând să descoperim astfel înseşi profunzimile masivului şi să-i înţelegem structura. Poate că vreun lac de mercur ne aştepta acolo, sau stânci cu semne pe ele, sau poate chiar vreo fiinţă, o uşă spre o altă dimensiune, urmele vizitatorilor dinaintea noastră, deoarece stânca aceea rezistase de milioane de ani încetei îngropări de către nisip, acţiune ce pândeşte tot ce se află pe Marte, scăpase mareei de pulbere ce aleargă pe suprafaţa planetei roşii, ca şi de mişcarea dunelor neîncetat cărate de către vânturile uşoare, şi era un fel de martor al unor vremi revolute, al unor epoci când oamenii încă nu îndrăzneau să-şi înalţe faţa spre cer şi cu atât mai puţin să-şi închipuie că într-o bună zi vor rătăci, obosiţi, printre constelaţii.

Dar când se întâmplă, treaba ne-a luat pe neaşteptate. La Salle, care mergea în faţă, scoase un strigăt. L-am auzit desluşit şi ne-am repezit într-acolo. Ferrier, aflat în urma mea, m-a îmboldit să merg mai repede. Am înconjurat un bloc de stâncă şi l-am văzut pe La Salle care părea să acorde unui obiect o atenţie neobişnuită.

— Ascultaţi, ne spuse.

N-am auzit nimic la început, pe urmă, când am mai făcut un pas, de pe marginile acelea ce despărţeau tăcerea de sunet, am auzit venind un scârţâit.

Stăteam neclintiţi. Şi nu era nici glasul vântului, nici cântecul nisipului, nici măcar zgomotul uşor pe care-l face o piatră ori pocnetul vreunei stânci crăpate de îngheţ. Era un şuier regulat, ca zgomotul concentrat a milioane de semnale suprapuse.

Aerul de pe Marte e prea uşor pentru ca urechile noastre să

perceapă sunetele pe care le transmite. De altminteri, timpanele n-ar rezista la diferenţa de presiune ce există între mediul exterior şi sistemul nostru respirator. De aceea urechile ne sunt acoperite de cască, iar amplificatoare minuscule ne îngăduie să percepem sunetul vocilor noastre şi zgomotele de pe Marte. Iar ceea ce auzeam, pot s-o spun cu tărie, se deosebea de tot ce auzisem până atunci pe planeta roşie. Nu era nimic de provenienţă omenească, nimic de provenienţă minerală.

Am mişcat puţin capul şi dintr-o dată am perceput altceva dominând şuierul acela, reducându-l la un zgomot de fond neînsemnat şi etern. Am desluşit o voce sau mai curând şoapta a milioane de voci, tumultul unui întreg popor, rostind cuvinte de necrezut, de neînţeles, şi pe care nu le-aş putea transcrie cu ajutorul semnelor fonetice obişnuite de pe Pământ.

— Ei se află aici, îmi spuse La Salle, cu ochii strălucitori.

Făcu vreo doi paşi înainte şi l-am văzut cum, repede, îşi modifică intensitatea căştii. L-am urmat şi am făcut la fel, deoarece şoapta se prefăcuse într-o furtună, glasurile de insecte se transformaseră-n strigăte stridente şi insuportabile, în bubuituri înfundate şi înfricoşătoare.

Mergeam de-a lungul unei falii înguste, între două maluri de stâncă. Iar sunetul ne asalta în valuri succesive, învolburate. Eram ca şi beţi. Simţeam, ştiam că în sfârşit urma să găsim acel ceva pentru care venisem pe Marte şi pentru care zadarnic, până atunci, implorasem spaţiul să ne dăruie.

Contactul cu o altă viaţă.

Deoarece, în timp ce sunetul creştea, îndoiala nu ne-a atins nici o clipă. Nu eram oameni uşor de înşelat ori gata să ne lăsăm imaginaţia s-o ia razna. Incredibila bogăţie a modulaţiei sonore ce se făcea auzită nu putea fi decât rezultatul vieţii. Puţin ne păsa că nu înţelegeam nimic; aveam încredere în Pământ să rezolve probleme de felul acesta, în creierele şi maşinăriile lui. În timp ce noi, noi nu eram decât solii Pământului.

După ultimul cot al faliei, am putut zări în sfârşit valea. Semăna cu adâncitura secată a unui lac, îngrădit de maluri înalte şi netede, ce deveneau din ce în ce mai abrupte pe măsură ce urcau. Extremitatea opusă a văii se îngusta, pierzându-se într-o strangulare stâncoasă, pentru ca în cele din urmă să se izbească de un perete terminal.

Nu exista alt drum de acces spre vale decât cel pe care venisem, afară doar dacă n-am fi voit să ne dăm drumul din cer. Era mai curând un circ decât o vale, un uriaş circ longitudinal. Şi pustiu.

Şi totuşi, vocile pe care nu le înţelegeam ne asaltau.

Era vorba de-un lac invizibil, ştiţi, un lac cu sunete şi pulbere, o pulbere impalpabilă pe care anii o depuseseră în refugiul acela, o pulbere căzută din stele, dusă de vânt, în care nici un pas nu lăsase urme, o pulbere în care poate că se înpotmoliseră, se afundaseră cei ce ne chemau.

— Salut, strigă La Salle cu glas frânt.

Voia să răspundă, nădăjduia într-o tăcere, o mirare, dar circul era pustiu, iar valurile strânse ale sunetelor se abăteau asupră-ne unele după altele. Cuvinte şoptite, cuvinte rostite, fraze spuse dintr-o răsuflare, desprinse de pe buze invizibile.

— Unde sunteţi? Oh, unde sunteţi? strigă La Salle, cu voce întristată. Ceea ce auzea nu-i era de ajuns, voia să-i vadă pe mesagerii aceia necunoscuţi, dorea să vadă ivin-du-se din lacul de pulbere nu ştiu ce făpturi hidoase sau minunate. Mâinile îi tremurau, la fel ca şi mie, iar în spatele nostru desluşeam respiraţia şuierătoare a lui Ferrier.

— Salut, strigă o voce neînchipuit de slabă, din celălalt capăt al văii.

Era vocea lui La Salle. Se detaşa cu precizie pe fondul sonor al nenumăratelor voci, era o epavă adusă spre ţărmul nostru.

— Ne răspund, îmi zise La Salle, fără s-o creadă.

Iar vocea lui renăştea în mii de puncte ale văii, voce de insectă, ascuţită, şuierătoare, fărâmiţată, difractată. „Salut, salut, salut, spunea ea. Unde sunteţi, unde sunteţi, teţi, teţi, teţi, teţi, teţi, teţi..."

Un ecou, m-am gândit. Un ecou, iar La Salle s-a întors spre mine şi eu i-am citit în ochi că înţelesese, şi am simţit mâna lui Ferrier punându-mi-se pe umăr. Vocile noastre, zgomotele noastre se contopeau cu materia sonoră ce umplea valea, creând jocuri de interferenţă, întorcându-ni-se ca şi cum ar fi fost reflectate de nişte stranii oglinzi ale sunetului, transformate, dar nu diminuate. Să fi fost cu puţină ca o asemenea vale să existe pe Marte, o vale a ecourilor, o vale unde aerul transparent şi uşor al lui Marte să poarte veşnic sunetele reflectate de către pereţii cristalini?

Să existe în cuprinsul universului un loc unde fosilele să nu fie alcătuite din minerale, ci din sunete? în fine, să fi auzit noi oare vocile foştilor locuitori ai lui Marte, mult timp după ce nisipurile uzaseră şi înghiţiseră ultimele vestigii ale trecerii lor pe-acolo? Sau era vorba de mărturia altor vizitatori, veniţi de pe lumi, de care nu aveam încă ştiinţă? Se săvârşiseră ieri sau cu un milion de ani în urmă? Oare nu mai eram singuri?

Instrumentele noastre aveau să ne-o spună mai târziu, şi poate că aveau să descâlcească sculul acelor unde, să deznoade acele noduri, să extragă din mesajul involuntar vreun înţeles lămuritor.

Valea era atât de pustie şi de moartă. Un receptacol. Marte, în întregimea lui, nu era decât un receptacol ce ne primea urmele, ca apoi să le distrugă. Cu excepţia acelui punct, cu excepţia văii-ecourilor, ce fără îndoială avea să poarte sunetul vocilor noastre prin secole, la urechile succesorilor noştri îndepărtaţi, care poate că nici nu vor fi fiinţe omeneşti.

Ferrier îşi luă mâna de pe umărul meu, mă îmbrânci şi-l izbi şi pe La Salle, apoi începu să alerge spre mijlocul văii.

— Ascultaţi-i, striga, ascultaţi-i.

Cizmele i se afundau în pulberea impalpabilă ce se ridica în juru-i ca un vârtej. Şi am auzit tălăzuirea vocilor în urechi, în furtuna pe care-o stârnise. Îl vedeam alergând şi înţelegeam ce înseamnă sirenele, vocile acelea care-i şuşoteau la ureche, care-l chemau şi pe care le dorise în toţi anii de până atunci, pe când ie căutase zadarnic, şi se cufunda în marea aceea sonoră, afundându-se în pulbere, iar eu îmi doream să mă aflu alături de el, dar nu eram în stare să mă clintesc din loc.

Vocile îmi bubuiau în timpane.

— Smintitul, zise La Salle cu voce tristă. Oh, bietul smintit.

Ferrier răcnea, Ferrier chema, şi vocile neclintite, vocile străvechi îi răspundeau. Iar el absorbea vocile. Le bea, le devora, le vântura cu gesturile lui demente.

Şi vocile descrescură treptat. Deranjase cine ştie ce echilibru precar, abolise vreun mecanism subtil, trupul lui era un ecran. Şi era prea greoi, prea împovărat de materie pentru ca vocile acelea uşoare să-i suporte atingerea.

Vocile slăbiră în intensitate. Le simţeam cum mă părăsesc cu încetul, simţeam cum pleacă, într-o vibraţie ultimă, le-am auzit sfârâind şi pierind. Şi Ferrier tăcu în cele din urmă. Iar în

cască, am auzit o ultimă şoaptă.
Un fel de adio.
Tăcere. Tăcerea de pe Marte.
Când Ferrier se întoarse în cele din urmă, în ciuda distanţei, în ciuda norului de pulbere ce descreştea încet, am văzut prin masca lui aburită cum lacrimile i se scurgeau pe obraji.
Şi-şi duse mâinile la urechi.

DISCURS PENTRU ANIVERSAREA A O SUTĂ DE ANI AI INTERNAŢIONALEI VEGETARIENE

Doamnelor, domnişoarelor şi domnilor, ar fi o gravă eroare să credem că antropofagia a însoţit dintotdeauna civilizaţia. Au existat timpuri, fireşte, mai puţin luminate decât vremurile noastre, dar care au creat capodopere universal recunoscute, când canibalismul era considerat o stare de sălbăticie. Ce-i drept, dacă e să dăm crezare istoricilor, cele câteva populaţii lacome care-l practicau prezentau anume semne de înapoiere culturală. Acestea îşi devorau duşmanii învinşi în luptă, sperând că astfel să se înzestreze cu îndrăzneală şi inteligenţă, însuşiri pe care li le recunoşteau, sau încredinţându-se în acest fel că sufletele morţilor nu vor veni să le tulbure somnul. Aceste superstiţii regretabile au aruncat asupra instituţiei însăşi un val de oprobiu, condamnând-o drept crimă de către toate naţiunile civilizate. Chiar şi la mijlocul secolului XX, orice persoană sensibilă s-ar fi cutremurat de groază dacă i s-ar fi propus să mănânce carne de om. Se cuvine totuşi să cinstim în persoana lui Jonathan Swift pe unul dintre remarcabilii precursori ai stării de lucruri prezente. În nemuritoarea sa lucrare *Modestă propunere pentru a împiedica pe copiii săracilor din Irlanda de a fi o povară, prefăcându-i într-un articol de alimentaţie,* din 1729, acesta pune, nu fără a-şi împodobi cu masca ironiei profunzimea intenţiei şi perspicacitatea vederilor, câteva din principiile ce aveau să înflorească peste vreo două secole şi jumătate. Neîndoielnic, procedeul pe care-l propunea ni se pare barbar. Căci nu propunea el oare, precum titlul lucrării o demonstrează îndeajuns, să dea drept hrană celor bogaţi pe copiii săracilor, pentru ca produsul acestei vânzări să-i scoată din nevoie pe părinţii lor? Copilul este în zilele noastre o mâncare aleasă, dar

nimănui nu i-ar trece prin minte, afară doar de n-ar fi vorba de vreun netrebnic vrednic de ură, să pună capăt cu bună ştiinţă zilelor pe care Providenţa le-a dăruit drăgălaşilor noştri copii.

A trebuit să aşteptăm până în ultima treime a veacului al XX-lea, ca un excentric bogat, Josué Sinandriola, care se îmbogăţise din exploatarea şi prepararea algelor marine, să fondeze primul cerc de antropofagie. Regulile acestuia erau clare şi simple. Fiecare dintre membrii clubului lăsau prin testament cât se poate de oficial, ca trupul, după moarte, să-i fie dat la masă. Înfiinţarea acestei asociaţii a fost primită fără mare vâlvă. Nimănui nu i-a trecut prin minte, pe cât se vede, că o nouă pagină a Istoriei începea de la această dată. Scandalul însă a izbucnit când, după câteva luni, fermecătoarea şi tânăra soţie a lui Josué Sinandriola şi-a pierdut viaţa într-un accident de circulaţie. Aceasta lăsase documentele de rigoare, încât membrii clubului i-au luat trupul şi l-au mâncat cu sos. Au fost arestaţi a doua zi, precum ştiţi, şi duşi în faţa justiţiei. Invocând buna sa credinţă, asistat de cei mai buni avocaţi, Josué Sinandriola a putut demonstra absenţa oricărui delict. Existau legi împotriva furtului, a crimei, a incestului, a violului, a sperjurului, a falsului, a bigamiei, precum şi împotriva delictelor economice, dar nu exista nici o lege, în ţările civilizate, împotriva canibalismului. Parlamentele nu-şi dăduseră osteneala să voteze astfel de legi, neputându-şi măcar închipui că asemenea lucru s-ar fi putut întâmpla în absenţa vreunei alte crime. Pe de altă parte, dreptul oricărei persoane de a dispune de trupul său era în mod clar recunoscut de către cea mai mare parte a constituţiilor, iar uzanţa de a lăsa moştenire, prin testament, o parte sau cadavrul în întregimea lui devenise o obişnuinţă. Laboratoarele şi spitalele aveau astfel posibilitatea de a face experienţe, dar şi pe aceea de a prelungi viaţa sau de a îmbunătăţi starea bolnavilor şi a mutilaţilor. Era ceva obişnuit să-ţi laşi moştenire ochii cutărui orb din familie sau vreunei cunoştinţe, inima cutărui cardiac, ficatul cutărui alcoolic. Legea şi tribunalele admiseseră chiar, între anumite limite, înfiinţarea unei burse de organe, ce începuse cât se poate de firesc să funcţioneze alături de băncile de sânge, de oase şi de ochi — care pe-a-tunci funcţionau de relativ multă vreme. Încât devenise posibil să-ţi vinzi trupul în schimbul unei rente viagere, la fel cum puteai face şi cu casa. Oare Scriptura nu vorbeşte de

trup ca despre un sălaş trecător? Valoarea mizei scădea, bineînţeles, o dată cu vârsta, iar vărsămintele băneşti aşijderi. Accidentele de circulaţie, inclusiv cele aviatice, furnizau în fiecare an o anume cantitate de cadavre tinere şi proaspete, lipsite de orice tară şi de orice boală.

Aşa că avocaţilor lui Josu6 Sinandriola nu le-a fost deloc greu să-i pună în libertate pe inculpaţi. Guvernele câtorva ţări au încercat, într-adevăr, să introducă nişte legi antiantropofagice, dar, în afară de faptul că răsunetul considerabil al procesului făcuse ca cercul în cauză să se bucure de un număr important de noi adeziuni, legile acestea, mai devreme sau mai târziu, au fost respinse ca anticonstituţionale de către Curţile Supreme de Justiţie ale diferitelor state. Căci nu limitau ele, într-adevăr, dreptul oamenilor de a dispune de ei înşişi? Şi nu constituiau oare un amestec intolerabil al statului în decizia cea mai intimă ce poate fi luată de un om? Numai Elveţia şi Italia au menţinut, până în zilele noastre, legi antiantropofagice. Dar, precum ştiţi, acestea au căzut în desuetudine şi nici un procuror din amintitele ţări nu s-ar da în spectacol, invocându-le şi cerând vreo pedeapsă.

Cu un secol în urmă, poate că evenimentul ar fi fost dat uitării. La finele secolului XX însă, marea explozie demografică începea să-şi dea pe faţă toate efectele: planeta purta pe ea mai bine de zece miliarde de fiinţe omeneşti. Cifra poate părea mică în comparaţie cu aceea de nouăzeci de miliarde de indivizi cu care se mândreşte epoca noastră, dar consecinţele economice se făceau simţite. Carnea de provenienţă animală devenise un produs rar, inaccesibil, aproape de negăsit. Oraşele, drumurile, terenurile de aviaţie, cosmodromurile ocupaseră încetul cu încetul toate suprafeţele cultivabile. Omenirea ar fi ajuns să moară de foame, dacă progresul culturilor hidroponice n-ar fi îngăduit să se producă în uzine toate vegetalele necesare alimentaţiei. Marea neputând furniza, în afară de alge şi de plancton, resursele pe care se contase, omenirea trebuia să devină fie vegetariană, fie antropofagă. Se dovedise costisitor şi curând imposibil ca, în însăşi inima marilor aglomeraţii, să creşti turme mari de bovine în staule cu câteva zeci de etaje. Practic, asta însemna să prăpădeşti nouăzeci la sută din hrana vegetală, de care o parte a omenirii avea mare nevoie. Convenţia mondială din 2040 a ratificat juridic această

constatare, interzicând pe toată planeta creşterea animalelor pentru tăiere, excepţie făcând vieţuitoarele destinate laboratoarelor şi grădinilor zoologice. Porcii au supravieţuit o vreme, datorită capacităţii lor de a se hrăni cu resturi. Dar şi această ultimă resursă a dispărut atunci când s-a inventat mijlocul de a fi recuperate proteinele conţinute până şi în cele mai neînsemnate resturi şi de a li se da un aspect şi un gust suportabil. A trebuit recunoscut un lucru ce sărea în ochi: omenirea constituia cel mai mare şeptel pe care-l avusese vreodată, singurul ce-i mai rămânea.

Aceste împrejurări explică succesul de care s-au bucurat ideile lui Josue Sinandriola şi ale discipolilor săi. Sinan-driola însuşi a fost degustat în 2037, cu prilejul unei mese triumfale, în ciuda vârstei înaintate pe care-o atinsese, încât carnea lui n-a fost dintre cele mai bune. Realitatea e că, dacă nu ţinem seama de Biserică, ce a recurs curând la diverse *aggiornamenti*[1], singura opoziţie veritabilă a venit din partea corpului medical. Acestuia îi era din ce în ce mai greu să găsească organe în stare bună, destinate grefelor şi altor operaţii. Într-adevăr, era mai avantajos să-ţi vinzi corpul contra unei rente viagere pe piaţa cărnii, decât să-l laşi moştenire unui spital, fie şi la un preţ avantajos. O serie de acorduri au fost în cele din urmă încheiate, pentru a defini ce anume din corpul omenesc ţinea de chirurgie şi ce anume de măcelărie. Anumite organe, cum ar fi ochii, cu slabă valoare nutritivă, n-au pus probleme. Sângele, dimpotrivă, putând servi la fabricarea unui caltaboş apreciat de către cunoscători, a stârnit discuţii aprinse. Până şi susţinătorii cei mai fanatici ai antropofagiei integrale, au recunoscut în cele din urmă că ei înşişi ar fi putut avea nevoie de o transfuzie, aşa că au acceptat principiul împărţirii echitabile. Acordurile acestea — iar asupra amănuntelor lor nu voi stărui — încă mai sunt în vigoare, cu toate că modalităţile lor de aplicare se redefinesc din cinci în cinci ani, de către o comisie de experţi ce reuneşte laolaltă reprezentanţi ai corpului medical, ai Asociaţiei Universale a Antropofagiei şi ai Internaţionalei Vegetariene.

Şi totuşi vremea contestărilor nu dispăruse. A fost chiar un timp când se părea că omenirea avea să se împartă în două tabere inamice, după cum deseori s-a întâmplat de-a lungul istoriei ei. De o parte, vegetarienii din convingere sau de nevoie,

---

[1] Amânări *(it.)*

adică săracii, afişau cel mai crunt dispreţ faţă de cei pe care-i numeau canibali sau, şi mai rău, vampiri. La rândul lor, antropofagii au reacţionat violent. A urmat o întreagă perioadă de tulburări, în timpul căreia antropofagii au ucis nu puţini vegetarieni şi i-au devorat şi, cu părere de rău o spun aici, vegetarienii au asasinat în chip de represalii mulţime de canibali, fără să ştie prea bine ce să facă apoi cu ei.

În fapt, şi cei cu scaun la cap şi-au dat seama curând, cele două tabere se completau una pe alta. Din toate timpurile, omenirea a ştiut-o — carnea carnivorelor e mai puţin sănătoasă decât cea a ierbivorelor. Numai în epocile de mare foamete populaţia s-a resemnat să mănânce pisici, câini, până şi tigri sau lei. Fiinţele umane antropofage nu constituiau pentru ele însele decât un şeptel jalnic. Dimpotrivă, vegetarienii reprezentau o rezervă de carne excelentă. Rezultatul a fost că s-au oferit preţuri foarte ridicate pentru corpurile celor care erau exclusiv vegetarieni. Ba chiar calitatea cărnii se ameliora, pe măsura numărului de generaţii exclusiv vegetariene — după cum au demonstrat experienţa şi lucrările savanţilor. Dându-şi seama, unii de capitalul pe care-l reprezentau, ceilalţi de cantitatea nesperată de carne de cea mai bună calitate pe care-o reprezentau vegetarienii, cele două partide se împăcară. Cea din urmă repulsie a vegetarienilor a căzut în clipa când antropofagii au demonstrat că propriile lor corpuri puteau satisface nevoile chirurgicale. Şi astfel s-a instaurat o adevărată repartiţie a sarcinilor sau mai curând a utilizărilor, vegetarienii fiind mâncaţi, iar antropofagii asigurând băncile de organe.

La drept vorbind, soluţia aceasta echitabilă nu s-a impus din primul moment. A fost nevoie de mai mult de-o generaţie pentru a învinge rezistenţa vegetarienilor celor mai înveteraţi. Cum era şi de aşteptat, tinerii au opus mai puţină rezistenţă la noile uzanţe. O publicitate abilă şi uneori echivocă îi îndemna să-şi lase trupurile moştenire. Afişele au început să reprezinte o blondă angelică spriji-nindu-se-n coate de ghişeul unei cooperative antropofage, cu următoarea legendă: „ *Trupul său e un capital pe care ea nu vrea să-l lase să se irosească",* sau, şi mai pe scurt: *„O bucăţică bună".* Curând, s-a răspândit ideea că o fată era cu atât mai dezirabilă cu cât era mai apetisantă. Tot pe-atunci s-a lansat şi moda parfumurilor cu nume de condimente, Piper din Insule, Scorţişoară, Nucşoară, Arpagic şi

chiar Ghimbir, de pildă. Vegetarienilor, cooperativele antropofagilor le ofereau, ca prime, motociclete, maşini cu motoare năbădăioase, echipamente pentru sporturi violente, sub pretext că astfel le oferă posibilitatea să-şi dezvolte muşchii, dar cu intenţia vădită de a mări numărul accidentelor mortale. Lobby-ul antropofag a făcut să scadă la doisprezece ani momentul când o fiinţă omenească îşi putea lăsa moştenire trupul, fără încuviinţarea părinţilor. În acelaşi timp, organiza concursuri de greutate, importante, acorda prime părinţilor unui contractant, la fel şi subsidii organizaţiilor de vegetarieni, pentru ca acestea să le propage idealurile.

Până atunci, am spus-o sau am lăsat să se înţeleagă, nu erai vegetarian decât din convingere sau de nevoie. Ceea ce spune îndeajuns de ce valorile excepţionale pe care azi le apărăm şi care sunt recunoscute fără nici o dificultate, nu erau îmbrăţişate în trecut decât de o minoritate restrânsă. La mijlocul secolului XX, abia dacă un om la mie era vegetarian. Fiind pe deasupra obiectul de batjocură al celor din preajmă, ţinta glumelor, eroul nefericit al caricaturiştilor. Pe când astăzi, un vegetarian preţuieşte mai mult decât un antropofag, după cum recunosc şi aceştia din urmă. După ultimele cursuri oficiale pe care le am sub ochi în clipa de faţă, livra de vegetarian este estimată, *en gros,* cu de opt ori şi jumătate mai mult decât cea de carnivor. Diferenţa de preţ la vânzarea cu amănuntul este încă şi mai simţitoare, cu toate că negustorii necinstiţi încearcă să vândă, în pofida legilor, calitatea a doua, în loc de prima.

Această diferenţă de preţ a contribuit substanţial în toţi anii din urmă la creşterea numărului aderenţilor noştri. Nicicând în Istorie nobila cauză a vegetarianismu-lui n-a cunoscut o asemenea audienţă. Nicicând n-a fost mai îndreptăţită. Căci există, oare, vă întreb, un scop mai nobil decât acela de a te perpetua în omul de mâine şi o credinţă mai înduioşătoare decât aceea ce te îndeamnă să-ţi oferi propria-ţi carne? Şi, oare, nu trebuie să ne socotim întocmai urmaşii Celui care le-a spus ucenicilor săi: „Luaţi, acesta este trupul meu; beţi, acesta este sângele meu"?

Sporirea numărului membrilor noştri urmăreşte, sunt cât se poate de conştient, o scădere a preţurilor. Numai că distinsul profesor von Gegessen a demonstrat că şi atunci când proporţia în societate ar fi de nouă vegetarieni la un antropofag, cererea

tot ar rămâne considerabilă, într-atât de adevărat este că un vegetarian nu moare decât o dată, în timp ce un carnivor mănâncă în fiecare zi. În orice caz, suntem departe de pericolul acesta. În însuşi sânul Internaţionalei noastre, o elită se desprinde, aceea care poate pretinde cele mai mari preţuri, deoarece membrii ei pot stabili că generaţii de strămoşi prevăzători n-au dus la gură nici o fărâmiţă de carne.

Cum vor sta lucrurile în viitor, nu ştim. Ştim însă cum stau în prezent. Cunoaştem preţul progreselor uriaşe ce au avut loc mulţumită acestui nou echilibru social. Crima, hăituită cum nicicând n-a fost, practic a dispărut. Deoarece pe interdicţia absolută a acesteia se bazează întreaga noastră morală. Războaiele, această risipă sângeroasă de carne fragedă, nu mai sunt decât triste amintiri. Sinuciderea, flagelul trecutului, devine tot mai rară. Lupta împotriva maladiilor ce fac trupul impropriu la consum a realizat progrese considerabile, de care beneficiază de două ori cei în viaţă. Prelungirea tinereţii a încetat să mai fie o utopie, deoarece slujeşte interesele tuturor.

În schimb, omul modern, mai matur, mai viril decât strămoşul lui, a ştiut să înmulţească ocaziile ce-l fac să-şi asume la justa lor valoare responsabilităţile. Pentru a fi sporite şansele accidentelor mortale, drumurile au fost făcute mai periculoase, suprimarea semafoarelor şi a agenţilor de circulaţie a dus la realizarea unor însemnate economii, viteza maşinilor şi a aerojeturilor a fost sporită, în timp ce instalarea de dispozitive destinate să cruţe carnea nefericitelor victime a devenit obligatorie. Sporturile violente sunt încurajate. Duelul şi-a recăpătat dreptul de cetate. Importante prime sunt atribuite celor care-şi sporesc în acest fel şansele de a fi consumaţi repede, făcând cu atât mai uşor de îndurat, în cazul când nenorocirea se întâmplă, suferinţa celor apropiaţi.

Există unii care preconizează astăzi legislaţia duelului colectiv, între anumite limite şi, cu toate că personal nu le împărtăşesc întru totul opinia, socot că trebuie să rămânem receptivi şi admit că ar putea fi vorba de resurecţia unei forme de eroism prea multă vreme neglijată. Omul, într-un cuvânt, fie el vegetarian cu dinţi plaţi sau carnivor cu canini ascuţiţi, şi-a regăsit simţul pericolului, sentimentul provocării pe care Universul i-l lansează neîntrerupt, căruia el îi poate face faţă prin forţa, îndemânarea, dar — mai ales — prin inteligenţa sa.

Fraţii mei vegetarieni, nu se cade totuşi să ne lăsăm pradă sentimentului de superioritate pe care unii dintre noi, ştiu asta, îl au faţă de oamenii din trecut şi de antropofagi. Oamenii din trecut trăiau în alte timpuri, aveau alte obiceiuri. Cât despre carnivori, chiar dacă ştiu că preţuim mai mult decât ei, dau în schimb ascultare mai bine decât noi eternei porunci: „Iubeşte-ţi aproapele".

Doamnelor, domnişoarelor şi domnilor, vă rog să mă iertaţi că am vorbit atât de mult şi vă invit ca neîntârziat să vă înfruptaţi din tarta cu clorelă, garantat fără drojdie, ce tocmai ne-a fost servită.

CELE MAI ONORABILE ÎNDELETNICIRI DE PE PĂMÂNT…

Aerul era curat, iar cerul de-o blândeţe de metal lustruit.

Casa, cu obloanele ei vopsite şi, în ciuda olanelor adevărate, izolată cum se afla în mijlocul peluzei, i se părea ireală. Semăna cu casele ce se văd în filmele istorice. Metraux nu se mai sătura privind-o. Închizând un ochi şi aplecându-şi capul, putea trece cu vederea, putea da uitării imobilele hidoase ce-o înconjurau şi să se creadă cu un secol în urmă, pe timpurile binecuvântate când Pământul nu avea decât cinci miliarde de locuitori.

Înălţă din umeri, apoi se înfioră. Cântărise foarte grijuliu ceea ce risca. Talgerele balanţei lui mintale aveau însă supărătoarea tendinţă să accepte povara. Efracţia constituia prin ea însăşi un delict de temut, încât, dac-ar fi fost prins, se alegea cu doi ani de reeducare. Numai că fărădelegea pe care avea intenţia s-o comită era de-o mie de ori mai odioasă. În limbaj tehnic se numea deturnare de informaţie. Era un păcat cu mult mai grav decât o crimă, şi de-abia cu ceva mai puţin vrednic de ură decât un viol.

Fireşte, îşi luase precauţiile cuvenite. Zile întregi pândise prin preajma vilei şi cunoştea ca pe apă tabieturile — nişte manii aproape — ale lui Varine. Cu douăzeci de ani mai înainte, bătrânul cel inofensiv fusese unul dintre sociologii cei mai ascultaţi, iar guvernul îl mai consulta şi-acum cu o ocazie sau alta, deşi avea încredere mai degrabă în oracolele lui electronice

şi în rapoartele poliţiei. Calitatea cea mai de seamă a lui Varine, după părerea lui M6traux, era faptul că avea acces nelimitat la Centrala de Informaţie.

Înainte de a trece gardul şi a pătrunde în ilegalitate, Métraux îşi cufundă mâinile înmănuşate în buzunare şi mângâie uneltele crimei. Un magnetofon nu mai mare ca o pătrăţică de zahăr şi o cameră de luat vederi, tot atât de plată ca un portofel. Obiecte perfect uzuale. Avea dreptul să le deţină şi să se slujească de ele. Dar nu şi într-un anume fel.

Nu ştia decât o singură metodă ca să treacă de inevitabilul sistem de apărare al casei. Să se târască prin iarbă până la una dintre ferestre. Mai mult ca sigur că ochii casei erau astfel reglaţi încât să nu dea alarma decât dacă un om ori un animal de-o anumită mărime ar fi pătruns în grădină, şi asta pentru a evita declanşarea mecanismului la trecerea vreunui câine vagabond, şobolan ori arici. Dificultatea era să străbaţi treizeci de metri de gazon târându-te, chiar dacă la lăsarea serii, fără să trezeşti curiozitatea vreunui trecător.

La ora aceea, din fericire, trecătorii erau rari şi putea spera să reuşească, dacă acţiona repede. Şe aşeză în patru labe; se târî pe sub gard, dădu în lături crenguţele de salbă-moale ce dublau gardul, apoi începu să-şi strecoare corpul greoi prin deschizătură. Mâinile i se afundară în iarba jilavă, în căutare de capcane. Degetele-i pipăiau pământul, cu nespusă meticulozitate. Se îndoia că Varine ar fi recurs la ele, dar respecta vigilenţa Poliţiei Informaţionale. Se târî suflând din greu câţiva metri, pe urmă se făcu una cu pământul şi aşteptă. Sudoarea îi brobonea fruntea. Printre două fire de iarbă, putea zări zidul de culoare deschisă al casei cu un etaj. Varine locuia singur. Era un lux atât de anormal în secolul acesta suprapopulat, încât M6traux, care trebuia să-şi împartă garsoniera cu alţi doi inşi, mârâi de furie. Vederea i se înceţoşă o clipă, iar imaginea unui deşert torid se suprapuse aceleia, placide, a oraşului. Acolo avea să ajungă, dacă era prins, să cultive lăptuci în inima Saharei ori a deşertului Kalahari, udându-le cu propria lui sudoare. Doar dacă n-ar fi fost condamnat să cosească alge la o adâncime de cinci sute de metri, într-o beznă şi-o singurătate veşnice.

Nişte paşi târşiţi se auzeau pe ciment de cealaltă parte a gardului, la marginea drumului, iar Métraux încercă să se vâre în

pământ, să se facă subţire ca frunza uscată, să se prefacă în rădăcină de iarbă. Zadarnic însă. Se întrebă ce spectacol ar fi oferit trecătorului dacă acesta ar fi privit spre grădină — acela al unui om culcat pe jos, dormind, poate mort, o pată alungită, precum a unei larve uriaşe chiar atunci ivită din pământ, ori o cârtiţă monstruoasă. Mai putea aduce şi cu un sac vechi, părăsit, cu o mobilă de grădină deformată de întunericul tot mai des. I se păru că lumina scade în intensitate cu câteva grade, iar noaptea complice îl învăluie în mantia ei. Paşii se pierdură. M6traux răsuflă în sfârşit uşurat, crezând că nu doar plămânii or să i se golească de aer, ci el tot, ca un burduf înţepat. Repetă de mai multe ori: „ce nătărău, ce nătărău..." Apoi, tre-murând, îşi adună puterile şi începu iarăşi să se târască.

Isprăvi ce mai rămăsese mergând în patru labe, aproape alergând, cu spinarea rotunjită, cu fundul mult mai sus decât ceafa, şi se simţi distrus în clipa în care se lovi de firul de sârmă abia vizibil ce mărginea gazonul. Nu îndrăzni să-l încalece şi se hotărî să-l taie. Pe urmă, când se afla pe alee şi nu mai avea de ce să se teamă că va fi văzut, se ridică şi-şi frecă mâinile pline de pământ, fără a îndrăzni totuşi să se uite spre stradă. Un trecător, sau chiar o patrulă, cu siguranţă că l-ar fi putut confunda acum cu Varine, cu toate că el era mai corpolent decât sociologul.

Cercetă pereţii casei şi nu văzu nici un ochi de protecţie. Se simţi înşelat.

După care totul deveni uşor şi el simţi un soi de triumf în clipa când uşa cedă, după ce-o împinse. Varine nici măcar n-o încuiase cu cheia. Poate că era o imprudenţă să intre pe uşă, dar nimic din purtările lui Varine nu-l făcuse să bănuiască vreo capcană. Închise uşa după el şi merse prin întuneric, numărându-şi paşii până când atinse uşa de la bibliotecă, şi-abia atunci, când uşa acesteia se deschise după ce-i apăsase mânerul, îndrăzni să scoată din buzunar o minusculă lanternă electrică, dar n-o aprinse numaidecât. Aşteptă ca genunchii să nu-i mai tremure; ochii i se obişnuiră cu întunericul şi-şi putu da seama de mărimea acelei încăperi călduţe şi, într-un fel, primitoare. Stăruia un miros acru de trecut şi de tutun. Ghici spătarele înalte a două fotolii; apoi, o formă mare, întunecată, se dovedi a fi o masă de lemn plină cu hârtii, şi trebui să-i pipăie suprafaţa ca să se încredinţeze că era făcută dintr-o singură

bucată de stejar masiv, cum nu mai văzuse niciodată. Abia atunci ridică ochii şi-şi dădu seama că liniile cele negre, despărţite de intervale mai deschise, erau rafturi pline de cărţi, ce se-ntindeau pe un perete întreg.

De pe urma negoţului său, Métraux deprinsese o spoială de cultură. O privire prin semiîntuneric îi fu de ajuns ca să-şi dea seama că legăturile din piele sau carton nu conţineau doar foto-romanele a căror posesie era legală. Gura i se rotunji şi Métraux învârti între degete cilindrul subţire al lanternei electrice. Cărţi. Nu mai văzuse atâtea din fragedă copilărie şi, deşi păreau să doarmă, deşi timpul părea să le fi lipit paginile una de alta, nu încăpea nici un dubiu că erau reale. Nu era vorba de hârtia aceea colorată, reprezentând cărţi aşezate strâns unele lângă altele, precum era de *bon ton* să se pună pe pereţii din apartamentele şic.

Era prea întuneric pentru a putea desluşi titlurile, dar oricare ar fi fost ele, pe piaţa neagră făceau o avere. Poate că o să şi fure vreo două. Ca să scoată atâţia bani cât să-i îngăduie să locuiască singur într-o cameră câteva săptămâni, poate chiar o lună. Dar nu pentru asta venise. Nu putea risca să le lase o pistă prea precisă. Pe de altă parte, înţelegea să rămână cinstit faţă de bătrânul Varine. Cărţile nu se fură. În ciuda abjecţiei în care decăzuse, Métraux avea principii.

După ce-şi recăpătă echilibrul, îşi scoase ochelarii din buzunar, şi-i puse şi aprinse lanterna. Nu emitea nici o rază vizibilă pentru privirea obişnuită, dar lentilele ochelarilor transformau lumina obscură a lanternei, încât Métraux plimbă fasciculul albăstrui prin toate ungherele bibliotecii.

Curând, reperă cadranul şi ecranul. Atunci, îşi strecură în gură un obiect şi mestecă sârguincios. Se lăsă să cadă în fotoliul aflat în faţa ecranului, scoase din buzunar aparatul de filmat şi magnetofonul, le verifică cu unghia, apoi compuse un număr pe cadran. Ecranul palpită şi dădu la iveală emblema de la Informaţie, o femeie suflând într-o floare de păpădie. Femeia se întoarse către el şi, cu o voce înăbuşită şi monocordă, întrebă:

— Numele dumneavoastră?

Métraux respiră adânc.

— Varine. Sociolog.

Vocea i se schimbase. Era acum îmbătrânită şi spartă, imitând-o aproape întocmai pe cea a bătrânului în a cărui

locuinţă pătrunsese. Era una dintre ultimele invenţii ale clandestinilor.

— Nu vă pot identifica faţa, spuse vocea. De ce e lumina atât de slabă?

Răspunse aşa cum fusese sfătuit:

— Nu mai am vederea foarte bună. Lumina prea tare îmi răneşte ochii. Vreţi să măresc luminozitatea?

Apoi aşteptă, cu inima zvâcnindu-i.

Femeia făcu un gest de indiferenţă.

— Nu vă osteniţi. Fiţi bun şi enunţaţi titlurile şi autorii operelor pe care doriţi să le consultaţi.

O clipă, uită cu cine stă de vorbă. Îşi drese glasul. Acum, pentru prima oară, simţi într-adevăr teamă, ii veni să-i facă cu ochiul femeii, să-i explice, s-o lase să hotărască ea şi s-aştepte. Numai că l-ar fi înţeles cu atât mai puţin, cu cât ea nu era decât o înregistrare mecanică.

— *Discursul asupra metodei,* spuse. Descartes. Ediţia completă, nu cea cu tăieturi.

I se păru că femeia vrea să se ridice, să plece de pe ecran, să caute, printre traveele labirintice şi aproape la nesfârşit repetate ale Centralei de Informaţie, cartea pe care-o ceruse. Şi-o închipui trecând în revistă literele alfabetului, luptându-se cu un catalog, căţărându-se pe nişte scăriţe înguste de fier. Ştia însă că nimic din toate acestea nu se va întâmpla. Centrala de Informaţie era un ansamblu în întregime automatizat. Toată memoria lumii odihnea în spirele strânse a mii şi mii de kilometri de peliculă atât de fin imprimată, încât nici un ochi omenesc n-ar fi putut-o descifra fără ajutorul unor instrumente complexe. Poate că în toată Centrala nu exista nici o carte, mai ştii?

Un declic îndepărtat, şi unde de lumină traversară ecranul. O clipă, se crezu descoperit, crezu că nişte braţe puternice aveau să se desprindă din fotoliu şi să-l ţintuiască locului, urlând, până ce Poliţia Informaţională va veni să-l ia. Fruntea i se acoperi de sudoare la lumina orbitoare a soarelui din deşert, iar subsuorile îi îngheţară de frigul abisurilor. Pe urmă, faţa bătrânului cu zâmbet sceptic apăru pe ecran, aşa cum dalta gravorului îl făcuse să străbată timpul. Să fi fost cu-adevărat bătrân? Peruca, părul lui lung, aluniţa ce-i puncta bărbia să-i fi dat aparenţa vârstei înaintate? Sau poate creţurile de la ochi, ce-i încadrau, adânci ca nişte râpe, aripile nasului? Să fi fost

Descartes după treizeci de ani de viaţă, după patruzeci de ani sau după mai bine de patru secole de existenţă tipărită?

Cu unghia, Métraux apăsă minusculul buton al camerei de luat vederi şi puse magnetofonul în funcţiune. Pe ecran, textul apăru, şi vocea bine timbrată, deşi mecanică, începu să citească: „Mintea ce-o avem este lucrul de pe lume cel mai bine împărţit: căci fiecare socoate a fi într-atât de dăruit..."

Un gest era de-ajuns pentru ca pagina să fie întoarsă, în depărtare, în arsenalul planetar unde erau păstrate nălucile cărţilor. Curând, degetele lui nu mai făcură decât să bată darabana, în timp ce paginile zburau prea repede sub privirile sale, pentru a mai putea desluşi şi altceva decât o vălurire întunecată, iar vocea se transforma într-o fredonare mai întâi puerilă, apoi într-un ţârâit de insectă. Magnetofonul şi camera de luat vederi galopau laolaltă, curajos, umflându-şi minusculii lor muşchi mecanici. Îi venea să-şi scoată o ţigară din buzunar şi să fumeze, cu ochii închişi, aşteptând să se termine cartea, dar era prea prudent ca să facă una ca asta. Şi-atunci visă, pur şi simplu, la noul destin al cărţii pe care se pregătea s-o fure. Un bărbat pe care nu-l cunoştea, înveşmântat în faldurile unei pelerine largi şi cu faţa acoperită de o barbă falsă, va lua din mâinile lui, fără o vorbă, camera şi magnetofonul, întinzându-i în schimb cartela promisă, apoi se va face nevăzut. Pe urmă, undeva, într-o pădure, în măruntaiele unei mine, în pivniţa vreunui bloc cu un milion de apartamente sau poate chiar pe fundul mării, cartea va fi reprodusă, sau poate copiată de mână, poate trasă la o presă de mână şi distribuită.

Métraux ştia că în toate astea era vorba de bani ori numai de obţinerea câtorva biete avantaje, mai mult spaţiu, ceva mai muât de mâncare. Până atunci, alimentase mai cu seamă piaţa clandestină cu texte mai mult sau mai puţin pornografice. Dar ceilalţi? Ce nevoie aveai să citeşti Descartes, ori Marx, ori Sartre, dacă nu erai nici filozof, nici istoric? Ce stranie şi morbidă curiozitate îi făcea să încalce legea, să deschidă cărţile şi să le citească?

Cărţile erau tot atâtea porţi deschise spre nişte universuri fatalmente dezamăgitoare, deoarece erau ireale. După îndelunga lui experienţă din domeniul pornografiei, reţinuse ideea că negustoria cu femei era preferabilă celei cu cărţi, şi prin aceasta admitea justeţea legii, deşi nu ezita nici o clipă să o

încalce. Legea spunea răspicat: cărţile erau instrumente de lucru şi nu trebuiau necinstite. Legea proclama cu multă autoritate respectul datorat cărţilor. Pentru a le aborda, trebuia să fii demn de ele. Métraux, după regulament, nu era vrednic să abordeze aproape nici o carte, cu excepţia foto-romanelor la care toţi aveau acces şi care îngăduiau cea mai largă difuzare a culturii. Nu suferea din cauza asta, deşi cărţile trezeau în el un freamăt misterios şi cumva tulbure.

Ultima pagină rămase blocată pe ecran, iar el se aplecă şi putu citi, până la a se convinge de lipsa de importanţă, de incomprehensibilitatea celor spuse, în timp ce vocea tăcuse şi, mecanic, aştepta semnul care-avea s-o readucă la viaţă: *„...şi întotdeauna mă voi socoti mai îndatorat celor ce mi-ar face hatârul să mă bucur nestingherit de ceea ce-mi este pe plac, decât celor care m-ar îmbia cu cele mai onorabile îndeletniciri de pe pământ".*

Un soi de ameţeală îl cuprinse, de-atâta citit. Se uită la ceas şi văzu că-i mai rămânea destul timp ca să copieze încă o carte scurtă. Poate *Manifestul Partidului Comunist,* sau *Republica,* sau poate cartea aceea a lui Montesquieu. De pe toate ar scoate un preţ bun. Din motive pe care nu dorea să le aprofundeze, difuzorii clandestini se dădeau în vânt după politică, în această perioadă.

Tocmai întindea mâna spre ecran, când auzi ceva ca o lunecare, în spatele lui. Printr-o mişcare iute, îşi vârî în buzunar aparatul de filmat, lanterna şi magnetofonul, îmbrăţişă cu o privire disperată ecranul. Şi vocea lui Varine, bătrână, spartă, oarecum înfundată, rupse tăcerea.

— Ce cauţi aici, băiete dragă? Ai venit să furi cărţi?

Métraux strânse din pumni. L-ar fi putut ucide pe bătrân. Dar dacă l-ar putea convinge ar fi şi mai bine. Bătrânul avea pasiunea cărţilor. Deci exista o şansă infimă.

— Nu, spuse Métraux, nu. Voiam doar...

— Mi-ai împrumutat până şi vocea.

Lumina, care se aprinse brusc, îl orbi. Instinctiv, îşi ridică mâinile ca să şi le ducă la ochi. Un fior de gheaţă îi străbătu spinarea. Bătrânul ţinea îndreptată spre el o armă uriaşă, veche, zgomotoasă! Se văzu atins în piept, în pântece, în cap, ţintuit la perete cu spatele la cărţi, de către proiectilul de aramă şi plumb pe care arma aceea îl putea trimite şi, cu anticipaţie, chinuitor, îi

răsună în ţeastă zgomotul asurzitor al insuportabilei detunături.

— Presupun, zise bătrânul, vorbind cu o fornăială neînduplecată, că ai în gură ceva ce-ţi îngăduie să-mi imiţi vocea.

Métraux încuviinţă din cap, apoi scuipă obiectul pe jos. Îşi pierduse până şi ultima mască şi, dintr-o dată, îi veni să vomite, ca pentru a se descotorosi de propria lui voce.

— Vino încoace.

Métraux îi dădu ascultare.

— Aşează-te în fotoliul ăsta. Aici. Rămâi cu mâinile în sus. Poţi să ţi le pui pe cap.

Bătrânul luă loc în faţa lui, ţinând hotărât pistolul în mâna dreaptă.

— Măcar spune-mi după ce anume ai venit, prădătorule.

Un soi de amuzament răzbătea de sub oboseala ce-i stătea întipărită pe faţă.

Métraux îşi ţinea privirea aţintită în jos.

— Voiam să am acces la Centrală.

— De ce? Nu ai dreptul ăsta?

Métraux clătină din cap şi roşi. Avea impresia că e de două ori prost, mai întâi pentru că se lăsase prins, apoi pentru că, mai de mult, un tehnician mascat, după ce-l supusese la nişte teste, îi ridicase dreptul la Informaţie.

— Şi ce voiai să citeşti?

Métraux roşi tare de tot, iar ochii îi ieşiră din cap.

— Descartes.

Bătrânul şuieră printre dinţi.

— Descartes! Te-aş fi crezut mai curând amator de poveşti uşoare ori de violenţă. Cine-şi mai aminteşte de Descartes?

— Eu, zise Métraux cu buzele uscate. Respiră adânc. Aparatul a rămas branşat. Puteţi citi ultima pagină.

Bătrânul se ridică, ţinându-l pe Métraux în bătaia armei, în timp ce privirea acestuia se îndreptă încet, cu o regularitate mecanică, spre cumplita gură a ţevii.

— Nu te clinti.

Cu pasul lui târşit, Varine ajunse până la mecanism şi buzele sale pergamentoase rostiră şi repetară ultimele cuvinte ale cărţii:... *cele mai onorabile îndeletniciri de pe pământ.* Se întoarse, proţăpindu-se în faţa lui Métraux, îşi vârî arma în buzunar şi, brusc, se aşeză. Se aplecă spre Métraux şi-l cercetă

lacom, cu privirile lui cenuşii şi ascuţite.

— Chiar ştii să citeşti?

Métraux încuviinţă iar din cap.

— Vedem noi.

Bătrânul se ridică încă o dată, se duse până la rafturi şi, fără a căuta măcar, extrase o carte din lunga cohortă a celor înşirate în rafturi. Îi arătă lui Métraux cotorul legat.

— *Dicţionar etimologic,* citi Métraux.

— Şi ce va să zică asta?

— Cum ar veni, e arborele genealogic al cuvintelor.

Bătrânul începu să râdă.

— Dar eşti cultivat, prietene dragă. Ce vârstă ai?

— Patruzeci şi doi de ani.

— Ai învăţat să citeşti înainte de Noua Renaştere?

— Între Război şi Noua Renaştere, zise Métraux.

— Poţi să laşi mâinile în jos.

— Vă mulţumesc.

Ochii lui Métraux se ridicară de pe dicţionar şi se fixară pe faţa bătrânului. Întrevedea o posibilitate de a ieşi din încurcătură.

— Aveţi o bibliotecă remarcabilă, zise el.

— Pentru zilele noastre, poate. Prin urmare te interesezi de cărţi. Pentru dumneata personal?

Métraux nici măcar nu clipi.

— Da, pentru mine personal.

Bătrânul îşi miji ochii.

— Minţi, dar îţi înţeleg motivele. Să spunem că ai prieteni cărora, ca şi dumitale, le place tovărăşia cărţilor bune, dar care, la fel ca şi dumneata, nu au acces la ele, şi atunci ai hotărât să-i reprezinţi, ca să pui mâna în mod expeditiv pe...

Métraux dădu din cap, fără a spune nimic.

— Pe Informaţia asta... Şi de ce n-ai venit să-mi ceri să-ţi împrumut cărţile, pur şi simplu?

Métraux îşi privi mâinile. Avea impresia că i se întinde o cursă, şi, în acelaşi timp, încerca o oarecare simpatie faţă de bătrân. Voia să creadă că el câştigase partida, că totul avea să fie uşor.

— E interzis, spuse cu glas scăzut.

Bătrânul zâmbi cu un soi de grabă lacomă, merse şi trase perdelele, apoi, aplecându-se spre Métraux, îi mărturisi:

— Nu din întâmplare te-am descoperit, să ştii. Am văzut ce-ai făcut. Şi-am venit înainte de a termina pentru că voiam să dau ochii cu dumneata, domnule...?

Métraux îşi perindă prin minte tot felul de nume. Din cele care se aliniau pe cotoarele cărţilor şi cărora literele tipărite le confereau o realitate aparte.

— Corneille. Pierre Corneille.

— Îmi sunt foarte dragi amatorii de cărţi, domnule Pierre Corneille.

Bătrânul oftă şi, printr-un gest teatral, arătă cu mâna stângă spre rafturi, urmărindu-şi mâna din priviri, ca şi cum s-ar fi temut să nu plece şi să zboare, de una singură, printre cărţi.

— Eu însumi am scris cărţi, cu multă vreme în urmă, în speranţa că voi găsi cititori. Speranţă deşartă! Câţi cititori crezi că au avut? Cinci, şase, poate cincisprezece. Ştii câţi oameni de pe suprafaţa Pământului au dreptul să-mi citească mie cărţile?

— Nu ştiu, spuse Métraux, sincer nemângâiat.

— Douăzeci şi trei, nici unul mai mult, ba poate chiar unul mai puţin. Viaţa omenească e atât de gingaşă. Ai vrea să citeşti una dintre cărţile mele, domnule Corneille?

Métraux tresări.

— Cu dragă inimă, rosti cu vocea sugrumată.

Îi era teamă de cordialitatea bruscă a bătrânului. Ochii lui Varine se închiseră şi toată faţa lui păru să se destindă. Zbârciturile se neteziră. Buzele subţiri şi strânse părură să se lepede de uscăciunea lor şi să capete culoare.

— E vina legii. Cărţile mele nu sunt subversive. Doar dificile. Dar azi, cu legea asta, e acelaşi lucru.

Vocea îşi schimbă dintr-o dată tonul, deveni fermă şi cât se poate de doctorală.

— Ştii cum a apărut legea?

— A fost perioada de după război, zise Métraux evaziv.

Buzele lui Varine se subţiară, nerăbdătoare.

— Ştiu. Ştiu. Se spune că după război oamenii au izbutit în cele din urmă să se pună de acord într-o privinţă, şi anume că ideile şi ceea ce le vehicula, cuvintele şi cărţile, fuseseră sursa conflictelor dintre ei. Şi cum nu puteau amuţi, le-a căşunat pe cărţi. Cărţile sunt ca o doctorie. Când iei o doză prea mare, te ucide.

— Aşa spune legea.

Varine deschise ochii, ţintuindu-l pe Métraux.

— Poţi fuma dacă vrei.

Métraux scoase dintr-o cutiuţă un tub subţire de trei milimetri diametru şi începu să-î aprindă. Tutunul, prin ardere, avea un gust groaznic, dar măcar făcea ca ţigara să dureze mai mult decât dacă ai fi tras din ea de două-trei ori.

Varine se uită o clipă, fără a spune nimic, la fumul ţigării.

— Avem nevoie de cărţi ca de medicamente. De aceea, în loc să fie interzise de tot, întrebuinţarea le-a fost reglementată. Era uşor. Au început să se creeze Centralele de Informaţie. Cărţi, benzi magnetice, microfilme, totul era păstrat, fişat, repertoriat în cuprinsul lor. Pe urmă, totul a fost automatizat. Fiecare om avea un ecran şi, printr-un simplu gest, putea aduce la el în casă toate cărţile Pământului, imaginea tuturor cărţilor de pe Pământ. Să asculte tot ce era muzică pe Pământ. Şi-atunci le-au spus oamenilor: daţi-ne bibliotecile voastre sau ardeţi-le, aruncaţi-le cenuşa în cele patru zări. Vă stingheresc, umplu de praf aerul pe care-l respiraţi.

Varine devenise solemn. Făcu o pauză şi strânse cu degetele-i osoase braţul lui Métraux.

— Aşa a luat naştere conceptul de demnitate. N-ai putea pune în mâinile unui copil o carte scandaloasă, nu-i aşa? Nici o apologie a violenţei. Deoarece, se spune îndeobşte, copilul nu-i în stare să discearnă lucrurile. Şi câţi adulţi sunt în stare să depăşească nivelul mintal al adolescenţei, de la Război încoace, te întreb eu? Nu înseamnă oare să necinsteşti cărţile, punându-le în mâna celor care le pot murdări, trăda, trunchia? Toate bibliotecile au avut cabinetul lor secret, toate societăţile — cenzura lor. Dar nimic care să atingă vreodată perfecţiunea, frumuseţea legii noastre. O centrală a Informaţiei. Câteva cifre alcătuite pe un cadran, şi primeşti la domiciliu toată Informaţia pe care-o doreşti. Dacă totuşi eşti demn de ea. Dacă nu undeva, departe, se face un semn invizibil, pe o pistă magnetică, şi cutare carte şi cutare categorie de cărţi îţi este interzisă. Dacă eşti foarte, foarte nedemn, nu-ţi rămâne mai nimic. De altminteri, există oare în mod indubitabil, în afara domeniului căruia ţi-ai consacrat viaţa, o singură carte despre care să fii sigur că nu o interpretezi greşit? Nu s-ar cuveni să fii apărat împotriva unor supărătoare interpretări greşite? Maşina nu ştie oare mai bine decât tine ce anume îţi convine? Oare nu ştie ea

totul despre tine, greutate, înălţime, înclinaţiile pe care le ai, lecturile anterioare şi capacităţile tale intelectuale sau ceea ce te plictiseşte şi ceea ce te pasionează? Ce duhovnic desăvârşit! Aşa că a fabricat anume pentru tine, în solicitudinea-i trufaşă, un index individual şi perfect. Nici măcar n-ai putea şti că anumite cărţi există, afară doar dacă cineva din preajma ta încalcă legea tăcerii. Şi oare legea — te întreb eu — nu are dreptate, nu ştie de ce cărţi eşti demn, de ce cărţi ai nevoie?

— Ba ştie, încuviinţă Métraux ca un ecou.

Bătrânul izbucni într-un râs acru şi-şi umezi buzele.

— Am să-ţi spun un lucru. Nu cred în conceptul de demnitate. Cred că motivul ce se ascunde în spatele Centralei de Informaţii şi al complicatului ei sistem de interdicţii e cu totul altul. Un om care citeşte o carte e un om singur. Nu se uită la televizor. E orb faţă de propagandă. E surd la lozinci. E ca şi cum ar fi plecat în călătorie. Poate greşi sau poate avea dreptate. Poate crede în cartea pe care-o citeşte sau poate râde de ea. Nu importă. Sunt atâtea cărţi. Toate, mai mult sau mai puţin, se contrazic între ele, omul n-are decât să aleagă. Şi tocmai asta îi sperie.

— Aveţi curaj să vorbiţi aşa, zise Métraux impresionat.

Trăsăturile lui Varine începură să tremure. Părură dintr-o dată să-şi piardă limpezimea, ca şi cum zbârciturile, linia uscată a nasului şi tăietura îndoielnică a gurii aveau să dispară.

— De ce m-aş mai teme? Sunt un om bătrân. De-un singur lucru sunt sigur — că într-o bună zi toate cărţile vor fi eliberate. Ştiu că dumneata duci o luptă tăcută şi necesară. Nu-i nici prima, nici ultima oară când se imprimă pe ascuns. Ce crezi că mai pot eu aştepta de la viaţă? Sunt gata să te ajut.

Métraux se ridică şi se îndreptă spre bătrân. Bărbia îi tremura şi era gata să-i dea lacrimile. Acum ştia de ce-i plăceau cărţile. Ştia că erau seva minţii şi cimentul secolelor, că îi lega pe oameni unii de alţii, că erau pârghia necesară oricărei libertăţi, iar el, Métraux, era vrednic de ură pentru a fi voit să scoată bani de pe urma lor. Îi veni să cadă în genunchi şi să-i mărturisească bătrânului ticăloşia ce-o săvârşise, pentru că ceilalţi, cei care ascundeau cărţile sub cămaşă, care turnau plumbul, care fabricau de bine de rău hârtia, care mureau cu încetul în temniţele Poliţiei Informaţionale, ori coseau algele în adâncul mării, ori cultivau lăptuci în uscăciunea groaznică a

deşertului, chiar şi bătrânul acesta ce-i dovedise încredere, cu toţii lucrau pentru o idee, pregăteau revoluţia şi căderea Noii Renaşteri. În timp ce el, Métraux, nu se gândea decât la bani, ceea ce însemna să dai apă la moară ordinii instaurate de Noua Renaştere, deoarece îşi sporea avutul pe spezele a ceea ce era interzis. Dar în acelaşi timp, se gândi el cu repeziciune, era un agent necesar clandestinităţii; fără inşi de teapa lui, nicicând cărţile n-ar fi regăsit mirosul cernelii şi mângâierea luminii.

— O să ne ajutaţi? numai atât întrebă, nevenindu-i să creadă, o să ne lăsaţi să consultăm Centrala, să ne împrumutaţi cărţile dumneavoastră, poate chiar să ne îngăduiţi să ne întrunim la dumneavoastră acasă?

— E periculos, nu-i aşa? zise bătrânul.

— E periculos, recunoscu Métraux.

— Cum sunt organizaţi? întrebă bătrânul.

Mértaux îl privi mirat.

— Habar n-am. Şi nici nu vreau să ştiu mai mult. Eu le dau... ceea ce-am găsit şi nu-mi mai pasă de nimic altceva.

— O reţea, spuse bătrânul.

Acum se uita în gol. Lui Métraux i se părea că ochii bătrânului evitau să-l privească. Pe urmă, păru să se hotărască.

— Poţi veni de câte ori vrei. Poţi consulta orice lucrare vrei. Am să le cer eu pentru dumneata. Am să fiu unul de-ai voştri.

Şi-şi înălţă bărbia spre M6traux şi, dintr-o dată, întruchipă de unul singur pe toţi acei bătrâni nobili care s-au ridicat din cele mai îndepărtate timpuri întru apărarea unei idei.

— Libertatea, spuse.

Degustase cuvântul aşa cum ar fi făcut cu o vişină pusă-n rachiu, încât Métraux aştepta să scuipe sâmbureie.

— Libertatea, spuse bătrânul din nou. Mâinile-i modelau în aer o monstruozitate imaginară. Libertatea cântăreşte greu. Fiecare carte, fiecare bibliotecă îşi are propria ei greutate în libertate. Fiecare ecran, fiecare antenă, fiecare fir, dimpotrivă, te leagă şi te împovărează cu un lanţ. Ceea ce nu înseamnă că n-ar trebui să existe. Numai că nu trebuie să depindem de ele.

Aproape că-l înecă plânsul.

— Ai idee, domnule Corneille, de ce-ar fi în stare anumiţi oameni pentru a putea citi o carte? Ai tânjit vreodată de foame după ştiinţă, domnule Corneille?

Umerii lui Métraux se încovoiară puţin. Înghiţi în sec şi se

uită la ceas.

— Va trebui să plec, spuse stingherit.

Şovăi, apoi se ridică în picioare.

— Vă mulţumesc. Am să mai vin.

Aruncă o ultimă privire spre cărţi.

— E mai bine să ieşi prin spate, spuse bătrânul.

Métraux îl urmă. Când uşa se deschise spre noapte, văzu că era de-ajuns să străbată douăzeci de metri ca să se afle la adăpost, într-unui din blocurile uriaşe. Un kilometru lungime, unul înălţime şi unul lărgime. Un miliard de metri cubi. Un miliard de locuitori. Fără o carte, o carte adevărată. Métraux strânse mâna ce i se întindea şi se îndepărtă.

Bătrânul închise uşa şi ciuli urechea; zgomotul paşilor descrescu, apoi dispăru de tot.

Răsuci de două ori cheia în uşă şi pătrunse în bibliotecă. Paşii nu i se mai târşeau deloc. Mâinile îi tremurau. Tremurul îi spori încetul cu încetul, îi cuprinse braţele, apoi întregul trup, şi descrescu. Mâinile însă tot îi mai tremurau când formă numărul de telefon.

— Alo, spuse.

Un om în uniformă se ivi pe ecran. Faţa îi era la fel de expresivă ca fundul unei ceşti de porţelan.'

— Chiar acum a plecat, zise bătrânul. Nu bănuieşte nimic. Are asupra lui un aparat de filmat şi un magnetofon. A înregistrat *Discursul asupra metodei* de Descartes. Cu siguranţă că o să-l transmită chiar în seara asta. Ar fi mai bine să fie arestat numaidecât.

Aşteptă, respirând din greu.

— Bravo, domnule profesor, spuse omul în uniformă. Nu, n-o să-l arestăm în seara asta. Acum ştim că e în legătură cu o reţea. O să-l filăm. În felul ăsta, sperăm să punem mâna pe toată banda. Poate chiar...

— Ce anume?

— Poate chiar îl vom lăsa să mai vină la dumneavoastră... Poate că n-ar fi rău ca şi dumneavoastră să le inspiraţi încredere. Dacă îl arestăm acum, nu vom şti nimic. Aproape nimic...

— N-aş putea face una ca asta niciodată, protestă bătrânul, speriat. Nu, nu, mi-aţi spus că o singură dată, doar o singură dată...

— Sunteţi un actor nemaipomenit, domnule profesor. N-o să vă fie greu. Iar ei sunt atât de proşti... Ştiţi doar bine. Testele pe care le-aţi conceput...

— Sunt douăzeci de ani de atunci, spuse Varine. Era după Război... N-aş putea face asta niciodată.

— O să puteţi, domnule profesor. Vreţi să citiţi cărţile pe care mi le-aţi cerut?

— Utopiştii din secolul al XIX-lea, spuse profesorul Varine, cu glas răguşit. Anarhiştii... comuniştii... Centrala refuză întruna să mi-i arate.

Poliţistul zâmbi.

— Sunt în curs de clasare. O să-i aveţi. Mai târziu.

— Aţi promis.

Faţa poliţistului se înăspri.

— V-am spus că o să-i căpătaţi. Dar de ce ţineţi atât de mult să-i citiţi?

— Sunt bătrân. Nu mai pot aştepta. Vreau să ştiu ce credeau despre viitor, pe vremea aceea.

— Aţi face orice ca să-i căpătaţi, nu-i aşa?

— Nu ştiu, spuse Varine izbucnind în plâns.

— O să vi-i împrumutăm, spuse poliţistul cu o voce liniştitoare. O să vi-i împrumutăm. Dar trebuie să-i meritaţi.

O bucată de geam răsună, căzând pe jos. Pe urmă fereastra cedă brusc, împinsă cu toată forţa de Métraux. Era roşu, congestionat la faţă şi ţinea în mână o armă minusculă, ucigătoare. Nu spuse nimic. Profesorul ridică mâinile, întorcându-se spre el, iar ochii i se căscară când acul îi pătrunse în corp şi când ghearele acului se deschiseră, începând să-i zdrobească inima. Pe ecran, poliţistul se agita. Dar vocea lui îndepărtată şi mecanică nu-i era de nici un folos profesorului, care-şi dădea sufletul. Şi-atunci, liniştit, Métraux se duse până la bibliotecă şi începu s-o răstoarne. Cărţile se prăbuşiră într-o avalanşă, se deschiseră, lunecând, semnele zburară, coperţile se rupseră, florile uscate se sfărâmară, literele părură să dănţuie pe pagini, şi nu mai fu decât un morman de cărţi ce se întindea aproape până la profesor, iar Métraux începu să-l calce-n picioare. Poliţistul dispăruse de pe ecran, dar lui Métraux puţin îi păsa. Sunete de sirene se născură din noapte, ecranul îi transmitea ecoul lor distorsionat, dar lui Métraux puţin îi păsa. Smulgea paginile, apoi le azvârlea în aer, iar ele-i cădeau din

mâini ca frunzele unui copac toamna. Pe urmă, Métraux scoase din buzunar magnetofonul şi camera de luat vederi şi le azvârli pe jos.

— *Cele mai onorabile îndeletniciri de pe pământ,* zise zdrobindu-le, *cele mai onorabile îndeletniciri de pe pământ.*

Şi când poliţiştii puseră mâna pe el, tot mai continua să răcnească.

UN GENTLEMAN

Domnul Sabanofoluli primise cea mai bună educaţie ce se poate concepe în secolul al XXIII-lea. Sonoritatea armonioasă a numelui său, căruia, pe deasupra, îşi îngăduia să-i schimbe o silabă în fiecare anotimp, ar fi fost de ajuns pentru a arăta că nutreşte sentimente aristocratice. Purtările sale o dovedeau neabătut.

Domnul Sabanofoluli era un gentleman desăvârşit.

ACTUL ÎNTÂI

O întâlni la începutul iernii pe domnişoara Louella şi se îndrăgosti de ea la nebunie.

— Ce mai faci, dragă domnule Sabanofolulo? îl întrebă ea, de cum îi fusese prezentat. El nu avu inimă să-i facă observaţia că ieşiseră din toamnă şi că se numea Sabanodoluli. Aşa că rămase cu disperare tăcut. Fără îndoială, de vină era sentimentul ce se înfiripa în el. Dar mai ales, niciodată nu-i fusese pusă o întrebare atât de personală. Domnul Sabanodoluli se dovedea în stare să exprime cu o infinită subtilitate impresiile irizate ce-i treceau prin minte, dar tot atât de imposibil îi era să-şi formuleze o părere despre starea sa fizică şi mintală, pe cât îi era de imposibil să râgâie zgomotos, de faţă cu oamenii.

În cele din urmă, spuse doar atât:

— Vă rog să mă scuzaţi.

Nu era lipsit de-un anume farmec, iar zâmbetul lui o încântă pe domnişoara Louella. Tocmai părăsise un amant după o scenă de ruptură ce nu durase mai puţin de trei luni, ceea ce domnul Sabanodoluli ar fi socotit scandalos de scurt, dacă ar fi

ştiut. Şi cum individul acela se credea mai presus de uzanţe, sub pretext că scria, şi-şi îngăduise faţă de ea cele mai abjecte grosolănii — oare nu-i impusese într-o zi, sau mai curând într-o noapte, cu numai trei cuvinte, să iasă afară din camera lor? — domnişoara Louella aspira acum la nişte legături cât se poate de rafinate.

Îşi rotunji braţul şi-şi întoarse capul, făcând să-i zboare buclele albastre în direcţia barului din sticlă răsucită. Domnul Sabanodoluli, înnebunit de violenţa pasiunii, fu cât pe ce să-şi pună mâna pe braţul acela. Abia se abţinu. De ce, de vreme ce tot ajunseseră aici, să n-o înşface pe Louella şi să facă dragoste cu ea pe parchet? Era însă de neînchipuit să se-atingă de femeia aceea înainte de-a fi aprofundat sentimentele dintre ei trei seri la rând, pe puţin.

Ea aşteptă, scutură din cap şi se puse în mişcare. Domnul Sabanodoluli se pierdu în contemplarea gleznelor ei. Privirea îi urcă de-a lungul pulpelor şi descoperi cu uluire şi încântare că nu întâlnea nimic care s-o oprească. Mult deasupra genunchilor, o ţesătură părea a se ivi din neant, atât de transparentă şi subţire, încât ar fi făcut să ameţească şi un păianjen. Un lat de palmă mai sus devenea opacă, dar într-o gradaţie minunată. Domnul Sabanodoluli se smulse din contemplaţie. Abia dacă avu timp să se repeadă, cu riscul cumplit de a cădea sau, şi mai rău, de a îmbrânci pe cineva, şi să ia o cupă de şampanie, apoi s-o întindă spre degetele prelungi ale domnişoarei Louella, care o apucă fără nici un moft.

O privi cum bea, pe furiş. Pe de o parte, era mişcat până-n adâncul sufletului de lăcomia copilăroasă cu care buzele domnişoarei Louella se mulau pe marginea de sticlă. Pe de alta, era speriat. I se păru că ea aspiră cu uşurinţă vinul cel spumos, ceea ce numaidecât îl duse cu gândul la nişte sumbre şi calde caverne esofagiene. Crezu că o să leşine. Bău el însuşi cu discreţie.

După o oră, schimbaseră vreo şapte propoziţii. Cu mintea înfierbântată de alcool, domnul Sabanodoluli riscase o glumă. Louella râsese.

Era sigur. Aşa cum era, o iubea.

ACTUL AL DOILEA

Chiar de-a doua zi dimineaţa, înainte de a-şi fi ales ghetrele şi brâul, îi trimise şaisprezece trandafiri galben-ceai. Începu un catren lipsit de interes, în afară de propriul său punct de vedere, pe care i-l va spune când se vor cunoaşte mai bine şi care începea aşa:

Iarna, în primăvara vieţii..

Îi luă mult până să găsească rima, ţinând seamă de delicateţea sentimentelor pe care trebuia să le redea.

Era exclus s-o vadă chiar în seara aceea. Trebuia ca acum să pună la cale o ocazie în care s-o întâlnească prin cea mai plăcută din întâmplări. A treia zi, Louella vifonă. El fu şocat, dar izbuti să-şi ascundă tulburarea.

Îi cerea s-o însoţească la o petrecere ce se dădea în vârful munţilor Kilimandjaro. El făcu observaţia că nu era invitat. Îi răspunse că era îndeajuns de cunoscut pentru a-şi permite o asemenea abatere. El protestă. Louella spuse că-i va obţine o invitaţie. Ofuscat, cedă. Dar roşeaţa îi îmbujoră până şi urechile, când trecu pe sub porticul de zăpadă şi schimbă cu gazda câteva politeţuri în care era vorba de „ghiduşa şi micuţa noastră Louella". Se prefăcu a nu auzi nimic. Situaţia se înrăutăţi când îi fu prezentat fostul amant, în termeni decenţi, dar care nu lăsau nici un dubiu asupra rolului lui din trecut. Până la urmă, a fost o petrecere plăcută. Dansă cu Louella fără s-o ţină, bineînţeles, decât de vârful degetelor.

După care se gândi să grăbească lucrurile. Domnul Sabanodoluli era un bărbat cu mare experienţă în treburile mondene, experienţă ce nu excludea femeile. Ştia că nimic nu-ţi procură desfătări mai mari decât o curte după tot tipicul şi izbutise, în cursul ultimei lui aventuri, ca aceasta să dureze aproape un an. Cu Louella însă se hotărî să meargă fără ocolişuri. O va copleşi cu atenţii timp de trei luni, pe urmă va trebui ca ea să se decidă, *qu'elle y passe*[2], gândi el în franţuzeşte, limbă pe care-o preţuia pentru sonoritatea ca şi pentru energia cu care trata treburile amoroase.

Din nefericire, domnişoara Louella părea să devină din ce în ce mai rezervată, pe măsură ce el îşi închipuia că înaintează. O duse la Polul Sud, o duse pe Lună, de unde se pot vedea

---

[2] Să-şi accepte soarta ce-o aşteaptă *(fr.)*

strălucind stelele incomparabil mai puternic decât de pe Pământ, o duse pe fundul mărilor. Dădu ocol planetei împreună cu ea, la bordul unui dirijabil uriaş ce survola nesfârşitele întinderi înzăpezite ale norilor şi crestele sălbatice ale lumii.

Drama izbucni în acest cadru, la numai trei săptămâni după ce începuse să-i facă curte. Dansase cu ea, ţinând-o de data asta de umeri. Pe urmă, o dusese pe puntea din spate, care era pustie şi întunecoasă. Sprijiniţi de parapet, se uitau în gol. Îi luă mâna, se îndreptă, se îndoi uşor din şale spre ea, o ţintui îndelung cu privirea şi spuse dintr-o suflare:

— Vă iubesc.

Şi-atunci, ea făcu un lucru neaşteptat. Se apropie de el, îşi dădu capul pe spate, întredeschise buzele şi închise ochii. El se aplecă uşor şi-i depuse un sărut aerian pe gură. Ea însă îi înşfacă ceafa cu mâinile şi-l strânse zdravăn. *Ma parole,* se gândi el în franceză, *elle veut coucher avec moi, ici, maintenant, tout de suite*[3]*.*

Se desprinse uşor din îmbrăţişare, îi luă mâinile şi începu:

— Draga mea Louella, abia ne cunoaştem. Mi se pare că...

N-apucă să spună ceva. Louella îl pălmui cu violenţă, de două ori. După care plecă, fără să se uite înapoi. Auzi cu strângere de inimă cum se trânteşte o uşă.

ACTUL AL TREILEA

A doua zi, o văzu la braţul unui negustor bogat, nu lipsit de-o anume prestanţă animală, dar fără nici o distincţie. Şi care, pe deasupra, îşi îngăduia s-o mângâie pe umeri. În public. Louella râdea foarte tare şi părea să se simtă nemaipomenit de bine. Peste două zile, Louella cina cu un ofiţer de la bord, pe care-l sâcâia fără nici o reţinere. Temându-se să nu-l stingherească pe ofiţer, domnul Sabanodoluli se prefăcu a nu fi văzut nimic.

Coborî la cea de-a doua escală, deoarece să fugă de Louella de la prima ar fi fost o lipsă de etichetă regretabilă.

Domnul Sabanodoluli se felicită de la bun început de norocul ce-l avusese, împiedicându-l să cadă în mâinile unei asemenea creaturi. Dragostea însă îşi înfipsese ghearele în

---

[3] Pe legea mea... vrea să se culce cu mine aici, acum, numaidecât *(fr.).*

inima lui curtenitoare, nemaivoind să-i dea drumul. Nu mai dormi deloc şi mâncă puţin, cu riscul de a-şi face musafirii sau gazdele unde era poftit să se ruşineze. Ajunse până acolo încât îi ceru unuia dintre comeseni să repete o frază pe care din neatenţie n-o pricepuse. Recurse la remedii extrem de categorice. Călători ca un nebun. Se gândi chiar, într-o clipă de delir, să se împace cu domnişoara Louella şi să-şi consacre viaţa învăţând-o bunele maniere. Dar îşi dădu seama, de cum îi trecu acea clipă de vertij şi rătăcire, că răul era mult prea adânc. Degeaba avea ea o faţă de o delicateţe îngerească, îi lipsea educaţia. De cumva va fi cucerit-o vreodată, n-ar fi putut decât s-o urască şi s-o iubească tot pe-atât, tremurând întruna ca nu cumva să facă vreo gafă.

Începu s-o curteze asiduu pe domnişoara Sinandriola, despre care ştia că, pentru a-i smulge o privire, era nevoie de cel puţin o lună. Dar n-avea nici o tragere de inimă şi se simţea cu sufletul zdrobit.

Domnul Sabanodoluli era pe cale să dea în neurastenie. În primăvară, omise să schimbe o silabă numelui său şi să-şi înştiinţeze prietenii despre acest lucru, cu riscul de a părea demodat. Întrevăzu până şi posibilitatea de-a se supune unui tratament psihologic, dar în afara faptului că ideea i se părea vulgară, ajunse să ţină pătimaş la sursa răului său. O voia, o dorea pe domnişoara Louella cu condiţia s-o poată ţine închisă la el în casă şi să n-o scoată în lume.

Soluţia îi apăru dintr-o dată în timpul unei petreceri la domnul Synonime, om de modă veche care se mândrea că poartă un nume de demult, de care nu se atingea niciodată. Pe când o pereche se apropia, iar el se pregătea să-i sărute mâna doamnei, bărbatul îi spuse curtenitor:

— Inutil, e un femechin.

Domnul Sabanofolulo — se hotărâse în cele din urmă să-şi schimbe numele şi, printr-un soi de sfidare nostalgică, îl alesese pe cel cu care domnişoara Louella îl blagoslovise din greşeală, la prima lor întâlnire — ştia de existenţa femechinelor. Dar niciodată nu întâlnise vreunul în lume. Femechinele nu ieşeau niciodată din locuinţa proprietarilor lor. Nici un articol precis al bunelor maniere nu hotărâse astfel, dar, în sfârşit, nu te poţi plimba într-un salon fluturându-ţi ostentativ masorul gingival.Cercetă totuşi pe furiş femechinul, care era perfect în

toate privinţele, atât ca aspect, cât şi ca atitudine firească. Şi cu toate că avertizarea aceea îl şocase, acum îi înţelegea delicateţea. De n-ar fi fost intervenţia stăpânului, s-ar fi umplut de ridicol sărutând mâna unei maşini.

Remarcându-i insistenţa, proprietarul se explică:

— Oh, îl scot în lume doar pentru că-i vorba de un model exclusiv. Nici o femeie nu e în pericol să se recunoască în el. A fost conceput după un vis care mă bântuia întruna. Îl scot în lume pentru că, în felul ăsta, are prilejul să-şi îmbogăţească conversaţia.

Domnul Sabanofolulo ştia destul de multe despre femechine, în ciuda pronumelor masculine, ori mai curând neutre, folosite de interlocutorul său, încât nu ignora faptul că erau feminine din creştet până-n tălpi. Doar interiorul era diferit, dar cui îi pasă de organele digestive, respiratorii şi circulatorii ale unei femei? Un femechin putea manifesta toate atitudinile, toate purtările, toate emoţiile unei femei adevărate. Într-un cuvânt, femechinele se aflau la originea minunatei curtenii ce regla relaţiile dintre sexe în lumea bună a secolului al XXIII-lea, pe care anumiţi bărbaţi, mai puţin binecrescuţi decât domnul Sabanofolulo, nu le-ar fi suportat fără această portiţă de salvare. Existau, bineînţeles, şi manechine.

Domnul Sabanofolulo fu cât pe ce să se retragă brusc. Chiar de-a doua zi vifonă la societatea Leiber, a cărei faimă era cunoscută în toată lumea. Preţul avea să fie ridicat, dar domnul Sabanofolulo dispunea de mijloace materiale. Problema specificaţiilor şi a măsurilor fu rezolvată rapid. I se ceru să promită că n-avea să se folosească în public de femechin, dar unui om de calitatea sa nu-i pretinzi un angajament scris. Avea să aibă o Louella desăvârşită, deoarece roboticienii urmau să elimine toată vulgaritatea ce împodobea modelul. I-ar fi putut face curte trei luni, şase luni, un an. Va fi potrivită în mod ideal cu temperamentul lui. În vreo şase sau opt anotimpuri, îşi va recăpăta pe deplin pacea sufletească. Şi-atunci, şi-ar putea cântări viaţa sentimentală cu alţi ochi. Ba chiar şi-ar putea da îndărăt femechinul, pe un preţ bun, pentru a fi remodelat.

Toate aceste clauze comerciale i se părură destul de puţin decente domnului Sabanofolulo, dar serviciile societăţii Leiber dispuneau de-o mare experienţă şi de un tact desăvârşit. Termenul de femechin nu intervenea niciodată în spusele lor, şi

făceau întotdeauna în aşa fel, încât treceau abil de la momentele privitoare la chestiunile tehnice la cele în timpul cărora domnul Sabanofolulo le-o descria pe Louella viselor lui.

ACTUL AL PATRULEA

Omul care livră femechinul era îmbrăcat în negru. Faţa lui exprima o discreţie gânditoare. Împingea în faţa lui o cutie lunguiaţă, ce plutea în aer.

— Unde-l pot pune? întrebă, după ce schimbase cu domnul Sabanofolulo câteva scurte formule de politeţe. Ai fi zis că simplul sunet al vocii sale îl făcea pe slujbaş să sufere, deoarece vorbea pe un ton vătuit, uşor solemn.

Domnul Sabanofolulo arătă spre un punct din camera sa şi-şi spuse că respectiva cutie aducea cu un sicriu de pe vremuri.

— Scoateţi capacul, ceru el încetişor.

Tehnicianul îndoi o mică sculă, şi cutia se aşeză pe covorul cel gros. Făcu apoi un gest şi capacul se ridică. Domnul Sabanofolulo aproape că se aştepta ca Louella să iasă de-acolo, dar nu zări decât mai multe straturi de spumă albă ca zăpada.

— Descoperiţi-l, rosti cu hotărâre domnul Sabanofolulo.

Vălurile imaculate se răsfrânseseră pe marginile cutiei, ca pleoapele unui ochi.

Femechinul era gol. Domnul Sabanofolulo fu cât pe ce să roşească. Imobilitatea absolută a formei aceleia îl linişti, încă nu era decât un obiect. Louella părea moartă. Culori calde se zăreau însă sub pielea sidefie.

— Însufleţiţi-l, spuse în cele din urmă domnul Sabanofolulo. Aprecie, în clipa aceea, lipsa de personalitate aproape ridicolă a tehnicianului.

— Nu pot, răspunse acesta.

Domnul Sabanofolulo îi aruncă o privire speriată.

— Nu pot, zise din nou tehnicianul, cu blândeţe. Femechinul e construit în aşa fel încât să manifeste un ataşament exclusiv faţă de cel care-l pune în mişcare. Trebuie să-l însufleţiţi chiar dumneavoastră.

Domnul Sabanofolulo se gândi. Într-un fel, inventatorii femechinului realizaseră o găselniţă genială. Trezeai tu însuţi imaginea pe care-o iubeai şi, cu duioşie şi pentru totdeauna, ea

îţi era recunoscătoare. Pygmalion. Domnul Sabanofolulo îşi spuse că i-ar fi fost ciudă dac-ar fi văzut femechinul intrând în casă pe picioarele lui.

Se aplecă deasupra cutiei. Cercetă atent faţa, părul, umerii. Privirea i se rătăci.

— Nu văd nici un întrerupător.

Cu privirea aţintită în pământ, tehnicianul răspunse:

— Un femechin nu trebuie să se deosebească la exterior prin nimic de-o femeie, domnule Sabanofolulo. În... hm... Întrerupătorul, e foarte uşor de ajuns la el. Deşi femechinul nu e însufleţit, membrele lui au o oarecare supleţe.

Se aplecă şi atinse uşor cu degetele una dintre gleznele femechinului. Dar privirea lui întâlni privirea jignită a domnului Sabanofolulo. Apucă una din încheieturile mâinii şi-o ridică. Atunci când îi dădu drumul, braţul se lăsă încet în jos.

— Înţeleg, zise domnul Sabanofolulo. Şi unde se află deci întrerupătorul?

Tehnicianul scotoci în buzunarul hainei şi scoase un volumaş negru.

— Manualul. O să găsiţi aici toate amănuntele privind punerea în funcţiune şi întreţinerea. Plus bonul de garanţie.

— Vă mulţumesc, zise domnul Sabanofolulo. Începea să se simtă tulburat. Altceva?

— Totul e în manual, spuse repede tehnicianul. Vederea femechinului părea că-l face să se simtă prost. Cu siguranţă că nu dorea să asiste la însufleţire, îşi spuse domnul Sabanofolulo. Şi ce bine îl înţelegea! Era un moment atât de intim, de delicat...

ACTUL AL CINCILEA

După ce tehnicianul plecă, domnul Sabanofolulo se proţăpi lângă cutie. Se simţea tare vesel şi puţin emoţionat.

Îndrăzni să atingă cu vârful degetelor unul din genunchii lustruiţi.

Semăna întocmai cu femeia pe care-o iubise, până la ultimul amănunt, cel puţin pe dinafară, până la buricul pe care de altminteri nici nu-l văzuse în original şi care, în privinţa femechinului, nu era, fireşte, decât o înfloritură plăcută.

Avea însă ceva ce nici o femeie vie n-a avut vreodată. Un întrerupător. Un buton pe care era de ajuns să apeşi ca să-l

însufleţeşti şi, la o adică, să-l atingi din nou ca să-l aduci iarăşi la starea de nemişcare.

Şovăi. Aparent, butonul nu se afla nicăieri. Îşi aminti de broşura neagră. O răsfoi grijuliu. Ochii săi parcurseră rândurile înghesuite ale instrucţiunilor tehnice şi se opriră pe un paragraf imprimat cu litere roz:

PUNEREA ÎN FUNCŢIUNE

Textul era scurt şi foarte precis.

Domnul Sabanofolulo roşi, păli, fu cât pe ce să leşine. Îşi trecu mâna jilavă peste frunte. Se dădu îndărăt, poticnindu-se, iar colţurile gurii i se lăsară, încât fizionomia sa îşi pierdu aerul distins ce-o caracteriza.

Creatorii femechinului doriseră să atingă perfecţiunea. Voiseră ca pe dinafară femechinul să nu se deosebească prin nimic de o femeie adevărată. Se gândiseră în ce loc anume ar putea instala întrerupătorul în aşa fel încât să nu-l stingherească prin nimic pe un bărbat normal.

Şi găsiseră.

Domnul Sabanofolulo ştia că niciodată nu va izbuti să însufleţească femechinul. Niciodată nu va îndrăzni. Era mult prea binecrescut.

Era un gentleman desăvârşit.

ORAŞELE

Maşina cutreiera, neobosită. Vântul înclina antenele, soarele îngălbenea frunzele copacilor, usca vopseaua de pe obloane, timpul zbârcea oamenii şi adormea Oraşul, Maşina însă cutreiera, veşnică. Străbătea zi de zi, noapte de noapte, străzile lungi şi uscate, întrebându-i pe rarii trecători: „Cine sunteţi? Numele dumneavoastră? Adresa? Ce faceţi aici? La ora asta?" îi saluta pe locuitori. Intra prin case, tăcută, pe nesimţite, şi scotocea. Maşina păzea şi apăra Oraşul. Dezinfectă totul şi distrugea tot ce nu ţinea de Oraş. Umbla întruna şi căuta între peluzele cu iarbă şi castani liniştiţi, pe aleile răcoroase şi în micile fortăreţe călduţe şi zăvorite, pe spionii veniţi din alte Oraşe, pe străini.

Domnul Ferrier stătea pe iarba de pe peluza proprie, fără să se gândească la nimic, fără să privească la nimic. Din casa lui, din toate casele, se auzeau zgomote stranii. Era o muzică blândă şi înceată, prefirată agale, greţoasă. După-amiaza, domnul Ferrier fugea de televizor şi de ecranele lui. Aici, sunetul ajungea amortizat de zidurile groase, dar persista, impregna aerul ca un miros tenace.

Domnul Ferrier văzu venind pe cineva pe care nu-l cunoştea. Lucru rar.

— Bună seara, zise necunoscutul.

— Bună ziua, zise domnul Ferrier, cu glas ruginit.

De multă vreme nu mai rostise cuvintele astea. Întinse un deget spre noul venit.

— Nu locuieşti aici, în cartier, nu-i aşa? Nu te cunosc.

— Nu sunt din oraşul ăsta.

Tăcere.

— Oh! Eşti străin.

— Nu tocmai. Oraşul meu nu-i prea departe. Vorbesc aceeaşi limbă ca şi voi. Locuim în aceeaşi ţară.

— Ce-i aceea o ţară, zise domnul Ferrier sentenţios, dacă nu ceva ce ţine de istoria de pe vremuri? Odinioară existau ţări şi imperii. Acum însă e timpul Oraşelor. Trebuie să ne temem de orice. Mai ales de celelalte Oraşe. Mulţumim cerului, ne putem descurca între noi. Nădăjduiesc că nu eşti spion, nu?

— Nu cred. Nu fac decât să mă plimb. Pe drumuri. Ştiţi că drumurile dintre Oraşe sunt în foarte proastă stare?

— Nu mă miră.

— Şi că, pe deasupra, pe vremuri circulau mii şi mii de oameni şi de bolizi?

— Pe vremuri.

— Am venit să fac la fel ca ei. Să cunosc alte Oraşe, alte locuri. Numai că Oraşele nu sunt cine ştie ce interesante. Cele mai pasionante sunt orele şi zileie de mers între Oraşe. Aţi mers pe iarbă până acum? Aţi văzut fugind furnici şi sărind lăcuste printre picioarele dumneavoastră?

— N... Nu ştiu.

— Toate Oraşele seamănă între ele. Aceleaşi străduţe calde, mărginite de aceiaşi copaci pricăjiţi, iar pe acoperişurile lor creşte acelaşi hăţiş metalic de antene. Fiecare Oraş are

acelaşi Dom. Şi aceeaşi Maşină, cu misiunea să hăituiască ceea ce e străin. Până şi locuitorii seamănă între ei. Aveţi o Maşină, aici?

— Bineînţeles. E absolut necesar. Suntem foarte mândri de Maşina noastră. Nimic nu-i scapă. Ar trebui să te grăbeşti să pleci. Poate că e chiar prea tirziu.

— Dar nu fac nimic rău.

— Eşti străin. (Buzele domnului Ferrier se strânseră.) Nu cred că o să-i scapi. E nemaipomenit de perfecţionată. Îi ştie pe toţi locuitorii după nume. Nu poate greşi. Are o memorie uimitoare. Când întâlneşte pe cineva, ştie pe loc dacă e un prieten sau... un străin.

— Nu găsiţi că-i ceva periculos?

— Periculos? Doar pentru străini.

— Dacă s-ar înşela? Dacă într-o bună zi v-ar lua drept străin?

— M-ar ucide. Dar nu se poate înşela.

— La revedere. Mi-a părut bine că am putut schimba împreună câteva vorbe.

— Şi mie la fel. Noroc.

De ce i-am urat noroc, se gândi domnul Ferrier. Nu-i poate scăpa. Nici vorbă. N-are nici o şansă.

Închise ochii pe jumătate.

Mă întreb ce voia să spună cu între Oraşe. *Nu există nimic între Oraşe. Poate că de pe o colină se văd turlele roze şi lucitoare, iar mulţumită vreunui fulger se pot desluşi reflexele metalice ale Maşinilor care cutreieră, supraveghează şi caută spioni?*

Poate că e frumos.

Văzu dansând un punct luminos pe zidul din faţă. Maşina se ivi de pe strada cea mai apropiată. Domnul Ferrier se înspăimântă: *Dacă m-a uitat? Dacă o să se înşele? Dacă n-o să mai ştie că sunt cetăţean al acestui Oraş?*

Maşina îl cercetă. Broboane de sudoare se scurgeau pe ochii domnului Ferrier, în timp ce ea îl măsura.

Ce-ar fi să mă ia drept un străin?

— Bună ziua, domnule Ferrier, zise Maşina.

— Bună ziua.

Mâinile i se descleştară, dar unghiile lăsaseră pe palmele roz arcuri albe.

— O să fie vreme frumoasă în seara asta, domnule Ferrier, zise Maşina.

— Cu siguranţă, zise acesta.

— Caut un străin, un spion, spuse Maşina. Ştiu că e în oraş. A trecut de curând pe-aici. Nu cumva l-ai văzut?

— L-am văzut. L-am văzut. Ba chiar am stat de vorbă o vreme.

— E dreptul dumitale. Unde s-a dus?

— E treaba dumitale să ştii.

Şovăi, apoi se uită la Maşină, întinse repede braţul spre colţul străzii, spunând:

— A plecat. Pe-acolo.

— Îţi mulţumesc mult pentru ajutorul dumitale, domnule Ferrier, zise Maşina. Fii liniştit. N-o să-mi scape.

Şi porni în trap mărunt, rotile scârţâind, iar labele articulate întinzându-se şi strângându-se suplu, cu precizie. „A trăda. Oare asta se cheamă a trăda? se întrebă domnul Ferrier, zâmbind uşor. Nu trebuie să gândim aşa. Oare poţi trăda pe un străin, dându-l pe mâna unei maşini având însărcinarea să te apere, pe tme şi oraşul tău? Un străin. Maşina Oraşului meu."

Îşi coborî privirea spre iarba tunsă. Auzea cum nisipul scârţâie de câte ori Maşina vira sau frâna. Un viraj. La dreapta, încă unul la dreapta. Dă ocol cvartalurilor. *Oare o să se întoarcă iar aici?*

O fi scăpat. Nu-i cu putinţă. Ar fi cumplit. Ar însemna că suntem prost apăraţi.

Pe urmă, auzi nişte foşnete uşoare. Un zgomot cu totul străin, necunoscut, fragil. Un cântec de insectă. Acoperind scrâşnetul greoi al Maşinii. Lăsând în tăcere urme neregulate. Paşi de om.

Se întorc pe aici Numai de n-ar... numai de nu s-ar întâmpla pe strada asta, sub ochii mei.

Strada era prea curată şi prea luminoasă. Copacii erau prea îngrijiţi, iar frunzele prea bine vopsite.

Zgomotele încetară. Se opriră cu puţin înainte de a da colţul. Nu se vedeau, dar domnul Ferrier auzea întrebările seci ale Maşinii şi felul şovăielnic în care străinul îşi freca paşii de ciment.

— Care-i numele dumitale? Eşti străin? Ce ai venit să faci în Oraşul ăsta?

— Nimic. Mă plimbam. Treceam.

— Nu ai un Oraş în care să locuieşti? Eşti vagabond?

— Nu. Am un Oraş, e-n spatele dealurilor. Dar n-am mai vrut să rămân acolo! Credeam că aici e altfel.

— Nu ştiai că e interzis să pătrunzi în Oraşul ăsta?

— Ştiam. Am citit pancartele. *Interzis străinilor.*

— Şi mai spun ceva, zise Maşina.

— Ştiu.

Domnul Ferrier auzi un firicel de voce: *Sub pedeapsa... sub pedeapsa cu moartea.*

— Mai ai şi altceva de declarat?

— Aşteaptă. Eşti o Maşină autonomă?

— Sunt o maşină autonomă.

— Nimeni nu te dirijează?

— Nimeni.

— Nu există un om care să vorbească prin vocea dumitale şi să asculte prin urechile dumitale?

— Nu-i nimeni.

— Nimeni nu te poate opri, nici modifica?

— Nu. Eu apăr Oraşul ăsta. Sunt nemuritoare. Cine altcineva m-ar putea opri, decât duşmanii?

— Atunci nu mai am nimic de spus. E prea târziu.

— Bine. Eşti gata?

Tăcere. De-ar fi o adiere de vânt care să facă obloanele să scârţâie, iar frunzele copacilor să adie, oftă domnul Ferrier.

— Cred că sunt gata.

Domnul Ferrier auzi rafala. Ghici limba de foc, cenuşa aspirată, suflată, azvârlită în aer. Nu era nimic înfricoşător.

„Curat", zise. I se uscase limba în gură. „E vina lui. E vina lui. Cum poate să-ţi vină ideea să pleci din Oraşul tău, să te azvârli în gura lupului? Păcat, se gândi, un băiat atât de drăguţ. Dar bine i-a făcut. Un spion. De ce nu un spion. Ori şi mai rău, un vagabond."

Maşina trecu prin faţa lui, grăbită.

— Bună ziua, domnule Ferrier, zise.

— Bună ziua, îi răspunse automat. Iar în sinea lui: „Nu-i nimic de regretat. Nu se putea termina altfel. Caraghios. Caraghios..."

Apucă paharul de pe masă şi se uită la bucăţica de gheaţă care se învârtea. O aşchie strălucitoare, plină de soare, ce n-o să se oprească niciodată. Topită înainte de-a se opri. Topită înainte de-a se odihni. Asemenea cuiva care-ar merge pe drumurile părăsite fără să aibă nici Oraş, nici casă.

Un fulger şi un vânt arzător trecură peste Oraş.

„O bombă, spuse cu glas tare domnul Ferrier. O bombă. Adevărat. Suntem în război. Dar de ani de zile nu s-a mai întâmplat nimic. E un război hărăzit să ţină la nesfârşit."

Nu tu fum. Nu tu flăcări.

„Cred că nu şi-a atins ţinta. Să aşteptăm următoarea bombă în următorii zece ani.' (Oftă.) Totdeauna ochesc turla. Speră să distrugă creierul Oraşului şi viaţa Oraşului. Se pare că în interiorul domului se află o grămadă de tambururi şi de panglică magnetică. O memorie. Gigantica memorie electronică a Maşinii. Toate numele, vârstele, toate formele, mirosurile, măsurile, toate feţele locuitorilor Oraşului. Întregul Oraş înregistrat, întipărit, încremenit pe molecule şi cristale de fier magnetic aliniate. Pe care un ochi omenesc nu le poate descifra. Un secret absolut. Un război de Maşini între Oraşe."

Privirea lui mângâie curba armonioasă a domului.

„Nimeni, nimeni de ani de zile, de-o sută de ani, n-a pătruns acolo. De câtă vreme domurile astea îşi duc viaţa lor secretă? O generaţie? Trei generaţii? Dintotdeauna. Mă întreb dacă... dacă şi noi trimitem bombe şi dacă şi noi ochim tot turlele. Şi dacă uneori Oraşele sunt distruse, şi dacă există uneori supravieţuitori fără Oraş, fără Maşină care să-i apere. Trebuie să fie cumplit."

În dimineaţa următoare, îşi luă repede micul dejun. Locuia singur. În timp ce-şi golea ceaşca, auzi zgomote şi strigăte în casa de-alături. Apoi tăcere. Văzu că Maşina iese pe furiş pe una din ferestrele deschise.

„Ciudat", îşi spuse.

Descoperi dintr-o dată cât de depărtaţi şi străini îi erau vecinii. Nişte necunoscuţi. Mai depărtaţi şi inaccesibili decât omul din celălalt Oraş. Ieşi şi se instală pe peluză. Auzi scrâşnetul Maşinii. Vocea metalică i se adresă.

— Ieşi de-acolo.

Se ridică în picioare. Se întoarse spre ochii cei roşii şi neclintiţi.

— Ieşi de-acolo. Cu dumneata vorbesc.

— Cu mine? se miră domnul Ferrier, nevenindu-i să creadă.

— Da, cu dumneata. Grăbeşte-te.

Ieşi. Se opri în mijlocul străzii, Maşina se afla în faţa lui.

— Cum te numeşti?

— Ferrier. Mă cunoşti...

— Nu te cunosc. Eşti străin.

— Locuiesc în acest Oraş.

Îşi frânse mâinile.

— Mi-ai dat bineţe ieri, la fel ca-n toate zilele. Sunt unul dintre locuitorii acestui Oraş. Numele meu e înscris acolo.

Şi arătă cu degetul spre dom.

— Nu cunosc pe nimeni cu numele de Ferrier.

— Nu-i cu putinţă. (Unghiile i se înfigeau în carne, lăsând pete roz pe mâinile livide.) Locuiesc în casa asta.

— Dacă ai locui aici, te-aş cunoaşte.

— Îţi jur. Ascultă. Cine locuieşte în casa asta? Spune-mi cine locuieşte în casa asta.

Aşteptară o clipă.

— Nimeni. Casa asta e goală, părăsită. Nu-mi amintesc s-o fi locuit cineva, vreodată.

— Ai uitat, *ai uitat.*

Începu să plângă.

— Eu nu pot uita. Eu nu mă pot înşela.

Îi veni o idee.

— Spune-mi cine locuieşte pe strada asta. Pe toată strada asta. Numele.

— Nimeni. Nimeni n-a locuit niciodată pe strada asta.

— Dar în Oraş, în tot Oraşul, strigă domnul Ferrier. Înţelesese dintr-o dată ce era cu zgomotul şi strigătele neobişnuite din casa vecină, dimineaţă, devreme.

— Nimeni nu locuieşte în Oraşul ăsta. E pustiu. Gol. Nu am nici o informaţie despre cineva care să-l fi locuit. Nu există decât străini. Dumneata nu ai Oraş? întrebă Maşina.

— Cel de-aici, zise domnul Ferrier, cu glas pierit şi spart.

— Nu ştiai că nu e voie să pătrunzi în el?

— Nu, spuse domnul Ferrier, nu, de vreme ce locuiesc aici.

Buza de jos i se strâmbă, ca şi când ar fi voit să plângă.

— Ai ceva de spus?

— Pot să-ţi mai cer încă o... informaţie?

— Bineînţeles, zise Maşina. Nu ne grăbim.

— A căzut o bombă ieri-seară, nu-i aşa?

— Exact.

— Ce fel de bombă era?

— O bombă magnetică. Nu au avut loc stricăciuni.

Înţeleg, îşi spuse domnul Ferrier. Înţeleg. Şi se gândi la toate rulourile, la panglica stării civile, devenită curată, ştearsă. O bombă magnetică. Maşina amnezică. Străini cu toţii, în propriul lor Oraş. Logic. Normal. Uitat, ras — acolo. Mort — aici.

— E tot ceea ce vrei să ştii? întrebă Maşina.

— Da, spuse domnul Ferrier. „Nu-i pot spune că a uitat. Nu mă poate crede. O Maşină nu poate greşi".

— O să ai grijă de casa mea, da?

— Eşti gata?

— Cred că da.

Buzele îi tremurau.

— N-o să te doară, zise Maşina.

O rafală. O limbă de foc. Cenuşa aspirată, suflată şi dispersată-n aer, plutind şi căzând deasupra Oraşului pustiu pentru un milion de ani.

Mitologice

TUNICA NESEI

„Veşmintele atolilor sunt vii."
Kurt Steiner

Se întâmplă multe lucruri în spatele zidurilor Tulei, oaza de cristal. Nimic sub cerul uşor al lui Marte nu e pe-atât de straniu, nici sub orizontul lui plat şi pustiu, îndărătul căruia coboară siluetele derizorii ale caravanelor ce se îndreaptă spre sud, în căutarea fabuloaselor zăcăminte ale minelor. Până şi străzile Tulei dezamăgesc pe turistul care, căzut din cer, venit de pe-o

stea îndepărtată sau numai de pe Pământ, se rătăceşte între clădirile acestea curate ori vechi, pe care vântul le-a lustruit într-atât de parcă sunt date cu vopsea, deoarece străzile Tulei, cu excepţia anumitor ore, într-anumite zile, aproape că sunt părăsite. Un indigen trece furiş, înveşmântat în faldurile mantiei lui de nisip. O uşă stă căscată, o rufă flutură în cadrul triunghiular al unei ferestre, unul din turnurile de cristal cântă în vânt şi, în peşterile adânci, bubuie uneori apa, sângele lui Marte. Aşa trec orele.

Şi totuşi, la Tula, din timpuri străvechi, se suprapun mai multe universuri. Lumea de pe Marte, fireşte, cu patricienii ei zăvorâţi, pe care nu-i vezi deloc bântuind prin pieţele oraşului, deprinşi mai curând să privească prefira-rea zilelor prin ţesăturile metalice şi multicolore ale jocurilor lor de umbre; dar şi lumea de pe Pământ, străveche, încătuşată de rigori, puţin prăfuită, care încearcă să păstreze sau să descopere până şi demnitatea patricienilor de pe Marte, şi care vine, uneori, la Tula în căutarea unui exemplu în schimbul puterii ei, un pic cam ştearsă, desigur, dar pe care o sprijină tânăra forţă a lumilor stelare.

De n-ar fi stelarii şi exuberanţa lor, de n-ar fi înclinarea lor spre vertij şi simţul delirului, naiva lor pasiune pentru lucruri vechi, buna lor dispoziţie grosolană, negoţul lor oribil şi veşnic înfloritor, brutalitatea plină de francheţe şi admiraţie, de n-ar fi bogăţia lor, mai cu seamă, Tula n-ar fi decât ruine, Marte — o lume moartă, iar Pământul, din câte se şopteşte, nimic altceva decât o magherniţă. Stelarii însă vin la Tula în cete vesele, sau se întâmplă ca, în libera cetate marţiană, să fugă de rigorile vreunei legi necunoscute aici, se întâmplă ca pe ţărmurile marelui deşert marţian, pe acest cap al spaţiului, să fie azvârlite epave stranii. Seminţii felurite convieţuiesc alături, se ceartă sau se ignoră. Dar liniştea străzilor din Tula nu-i decât o mască înşelătoare, spun unii, care acoperă realitatea colcăitoare a locuinţelor din Tula şi a turnurilor de cristal. Absenţa aparaturii şi a maşinilor, care-l izbeşte pe turist, ascunde prost o tehnologie dezlănţuită, bântuind anumite sălaşuri. Vreo duzină de ştiinţe vechi încă mai sunt practicate aici, în timp ce peste tot altundeva au fost date uitării. Fiinţe par uneori a se ivi din pământ, fiinţe ce nu pot aparţine aceleiaşi dimensiuni ca şi corăbiile cu linii curbe şi pure ce se înalţă în portul stelar sau ca

veşmintele tărcate ale turiştilor.

Tula e ca o monedă, are două feţe.

Sau, precum o tunică, are şi dos.

Cei doi băieţi o urmăreau pe fată de-o bucată de vreme. Unul era blond, pe când părul celuilalt bătea în negru. Hainele, ca şi trăsăturile aspre ale feţelor lor, purtau pecetea stelarilor.

În rest, aveau la brâu o armă minusculă, dar de temut, pe care Pământul o interzice, dar faţă de care Marte rămâne nepăsător. O zăriseră pe fată trecând printr-o mică piaţă, aceeaşi unde, cu trei sute cincizeci de ani mai înainte, Vochine, un om de pe Pământ, pecetluise o alianţă cu patricienii, în numele planetei sale; tocmai în amintirea acelui tratat apa ţâşnea zi şi noapte într-un havuz, lucru de care cei doi băieţi nu se mirau deloc, de vreme ce veneau de pe lumi înzestrate cu oceane. La drept vorbind, puţin le păsa lor de istorie. O văzuseră pe fată la faţă şi le plăcuse, aşa cum stătea pe marginea havuzului, prefăcându-se că nu-i vede, netezindu-şi părul albastru-deschis, trecându-şi uneori degetele subţiri peste fruntea netedă, înaltă şi bombată. Când ei se apropiaseră, fata se ridicase şi plecase, dreaptă, cu paşi măsuraţi, spre una dintre străduţele din apropiere. Se luaseră după ea. Plecarea ei li se păruse o sfidare. Nu înţelegeau ca o fată de pe Marte să vrea să le scape, mai cu seamă o fată care, din câte se vedea, nu se trăgea dintr-o familie de patricieni, având drept îmbrăcăminte doar o tunică de mai mare râsul, prea lungă şi cu faldurile mulându-i-se ridicol pe trup.

Nu spuseseră nimic şi începuseră s-o urmărească. Nici n-aveau nevoie să-şi spună ceva. Adesea li se întâmplase, pe alte lumi, să pornească în acelaşi fel la o vânătoare tăcută, iar în cele din urmă să ia prada cu de-a sila, fără să fi fost nevoie să rostească un singur cuvânt. Erau siguri pe ei, mândri de persoana şi de originea lor, de lumea lor, de veşmintele lor, de armele, bogăţia şi violenţa lor. Vorbeau cu dispreţ despre oamenii de pe planetele vechi, aşa cum îi auziseră şi pe alţii făcând-o.

Şi totuşi n-ar fi îndrăznit să atace o marţiană, chiar dacă o doreau. Laşitatea începe acolo unde puterea încetează. Fata însă, după toate aparenţele, nu era marţiană. Sincer vorbind, nu

le prea păsa lor de originea ei, numai străină să fie, iar riscul nu prea mare.

O urmăriseră, fără a grăbi pasul, prin labirintul curb al străzilor Tulei. Nu le era teamă că se vor pierde, într-atât de des rătăciseră în căutarea vreunei aventuri, prin oază. Se mirau chiar, în tăcere, că n-o mai văzuseră niciodată pe fată, nici pe stradă, nici în casele din port, ale căror plăceri provinciale le secătuiseră metodic.

Se plictiseau. De asta o urmăreau pe fată. Veniseră pe Marte, la Tula, cu prilejul unei călătorii lungi, ce-avea să-i poarte pe un mare număr de lumi şi să le dezvăluie obiceiurile, trăsăturile, vanităţile şi slăbiciunile popoarelor pe care, ca nişte demne odrasle de prinţi colonizatori, aveau mai târziu să le jefuiască sistematic. Le păsa nu atât să înveţe, cât să trăiască. Iar goana după amintiri îi vârâse în câteva pocinoage urâte. Le lipsea, din colecţia lor, o aventură pe Marte. Tocmai asta voiau din partea fetei, o amintire din Tula.

Fata nu se hotăra să fugă. Ceea ce-i nedumerea. Ar fi preferat o goană nebunească, o rezistenţă îndărătnică, ba chiar şi o luptă, ceea ce ar fi dat savoare unei aventuri de-al cărei succes erau siguri. Celor din Tuia nu le păsa deloc de actele de violenţă. Patricienii nu umblă niciodată pe străzi; pe turişti puţin îi durea de soarta celor ce nu aparţin lumii lor, iar poliţia din port are altele pe cap decât să se ocupe de soarta unei fete violate.

Hjalmar, blondul, o luă înaintea lui Mario. Îi plăcea mai mult să urmărească decât să se înfrupte. Văzând că străina alege străduţele sinuoase din Epipole, îi păru rău. Curând avea să ajungă la zidurile oraşului şi, nemaiputând fugi, trebuia să cedeze. Deoarece zidurile nu aveau decât o singură ieşire, protejată cu baraje faţă de vânturile dominante: singurul inamic cunoscut vreodată de Tula, în afara celor coborâţi din cer şi pe care nici un zid nu-i putea opri, era nisipul. Nici un grăunte nu se afla pe străzi, cu toate că dunele luau cu asalt zidurile, care însă erau neîncetat degajate.

Mario trecu la rândul lui în faţă şi, crezând că o vor ajunge pe fată la cotitura unei străzi, începu să alerge. Dar tocmai când era cât pe ce s-o atingă, ea fugi dintr-o dată, distanţându-se de el. Întorcând capul, Mario îi zâmbi lui Hjalmar. Vânătoarea abia începuse.

Fură însă dezamăgiţi, deoarece, după vreo sută de paşi,

fata dădu colţul, iar când sosiră în dreptul străduţei strâmte, ea dispăruse. Ulicioara era o falie între două ziduri albe şi netede, pe care le puteai atinge cu amândouă mâinile, aproape fără să întinzi braţele. O fâşie îngustă de cer, mărginită de marginile paralele ale zidurilor înalte, îi slujea drept acoperiş. Domnea un întuneric pe care albul zidurilor îl făcea să pară ca de zăpadă.

Mario mergea în frunte, înaintau cu paşi mari. Excitarea le era sporită de căutarea aceea, încât erau cât pe ce să treacă prin faţa porticului, fără să bage de seamă nimic. Trecură, apoi se întoarseră îndărăt. Porticul era o deschizătură triunghiulară, înalt doar cât să-i îngăduie să treacă unui om îndoit de spinare, şi-a cărui bază se afla în dreptul genunchiului. Deschizătura dădea spre o grădină marţiană, o grădină de piatră.

Cercetară grădina şi, văzându-i starea de părăsire, nu şovăiră să intre. Nici un patrician de pe Marte n-ar fi lăsat să se prăbuşească astfel fragilele echilibre ale cristalelor recoltate din deşert. Casa trebuie să fi fost locuită de străini.

Mirarea le era atât de mare încât uitaseră de virtuala lor pradă. Patima pentru vânătoare se prefăcuse în sete de descoperiri. Înaintară tăcuţi şi cu prudenţă pe aleile ale căror pietre fuseseră, fiecare dintre ele, obiectul unei alegeri şi-al unui aranjament subtil. Iar paşii lor greoi năruiră şi mai mult ordinea grădinii.

Mario sparse cu arătătorul rămureaua unui cristal ce se rotunjea în faţa lui şi, sub lovitură, în tăcere, floarea, aducând cu promoroacâ, se împrăştie sfărâmându-se. O catastrofă în miniatură se propagă din creastă în creastă, în timp ce reţeaua moleculară era abolită.

Mario căută privirea lui Hjalmar, care vădea oarecare stingherelă, şi izbucni în râs. Totul era vechi aici şi nimic nu mai subzista decât prin formă sau aproape. Grădina lapidară era după chipul şi asemănarea Tulei.

O mişcare aurie îi atrase atenţia lui Hjalmar. Văzu că printre pietre se agitau insecte sau nişte jucării curioase. Căile pe care o apucau acestea erau atât de străvechi, se repetaseră de-atâtea ori, în ritmuri inalterabile, încât le lustruiseră. În grădină, insectele sau automatele acelea introduceau mobilitate. Sau poate vor fi fost acele desprinse ale vreunui orologiu cu ore lipsite de regularitate?

Mario făcu un ocol, ieşi de pe cărare şi ridică piciorul să

lovească. Dar Hjalmar îl opri, arătându-i cu degetul, într-un intrând, o trecere triunghiulară, simetrică celei prin care veniseră.

— Fata, îi spuse.

Mario se întoarse pe cărare.

Nu putuse fugi pe altă ieşire, doar dacă, aşa cum pretind legendele, arabescurile de linii şi cristale nu deschid uşi spre continente de departe. Cu toate că era străină, îndrăznise să pătrundă în adâncurile palatului, ceea ce era semn sigur că patricienii nu-l mai locuiau. Totuşi, cei doi şovăiră o clipă înainte de-a se cufunda în întuneric, atât de âdânc încât ai fi zis că e zugrăvit pe pereţii cretoşi, cu urechile zumzăindu-le de mii de întâmplări cumplite. Apoi, cu o mişcare hotărâtă, plonjară, iar bezna neaşteptată avu pentru ochii lor efectul unei ape îngheţate.

Înaintară cu mâinile bâjbâind în faţă, izbindu-se de cotiturile bruşte ale labirintului ce şerpuia în adâncimea palatului. Pereţii refuzau atât de bine să reflecte ziua, încât, chiar şi întorcând capul, nu puteau zări nici o geană de lumină. Mario, care mergea în frunte, încerca pardoseaua.

Foarte sus, deasupră-le, ziua se ivi ca o zbatere de aripă, căzând de la o înălţime formidabilă între zidurile acelea cenuşii, desenând o uşoară zebrură, ceea ce însemna repetarea în cer a traseului urmat de culoarul strâmt.

Alergau acum pe un covor de nisip.

Pereţii se întredeschideau şi deveneau mai scunzi, în vreme ce labirintul se sfârşea într-o spirală prelungă. Mario începu să gonească şi se poticni. De n-ar fi fost Hjalmar, ar fi căzut. Un băţ ivit dintr-un morman de zdrenţe îi oprise glezna în loc.

Zdrenţele se mişcară cu o încetineală ceremonioasă. Un braţ se afla în prelungirea băţului, semănându-i. Mario ridică piciorul, dar Hjalmar îi dădu brânci. Era de-ajuns că intraseră cu de-a sila într-un palat, nu mai trebuiau să ucidă şi paznicul.

— Fata? întrebă.

Ochii cei albi se întoarseră spre el, atât de ficşi, atât de palizi, încât îi crezu orbi. Faţa era din acelaşi fildeş palid ca şi braţul şi băţul, dar zbârciturile ţesuseră o reţea albastră, făcând ca trăsăturile să le fie ostatece.

Buzele uscate se deschiseră ca un cioc. Abia atunci Mario văzu că trei din degetele de la mâna ce strângea băţul căzuseră,

iar degetul gros şi mijlociu, care-l ţineau, păreau să fi crescut ca două rădăcini în jurul unei pietre.

— Păcat, spuse bătrânul. Curios lucru, vocea-i era hotărâtă. Sunteţi tineri. Viaţa poate să vă fie plăcută şi lungă.

— Fata, strigă Mario furios, iar Hjalmar descoperi că locul, în ciuda mulţimii pereţilor, era cu totul lipsit de ecou.

— Nu se cade să faceţi asta, spuse bătrânul. Trebuie să trăiţi. Fata e sub un semn rău.

Mario izbucni într-un râs fals şi-şi puse piciorul pe băţ, care pârâi.

— Fata, zise din nou, ca şi cum ar fi fost singurul cuvânt din vechea limbă pe care-l ştia. Nu mi-e teamă de ea. Ascultă, am s-o plătesc. O cumpăr. Nu e marţiană.

— S-o căutăm singuri, spuse Hjalmar, simţindu-se la largul lui şi trăgându-l de braţ. Fără îndoială că habar n-are de nimic. Marţienilor puţin le pasă de străini.

— Ăsta-i adevărul, spuse bătrânul. Nimeni de-aici, cred, nu ştie de unde vine. Poartă pe ea un demon.

— Lasă-l în pace, zise Hjalmar. Vezi doar că-i nebun.

Dintr-o mişcare rapidă, Mario zdrobi băţul, care se rupse. Hjalmar tresări. I se păruse că aude cum se frânge un os.

— Am să mă duc singur, zise, dacă-ţi pierzi timpul cu palavrele.

Mario, cu un aer scârbit, îi dădu dreptate, aprobându-l din cap, apoi ţinu pasul cu el.

Chiar înainte de-a da colţul, Hjalmar se uită îndărăt. Bătrânul îşi dusese amândouă mâinile la cap; era semn de mare jale. O clipă, Hjalmar se întrebă pe cine bocea astfel paznicul cel caraghios al palatului violat.

Curtea îi înghiţi. De data asta nu mai era o grădină, deşi pe jos se afla nisip cenuşiu, mai fin decât cel al dunelor şi care odinioară fusese adus de la carierele de departe, după ce fusese cernut de douăsprezece ori. Era inima palatului, iar cele şase ziduri albe ce-o zăgăzuiau erau străpunse, fără nici o ordine, de nişe triunghiulare legate între ele printr-un păienjeniş de fisuri. Ochiul căuta instinctiv o simetrie, linii, ca atunci când scotoceşti pe un cer înstelat, dar era învins de proiectul arhitectului care azvârlise pe ziduri numele unei familii puternice. Căci alveolele,

asemeni unor orbite întunecoase, ca şi liniile ce le legau de pământ şi care aduceau cu nişte mari curbe de oase, alcătuiau litere. Timpul, pe deasupra, îşi pusese propria lui semnătură, iar scările ce înlocuiau ici şi colo arcurile năruite încurcau de-a binelea desenul constructorului.

În mijlocul curţii, un bazin plin, cam o treime, cu un nisip albastru deschis primise, pe vremuri, jeturi de apă ce cădeau din nările a şase monştri; până şi trăsăturile acestora se şterseseră.

— Litera harin, strigă Mario. Semnul cel rău!

Se putea citi în faţa lor, la o înălţime de vreo şase-şapte metri.

Mario se năpusti. Hjalmar, o dată mai mult, îl opri şi-şi duse mâna la cingătoare, unde atârna arma. Prin nişe, un întreg popor colcăia, dar nu toate fiinţele acelea erau omeneşti.

Lucru straniu, cu toatele priveau. Îndărătul boarfelor brodate, se iţeau tot felul de mutre. Un filament negru plesni ca un bici, foarte sus, pe zid. La capătul lui, un ochi strălucea, dar se retrase cu oscilaţii ca de balanţă.

Mario scoase arma, dar Hjalmar îşi puse mâna pe braţul lui; Mario coborî ţeava. Ochii, la marginea nişelor, erau prea numeroşi.

— Să mergem, zise Hjalmar, dar pune-ţi arma la loc.

Mario şovăia şi s-ar fi întors bucuros. Hjalmar era acum cel care voia să meargă până la capăt. În timp ce nisipul scârţâia sub paşii lor, tărăboiul se dezlănţui în juru-le. Era alcătuit din strigăte ascuţite, din scheunături, din fluierături, din urlete scurte şi răguşite, din răsuflări horcăite şi mecanice,din scârţâitul unor hârâitori de argint, din şuierături, din cuvinte fără noimă scuipate în vreo douăsprezece limbi.

— Ştii ce spun, şopti Mario.

Hjalmar rămase tăcut.

— Vorbesc despre pericol. Ne pun în gardă.

— Asta e, zise Hjalmar, uitându-se la semnul harin.

Tărăboiul încetă. Simţeau cum pe umerii lor poposiseră privirile palatului. Numai litera harin rămânea oarbă. Un eşafodaj complicat şi fragil din liane de nisip, care de departe păruse o scară, escalada zidul şi lega între ele două-trei nişe, între care şi alveola harină. Cu piciorul, Hjalmar îi încercă trăinicia. Întregul ansamblu tresări, dar rezistă.

— Fata e sus.

— Mă duc primul.

Erau cât pe ce să se certe, dar Hjalmar insistă. Nutrea faţă de Mario şi faţă de iresponsabilitatea lui o anume duioşie. La urma urmei, băieţi de prinţi, negustori fiind, era bine să arate că nu se tem de nimic, nici măcar de-o fată. Deseori viaţa se dobândeşte în spaţiu cu preţul fricii învinse. Dar ţinea să fie el primul care să ajungă sus, să pătrundă în culoarul strâmt şi s-o descopere pe necunoscută.

Cu sprinteneala unei pisici, urcă treptele clătinătoare şi, de sus, fără ca măcar să-şi arunce privirea în nişă, îi zâmbi lui Mario, care veni şi el. Văzu, în spate, o pată de culoare deschisă, care mişca, şi când ochii i se obişnuiră, recunoscu blana cu păr scurt a tunicii. Pe o bancă din argilă, ghemuită toată, fata se uita la ei cum se apropie, strângându-şi faţa în mâini. Degetele sale depărtate formau un fel de pleoape monstruoase.

Mario înaintă spre ea şi-i întinse mâna, fără brutalitate. Dar fata se năpusti la el, îl muşcă şi voi să fugă. Şi-a-tunci îl înfurie, o apucă de braţe şi-o duse spre bancă. Apoi, prinzându-i amândouă mâinile în pumni, începu să-i smulgă tunica.

Scoase un strigăt.

Hjalmar văzu cum faţa lui îşi schimbă culoarea. Fata încetă să se mai zbată. Mâna lui Mario se cufunda tot mai adânc în blană, ca şi cum ar fi fost înghiţită de aceasta, în timp ce tunica, spasmodic, absorbea mâna pe care Mario, gâfâind, se străduia să şi-o smulgă. Tunica începu să lunece peste el. Fata, aproape goală, îl privea cu ochii împietriţi, fără să respire. Băiatul dăduse drumul încheieturilor ei şi se lupta cu amândouă mâinile, gâfâind şi suspinând.

Tunica îl zdrobea.

Hjalmar înaintă nesigur, ca în vis, apucă tunica şi voi s-o smulgă, veşmântul însă i se răsucea sub degete, cald, şi viu, şi tare, asemeni unei frunze suple de metal. Fata se repezi la el, furioasă, napădindu-l cu o ploaie de pumni şi silindu-l să se îndepărteze. Braţul lui purta acum pecetea neagră a unei insuportabile apăsări.

Fata era goală, el însă nu auzea decât zgomotul acela cumplit, şuieratul aerului ce ieşea, silit, din plămânii lui Mario, şi nu vedea decât sângele picurând de sub tunică şi zvârcolirile ce-o agitau, încât începu să răcnească pentru a trezi strigătul

absent al lui Mario.

Şi-şi coborî privirea. Blana plecase. Se dusese la loc, târându-se, ca un vierme neted, pe umerii fetei. Nimic din ceea ce zăcea pe jos nu semăna cu Mario. Era o materie purpurie şi albă, o meduză de sânge, plină de eschile.

Hjalmar vomă. Apoi văzu, cu ochii împăienjeniţi de lacrimi, fata şi tunica, tivite de sânge. Se întoarse, îşi luă avânt, clătinându-se şi sări în gol.

A trebuit să aştepte, să aştepte ore şi zile întregi, plutind în lichidul aseptic şi călduţ, căci avea mai bine de-o sută de oase rupte. După ce ieşise din lunga noapte anestezică, scosese un răcnet, sau nu făcuse decât să continue un strigăt mai vechi, simţind greutatea cuverturii pe trupul său. Îl liniştiseră şi-l puseseră într-o cuvă.

Ştia că-şi datorează viaţa fetei. Ea alertase destul de repede unul dintre posturile de gardă. Şi se mirase, lucru curios, că n-o vedea la căpătâiul lui. Nu ştia urmarea celor petrecute. Dar se îndoia că ar fi fost îngrijorată, deoarece, ca totdeauna când se întâmplă moarte de om, în timpul anesteziei trebuie să i se fi extras din creier o mărturie de nerespins. Toată răspunderea cădea asupra lor, a lui şi-a lui Mario. Neîndoielnic că i se aplicase şi o amendă, din principiu, de care n-avea să mai audă niciodată pomenin-du-se. Legea de pe Marte ieşise cu faţa curată.

Uneori, o dorea pe fată şi descoperea relativitatea şi fragilitatea memoriei, la fel şi urma ce rămâne în locul amintirii. În mai multe rânduri, fusese cât pe ce să întrebe dacă mai fusese văzută şi cine era, dar nu-şi găsise cuvintele. Simţea că, dacă le-ar fi rostit, vorbele lui i-ar fi dezamăgit pe psihologii însărcinaţi cu vindecarea sa.

Orele şi zilele treceau, înceată maree a întunericului. Câteodată i se proiectau pe perete, ca să-l distreze, imagini de pe Marte sau din alte lumi. În joacă, resfira întotdeauna peste ele părul albastru al fetei. Închidea ochii şi o vedea goală, cu tunica la picioare, iar din pielea ei izvora o lumină blândă şi rece, ce respingea noaptea.

După ce părăsi cuva, trebui să înveţe iarăşi să meargă, susţinut de automate, păşi din nou pe solul tare din Tula. Era

nerăbdător să iasă din port şi din cartierul stelar unde fusese îngrijit, ca să regăsească zidurile oarbe ale oazei. Lăcomia ce-l însufleţise şi-l devorase până atunci îl părăsise. Şi se întreba uneori, mirându-se el însuşi, dacă se va mai îndrepta vreodată spre luminile tumultuoase şi zgomotoase ale fiefului său. Toate jinduirile lui din trecut pieriseră, ca şi cum Mario le-ar fi luat cu el, iar moartea lui le-ar fi spulberat. O dată se surprinsese scrijelind pe un zid litera harină. Se întâmplase în faţa uneia din porţile de sticlă. Dunele de dincolo aveau culoarea molatecă a unui os vechi.

Marte îl uzase.

Când putu merge de-a binelea, căută şi găsi grădina. Curtea era pustie. Zdrenţe zăceau pe jos. Fiinţele ce locuiseră în orbitele adânci din ziduri fugiseră, temându-se poate de răzbunarea stelarilor.

Şi-atunci începu să rătăcească prin oraş, căutând el ştia pe cine. Zilele treceau, apropiindu-l de data plecării. În port, începuse să fie pregătit vasul de croazieră ce purta însemnele lui şi-ale lui Mario. Acestea din urmă erau mărginite de-o dungă neagră.

În fiecare zi, la ore diferite, venea în piaţa Vochine, uitându-se cum se scurge apa din bazin, iar valurile înalte şi încete, aproape neclintite, se strângeau în cerc în jurul jetului.

O dată, o văzu pe fată. Stătea cu spatele la el şi bea apă. Tunica, prea lungă, o învăluia într-un fel de necrezut.

Se apropie încet, atent ca cizmele să nu scârţâie, dar n-o atinse. Când voi să-i dea ziua bună, din gâtltej nu-i ieşiră decât sunete nearticulate.

Fata se întoarse brusc, iar el se dădu cu un pas înapoi, în timp ce mâinile-i rămâneau întinse spre ea. Nu fugi, ci-l privi. Abia atunci îşi dădu seama că avea ochi de culoare topaz şi că tremura.

Încercă să vorbească în limba veche de pe Marte, dar vorbele i se închegară prost.

— Te căutam, îi spuse, conştient de stângăcia lui.

— De ce, ca să mă omori?

— Ca să... ca să-ţi mulţumesc. Apoi, dintr-un imbold lăuntric, o întrebă: Nu eşti marţiană?

Fata făcu „nu" din cap şi păru să încerce a-şi aminti.

— Nu.

Mâinile i se ridicară de pe marginea havuzului şi-i spuse:

— Sunt fericită că n-ai murit.

Îi întinse o mână pe care el o apucă, în timp ce degetele-i atinseră tunica. I se păru că o undă străbate blana. Îi veni să-şi afunde mâinile în ea, însă gândul la Mario îl opri, şi trebui să-şi înfrângă o scurtă senzaţie de greaţă. Şi-atunci fata îi luă mâna şi, trăgând-o spre ea, o puse încet pe blană, fără ca el să poată rezista mult. Simţi ca şi cum o gură i s-ar fi aşezat pe palmă, ca şi cum un animal familiar şi fragil ar fi venit să-i cerşească mângâieri.

— Mă apără, spuse fata. E vie. E a mea de când m-am născut.

Făcu un efort de memorie, dar zadarnic. Nicăieri, pe băncile nici unei şcoli, în relatările nici unui călător, nu mai întâlnise ceva asemănător. O amintire mitologică străbătu prin întinderi haotice, pline de evenimente şi brutalitate. Tunica lui Nesus[4]. În visul unui popor, aceasta zdrobise sau arsese un erou.

Hjalmar întrebă brusc:

— Cum te cheamă?

Fata şovăi.

— N-am nume. De ce să am un nume? Sunt unică.

— Unică? repetă el, nevenindu-i să creadă.

Se uită la părul ei albastru-deschis. Nu era vopsit. La rădăcină era chiar mai închis, bătând într-o culoare minerală. Trebuie să fi spus adevărul, în felul ei. Fusese aruncată, îşi spuse Hjalmar, cu tunica ei cu tot, pe ţărmurile acestea de nisip, după o călătorie nefericită prin spaţiu sau prin timp. Nu era de nicăieri.

De aceea, îi dărui curând un foarte vechi colan marţian, întrezărit în întunericul triunghiular al unei dugheni. Fata şi-l puse la gât, nemaipăsându-i de el. Era limpede că niciodată nu mai avusese vreun alt veşmânt decât tunica aceea şi că era insensibilă la frumuseţea minerală a colanului.

---

[4] În mitologie, centaurul Nesus, voind s-o răpească pe Dejanira, soţia lui Heracles, este ucis de către acesta cu o săgeată înmuiată în sângele Hidrei din Lerna. Murind, Nesus îi dăruieşte Dejanirei tunica sa, în chip de talisman: îi va fi adus înapoi soţul, de cumva acesta ar fi înşelat-o. Îmbrăcând tunica, Heracles va fi consumat de ea. În mod curent, ca expresie, *tunica lui Nesus* desemnează un rău de care nu poţi scăpa.

Nu aduseră niciodată vorba despre Mario, şi rareori despre altceva, deoarece înţelegerea dintre ei era alcătuită numai din tăcere. Fata acceptă tovărăşia lui Hjalmar, aşa cum îşi acceptase şi singurătatea. O găsea la ore fixe lângă havuz, îi oferea miere, pâine şi seghir îndoit cu lapte, din dughenele tainice. Într-anume clipe, indiferenţa ei îl deznădăjduia, în timp ce-n alte dăţi aproape că se bucura, deoarece îşi dădea prea bine seama că uimirea şi poate adoraţia ce i le purta izvodiseră din inaccesibilitatea, din invulnerabilitatea ei. Nimic, nici nenorocirea, nici sentimentul nu păreau s-o atingă, de parcă tunica i-ar fi fost deopotrivă cuirasă pentru suflet, ca şi pentru trup.

— Dar din ce se hrăneşte? întrebă, într-o bună zi.

— Din mine, îi răspunse.

Erau numai ei, singuri, într-o grădină părăsită. Fata îl învăţase să le descopere după unele semne infime, iar Hjalmar acum ştia cât de numeroase sunt şi în ce măsură Tula, sub masca ei de argilă, se apropia de moarte. Un arbore artificial bătea aerul deasupra lor, cu elicele lui de cristal tors. Îşi ridică poala tunicii, iar el văzu foarte sus, pe coapsă, în interior, aproape de încrengătura trupului, trei zgârieturi lunguieţe. Zări totodată şi dosul tunicii, pe care nu-l văzuse niciodată în plină zi. Semăna cu o piele foarte fină, aproape albastră, şi străbătută din belşug de vine. Trei guri minuscule, în colţ, îl fixau ca nişte ochi.

— Te muşcă, îi spuse Hjalmar, speriat.

Fata abia de zâmbi. Dădu drumul tunicii, apoi îşi descoperi umărul stâng. Chiar deasupra sânului, Hjalmar văzu trei semne asemănătoare şi, iarăşi, i se păru că tunica îl pândeşte. Trei ochi, trei gâiri, ca nişte agrafe ce pătrundeau în carnea fetei. Rememoră tot ce învăţase despre simbioză. Îi veni un gând, demn de strămoşii lui: trebuia ştiută provenienţa blănii. Deşi aceasta era lipsită de strălucire, femeile stelare bogate şi-ar fi dat giuvaerurile ca să aibă ceva asemănător. Ar fi îngemănat, în acest fel, patima pentru blănuri şi iubirea faţă de animalele domestice. Se întrebă dacă tunicile răspândite în galaxie ar aduce peste tot indiferenţa.

Apoi respinse ideea, aproape cu mânie. Neîndoielnic că nicăieri în altă parte nu mai exista o asemenea tunică, nici vreo altă fată cu păr albastru, oricât de puţin probabil ar fi părut

lucrul acesta, într-un univers în care individul nu-i decât faţa efemeră a speciei.

— Vreau să-ţi dau un nume, spuse nerăbdător, ca şi cum prin asta ar fi voit s-o reducă la un semn. Nesa. Tu eşti Nesa.

— Nesa, repetă fata fără convingere.

Văzu bine că numele, ca şi colanul, erau puse pe ea, dar nu-i pătrundeau în carne.

Pregătirile de plecare ale navei erau pe sfârşite. La drept vorbind, ar fi putut fi gata de mult, dar Hjalmar, prea puţin ispitit să plece de pe Marte, dădea în fiecare zi peste cap amenajările interioare. La porunca lui, într-unul din saloane fusese reprodusă identic una dintre grădinile de pe Marte, unde insectele — sau maşinăriile — multicolore îşi ţeseau pânza traiectoriilor lor, imuabile şi lente.

Îşi dădu seama curând că Nesei îi displăcea profund gândul plecării lui. Şi cum nu era marţiană, plănui s-o ia cu sine. Nimeni nu s-ar fi opus. O duse de două ori în portul stelar, arătându-i nava. Nu se dovedi interesată de navă, în schimb îl apucă de braţ, când îi spuse că va pleca curând. A doua oară, o pofti înăuntrul navei şi-i arătă grădina marţiană. Ar fi putut ca, printr-un gest, să dea semnalul de plecare şi astfel s-o răpească, fără ca ea să-şi dea seama. Gândul acesta însă îi displăcea.

— Aş vrea să văd spaţiul, spuse Nesa.

Şi-atunci Hjalmar făcu un semn. Pereţii de argilă se năruiră, iar cerul aproape negru al lui Marte se deschise deasupra lor. Dominau oaza, în timp ce cupola ei de cristal strălucea blând, la lumina lunilor. Se întoarse spre el şi, pentru prima oară, un zâmbet deschis îi lumină ochii. Cu asemenea privire, îşi spuse Hjalmar, gândindu-se la planeta puţin probabilă de pe care venise fata, naufragiaţii trebuie să fi privit marea, pe când se aflau în larg, după o lungă şedere pe-o insulă numită singurătate. În acelaşi timp, indiferenţa o părăsi, veşmântul invizibil de sticlă ce-o apărase de Marte se înstelă, se fisură şi-i căzu la picioare, încât băiatul aproape că putea auzi sunetul de cristal pe care-l făceau cioburile de indiferenţă, atingând dalele ce reproduceau cu exactitate vechea grădină de pe Marte.

Se apropie de el, îşi dădu capul pe spate şi întredeschise gura. Hjalmar luă în mâinile sale părul albastru, apoi o trase pe fată spre el. Dar Nesa fugi, în joacă, până la bazinul de nisip ce împodobea grădina, şi-acolo, în picioare, începu să-şi descheie

tunica. Lui Hjalmar i se păru că-i vine greu să şi-o smulgă de pe trup şi văzu pe piept, chiar deasupra sinului, trei stropi minusculi de sânge.

— Te iubesc, spuse fata.

Se apropie, şovăind, gândindu-se la Mario. Tunica, în spatele ei, căzuse pe jos, alcătuind o masă întunecată şi informă, încât fata nu mai avea pe ea decât colanul marţian, strălucitor, asemeni celor şase rubine minuscule de pe coapsă şi de pe sân.

O culcă gingaş pe nisip, chemând-o Nesa, spunându-i că pielea ei avea moliciunea pietrelor netezite de vânt, în vreme ce ea îl privea cu ochii deschişi, nemişcaţi ca pietrele. Îi spuse, chiar dacă simţea, ca orice bărbat în asemenea clipe, ivindu-se-n el zările reci ale uitării, că vor merge împreună la întâlnirea cu stelele. Apucă unul din sâni în căuşul palmei, iar pe celălalt între buze, în timp ce mâna-i zgâr'ie nisipul, dincolo de umărul Nesei.

Degetele lui atinseră tunica. O atingere uşoară. Închidea ochii în timp ce blana, cu o supleţe nespusă, urca de-a lungul braţului lui, ca o mângâiere a părului albastru.

Un urlet. Tunica îi strângea braţul ca într-o menghină. Hjalmar se rostogoli pe jos, azvârlind-o în aer. Dar ea se năpusti asupra lui. Trase din căputa cizmei un pumnal, fără a înceta să ţipe şi străpunse tunica. Veşmântul însă luneca pe el şi-l acoperea, în timp ce fata o izbea cu pumnii, o zgârâia, încerca s-o smulgă, o implora, gemea.

Începu şi ea să ţipe.

Când servitorii intrară, fata nu mai ţipa. Abia de întoarse capul spre ei. Acoperea cu nisip, vădind o grijă necuprinsă şi gesturi amănunţite, ceva ce aceştia nu recunoscură. O bucată de stofă mai ieşea afară. Restul era ascuns.

Din tunica prea lungă, ale cărei falduri se mulau caraghios pe trupul fetei, servitorii, năuciţi, vedeau scurgându-se dâre subţiri de sânge. Adunară de pe jos, înainte de-a o scoate de-acolo pe fată, mărgelele sfărâmate ale unui colan marţian.

SCRISOARE UNEI UMBRE DRAGI

Voi pleca mâine, iar tu nu vei şti nimic. Nu ţi-am spus nimic, dar tristeţea mea de până acum şi întunecimea ochilor mei trebuie să-ţi fi dat de bănuit care mi-e soarta. Plec fără remuşcări, dar nu fără păreri de rău, luând cu mine trăsăturile amănunţite ale chipului tău, sunetul vocii tale şi-atâtea nenumărate alte gesturi ce m-au făcut să te iubesc

Voi pleca mâine, într-o navă mare ce va despica spaţiul. Nu te teme că voi încerca plictisul unei lungi călătorii, deoarece ani întregi vom dormi în nişte sarcofori. Nava îşi are criptele ei, pe când noi ne avem visele. Se va îndrepta tăcută spre un punct al cerului pe care nu-l poţi vedea, spre o stea a cărei lumină n-o să ajungă la tine şi-al cărei nume e trecut sub tăcere. Multe lucruri, în zilele noastre, sunt ţinute secrete, de nu cumva ignoranţa nu le apără mai bine decât o poliţie invizibilă. Deoarece imperiului îi e teamă, în vreme ce peste tot stâlpii cerului se prăbuşesc. Stele se pornesc să strălucească intens, nave dispar, planete explodează ca nişte băşici de săpun, ceţuri viclene venite din marginile galaxiilor scot din minţi populaţiile stelare. Dar navele pornesc, mult împovărate de greutatea oamenilor care încearcă să reconstruiască, într-un secol, ceea ce se năruie într-un minut.

Imperiul e ameninţat. Nu ştiu exact de ce boală suferă, cu toate că efectele i se văd peste tot. Până şi pe Pământ, sub luminile oraşelor, angoasa bântuie feţele. Nu are nume. A o numi ar însemna deja s-o distrugi. În alte timpuri, pe care am fost cât pe ce să le trăim, războiul sădea la fel sădea nesiguranţa-n inimi. Şi-atunci plecau nave şi oameni care cucereau lumi, descopereau stele, navigau până spre geana aceea de lumină pe care-o locuim: galaxia; se luptau cu furie, iar când vestea morţii lor ajungea până la noi, dobândea pe drumul de-ntoarcere o glorie din care anii nu mai lăsau decât un schelet prăfuit. Pe-atunci imperiul creştea. Maşini prodigioase îi asigurau viaţa. Spaţii cu mult mai întinse decât cele pe care le voi înfrunta eu mâine erau străbătute fără tristeţe de către oameni ispitiţi de jindul cuceririi şi speranţa prăzii. Pornite de pe Pământ, legiuni forau întunericul şi, după terminarea vreunei bătălii, schimbau numele lumilor străine, pentru a le da altele, ce se găsesc pe hărţile noastre: Rigel, Aldebaran, Betelgeuse, Arcturus, Altair, Sirius, Vega…

De data asta însă nu mai e vorba de război. Cel puţin, nimeni n-o spune. Se prea poate ca marii noştri capi, care aleg

dintre noi pe cei ce se vor aşeza în sarcofori şi vor apăra pentru o vreme, pe căi vrednice de dispreţ, Pământul, acest nucleu al Imperiului, se prea poate ca ei să ştie adevărul, dar să nu-l spună. Dar nici unul dintre noi nu ştie înainte de-a pleca ce inamic va înfrunta, nici dacă inamicul există. Se şoptesc tot felul de lucruri prin cartierele oraşului, dar nimic nu-i sigur. Se spune că alt imperiu, întâlnit în cele din urmă, inuman şi barbar, ne înăbuşă, iar mâine ne va distruge. Se spune că ici şi colo, seminţii străine, ce vreme de-o sută de veacuri păruseră a nu-şi da seama de prezenţa noastră, dintr-o dată se răscoală. Se spune că imperiul s-â întins prea mult şi că se năruie asupra lui însuşi, ca o navă ajunsă la capătul puterilor. Se spune că la marginile lumii explorate, echipaje întregi de flote puternice s-au răsculat şi plănuiesc să se repeadă asupra Pământului pentru a-i jefui bogăţiile. Se susţine că ura, interesul, neîncrederea, egoismul au învins coeziunea imperiului. Nu socot că toate astea sunt neadevărate.

După cum nu cred nici că trebuie să căutăm în afara galaxiei, sau alături de noi, un inamic definitiv. Cred mai curând că universul e un labirint bântuit de un Minotaur. Cred că imperiul şi fiecare om din imperiu au căutat o comoară în labirintul lumilor, trebuind fără încetare să plătească universului un tribut de sânge. Cred că, din toate timpurile, mari carcase negre, ticsite de tineri, au plesnit sub muşcătura nemiloasă a nopţii. Dar cred că pe vremuri plecau cu gândul să învingă monstrul cu armele lipsei de experienţă, în timp ce noi, astăzi, ştim că acest lucru e imposibil. Şi-apoi, deseori supravieţuiau, deoarece acolo, la el în castel, Minotaurul dormea. Zgomotul motoarelor noastre şi strălucirea aurăriilor noastre l-au trezit în cele din urmă. Foamea ce-l chinuie îl împinge să devoreze imperiul, iar imperiul, cu intenţia prostească şi încăpăţânată de a distruge fiinţele prin care trăieşte, îi dă tot ce are mai bun.

Cred că marii noştri capi, pe vremuri, au săvârşit o greşeală crezând că-i cu putinţă să descoperi şi să zdrobeşti Minotaurul în sunetul fanfarelor, aşa cum supu-seseră popoarele stelelor sau le stinseseră sorii. Cred că, dimpotrivă, cu mult mai multă umilinţă, ar fi trebuit să pătrundem în tăcere în labirint, să ne împăcăm cu gândul că ne vom rătăci ca să-i aflăm tainele şi să doborâm monstrul ce-l locuieşte.

E ceea ce vreau să încerc a face.

Mi s-a spus că lumea spre care voi porni mâine îşi desfăşoară întinderile netezi sub un cer de aramă. Iar că într-altă parte, ace de granit, devorate de lumină, sfârtecă aerul. Totul e presărat cu pulbere, în afară de pantele munţilor. Izvoarele se ascund sub pământ, iar noaptea aparţine vântului. Nu ştiu ce vom face acolo. Lucrul acesta n-a fost rostit de căpetenia ce ne-a desemnat.

Poate că vom scruta cerul cu instrumentele noastre, grijulii să zărim avangărzile unei invazii. Poate că vom hăitui vreun inamic fără de nume, cu care neîndoielnic vom ajunge să semănăm. Poate că vom rămâne acolo doar ca un simplu semn, ochii şi mâinile Pământului.

Ştiu doar atât, că în cer, soarele Pământului nu se vede şi nici un fir, nici măcar cel al luminii, nu mă va lega de tine, Ariadna. Ştiu doar că mă voi afla în inima labirintului şi că îndărătul fiecărui grăunte de praf, în scobitura fiecărei fisuri de stâncă se va afla un Minotaur. De aceea am alcătuit un plan curajos şi straniu.

Dar înainte de a-l expune, trebuie să-ţi mărturisesc o taină. Am avut de gând, amândoi, să trăim cel puţin o vreme, fericiţi, pe una dintre insulele apusene unde marea ar fi avut gustul sării, iar aerul mireasma vântului, unde pietrele vor fi fost răscoapte de soare, iar ţărmurile presărate cu cochilii purpurii, asemeni celei pe care mi-ai dăruit-o într-o zi şi care, vârstată cu vine de culoare mai închisă, semăna cu podul unei palme minuscule, lucrată de ani. Şi-acolo am fi căutat, în vieţile noastre iar nu în cărţi, înţelesul cuvântului fericire, şi poate că Minotaurul ne-âr fi cruţat. Acum însă, visul â început să se năruie. N-am îndrăznit să-l ucid, spunându-ţi adio.

Dar poate crezi, oricât de lungă mi-ar fi absenţa, că într-o bună zi va lua sfârşit şi ţii să m-aştepţi? Să n-o faci. Taina e simplă. Nu mă voi întoarce. Sau când voi veni, tu nu vei mai fi decât o umbră. Trebuie să ţi-o spun, căci am văzut pe Pământ atâtea guri tăcând şi-atâţia ochi aşteptând; zadarnic însă — azi o ştiu.

Şi timpul face parte din labirint. Şi în timp Minotaurul ne pândeşte. Nava ce mă va lua cu sine, mâine, merge atât de departe, încât aproape trebuie să ajungă din urmă lumina. Iar îndărătul ei nu-i doar spaţiu, ci şi timp. Învăţaţii noştri au cuvinte prin care explică toate astea. A fost o vreme când toată lumea

în galaxie ştia că acela ce călătoreşte şi sfidează distanţele stelare pierde, pentru totdeauna, lumea pe care-o părăseşte, regăsind-o mai bătrână cu câteva secole, pe când el însuşi n-a rătăcit decât ani de zile. În vremurile acelea, nu plecau decât cei — mulţi la număr — care-aveau nu atât de regretat, cât de sperat. În zilele noastre, capii cei mari ţin lucrul acesta secret şi preferă să dilueze mânia în spaimă. Nava pe care-am văzut-o amândoi aşezându-se în portul stelar, luna trecută, părăsise Pământul de mai bine de-un secol. Un om ce-o locuia, cu ochi smintiţi, mi-a explicat acest lucru. Venea din lumea unde mă duc eu. El mi-a descris-o. Am văzut cu ochii mei semnele pe care dinţii Minotaurului i le-au lăsat în trup.

Tu, aşadar, Ariadnă, află că dacă un bărbat împopoţonat cu numele meu, cu chipul meu şi chiar cu glasul meu, se-ntoarce peste zece ani, nu-i decât un străin. Iar de-ţi va întinde o cochilie, vei vedea, dacă ochii tăi sunt credincioşi peceţii hazardului, că nu-i cochilia ta. Îi cred pe capii noştri în stare de-o asemenea impostură. Eu, Tezeu, mă voi afla încă pe drum.

Nici măcar ură nu nutresc. Ca şi însoţitorii mei, mă voi simţi pe viitor despărţit de viaţa mea. Plecăm fără motiv şi totodată fără ca nebunia să ne silească a o face. Plecăm în zadar, iar asta ne osândeşte mai curând la tăcere, decât la revoltă. Simt o mare uscăciune înlăuntrul meu, asemeni pietrei din pustie, că până şi singurătatea se va evapora în cele din urmă. Există o altitudine unde vertijul nu mai are nici o cauză şi un punct unde întristarea încetează de-a mai avea vreun înţeles. Aşa, îţi vei explica, poate, de ce e-atât de puţin loc pentru plânset în scrisoarea aceasta şi de ce-am încercat să-mi păstrez siguranţa vocii, ieri, când te-am văzut. Să fie cumva mândrie? Mă gândesc mai curând la o brutală neputinţă. Se spune că un foarte mare şoc paralizează. Sufletele noastre sunt neclintite, înainte chiar ca sarcoforii să ne-adoarmă trupurile.

Asta explică şi planul meu. Dintr-o dată, dragostea ce ţi-o purtam, patima pentru viaţă, fiinţe, cuvinte, idei, forţa ce mă îndemna să modelez realitatea pentru a o face să-mi aparţină şi pentru a ţi-o oferi, s-au prefăcut într-o singură năzuinţă, să ucid Minotaurul. Neputând fi eu însumi, trebuie să fiu o maşină. Maşinile n-au decât un singur scop, acolo unde fiinţele au mii de ţeluri. Mă voi duce, aşadar, pe lumea unde alţii vor să mă aştepte, dar într-o bună zi îmi voi părăsi straja inutilă, voi lăsa în

urmă adăpostul marilor metereze şi, fără a mă uita îndărăt, voi păşi tăcut pe arena de pulbere, cu mâinile goale, în căutarea' Minotaurului. Voi scotoci în fiecare fisură din munţi, voi întoarce pe dos fiecare grăunte de nisip.

O voi face fără arme. Voi trece de partea cealaltă. Deoarece cred că eroarea noastră fatală a fost, precum ţi-am spus-o, să trezim Minotaurul care moţăie în scobitura universului, ori mai curând să-l zădărâm. Sfidarea pe care-am aruncat-o stelelor se-ntoarce astăzi amplificată, zdrobind imperiul. Voi aduce pacea, pentru a ucide mai bine Minotaurul. Voi încerca să înţeleg labirintul, iar nu să-l distrug şi să-i străpung zidurile, precum au încercat s-o facă oamenii din trecut, alegându-se cu batjocura zeilor. Erau plini de orgoliu şi de violenţă şi dădeau moartea la fel de uşor precum o şi primeau. Au siluit timpul şi-au obosit spaţiul; astăzi, stelele se răzbună iar dacă Minotaurul îmi va scăpa pe lumea asta, eu, Tezeu, voi descoperi căile spaţiului, şi-mi voi continua veşnic singur căutarea, lipsit de mânie şi de patimă, chiar dacă ea îmi va dezvălui minciunile capilor noştri, chiar dacă mă va aduce aici şi mă va sili să pedepsesc, chiar dacă această căutare trezeşte în mine — precum jăratecul se înteţeşte când sufli peste el — absenţa ce poartă numele tău; voi străbate universul în toate sensurile, pentru a-l încolţi pe Minotaur către falezele cele de pe urmă, mă voi îndrepta spre el şi-l voi ţintui cu blândeţe, spunându-i că sunt prietenul lui, singurul lui prieten, şi va fi adevărat, şi-l voi ucide cu mâinile mele pentru ca, o dată cu el, să piară şi imperiul.

Doresc însă ca toate astea să se săvârşească-ntr-un târziu, poate chiar căutarea-mi să fie nesfârş'ită, deoarece odată atinsă ţinta, voi deveni din nou eu însumi, osândit să-ţi caut reflexul în scoica aceea goală, afară doar dacă eu, Tezeu, prietenul Minotaurului, devenit semenul lui, lipsit de ajutorul tău, neînstare să ies din labirint, nu voi începe la rându-mi să păzesc de unul singur castelul lui Minos.

PLANETA CU ŞAPTE MĂŞTI

Trecu de poarta de sidef cu pas măsurat, iar lumina zilei

lăsă dintr-o dată locul veseliei zgomotoase a unei nopţi de petrecere. O mireasmă îmbălsăma aerul. Străzile adânci, ce făgăşuiau în stânci întunecoase şi regulate îngrămădeala barocă a oraşului străin, îl atrăgeau cu însufleţirea lor discretă şi cu zgomotul înăbuşit al vocilor anonime. Fu cât pe ce să se uite îndărăt, dornic să mai zărească o dată, prin porticul de sidef, întinderile monotone ale deşertului.

Venea dinspre dune şi, înainte chiar de-a fi străbătut deşertul, trecuse printr-o altă întindere şi mai necuprinsă, şi mai moartă, spaţiul. Căci aparţinea acelei seminţii de fiinţe care nu sunt la ele acasă nicăieri, iar acolo unde s-au născut mai puţin decât în oricare altă parte: oamenii. Faţa-i era albă, ori palidă, aşa cum sunt nourii de nisip ce plutesc uneori în jurul oraşului cu şapte porţi. Cu ani în urmă, auzise vorbindu-se despre planeta cu şapte măşti şi străbătuse o mare distanţă pentru a descoperi minunăţia asta, lumea veşnicelor petreceri. Îşi lăsase nava departe de oraş, în pustiu, ştiind că firavele construcţii ar fi fost distruse de bubuitul motoarelor ce vărsau energie. Şi, zi după zi, urcase dunele, măsurându-se cu fluviile de nisip roşu ce coboară de pe versanţii cristalini din nord şi se varsă departe, spre apus, în marea cea necuprinsă şi uscată.

Era un om aspru, pe care oboseala nu-l dobora. Şi totuşi suferise de foame şi de sete, iar orele de odihnă fuseseră rare. Nerăbdarea însă biruise vlăguirea. Ştia că planeta cu şapte măşti e o lume stranie, necunoscând războiul, ostilitatea şi suferinţa, rezultat al unei civilizaţii ajunsă la apogeu, care pe urmă se oprise. Unii, pe Pământ, pretindeau că e în declin şi tocmai asta biciuise curiozitatea lui Stello, doritor de perfecţiune şi pricepându-se s-o afle acolo unde lumina violentă a succeselor păleşte, acolo unde torţele victoriilor dispar sub strălucirea mai domoală a lampioanelor de sticlă, îndoindu-se de un atât de lung declin, de un sfârşit prelungindu-se necontenit, de vreme ce nimeni, niciodată, n-a contrazis faptul că planeta cu şapte măşti era ceea ce este, înainte ca Pământul să fi fost populat.

De aceea, după ce trecu printr-una din cele şapte porţi, cea care strălucea sub razele puternice ale soarelui ca interiorul unei scoici rare, după ce dădu ocol oraşului, după ce cercetă zidurile stranii şi sclipitoare ca un veşmânt de paiete, după ce numără porţile vreunor simbolice şi misterioase aparenţe, ceva

ce învăţase să uite pe alte lumi şi în spaţiu, ceva de care i se păruse că se dezbară tot privind la beculetele reci ale instrumentelor lui de bord şi la cifrele grăitoare ale cadranelor — *ceva* se şubrezi în el.

A fost de parcă încălţările i-ar fi răsunat pentru prima oară pe lespezile unui vechi oraş de pe Pământ, al unui oraş ce fusese al lui şi pe care-l descoperise, ca şi cum ar fi pătruns într-o casă necunoscută, dar care-i adăpostise totuşi copilăria. A fost un amestec de curiozitate, de mirare şi de amintiri şovăielnice.

Partea aceea a oraşului era aproape pustie. Zidurile dinspre stradă, netede, oscilau ca nişte flăcări. Îşi aminti de alte arhitecturi, întrezărite pe alte lumi, mai puternice, mai masive; cele de-aici erau doar fragilitate, şi numai ochii spectatorului le dăruiau existenţă.

Întrebarea ce-l chinuise în timpul lungii traversări a deşertului îi veni în minte. Fiinţe umane erau aceia care populau planeta cu şapte măşti? Documentele asupra respectivului punct nu erau nici neîndestulătoare, nici incomplete. Doar nesatisfăcătoare. Anumite trăsături nu pot fi descrise prin cuvinte, nici chiar prin cifre, iar aparenţele nu sunt decât învelişuri, măşti.

O tradiţie stranie voia ca locuitorii planetei cu şapte luni să fie totdeauna mascaţi; şi luase civilizaţia lor drept o veşnică petrecere sau drept un ritual continuu, dar poate că nu era decât un fel de a trăi, un fel de-a fi tu însuţi, de-a pune o barieră de netrecut între interior şi exterior, sau poate că era o ameninţare glumeaţă, expresia unei seninătăţi totale, ce se dovedea a fi neliniştitoare de-atâta statornicie.

Şapte măşti, şapte porţi şi şapte luni pe cer, după cum există şapte vocale în Vechea Limbă, luminând cu sonorităţile lor vioaie labirintul viclean al cuvintelor imuabile. Şapte măşti în stare să traducă cele şapte stări profunde ale sufletului, fără ca pentru asta trăsăturile încremenite ale feţelor uitate să fie nevoite să se clintească. O mască pentru fiecare poartă şi o poartă pentru fiecare lună. Şi, neîndoielnic, câte-o lună pentru fiecare vocală. Era vorba despre un limbaj întipărit în spaţiu, întipărit pe zidurile oraşului aşezat în mijlocul deşertului, întipărit pe feţe — un limbaj străvechi, poate cel mai vechi din toate.

O umbră se desprinse dintr-un portic triunghiular şi se apropie de el. Forma aceea, înfăşurată până la umeri într-un acoperământ amplu şi multicolor, putea fi omenească. Masca se detaşa ca o pată purpurie pe triunghiul negru de deasupra umerilor. Vocea străinului era gravă; rosti cuvintele Vechii Limbi, cea care se foloseşte în galaxia aceasta şi-a cărei origine nu se cunoaşte, cea pe care-o vorbesc toate popoarele, până şi cele care nu au buze, nici dinţi.

— De unde vii? întrebă umbra, cu blândeţe.

— Vin de pe Pământ, spuse Stello.

— Înţeleg. Ai intrat prin poarta de sidef.

Pelerina multicoloră se înfiora, ca şi cum sub ea s-ar fi aflat un vârtej. Stello făcu un pas înainte şi desluşi mai bine contururile măştii stacojii. O piatră albastră strălucea ca un ochi, în mijlocul feţei netede, de metal. Cizeluri stranii evocau nişte buze de necrezut, imense, batjocoritoare, senine însă' şi închise asupra unui adevăr hotărâtor şi de nerostit.

— Înţeleg, repetă umbra, porţi masca palidă. Şi ai intrat prin poarta de sidef. De pe Pământ, zici?

Stello avu un gest de nerăbdare. Trecuse prin poarta de sidef deoarece era pustie. Îi displăcuse să treacă printre grupurile ce sporovăiau în faţa celorlalte porţi. Singură între cele şapte, poarta de sidef era liberă.

— Nu port nici o mască, zise Stello, fără nici o grabă.

Masca purpurie şuieră încetişor, printre buzele-i nemişcate.

— Fie, zise ea. Blândeţea vocii te ducea cu gândul la pietricelele lustruite de atingerea neîncetată cu nisipul, la prospeţimea vie a cristalurilor din marea cea necuprinsă şi uscată. Cuvintele Vechii Limbi erau ele însele tot atâtea pietricele purtate de-a lungul timpului de-o mulţime de popoare, exprimând sentimentele cele mai diferite, de la furia orgolioasă a dragostei geloase, la împăcarea ultimă a vechilor seminţii.

Umbra aşteptă, şovăitoare. „Ce-o fi având cu mine? se întrebă Stello. Să fi încălcat vreunul din obiceiurile acestei lumi, al cărei înţeles n-a ajuns pe Pământ? Să fi săvârşit o fărădelege? Să fiecumva oprită trecerea prin poarta de sidef?"

— Fără îndoială că ai un loc unde să tragi, spuse masca, întorcându-se spre inima oraşului. Fără îndoială, străine, că ai

pe-aici vreun prieten?

— Vin de departe, zise Stello, pe care începea să-l cuprindă mânia. Mi-e foame, mi-e sete şi sunt ostenit. Am adus cu mine anumite lucruri care pe Pământ sunt de preţ. Voi putea, desigur, să le schimb aici pe bani, nu?

Piatra albastră scăpără sub lumina unui far rătăcitor. Lui Stello i se păru că buzele gravate în metal zâmbesc.

— Vă ştiu obiceiurile, zise masca purpurie, dar ele nu sunt şi ale noastre. Nu vei avea nevoie de bani. Te afli aici în oraşul celor şapte porţi, oare nu ştii asta, străine? O planetă, o poartă, o mască pentru fiecare rugăminte. Vei afla aici ceea ce ai venit să cauţi.

— Nu ai putea să mă călăuzeşti prin oraş? întrebă Stello. Mi-ar trebui un acoperiş. Accentele Vechii Limbi se rostogoleau încet între dinţii lui.

Nenumăratele nuanţe ale acoperământului ce jucau în ape părură a se înnegri, iar strălucirea albăstruie a pietrei din mijlocul măştii de metal purpuriu se întunecă.

— N-ai băgat de seamă ce culoare are masca mea? întrebă umbra cu o voce politicoasă, în care Stello descifră o bănuială de tristeţe.

— Iartă-mă, zise Stello, fără să înţeleagă.

— Mă rog, făcu umbra. N-ai decât să te adresezi primului venit. O să-ţi primească rugămintea şi-o să te călăuzească. Îmi pare rău că n-o pot face chiar eu. Dar port masca purpurie.

Acoperământul rămase neclintit şi culorile îşi recăpătară strălucirea.

— Rămas bun, spuse Stello, întorcându-se spre inima oraşului.

— O clipă, făcu umbra. De pe ce lume spuneai că vii?

— De pe Pământ.

— Pământul. Fie. Poate că ţi-ai ales cu uşurinţă masca. E timpul s-o schimbi. Rămas bun.

Şi Stello se pomeni singur. Începu să meargă, dus pe gânduri. Nu ştia ce anume voise să spună umbra vorbind despre mască. Se felicită că se descurcase atât de bine. Dar trebuia să nu uite nici o clipă că se afla într-o cetate străină şi că înţelesul pe care locuitorii acesteia îl dădeau cuvintelor din Vechea Limbă

putea să nu fie acelaşi pe care li-l dădea el, la fel şi gândurile, obiceiurile, istoria lor erau diferite, iar el nu ştia nimic despre ei, după cum nici ei nu ştiau nimic despre el. Că lumea lui îndepărtată, Pământul, pentru ei nu era decât un nume, iar ei nu erau deocamdată pentru el decât un spectacol, decât obiecte strălucitoare şi schimbătoare sub lumina lunilor, iar că pentru ei el aducea cu un animal barbar, ivit dintr-o junglă străină pe planeta nisipurilor. Şi se prea poate să nu fi avut niciodată nimic comun cu locuitorii oraşului cu şapte porţi. El nu se născuse, ca ei, în incinta cu porţile deschise spre deşert, spre fluviile de nisip roşcat, şi, abia vizibilă departe spre apus, într-un tremur de căldură, spre marea cea vastă şi uscată, abis de pulbere impalpabilă, pe care navighează, rătăcind, cristalele cu muchii netede.

El crescuse într-o lume mai puţin desăvârşită şi mai aspră. Avea conştiinţa forţei şi a solidităţii, a ciudăţeniei că se afla acolo, a barbariei lui, a faptului că era un bloc de piatră necioplită, un torent năvalnic, necunoscând blândeţea marmurei şlefuite şi liniştea apelor de câmpie. El era nisipul dus de vânt, un om de pe Pământ, unul dintre aceia care nu se opresc nicăieri, un rătăcitor.

Şi fusese bine, toţi anii care se scurseseră. Fusese bine să cutreiere lumile, purtând cu sine o aură de legendă întunecată şi neliniştitoare, salutând porturile cu gesturile largi ale celui care nu-i decât în trecere, chiar şi în ziua când crezuse că e ţintuit pe Tara, chiar şi în zilele acelea jalnice pe care le petrecuse singur, sub un cer jos, fixând la nesfârşit dealurile noroioase ce înconjurau portul stelar, da, totul avusese măreţie. Dar nu şi aici.

Aici, ceva îl despărţea de lumea aceasta, de liniştea ce domnea, ceva ce nu putea numi, ce nu putea găsi, ceva ce-i acoperea ochii ca o albeaţă translucidă.

Îşi înălţă capul şi văzu cele şapte luni de pe cer alcătuind în jurul planetei o coroană de lumină. Fiecare din ele zvâcnea într-o notă pură, o culoare strălucitoare şi rece, o lună pentru fiecare poartă, luna de rubin, luna de aur, cea de argint, de smarald, de sidef...

De sidef... o stea lividă, un şancru palid în noapte, un ochi închis şi sinistru.

Îşi plecă privirea şi cercetă edificiile ce-l înconjurau. Merse

cu paşi înceţi şi zidurile îl împresurară dintr-o dată, ca nişte faleze, bolţile se închiseră deasupra creştetului său, şi erau talazuri, revărsându-se într-un infern de spumă hămăitoare, nestatornică, o băşică întinsă de apă şi săpun, plesnind neîntârziat la suflarea unei guri fragile.

Bântuia cărările străjuite de copaci, turnurile citadelelor şi, prin umbrarele de sticlă, zărea, înălţând privirea, cele şapte luni neclintite pe cerul întunecat. La ferestre străluceau măşti, zburau acoperăminte de frunziş, efemere, insecte se învârteau în ritmul scărilor în spirală, desfăşurate în vaste corole cristaline, crescând şi plesnind într-o necuprinsă proliferare minerală.

Ăsta era cuvântul. Noaptea era minerală. Planeta era minerală, şi lunile pe cer, şi cele şapte porţi, şi consonanţa metalică a vocalelor Vechii Limbi, şi însuşi sideful, un soi de carne pietrificată şi fosilizată de-un număr nesfârşit de veacuri... iar el, Stello, fără speranţă, era viu. Simţea sângele zvâcnindu-i în tâmple şi căldura muşchilor netezi sub piele. Îşi trecu mâna peste faţa arsă de soare şi vânt şi încă lividă de pe urma multelor zile petrecute în spaţiu, simţind înţepătura perilor scurţi ai bărbii, invizibilă încă, dar crescând aproape palpabil sub degetele lui, după mecanismul neîntrerupt al vieţii.

Ce se afla oare sub măştile lor? O perfecţiune rece şi definitivă? Forme de nisip şi de lut, gata să se sfărâme la dogoarea insistentă a unei priviri, sau muchiile ascuţite de cristaluri, sau şlefuirea blândă de metal, sau aranjamentul ireal al unei scrâşnitoare populaţii de angrenaje, dinţi îmbucaţi în dinţi, scripeţi fini? Să fi fost oare fiinţe din carne şi oase sau nişte maşinării de petrecere, cu angrenaje sensibile?

Sau poate, sub mască, aveau o altă mască, şi tot aşa, la nesfirşit, păcălind şi păcălindu-se, necunoscându-se, pierzându-se în detaliul insolubil al unui labirint intim? Sau poate masca nu va fi fost decât o podoabă atât de veche, încât fusese de multă vreme uitată?

Se gândi în ce măsură o faţă putea fi urâtă sau de neînţeles. Odată trecuţi munţii ce se văd în zare, expresiile aici evidente nu mai au, nici chiar pe Pământ, un înţeles identic. Măştile puteau fi, de asemenea, un limbaj al emoţiei.

În timp ce mergea pe străzile oraşului, spre un ţel central şi încă nedesluşit, se întâlnea cu grupuri tot mai mari de umbre lucitoare. Măşti de aur, măşti de argint, măşti de onix şi de jais.

Se încrucişă şi cu măşti purpurii, singuratice. Măştile puteau, trebuiau să fie semne, simboluri corespunzând vreunui statut social, vreunui sistem de castă, anumite contacte fiind interzise. Şi totuşi răcoarea cerului îl făcu pe Stello să simtă întreaga fragilitate a teoriei lui.

Întinderea se ivi dintr-o dată dinainte-i, fără să fi avut conştiinţa că iese din strâmtoarea zidurilor. Lumini clipiră în faţa ochilor lui. Dar îşi dădu seama că erau reflexele unei mulţimi, jocuri de nuanţe pe măşti şi flăcărui legănate ale acoperămintelor, ca tot atâţia germeni de foc. Esplanada nu era decât o întindere de nisip, cu un grăunte atât de fin cum nu mai văzuse vreodată, cu toate că nu de pulbere era vorba, ci de-un aşternut curat şi neted, ca un fund de mare întins, inert, curios modelat, o întindere îngustă, dar simbolică, de distanţe dintr-o dată concentrate. I se păru că oricărui om viu i-ar fi fost cu neputinţă să ajungă la celălalt capăt al esplanadei.

Nu încercă s-o facă. O atmosferă de reculegere domnea în mulţime, fără urme de îngreunare, o simplă tăcere potolită pe care-o ritma, în valuri liniştite, foşnetul stofelor frecate între ele.

Un şal stacojiu se umflă, zvâcni şi explodă în mijlocul arenei de nisip, iar Stello auzi, ca un şuierat aprobator, cuvinte retezate ale Vechii Limbi, dar şi altceva. Scăpărare. O învârtejire rapidă, o ascensiune neclintită, în timp ce muzica se încropea, luciri dansau, se gândi o clipă că nisipul cenuşiu putea sluji drept ecran, deoarece lucirile se iviseră pe neaşteptate, din nimic. Dar înţelese curând că erau însufleţite de-o viaţă proprie, la fel ca sunetele ce păreau a evolua în spaţiu, în însăşi inima esplanadei, fără să poată desluşi ceva ce-ar fi semănat cu un instrument.

Şalul stacojiu era unul dintre indigeni, admise curând, deoarece putea vedea masca de argint, palidă, într-o străfulgerare goală şi netedă, dar în sfârşit expresivă în mişcare, căci deşi nu cunoştea cuvintele acestei limbi tacite, simţi în el ceva emoţionându-se atât de profund, cum nici n-ar fi bănuit vreodată că poate exista, profunzimi ce niciodată nu fuseseră atinse de nici o operă de artă de pe Pământ, nici de pe vreo altă lume, nici de vreo fiinţă vie. Se înfioră, dar nu de teamă, nici de frig, în ciuda vântului ce bătea, ci de singurătate, de senzaţia nedesluşită a stranietăţii, a barbariei sale azvârlite pe solul acela de către vânturile spaţiului.

Cineva îi atinse braţul, dar el nu dădu nici o atenţie gestului.

Nisipul trebuie să fi fost de-o densitate aparte, căci, în ciuda fineţii lui, indigenul, călcându-l, nu ridica nici cea mai măruntă dâră de pulbere. Neîndoielnic era vorba de un dans, dar termenul era slab şi necizelat, deoarece,la urma urmei, dansul nu era pe Pământ decât o artă secundară. Cuvintele potrivite ar fi fost mai curând joc de spaţiu, cu toate că sintagma aceea ar fi putut părea heteroclită, chiar şi făcând apel la silabele expresive ale Vechii Limbi. Anume lucruri erau desemnate, ce n-ar fi putut fi nici rostite, nici zugrăvite, nici chiar scoase din metalul cu netezimea cea mai fină, lucruri tainice ce se iveau într-o străfulgerare de nisip, pentru a se întoarce tot la el, după bunul plac al jocului de spaţiu.

Stello înaintă şi pelerinele se dădură la o parte din faţa lui. Ajunse la marginea esplanadei, cizmele îi atingeau nisipul, lăsându-şi întipărită în el urma aspră şi precisă, iar ochii lui ţintuiau silueta tulbure, schimbătoare. Căci, în dezlănţuirea pelerinei, Stello nădăjduia să prindă mişcările unui trup, omenesc sau de alt fel. Dar zadarnică-i fu aşteptarea. Pelerina nu era decât o flacără, un penel dansând pe pânza ancestrală a nisipului şi trasând pe ea contururi efemere.

Contururi ce erau tot atâtea cuvinte. Gândul acesta se preciza în mintea lui Stello, în timp ce-şi înălţa ochii spre lunile şi spre noaptea înceţoşată de lumini. Exista în gesturile acelea succesive o limbă, o frază, un poem, o incantaţie poate, şi toţi aşteptau. Un semn din partea lunilor, sau ca una dintre porţi să se închidă, ori ca din nisip să răsară o plantă monstruoasă, unica vegetală în lumea aceea minerală, cristalină, bântuită de pulbere şi reflexe.

Şi, dintr-o dată, cuvintele dansate însemnară ceva pentru el, prin purul joc al analogiei; evocau mişcările unei ape, ale unei cascade, apoi ale unui fluviu. Erau oceanul, iar când veni îngheţul fură banchiza, sau mai curând, în cea de pe urmă neclintire a lor, suprafaţa din nou curată, pe veci domolită, a unei mări lipsite de furtuni, precum un bloc de sticlă.

Căci gesturile se înecaseră în imobilitate, iar imobilitatea sugerează moartea. Stello văzu în sfârşit masca, în clipa când crusta de argint păru să se ia de pe faţă şi să cadă precum frunza unui arbore de pe Pământ, dar curând evaporată, redusă

la un spectru de nervuri, ele însele consumându-se înainte de a atinge solul de nisip, iar strălucirea măştii era palidă, lividă. Era o mască de sidef.

Stello resimţi un fel de spaimă. Să fi purtat localnicii atâtea măşti suprapuse? Să nu fi fost, cu toţii, decât măşti şi aparenţe? Puteau, în sfârşit, să se scuture ca frunzele şi să-şi schimbe faţa?

Cineva îi atinse braţul pentru a doua oară.

— Dansezi, străinule? întrebă o voce blândă.

— Nu, răspunse el cu gâtlejul uscat şi se răsuci pe călcâie.

Masca din faţa lui era de aur neted, fără nici o podoabă, ca o piatră legendară ce-ar fi cunoscut mângâie-rea aerului şi a apei. Mantia păru să zboare. Stello percepu un zgomot straniu, ca un hohot de plâns pe care masca l-ar fi înăbuşit.

— O, nu dansa, străine. Nu încă. Nu acum. Gândeşte-te. Masca ta...

— Dar nu port nici o mască, protestă Stello, forţându-se să-şi strunească vocea, deoarece simţea cum clocoteşte mânia în el.

Ce uneltire o mai fi şi asta? îşi zise el. Au jurat cu toţii să mă scoată din minţi? Şi de ce oare dansatorul ăsta nu se mai ridică de jos? De ce neclintirea şi tăcerea asta? îndrăzni să-şi aplece privirea şi să-şi privească braţul, deoarece atingerea nu încetase o clipă, iar o bucată de mantie stătea pe încheietura mâinii lui.

Îşi luă ochii de la masca de aur şi văzu ca o rază ţâşnind de la una din luni, din luna lividă, luna de sidef, sau poate nu era decât o iluzie, iar raza rătăci pe esplanadă şi tăcerea deveni mai apăsătoare, iar imobilitatea submarină, abisală şi... să fi fost oare cu putinţă? Da, pelerina întinsă şi chiar masca se adunară, se subţiară şi se făcură una cu pulberea, iar el clipi din ochi, şi nimic nu se mai afla acolo decât lacul acela de nisip.

Era înfricoşător. Mâna dreaptă a lui Stello se duse la cingătoarea goală. Dar nici o armă, o ştia, nu i-ar fi putut reda încrederea. La ce ritual asistase? Să fi fost un sacrificiu? Oare indigenul de sub ochii lui pierise?

— Poţi să mă călăuzeşti? îi zise măştii de aur, cu o voce răguşită. Sunt străin. Nu vă ştiu obiceiurile. Am făcut o călătorie

lungă. Mi-e foame şi mi-e sete. Sunt singur. Dar poporul meu e puternic şi, de la răsăritul la apusul cerului, seminţiile mândre îl întâmpină călduros. Planeta mea e încă necioplită, dar e puternică şi ştie să-şi amintească.

Vorbele uzate de ceremonialul Vechii Limbi i se părură a căpăta dintr-o dată o nouă strălucire. Ceea ce spunea, cu toate că o mai spusese de mii de ori în alte împrejurări, pe alte lumi, i se păru de-o mare prospeţime şi noutate, ca şi cum, spontan, cuvintele acelea i-ar fi ieşit din inimă, în loc să se fi tocit de-atâta amar de vreme în limbile oamenilor.

Răspunsul însă nu fu cel aşteptat. Masca de aur se înclină, ceva ca o adiere de aer se făcu simţit, iar Stello auzi:

— N-ai băgat de seamă ce culoare are masca mea?

Stello tresări. Cu toate acestea, vocea era blândă şi feminină.

— E oare nevoie să fii călăuzit, străine? Au lunile nu se află aici, la fel ca şi măştile? Scoate-ţi masca pe care-o porţi, cât încă mai e vreme.

Stello începu să râdă.

— Nu ştiu, spuse, ce importanţă daţi voi acestor măşti, dar eu n-am nimic pe faţă. M-am născut cu masca pe care-o port şi cu ea voi muri. Şi la fel stau lucrurile pentru toţi cei din poporul meu.

— Chiar aşa, străine? zise vocea, teribil de neîncrezătoare şi străbătută parcă de-o undă de tristeţe despre care Stello se întrebă de nu cumva o inventase chiar el.

— Să plecăm de-aici, zise Stello, vrei? Locul ăsta mă apasă, cu toate că nu ştiu de ce.

— Fie.

Merseră pe străzile liniştite, singuri, iar lumina părea când aurită, când palidă, ca şi când două dintre lunile de pe cer şi-ar fi disputat privilegiul să-i lumineze.

— Iartă-mă dacă te şochez, începu Stello, dar nu ştiu nimic despre lumea asta. Nu ştiu să citesc măştile voastre. Nu ştiu dacă disting castele, dacă sunt un atribut de petrecere sau dacă vă slujesc de feţe...

— E cu putinţă, străinule? spuse vocea. Se vede că vii de departe. Iar seminţia voastră trebuie să fie tânără. Deoarece măştile, din câte ştiu eu, sunt mai vechi decât noi, şi încă şi mai vechi decât Vechea Limbă pe care tu o vorbeşti atât de ciudat.

— Am învăţat-o pe Pământ, zise Stello. Am vorbit-o în spaţiu, de pe Altair pe Vega, am chemat navele cu silabele ei, în porturile de pe Ulcinor am jurat, rostindu-i cuvintele cu înţelesuri învăluite, am amestecat-o cu zeci de idiomuri, o vorbesc corcit, fără-ndoială, dar aparţin unei speţe corcite, cu toate că tânără, născută pe Pământ şi proiectată în spaţiu, cel mai adesea dominatoare decât aservită, dar veşnic în căutare de putere. Dar să lăsăm toate astea, căci lumina n-a adus până aici vechea ei glorie veştejită.

Pelerina se agită.

— Nu înţeleg, străinule. Cuvintele-ţi sunt pline de amărăciune. Uită tot. Căci aici e planeta cu şapte luni, ăsta-i oraşul cu şapte porţi, iar noi suntem poporul cu şapte măşti. Dar e oare cu putinţă ca, încă din clipa naşterii, poporul tău să poarte o mască de culoarea asta?

— Trebuie s-o crezi, îi spuse Stello. Îţi displace? Să fim oare nişte paria prin locurile astea?

Se gândi o clipă la rasele de pe Pământ, cea galbenă ca aurul, cea neagră ca smoala şi la deosebirea impalpabilă pe care-o putuse constata, la lucrul pe care ceilalţi oameni îl aveau în plus faţă de el: luminiţa aceea de veselie, ori mai curând absenţa de tristeţe. Îşi mai aminti că, îmbătrânind, deveneau şi ei cenuşii, încet-încet, deveneau palizi, până şi cei mai negri, până şi cei mai galbeni începeau să semene cu oamenii albi.

Dar nu spuse nimic.

— Nu, nu, zise vocea, răspunzând întrebării lui. Să nu crezi una ca asta. Văd că nu ştii nimic. Dar de ce-ai ales sideful ăsta schimbător?

Stello râse scurt.

— A fost ales de altcineva pentru mine.

— Să fie cu putinţă? spuse vocea, căzând pe gânduri. Cum să crezi că o speţă întreagă a ales să moară? Asta să explice patima cu care te lupţi şi marea deznădejde ce te azvârle de la o margine la alta â abisurilor?

— Nu pricep.

— Nu înţelegi? Ori mintea ta este foarte înceată, ori dansul te-a uluit într-atât de mult? Nu auzi ceea ce vântul şopteşte aici? Scoate-ţi faţa. Scoate-ţi faţa.

Stello se înfioră. Se gândi la ceea ce masca tocmai spusese. Se gândi la faţa lui, care dintr-o dată căpătă importanţă pentru

el. Era un adăpost comod, îndărătul căruia învăţase să se ascundă, era un veşmânt însufleţit ce putea spune bucuria, teama sau durerea, admiraţia, şi de care nu putea, de care n-ar fi voit niciodată, nici măcar în vis, să se lepede. Se gândi dintr-o dată la un popor fără faţă, la un popor întreg ce şi-ar fi dat jos măştile de carne şi care-ar fi ascuns golul acela îndărătul măştilor minerale, la nişte fiinţe pe care nimic, nici măcar consistenţa pielii nu le-ar despărţi pe unele de altele.

Simţi oroare. Îşi trecu mâinile peste faţă şi simţi pielea caldă, vie, de pe frunte, de pe obraji, de pe bărbie, cum se lasă elastică, sub apăsarea degetelor lui. Degetele groase lunecară de-a lungul aripilor nasului.

„Faţa mea, se gândi, o mască. NU!"

— Nu ştiu, spuse Stello în cele din urmă. Presimt că-i vorba de o mare taină şi poate că tocmai dezlegarea ei am venit s-o caut în lumea asta. Dar nu mă învinui. Văd eu că există o legătură între lumile de-aici, între porţi şi măşti, dar logica ei îmi scapă.

Masca scoase un râs zglobiu.

— N-aş vrea să te contrazic şi nu ştiu ce să cred. Am trecut prin poarta de aur şi am purtat masca asta, iar adineauri am dansat, şi iată că luna de aur mi-a trimis un însoţitor tare ciudat.

— Iartă-mă, spuse Stello.

— N-ai pentru ce, dar, zău aşa, ţii chiar aşa de mult la masca asta?

Se lasă tăcerea.

— Nu ştiu. Nu înţeleg, zise Stello cu o voce gravă.

— La întâmplare? Fără să fi hotărât clipa?

Vocea era plină de mirare. Şi de tristeţe totodată.

„Să fie o femeie?" se întreba Stello. Era în el altceva decât curiozitate. Întâlnise, pe diferite lumi, rase felurite şi deseori stranii. Ici şi colo, se oprise şi se dedase plăcerii, în măsura în care fusese cu putinţă, atunci când nu era vorba de-o incompatibilitate de moarte între oamenii de pe Pământ şi câteva vise ivite la hotarele altor ceruri. Femeile de pe Altair erau frumoase, în ciuda răcelii îngrijorătoare a pielii lor translucide, ca un pergament moale. Cele de pe Algol se aflau la limita a ceea ce îndeobşte se cheamă omenesc, şi totuşi nu le respinsese, numai că, ţinându-le în braţele lui, îşi pusese întrebarea esenţială: există oare o frumuseţe absolută, de

neclintit, pe care toţi, veniţi din toate zările, s-o venereze, ori nu-i vorba decât de-o chestiune de forme întipărite în nervii noştri, imprimate în glandele noastre? Şi era o întrebare fără răspuns, în ciuda scrierilor filozofilor despre transcendenţă şi a măsurătorilor psihologilor privind comportamentele, căci orice frumuseţe era înainte de orice un accident, prin născare şi prin descoperire, iar în accident totul e relativ, şi totul e absolut în incidenţa lui, şi nu poţi spune dacă lucrurile au fost scrise înainte de-a se întâmpla, în afară de cazul când ai fi tu însuţi autorul marii cărţi a lumii.

„Să fie o femeie?" se întrebă Stello. Vocea îl tulbura. La fel şi pelerina şi masca aceea. Să fi existat, sub faldurile pelerinei, un trup din carne şi oase pe care să-l poată atinge cu mâinile lui, iar sub mască buze pe care să le poată săruta, printre care să-şi vâre limba? Şi-apoi, buze şi carne, aveau oare o atât de mare importanţă, sau misterul va fi fost el însuşi de-o sută de ori mai asmuţitor decât descoperirea?

— Cele şapte luni veghează asupra noastră, continuă vocea, şi ne dăruie ceea ce cerem, ca urmare a unei înţelegeri de demult, care e înscrisă şi în sunetele Vechii Limbi. E de ajuns să porţi o mască şi să dansezi dansul potrivit.

— Înţeleg, spuse Stello căzând pe gânduri, simţind cum pelerina se sprijină mai mult de braţul lui.

Să fie o femeie sau, măcar, o fiinţă femeiască? Prin ce anume s-ar putea rezuma, exprima, defini lucrul acesta? Pe fiecare lume era o problemă nouă, ce-şi avea propria ei soluţie. Aici însă se dovedea ceva mai mult decât o problemă. O întrebare.

— Fiecare mască e o rugăminte, zise vocea. Masca purpurie cere singurătatea şi liniştea. Masca de smarald cere cunoaşterea. Masca de aur cheamă dragostea. Iar masca de sidef...

Vocea rostea cuvintele răspicat, de parcă ar fi voit să ţină o lecţie unui copil mic de tot. Şi tocmai asta era şi el, într-adevăr.

— Taci, strigă Stello, speriat. I se păruse că înţelege, dar oare putea scăpa de masca lui, exista în el o ieşire care să-i îngăduie să dea spre altundeva, să regăsească în sfârşit umbra aceea, să-i dea jos masca şi să citească faţa aceea necunoscută?

— Dă-o jos, şopti vocea. Dă-o jos, cât încă mai e timp!

„Cum i-aş putea spune?" se gândea Stello, fiindcă vocea era străbătută de-o sfâşiere adâncă şi de-o suferinţă sinceră.

Lunile străluceau pe cer, iar turnuleţele uşoare ale palatelor tresăreau în lumina jocurilor. Mergeau. Un havuz împodobea mijlocul unei pieţe pustii, ca o floare de apă unduitoare, palpitând imprevizibil datorită unui ventricul subteran, explozie de stele curând stinse.

— Ce blestem straniu şi vechi, mai zise vocea. Dă-ţi jos masca, dă-ţi jos masca.

Stello dădu din cap. I se păru că vede luna cea palidă, luna de sidef, cum creşte nemăsurat de mult. Şi se apleacă spre el, cu nişte buze fine şi lacome, gata să-l înhaţe şi să-l devoreze, iar el fugea, neputincios, prin oraşul pustiu, iar revărsarea aceea palidă se năpustea asupra lui, şi atunci înălţă capul spre cer şi văzu astrul, nemişcat.

O pace neliniştitoare îl năpădi. Pelerina, alături de el, se agita nebuneşte.

— Nu, spuse vocea, nu — şi Stello înţelese, după o anume calitate a acelei îngrijorări, cât de feminină era vocea aceea.

Închise ochii, având întipărită pe retină imaginea picăturilor de apă colorate precum cele şapte luni, foşnet de catifea şi de mătase sfâşiate, şi simţi alergând pe pielea lui postavul pelerinei. Şi încă ceva.

Poate că erau mâini.

Şi i se puseră pe faţă.

— Trebuie, spuse vocea cu mare blândeţe, trebuie.

Mâinile îi alergau pe faţa lui, uşoare, căutând ceva, şi Stello scoase dintr-o dată un strigăt, şi ceva îl părăsi, îi lunecă pe obraji, pe nas, pe frunte, pe ochi, retrăgându-se cu un pocnet sec, ca al unei frunze uscate pe care-o striveşti, şi el simţi răcoarea nopţii.

Ştia că apa cade într-un havuz şi că în apa liniştită de la margine te poţi oglindi.

Dar nu îndrăznea să deschidă ochii.

UN CÂNTEC DE PIATRĂ

N-am cerut nimic zeilor, pentru că nu cred în existenţa lor;

ei însă mi-au dăruit singurătatea. Am înţeles asta în clipa când a trebuit să plec de pe-o lume gata să explodeze şi-a cărei cenuşă timpul, mai pe urmă, a împrăştiat-o. Am văzut, fără emoţie, cum oamenii fugeau pe străzi pentru că soarele se fărâmiţa la zenit într-o zăpadă de foc. Am văzut cum alţii se străduiau să-şi împacheteze destinul şi să tragă după ei lăzi şi cufere bătute-n cuie, cărţi şi pietre, arme, blănuri şi maşinării scârţâitoare, impregnate de lumină. Ar fi dat cu toţii bucuros viaţa altuia, ca să poată lua cu ei vreun bibelou, deoarece nu mai erau nimic altceva decât o colecţie de obiecte. Şi preferau să-şi piardă mai curând sufletul decât trecutul. Viitorul însă, nu cântăreşte nimic. E singurul bagaj comod. Dar aveau puţin.

Spun rău toate astea, pentru că ele sunt confuze şi în mintea mea. Aveam totuşi misiunea să observ tot ce se petrecea acolo şi să fac o cronică. Dar mi-am luat obiceiul — în parte şi de nevoie — să las să se scurgă în urmă, din prezent, baloturile de imagini, de sunete şi mirosuri pe care le adună simţurile. Nu prea ştiu unde se pierd. Dar, din infernul acesta individual, trebuie să existe barem căi de întoarcere, deoarece mi se întâmplă să desluşesc, printre umbre, boarea circulară a unei păduri, în care învăţasem să mă pierd când eram tânăr, goliciunea palpitantă a sorilor pe care i-am cântat, strălucirea electrică a unui şes de nisip, precum şi feţele rătăcite ale planetei aflată pe moarte.

Poate că aţi citit sau aţi auzit ce s-a întâmplat acolo. Pare atât de barbar pentru epoca noastră echilibrată, încât te gândeşti numaidecât la vreo vechitură mitologică. Numai că asta se întâmpla ieri. Coloniştii acelei lumi au secătuit atât de mult şi-atât de puternic resursele energetice ale stelei lor, încât ceva din inima ei a cedat, iar plasma, ca un sânge de foc, s-a scurs în spaţiu. Dacă ne-ar fi dat crezare, şi la urma urmelor asta era menirea noastră, ar fi plecat la timp sau ar fi limitat dezastrul. Dar ei nici n-au vrut să audă, iar când a venit timpul exodului, au ucis chiar şi dintr-ai noştri, care voiau să întârzie catastrofa zăgăzuindu-le excesele. Au dat vina pe noi. Au pretins că-şi cunosc mai bine steaua, uitând că noi nu aparţinem nici unei lumi anume, considerăm stelele egale, deopotrivă în generozitatea ca şi în trădarea lor, şi că am cugetat la ritmurile ce le agită viaţa. Au pomenit de sabotaje, de invazii, de rase străine doritoare să le distrugă bogăţia. S-au considerat, la

orizonturile nopţii, victime ale nepăsării noastre, nemaiştiind, în spaima lor, varietatea lumilor asupra cărora se întinde puterea noastră şi egala atenţie pe care-o acordăm fiecăreia dintre ele.

Altminteri, toate cele amintite până acum au prea puţin interes, şi nu asta-i ţinta mea, să le povestesc. Le spun doar ca să smulg din filtrele timpului rămăşiţele corodate pe care memoria le mucezeşte. Un prăpăd ca ăsta se întâmplă o dată la o sută de epoci, e ca reversul unei cuceriri, şi-am asistat de cel puţin şapte ori la un asemenea spectacol, în care rolul adversarului infidel este deţinut de om, de străinul absolut sau de inconştienţa rece a lucrurilor. Acestea sunt mijloacele, spunea maestrul meu Stello, omul cu faţa descoperită, de care se slujesc societăţile pentru a-şi uita greşelile, iar natura pentru a-şi înlătura erorile. Numai că asta înseamnă ca, dincolo de gratiile cuştii în care ne aflăm, să presupui existenţa unor puteri cărora eu le-am refuzat existenţa: o înclinare curioasă spre transparenţă împinge o minte limpede şi aventuroasă să găsească motive, acolo unde nu există decât consecinţe.

Vă plictisesc. E dreptul meu. Aţi uitat să mă întrebaţi care-i numele meu, în speranţa senină de a-l descoperi pe-al vostru. Numele meu mi-a fost spus numai o singură dată, şi trebuie să vă povestesc în ce împrejurare şi în ce fel a dat un sens vieţii mele, devorând-o; chiar dacă astăzi îl trădez, obosindu-vă.

S-a întâmplat la grilajul portului înconjurat de colinele oraşului. Soarele lunguieţ, deformat de veninul stelar pe care-l scuipa în spaţiu, arunca peste nave o umbră plată. Pe înălţimi, vilele de la marginea nisipurilor ardeau liniştit şi, ca nişte fărâmiţe de funingine, roiuri de păsări răbufneau deasupra fumurilor. Aşteptam calmi, în căldură, ca o navă, plecând, să vânture aerul. Iar prin faţa noastră trecea întruna o nesfârşită cohortă omenească ce se izbea de grilajul portului stelar. Ne afuriseau şi în acelaşi timp ne implorau. Ar fi luat navele cu asalt, dacă paznicii n-ar fi stăpânit îmbulzeala. În ajun, văzusem cum o navă încărcată până la refuz, cu sasurile pline de fugari, se ridicase greoi spre stele, apoi se clătinase dintr-o dată, se îndoise în înalt ca o lamă de briceag şi se împrăştiase asupra întregii provincii. După care ne-am deplasat, am plecat de pe câmpia unde se aflau turnurile noastre de observaţie, luând poziţie între oraş şi port. Numărul plecărilor era scăzut, dar ne dădeam toată osteneala. Când mi se reproşează că vorbesc cu

răceală despre asemenea lucruri, tac, deoarece acela care le-a văzut nu mai are nevoie să le şi audă, iar cel care nu le ştie poate dormi liniştit. Am văzut copii înfăşuraţi în stofe aşteptând, tăcuţi, cu priviri de sfinx. Am văzut o pereche, un bărbat şi-o femeie, foarte tineri, foarte liniştiţi, în costume puţin cam excentrice, ca şi cum ar fi plecat în călătorie, rătăcind printre grupuri, foarte aproape de porţi: păreau siguri că acestea se vor deschide pentru ei, dar a doua zi au fost călcaţi de mulţime în îmbulzeala stârnită de anunţul că sosise ziua finală. Am văzut şi bătrâni a căror viaţă n-ar fi dăinuit nici cât călătoria, înverşunaţi să-şi poarte viitorul cadavru pe o lume mai senină.

Şi am văzut-o pe aceea care-mi ştia numele. Cobora dintr-un cartier îndepărtat, dar oboseala nu-i răvăşise faţa netedă. Părul de culoare deschisă era plin de praf, totuşi lumina crudă străbătea ecranul acesta, aflând în el un soi de prospeţime. Gura îi era palidă. Mi-a atras atenţia, deoarece mergea printre cei care alergau şi care, ca să n-o doboare, făceau brusc un ocol, fără măcar s-o atingă, ca şi cum le-ar fi fost pentru totdeauna străină, neliniştitoare. Numai ea nu ducea nimic, iar pe frunte şi în ochi nu avea încă întipărite amintiri: veni la mine şi mă întrebă încotro să se-ndrepte. Am clătinat din cap şi i-am arătat porţile. Mă privi, apoi făcu un semn şi plecă. Se duse la marginea grilajului şi rămase acolo vreme îndelungată, cu faţa ridicată în sus, contemplând întinderea de ciment şi structurile piramidale ce fuseseră cândva simbolurile orgolioase ale negoţului şi care nu mai erau acum decât vectorii spaimei. Poate că s-a aşezat pe vreo ladă ori a căutat umbra inutilă a vreunui zid, aşteptând ca ziua să se termine. Nu contează. Sunt sigur că a stat deoparte, izolată de spaima colectivă, neluând în seamă deruta celorlalţi şi prefirând poate, pe sub pleoapele-i închise, imagini de demult ale unei lumi mai puţin brutale.

Eram neînduplecat pe-atunci şi, pentru că propria mea viaţă era ameninţată, nu prea ştiam ce-i mila. Greşeam. Pentru ea s-ar fi cuvenit să am, din cauza ciudăţeniei şi-a indiferenţei tăcute pe care le afişa.

Dimineaţă, maşinile noastre au cedat sub ploaia de fotoni. Ecranele ce protejau oraşul s-au năruit dintr-o dată, cu zgomot de tunet ori de boltă de lemn care plesneşte. Cerul trecu de la strălucirea argintie la cea a fierului topit. Căldura se prăbuşi

asupra creştetelor noastre într-un torent de plumb. Un vânt puternic se porni să bată, venit dinspre nisipuri, iar iarba luă numaidecât foc, la început pe înălţimi, apoi peste tot deodată. Am văzut ceva mai târziu cum drumurile se însufleţesc, unduind ca nişte şerpi lungi şi prefăcându-se în cele din urmă în nişte râuri negre şi fumegânde. Nu ştiu câţi au pierit atunci, dar s-a auzit un strigăt puternic, o maree sonoră, şi s-a pornit învălmăşeala.

Ai noştri au deschis porţile. Spre port, ecranele încă mai rezistau şi pe suprafaţa aceea restrânsă puteau opri cerul de bronz să ne ardă pielea şi să ne usuce oasele. Paznicii lăsară mai întâi să intre Valul omenesc, neavând, poate, ordine contrare, sau poate din omenie, precis că fără nici o speranţă, deoarece rare vor mai fi fost navele care să mai poată trece de răsuflarea arzătoare a stelei.

Şi am văzut-o, neclintită, stând deoparte, ca o coloană graţioasă, în rochia ei de mătase albă. Picături mici îi îmbrobonau fruntea şi buzele. Nu se mişca din loc. Curenţii celor ce năvăleau se deschideau şi se închideau asupra ei.

— Eşti nebună, i-am strigat. Am întins propriul meu ecran ca s-o apăr, iar ea a întors capul, simţind răcoarea bruscă, şi-atunci ochii ei i-au întâlnit pe-ai mei.

— Mă cheamă Lo, a spus.

— Iar eu n-am nume, am strigat, într-o pornire mânioasă. I-am luat braţul şi-am uitat de mulţime sau mai curând am încetat s-o văd altfel decât ca pe-un hăţiş de trupuri ce trebuia forţat. În alte timpuri, în ciuda armurii şi-a înălţimii pe care o aveam, aş fi fost ucis doar din pricina originii mele. Dar acum pericolul era prea aproape, şi nu murea decât cel care aluneca la pământ, puţin înaintea celor care-l călcau în picioare.

Am evitat porţile cele mari pe care, cu ajutorul unor scripeţi puternici, ai noştri le închideau fără blândeţe, deoarece portul era plin. Am mers pe lângă ziduri fără să spunem nimic, până la marginea focului, iar umbrela mea energetică abia dacă ne proteja. Jumătate din cer căpătase o nuanţă pe care de-atunci am văzut-o doar în inima vulcanilor. Mă aşezasem între fată şi lumina razantă. Îmi stârnea dorinţa poate numai din cauza sfârşitului probabil şi apropiat sau din cauza strigătelor monstruoase ce veneau din spatele nostru. Mă gândeam că din jumătatea aceea de milion de morţi, nu va rămâne nici o

bucăţică de os care să-i poată intriga pe arheologii viitorului. Şi poate că ideea mea, îngemănată cu o deznădejde mai gravă şi mai veche şi pe care situaţia din clipa aceea o făcea dintr-o dată caraghioasă, îmi dădea ghes s-o posed. Dar niciodată n-am avut o pasiune pentru viol, neîndoielnic pentru că-mi e mai puţin pe plac plăcerea pe care-o încerc, decât cea pe care-o dăruiesc. Mâna mea lunecase de-a lungul braţului ei până îi atinsesem palma. Care mă ţinea cu nădejde.

La cea de-a doua poartă am ajuns doar noi. M-am întors spre fată cu o mişcare copilărească şi i-am netezit părul cu degetele. Mi-a zâmbit. S-a sprijinit de mine, iar sânii ei mi-au mângâiat pieptul prin armura suplă de amiant şi nailon. A fost o atingere furişă. Poarta era închisă. Am rostit cuvintele în fonofar. Â trebuit să le repet de vreo trei-patru ori, dar în cele din urmă automatele au intrat în funcţiune şi poarta s-a deschis, ca pleoapa unui ochi.

Ne pierdusem în vânzoleala de-acolo, sub bolta imensă, îndreptată ca. o pânză de corabie spre cerul cosmodromului, pe care cinci ani de muncă neobosită ai unei armate automatizate abia reuşiseră să-l construiască. Suntem un popor al spaţiului şi ne place să înălţăm spre stele aceste degete de beton, ca nişte obeliscuri. Cel de-aici oferea în timpul zilei un adăpost în plus faţă de astru, iar noaptea acoperea cerul roşu din cauza norilor ionizaţi pe care radiaţiile îi incendiaseră.

Am rătăcit îndelung pe sub umbra aceea. Îl recunoşteam uneori pe unul dintre semenii mei. Suntem un popor aparte, mediatori de vise, slujitori ai puterilor profunde, şi suntem recunoscuţi, indiferent de veşminte, după o anumită distanţă ce ne îndepărtează de prezent. Nu avem altă însărcinare decât aceea de a împiedica haosul şi de a aştepta ca o navă ipotetică să se cufunde în mareea dezlănţuită a stelei, venind să-i salveze pe cei ce se vor fi putut îmbarca. Iar eu primisem misiunea de a fi martor şi de-a îmbogăţi, astfel, fie fişierele centrale, fie arhivele infernului.

Am văzut nişte covoare din ţara nisipurilor, lăsate în părăsire, am desfăcut trei dintre ele şi le-am aşezat unul peste altul, ca Lo să se poată odihni, iar eu m-am aşezat alături, sprijinindu-mă în coate şi contemplând ostroavele omeneşti ce

ne înconjurau. Existau familii întregi care organizau cu o grijă maniacă spaţiul pe care-l cuceriseră şi bagajele amestecate pe care le salvaseră. Existau singuratici ce se învârteau şi tot treceau şi te ţintuiau din priviri, căutând, poate, pe cineva de-al lor sau poate mergând fără nici o ţintă, până ce sleirea puterilor avea efectul unei anestezii. Şi toate astea se întindeau cât vedeai cu ochii, ca o mocirlă omenească sau ca nişte pete de muşchi venite să distrugă armonia minerală a câmpiei de beton. Şi totdeauna fusese aşa, mă gândeam, deşi zidurile oraşului şi arborii de pe câmp mascaseră golurile, dând locuitorilor o înfăţişare raţională. Marea lumină a cerului fotografiase lumea şi, pătrunzând în carnea societăţii, îi dezvelise oasele moi, spongioase, neterminate. Până şi în nenorocire, fiinţele omeneşti nu fac decât să se repete.

Am înţeles că, în asemenea timpuri, singurătatea e un dar al zeilor. Apoi, gândindu-mă la Lo, mi-am zis că era, chiar şi pentru un bărbat încercat, un dar prea împovărător. Am privit-o şi am văzut că mă cerceta şi că nu-i era teamă. Ochii ei, ficşi în penumbră, semănau cu nişte pietre, dar nu se afla în ei nici urmă de asprime, nimic altceva decât un reflex neted. Am vrut dintr-o dată să fugă. Dar era cu neputinţă. M-am gândit o clipă să-i spun numele meu, dar n-avea nici o noimă. Ar fi fost absurd să-mi dau astfel o realitate ce-aproape că n-ar fi avut durată. Aceeaşi idee îi umbla şi ei prin minte, deoarece întrebă rar:

— Cine eşti? Eu sunt Lo. Tu cine eşti?

— N-am nume, am spus.

Într-un fel, era adevărat. Dau fiinţelor, lucrurilor, formelor numele lor adevărat, le smulg din monotonie, ceea ce face ca eu să nu pot avea un nume, ca viaţa mea să fi fost până acum o îndelungată strădanie pentru a-mi uita numele şi a mă confunda cu anonimatul, din care discerni mai bine culoarea şi greutatea numelor străine. Vai celui, spunea Stello, vai celui pe care un cuvânt — numele său — îl înăbuşă şi care se slujeşte de el ca de-o oglindă. Am fost toţi oamenii, am purtat toate numele, am făcut toate muncile. Am fost geograf când am dat nume continentelor şi mărilor, gurilor de vărsare ale fluviilor şi faliilor de pe Pământ, am fost botanist când am dat nume ierburilor şi frunzelor. Am dat nume la animale, care înainte de mine nu aveau decât viaţa — iar datorită mie au devenit simboluri. Am fost astronom deoarece am botezat stele şi le-am dat ca repere

marinarilor, şi-am fost filozof pentru că am înţărcuit în câte trei-patru silabe idei mai furişe decât vântul întinderilor australe. Am numit pietre, oameni, epoci, drumuri deschise, sunetele gamei, nuanţele diferite ale mării, structurile infinite şi repetate ale spaţiului, bietele complexităţi sufleteşti, nori, insecte, oraşe şi multe alte locuri pe care le-am pescuit în plasa cuvintelor mele. Dar nimic din ceea ce am numit nu mă numeşte. Într-adevăr, aşteptam la rândul meu să mi se dea un nume.

Lo n-a răspuns nimic, dar mâinile noastre au înaintat una către alta, mâna mea dreaptă spre mâna ei stângă, şi s-au atins ca două vietăţi libere, iar degetele ni s-au împletit fără violenţă, cu blândeţe şi încetineală, ca şi cum am fi avut ani de zile în faţă. M-am lăsat pe spate şi-am rămas aşa, lungiţi, pe covoarele dintr-o singură culoare, pe care strălucea, ca un ochi, o singură pată mobilă ce se deplasa, datorită meşteşugului ţesătorilor deşertului, după bunul plac al luminii, şi m-am gândit la strania minune alcătuită din degetele ei, instrumente complexe şi delicate, maşini de mângâiat, cu oscioarele, cu muşchii lor fini şi nervii ior, care aveau, dacă stai să te gândeşti puţin, o dată cu reculul pe care-l dau spaţiul şi exilul, o semnificaţie abstractă. E o impresie pe care deseori am încercat-o în spaţiul liber, acolo unde toate lucrurile lichide tind să devină sferice, sau la contactul cu specii străine, impresia de a fi avut cândva o formă mai puţin ireală, mai stabilă şi mai logică, mai apropiată de universal decât forma omenească. Simţeam unghiile ei pe pulpa degetelor mele, iar unghii aproape identice, în întreaga galaxie, făcuseră ca omul să-şi asigure stăpânirea asupra mai multor lumi decât avea ea zile. Dar în ciuda identităţii, nici numărul, nici perfecţiunea nu limpezeau cu nimic misterul. Am înţeles atunci râsul uriaş care l-a podidit pe bătrânul Bourgueil, când, în sfârşit, după douăzeci şi cinci de ani de singurătate pe o planetă întunecoasă unde lumina unui far nu trecea cu vederea nici o scamă de ceaţă, şi unde fusese aruncat de un vârtej, îi văzu la ei în cabină pe cei ce-i veniseră în ajutor: uitase până şi propria sa înfăţişare. O admiraţie simetrică, la fel de plină de mirare, manifestam şi eu faţă de mâna lui Lo.

— Eşti o străină, am spus. Ştiam asta înainte ca ea să încuviinţeze printr-un gest al capului. Poate că venea de pe aceeaşi lume cu mine şi chiar se născuse în acelaşi loc, pe una dintre planetele galaxiei centrale, de unde se răspândeşte, pe

cât se pare inepuizabilă, viaţa. Dar nu avea importanţă, deşi faptul stabilea între noi o legătură probabilă şi subtilă. Ceea ce conta era felul în care străbătuse spaţiul, o dată sau de zece ori, cu speranţa tainică a reîntoarcerii, ca şi felul acela de a da de-nţeles că nu aparţine nici unui loc şi nimănui. Prin aceasta ne asemănăm şi ne simţeam mai îndepărtaţi decât oricare altă specie de poporul care ne înconjura şi care încercase atât de bine să se confunde cu propriul lui pământ, pe care şi-l aservise atât de deplin, încât acum murea din această cauză. Ei sufereau de două ori: o dată că-şi pierd lumea şi o dată viaţa. Pe când noi ne bucuram de mai multă seninătate — noi, nomazii, rătăcitorii, gata să trecem barierele.

Şi tocmai asta m-am apucat să-i spun, şi am văzut, întorcând capul, cum mă fixa, în timp ce buzele-i fremătau în tăcere. Faţa ei se odihnea pe lâna ţesăturii, la un lat de palmă de ochii mei, iar părul blond îi cădea peste obraz, ca o algă deosebit de elastică. L-am potrivit în aşa fel ca să-i încadreze faţa şi bărbia, în timp ce încercam să-i spun de unde vin, ce făcusem şi ce speram, descriindu-i lunga mea rătăcire printre lumi, şi germenii viitorului pe care-i căutasem pe pământuri mişcătoare, şi scrisul soarelui pe care încercasem să-l descifrez ca să aflu viitorul omului şi al fiinţelor ce vor veni după el, şi abisurile pe care le apropiasem din dorinţa tainică de a mă auzi strigând din adâncul groazei cuvintele Pitiei. I-am spus că, rând pe rând, socotisem universul ca pe un palat cu coridoare infinite şi camere pline de minunăţii, unde cântecul meu şi-ar fi aflat necurmat noi surse şi noi note, dar şi ca pe un labirint arid, repetând în veşnicie aceeaşi secvenţă de ziduri închise şi drumuri pustii, unde noi n-am face decât să zăngănim fără cruţare, ca nişte pahare goale, zdruncinate de ecou, şi că acestei alternanţe îi răspundea însufleţirea cuceririi sau strigătul împotrivirii. I-am spus că pot înălţa ochii spre stele şi să citesc în mersul lor soarta unui milion de imperii ce se vor naşte sau să nu aflu decât reflexul multiplicat al propriului meu haos, că era o chestiune de dispoziţie şi de loc, de îndrăzneală sau de oboseală şi că, astfel, melodia lăuntrică putea încremeni cursul torentelor sau să mişte munţii din loc. I-am spus că nicăieri în univers, nici pe traiectoria strălucitoare a spiralelor stelare, nici în norii întunecoşi ce unesc continentele de stele, nici în răsuflarea protuberanţelor, nici în arhitectura orbitelor planetare, nici pe

costişele abrupte ale lumilor orfane unde îngheţul preface aerul plămânilor în cuţite lucitoare ce sfâşie gerul, nici în mişcarea precisă a muştei care-şi netezeşte aripile, nici în dansul albinei, nici în roiurile de meteoriţi cu care o mână uriaşă a presărat haosul pentru a citi în constelaţiile lor intenţiile zeilor, nici în profunzimile înceţoşate ale atmosferelor, nici la hotarele îndoielnice luând neobosit tăcerea drept ţintă, nici chiar într-aceste cripte spaţiale, pustii de orice materie, care exploratorului i se par ca nişte luminişuri ale senzorialului, ca nişte bule de absolut, adică de neant, nu aflasem motiv de alegere.

I-am spus că întotdeauna luasem hotărârea să plec din nou şi să numesc fiinţele, şi lucrurile, şi imperiile nenumărate ale căror planuri sunt înscrise pe plafonul timpului, şi că, fără îndoială, fusesem îndemnat de-aceeaşi forţă care, după părerea unora, a făcut să explodeze oul originar al universului şi care nu poartă nume — deşi pe una dintre lumile vechi, un profet aproape uitat, al cărui nume se scrie la fel ca „bucurie" în limba noastră, a botezat-o dorinţă. Dar şi că alţii socoteau universul steril şi, dacă nu imuabil, cel puţin echilibrat. I-am spus că în multitudinea de nume dăruite, căutasem numele unic al lumii, pentru a înceta să mai fie ascuns şi să devină al meu, şi-am adăugat că, poate, îl găsisem şi că era numele ei, şi că nu avea înţeles decât pentru mine, dar că era de-ajuns pentru a-mi opri căutarea.

Şi-atunci Lo făcu un lucru straniu. Trupul său lunecă pe covor, iar faţa i se apropie de faţa mea şi buzele noastre se atinseră fără ca ea să fi rostit o vorbă, iar limbile ni se întâlniră, precum o făcuseră degetele. Apoi se îndepărtă de mine şi, dintr-o suflare, îmi rosti numele.

Era un nume străvechi, încărcat de fragmente de mituri şi, sucindu-l, şi răsucindu-l, şi primindu-l, m-am mirat că l-a ştiut. De nu cumva, cum spune legenda, venisem acolo doar ca s-o-ntâlnesc, să-mi aflu din gura ei numele şi s-o ajut să treacă spaţiul; şi-atunci, ştiam ce-avea să se-ntâmple.

M-am gândit la temperatura ce trebuie să fi fost afară, la sticla pe cale de-a se topi, la creta calcinată, la râurile de siliciu care curgeau în nisipuri, la boarea otrăvită ce se ridicase din metal, la micii nori care fuseseră viată şi la acea oază de frig pe care-o locuiam noi, la oamenii ce-şi aşteptau clipa trecerii şi

care se împovăraseră cu bagaje inutile, deoarece vine o clipă când nu traversezi decât gol. Pentru toate acestea aveam nume, în timp ce ele, la rândul lor, prin gura lui Lo, mă numeau pe mine.

Şi-atunci, mâinile şi buzele mele au pus stăpânire pe ea, şi i-am numit părul, ochii, gura, umerii, mirosul ca de miere, sânii, care erau interiorul lăcuit al unei scoici, iar degetele mi-au lunecat spre încrengătura trupului, acolo unde se altoieşte viaţa, şi era dulce ca marea pentru înotătorul abisal, rochia ei de mătase era spuma-n care se-nveşmântează profunzimile, şi mi-a spus „te doresc", şi mi-a rostit numele, iar trupul său a fost din nou minunăţia aceea cu formă improbabilă, străin nepedepsit în ţinutul stâncilor şi-al stelelor ce-mi adăpostise îndelung singurătatea. Am auzit pe buzele ei numele nearticulat al lumii ce îngemănează răsuflarea talazurilor cu ritmul zilelor, pulsaţia sorilor şi geamătul sacrificat şi victorios al vieţii proaspete. Pentru prima oară, în loc să numesc, îi ascultam cuvintele, îi pândeam misterul cu toate că-l ştiam de nepătruns, cu toate că nu aveam să-i cunosc, şi asta-n cel mai bun caz, decât un trecut limitat, dar nimic în stare să străbată membrana timpului şi să-i abolească virginitatea originilor.

Ochii ei deschişi, care mă fixau, deveniră de-o transparenţă cumplită şi în cele din urmă îşi ascunse faţa la pieptul meu.

Când se făcu ziuă şi o navă fu gata, lungi şiruri cenuşii se alungeau spre pistă, iar eu m-am dus să-l salut pe stăpânul vasului. Mă recunoscu şi, întrebându-mă ce anume mă azvârlise pe ţărmul acela, îmi oferi un loc la bord. I-am spus, fără alte amănunte, că fusesem trimis, că tocmai descoperisem cauza ascunsă a acelui fapt şi că, de va fi nutrit oarecare prietenie pentru mine, îi va ceda lui Lo locul pe care mi-l rezerva mie. Eu aveam să plec mai târziu; trebuia să văd totul. Dădu din cap, consimţind şi zâmbi într-un fel echivoc şi privindu-mă pieziş. Drept mulţumire i-am oferit una dintre cele două medalii din aur pe care mi le dăruise Stello, având întipărite pe ele imaginile contradictorii ale divinaţiei şi ale inteligenţei. I-am dat-o pe cealaltă lui Lo, pe care-am sărutat-o şi am întovărăşit-o până în pragul navei, punând-o să scrie numele planetei mele şi pe cele ale prietenilor mei, răspândiţi în spaţiu, ce-ar fi avut grijă de ea

şi ne-ar fi adunat laolaltă, de-am fi rămas în viaţă amândoi. I-am urat rămas bun. Purtam în inimă speranţa salvării ei şi teama de-a o pierde, fiecare biruind pe rând.

Şi totuşi eram sigur că o voi găsi, iar asta m-a salvat, deoarece numărul mare al solicitanţilor s-a topit, în timp ce se restrângea suprafaţa portului apărată de ecrane. Mulţi au făcut, pe spezele lor şi fără un cârmaci ca lumea, o călătorie fără de întoarcere. Eu m-am zăvorât într-o scoică de tăcere, însufleţită de-o amintire. Sub crusta granitică, planeta se sfărâma; noi supravieţuiam ca o picătură de apă prinsă de-un cărbune încins. Dezlănţuirea stelei smulse, în cele din urmă, de pe orbita ei, ceea ce mai rămăsese din lumea aceea, şi-i proiectă cenuşa într-o regiune mai calmă, de unde o serie de nave ne-au putut lua. Am uitat câţi eram. Am uitat totul de pe timpul acela, în afară de peisajul lipsit de culoare, uniform, cenuşiu precum pilitura de argint, ce mi se ivi în faţa ochilor atunci când protecţia ecranelor încetă. Şi, bineînţeles, în afară de întâlnirea pe care-o avusesem şi de numele pe care mi-l dăruise.

N-am mai găsit-o. Mi s-a spus că navele, părăsind lumea aflată pe moarte, se răzleţiseră şi că multe dintre ele se pierduseră, dar că mai erau speranţe de-a fi găsiţi naufragiaţi pe multitudinea de planete sălbatice. Prietenii mei n-au ospeţit-o niciodată, iar undele zadarnic o chemară. Multă vreme, am tăcut.

Apoi m-am pus pe căutat, ştiind de astă dată şi numele meu, şi ţinta ce-o aveam. Am scotocit bezna şi-am sondat craterele, am răscolit junglele, şi am denumit fiecare lucru nou, pentru a purta pecetea numelui meu tainic. Am fost eu însumi. Am fost numele meu, nu pentru că mi se impunea să fiu, ci pentru aceea care mi-l dăruise şi pe care-o căutam. Am studiat hărţile reprezentând chintesenţa experienţei, unde fiecare îşi aflã firul călătoriei, am strâns mărturii, am cercetat epave, dar întotdeauna am făcut „nu" din cap. Se prea poate ca nava ei să mai umble încă, purtând la bord pe cea care m-a numit, pe căpitanul cu zâmbet echivoc şi cele două medalii cu feţe complementare. Se prea poate să fi ajuns la vreun alt ţărm, iar acolo pasagerii să se fi răspândit.

Se prea poate ca, tot străbătând lumile şi dându-le nume, s-o găsesc în cele din urmă. Se prea poate chiar să fi rămas pe jarul lumii osândite şi ca, la adăpostul tăcerii, să repet la

nesfârsit o clipă oprită în loc, iar restul să nu fie decât o închipuire ştearsă, în care speranţa mi se rătăceşte.

Anii însă şi aventura m-au lecuit de visele acestea sterpe. Pe una dintre lumi am găsit un indiciu, dar asupra înţelesului lui încă mai şovăi. Pe jumătate îngropat într-un nisip atât de fin încât paşii îl făceau să se înalţe până la limita atmosferei, un întreg popor de statui albe aşteptau, răvăşite, răspândite pe kilometri întregi, ca şi cum ar fi fost vorba de încărcătura unei nave, semănate din înaltul cerului. Ai fi zis că-i un muzeu unde un colecţionar cosmic ar fi adunat laolaltă învelişurile vieţii, sub o formă imuabilă. Căci am văzut acolo, printre aparenţe omeneşti, armuri chitinoase, aripi triunghiulare, fuse solzoase, antene fragile destinate să sondeze vidul, creaturi care, toate, populaseră cândva mările, pământurile ori spaţiul. Am inventat semne pentru lucrurile acelea, fără însă a le trezi.

Şi am găsit, în fine, în adâncitura unui nisip roşcat, imaginea aceluia ce m-a numit. Era goală, iar ochii săi de piatră erau plini de blândeţe. Cosiţele-i tiveau întocmai obrajii şi bărbia. M-am îndoit o clipă, dar mâna ei stângă ţinea o medalie pe care timpul sau flăcările o tociseră atât de bine, încât n-am putut vedea dacă figura avea pleoapele coborâte ale divinaţiei sau ochii pătrunzători ai inteligenţei. Unde găsise oare un sculptor atât de îndărătnic, încât să caute numai asemănarea desăvârşită? Mi-am spus că aşa ceva nu există, că Lo căzuse pradă unui vis de piatră, că timpul, picătură cu picătură, a fosilizat-o, înlocuind fiece atom al trupului ei cu un atom inert.

Am rămas lângă ea pe cât de mult am putut, dar buzele-i pecetluite nu mai aveau nimic să-mi spună. I-am amintit, cu gura şi degetele mele, cine sunt. I-am spus că, în anii care trecuseră, făcusem să zăngăne cuvintele în amintirea ei. Şi i-am numit iarăşi sânii şi genunchii. Am închis ochii şi-am strigat-o pe nume. Dar ea a rămas neclintită şi rece. I-am spus atunci că e un cântec de piatră. Am vrut s-o iau cu mine, dar stăpânul navei ce mă transporta m-a descurajat.

— Lumea asta, îmi zise el, ne e străină. Există câteva, asemenea celei de-aici, şi-n spaţiul nostru. Sunt numite limburi. Un nume străvechi ce înseamnă între pământ şi infern. S-a vorbit odinioară despre oamenii îndeajuns de smintiţi ca să

smulgă pe cineva iubit din regatul umbrelor. S-a spus chiar că unul dintre ei a izbutit. Căci nici un ţinut nu ne e inaccesibil. Dar din limburi, nimeni n-a ieşit vreodată. Vezi dumneata, planetele astea sunt, socot eu, nişte lăcaşuri goale în care zeii îi închid pe aceia dintre pionii lor pe care voiesc a-i îndepărta de pe tăblia de şah a lumii, fără a-i preface-n pulbere.

Vocea îi era plină de compătimire şi respect. Credea pe jumătate-n lucrurile acestea, aşa cum ştii cât preţuieşte o monedă, fără a-ţi mai păsa de metalul ei.

— Există, îmi mai spuse el, o parte minerală în fiecare dintre noi. Scheletul, de pildă. L-am văzut crescând la unii, sub sforţările spaţiului, ale timpului, ale singurătăţii şi-ale razelor, încât aproape că ajunsese să semene cu statuile de-aici.

„Şi pentru asta am un nume, m-am gândit eu. Se cheamă indiferenţă."

Şi iarăşi am jalonat spaţiul, şi iarăşi am simţit crescând sau pierind în mine dublura aceea de piatră, după legile avatarelor. Am sperat că va ieşi din limburi sau că nu întâlnisem acolo decât efectul întâmplării, dar am cugetat mult şi-am înţeles că umbra indiferenţei se afla asupra ei încă de pe timpul când coborâse de pe colinele înroşite, că piatra se insinua sub pielea fină şi călduţă şi că, o clipă, evadase din destinul acela viclean, pentru a mă recunoaşte şi a-mi spune numele, că o cruţasem de foc pentru a o dărui în întregime neclintirii.

Astăzi cred că am pierdut-o deoarece am fost pe cale să-i rostesc numele adevărat, ce-ar fi eliberat-o. Acuma ştiu pentru ce zeii mi-au răpit-o. Rostul meu este să numesc şi, descoperind numele cel de pe urmă, mă opri în mijlocul cursei. Iar cum zeii, ca şi voi,năzuiesc să fie descoperiţi şi cum, ca şi voi, sunt necruţători, trebuia ca eu să continuu să prefer cuvintele. Am smuls-o infernului, dar ea trebuia să se întoarcă acolo, pentru ca eu să-i caut iarăşi porţile. Iar eu am vegheat să nu le mai descopăr, ca să nu le mai numesc. În toţi aceşti ani însă, care n-au fost goi decât pentru mine, am semănat nume, am numit mai multe lucruri decât au făurit zeii, i-am silit să creeze ca să umple tiparele pe care li le-am dat, am numit demonii care sunt

în mine şi pe cei care sunt în voi, iar uneori i-am şters, deoarece rezistă greu la acordul cuvintelor, iar acum tânjesc după odihnă. Am, astăzi, o întâlnire de care nimeni nu mă va lipsi, un ultim nume de inventat, care poate că-i al ei. De aceea, cer să se înscrie pe cartonaşul alb care va dăinui mult timp după mine, în fişierele centrale ale legendei, într-o ultimă sfidare, numele pe care ea mi l-a dat şi o simplă frază: *ORFEU. Şi-a atras pizma zeilor pentru că era muritor.*

Criptice

CONDAMNATUL

Trăiesc în centrul unei sfere fără margini şi deformabile. Timpul trece, fără ca eu să mă schimb. Oricât de departe m-aş uita, nu văd nimic care să se mişte. Nu pot crea, nu pot visa. Timpul îmi ia gândurile de cum se ivesc. Nu pot decât să fiu, fără trecut şi fără memorie. Doar atât îmi aduc aminte, că am trăit pe vremuri ca să scot cât mai mult în evidenţă josnicia situaţiei mele. Nu îmbătrânesc. Şi, cu toate că nu discern mai bine viitorul cenuşiu de trecutul cel şters, ştiu că nicicând nu voi îmbătrâni, că nu voi muri. Ştiu că oamenii se tem de bătrâneţe şi urăsc moartea, dar, cu toate că odinioară am nutrit şi eu aceste sentimente, doresc necurmat să simt bătăile inimii şi pulsul arterelor rărindu-mi-se, muşchii înţepenindu-mi, iar oasele deformându-se. Amintirea trupului pe care l-am părăsit mă bântuie întruna.

Într-o seară de vară, am ucis trupul acela. Poate că am făcut-o în joacă. Adevărul e că avusesem prea mult noroc şi că eram singur. Nu-i bine pentru un om ca zeii să-l împovăreze cu prea multă fericire, fără a-l ajuta câtuşi de puţin.

M-am omorât. M-am omorât ca să pot reţine în memorie un chip care-a fost şters şi pe care, printr-un efort cumplit şi zadarnic, încerc la nesfârşit să mi-l amintesc. Am auzit strigătele, apoi plânsetele plutind într-o mare sonoră, în timp ce

trupul îmi era dus şi legănat de mersul nesigur al celor care-l purtau. Apoi am fost azvârlit aici.

Aici nu se află nici un loc unde să mă pot duce. Sfera e infinită. Nici că se află călătorie mai lungă care să ducă spre marginea ei.

În centrul sferei, mă învârt. Asta îmi îngăduie să simt cum curge timpul. Atâtea rotaţii... Dar timpul e un fluviu cu debit egal şi, cu toate că anii trec, eu nu mă schimb niciodată. Timpul e un nisip verde şi-i număr boabele fără să le pot însemna şi fără a le recunoaşte. Nu pot clădi nimic — nici vise, nici creaţie. Timpul se află aici numai ca să-mi pot da seama de durata nesflrşită a acestei absenţe de viaţă.

Mi se întâmplă ca pe porţiuni uriaşe de timp să am o aparenţă de viaţă. Iar dimineaţa îmi închipui că am părăsit sfera fără de margini, deşertul închis al timpului. Dar se întâmplă ca în timpul zilei să îmbătrânesc, iar seara să mor. Şi când zorii calpi îmi aduc o nouă viaţă, ştiu că nu sunt decât jucăria vreunei batjocuri supreme.

Pe urmă, uit.

Mintea mea e cât se poate de lucidă.

Dar nu pot nici crea, nici visa. Nu sufăr. Îmi pare rău după trupul, după viaţa mea adevărată, bătrâneţea curmată a mădularelor mele, durerea împietrită a nervilor şi după oasele mele răsucite de-a lungul timpului.

Sunt singur, pe vecie.

Şi ştiu că dincolo de o distanţă infinită, dincolo de o zonă indecisă, se află o altă sferă, unde trăieşte o altă fiinţă, dar că niciodată nu voi ajunge la ea.

Mă aflu în Infern.

ÎNTOARCERE LA ORIGINI

Percepu un pocnet sec şi se întoarse brusc, în echilibru pe vârful picioarelor, nervos, cu ochii îngrijoraţi. Totul era ca de obicei. Mica încăpere călduţă, fereastra întredeschisă, rafturile pline de cărţi. Se apropie de masă şi, pe suprafaţa ei de stejar bătrân, plină de hârtii împrăştiate şi mototolite, zări oul.

Îşi spuse numaidecât că termenul de ou era impropriu,

deoarece obiectul, în ciuda formei lui, avea o frumoasă nuanţă verde şi luciul unei pietre preţioase. Poate că strălucea din interior, de nu cumva vreun reflex al lămpii îl scălda într-o lumină îndoielnică.

Degetele i se închiseră asupra oului şi-l cuprinseră atât de desăvârşit, încât gestul îi produse un soi de plăcere. Oul era plăcut la atingere, călduţ şi părea să zvâcnească; îl apropie de ochi şi, fără a îndrăzni să-şi slăbească strânsoarea degetelor, îl cercetă atent. I se păru că vede, pe suprafaţa curbă şi netedă, vinişoare nespus de subţiri ce se diiatau şi se contractau.

Sau poate îl vor fi înşelat ochii lui obosiţi?

Strânse şi mai mult oul în palmă şi, dintr-o dată, voi să-l distrugă, să-l sfărâme — o idee necugetată, amestecată cu teamă, ce-i venise dintr-o parte neştiută a minţii lui. Încet, cu părere de rău parcă, lăsă mâna în jos şi izbi oul de masă.

Se auzi un pocnet, iar el făcu un salt îndărăt. Nu voise să distrugă oul de-adevărat; materia lui părea prea densă, prea tare, dar când aruncă o privire pe masă, văzu că se întâmplase ceva cu obiectul.

Oul avea o strălucire mai puternică şi — să-l fi înşelat oare ochii? — i se păru că e ceva mai voluminos.

Rămăşiţe, nicăieri. De n-ar fi fost strălucirea aceea mai vie şi dimensiunea sporită a oului, ar fi crezut bucuros că a spart un înveliş de suprafaţă, deoarece era sigur acum că oul era alcătuit din straturi suprapuse şi concentrice.

Dădu ocol pe îndelete mesei, voind să pună un obstacol între ou şi el. Era un om cu mintea întreagă, ce simţise totdeauna o înclinare firească pentru fantastic dar, în faţa unui fapt atât de nemaipomenit, se simţea dezarmat. Curiozitatea spori însă în el asemenea unui val irezistibil, spulberând rămăşiţele unei spaime vechi.

De unde venea oul? Datorită cărei vrăjitorii ori ştiinţe se ivise acolo, pe masă? Să fi căzut din altă lume? Trecuse prin acoperiş, prin tavan, sau se strecurase prin fereastra întredeschisă? Să fi provenit dintr-o altă dimensiune? Mii de ouă asemănătoare să se fi ivit brusc din necunoscut, în toate punctele de pe Pământ?

Răspunsul se afla în ou, o ştia, şi cu cât certitudinea îi sporea, cu atât avea chef să spargă oul. Era o dorinţă aproape bolnăvicioasă, dar în clipa aceea nu-i dădu prin gind că s-ar

putea să-i fie impusă. Lăsă mâna să-i lunece pe masă, printre bibelouri şi scrumiere, hârtii, creioane şi să se îndrepte cu de la ea putere spre zona aceea îndepărtată şi pustie pe care-o domina, solitar, oul.

Degetele i se încleştară pe ou. Nu i se închiseră de-a binelea deoarece obiectul era acum prea voluminos; la capătul degetelor sale rămăsese o porţiune verde şi curată care strălucea, verzuie, şi i se păru că vede în ea părţi mai deschise la culoare, ce fremătau într-un ritm regulat. Dar neîndoielnic că era efectul unui joc de lumini.

Ridică încetişor oul deasupra mesei, se îndreptă spre cămin şi-acolo, deasupra marmurei ce împodobea partea din faţă a vetrei, deschise larg degetele, dând drumul oului să cadă.

Auzi pocnetul, dar de data asta se aştepta. Se aplecă şi i se păru că oul îi iese în întâmpinare, într-atât de voluminos îl văzu dintr-o dată, voluminos de să umple toată camera, dar nu era decât o iluzie optică, un efect de perspectivă, deoarece nimic nu-i îngăduia să susţină că oul era mai mare decât atunci când îl văzuse prima oară pe masă, nimic, în afară de faptul că nu-l mai putea apuca doar cu o mână, ceea ce nu însemna nimic; poate că la urma urmei se înşelase, nu?

Îşi plimbă degetele pe marmură. Nici urmă de coji. Atinse uşor oul cu palma şi tresări: oare nu-l simţise mişcând? Nimic de care să fie sigur. O iluzie, desigur.

Începu să se gândească la un lucru straniu. Poate că oul acela exista într-un spaţiu inversat fată de spaţiul nostru? Poate că se micşora de fiecare dată când era spart, dar aici creştea? Iar rămăşiţele învelişurilor lui succesive piereau în vreun ungher întunecos al spaţiului.

Degetele lui mângâiau oul. Ce putea face cu el? Cui să-i vorbească despre ou? Era ceva anormal, neliniştitor, oarecum obscen, încât prefera să-l ignore, ca şi cum niciodată n-ar fi apărut pe masă. Lucru imposibil, deoarece strălucirea oului, aprinsă acum, nuanţa într-o culoare opalescentă tapetul obosit de pe pereţi.

Luă o carte şi începu să citească, degetele-i atingând când şi când oul, iar privirea părăsind cuvintele pentru a-l supraveghea. Oul însă stătea liniştit, neînsufleţit, şi între ei se instală curând un soi de complicitate tacită pe care veni s-o scandeze bătaia regulată a orologiului, brusc perceptibilă, ca

şi cum oul secretase un înveliş de tăcere.

Pe urmă nu mai rezistă. Se ridică şi apucă o piatră rotundă ce aştepta pe o etajeră şi pe care o mare ipotetică o dusese spre alte ţărmuri, o amintire ea însăşi plină de amintiri, imens de bătrână, locuitor al ţărmurilor din vremi imemoriale. Şi, cu grijă, trânti piatra pe oul lipsit de apărare.

Pocnetul îl făcu să tresară. Picături de sudoare îi broboniră fruntea. I se păru că-şi aminteşte, fără a îndrăzni să şi-o afirme lui însuşi, că o lumină puternică şi verzuie năpădise încăperea când oul primise lovitura. Se întinse o clipă pe pat, cu inima bătându-i, cu mâinile tremurânde şi jilave, aflat încă sub impresia vie că scăpase de un mare pericol. Şi din când în când îşi arunca privirea spre ou, iar oul se afla acolo, cât se poate de real, enorm, ducându-l cu gândul la un creştet chel, verde şi lucios, neted şi strălucitor, în timp ce sub coajă alergau minuscule vinişoare pe care privirea nu izbutea totuşi nici să le vadă, nici să le precizeze.

Trebui de nenumărate ori să se stăpânească să nu se ridice, să pornească în căutarea unui ciocan şi să spargă oul, să-l piseze până la a-l preface într-o pulbere fină, ce-ar fi acoperit parchetul ca un nisip verzui.

Aproape toată noaptea izbuti să-şi înfrâneze impulsul ăsta. Se uita la ou şi i se părea că oul îl ţintuieşte cu privirea. Citea câteva pagini fără să reţină ce citeşte şi se simţea asediat în propria lui cameră.

Spre dimineaţă, se ridică, se uită la telefon şi se întrebă o clipă de n-ar fi bine să cheme pe cineva, dar pe cine? Era singur, faţă în faţă cu oul, niciodată nu se simţise mai singur, de parcă ar fi fost prizonier în exteriorul acestei suprafeţe desăvârşite. Simţi că trebuie să acţioneze, că nu putea lăsa oul cel verde la nesfârşit la el în cameră. Se gândi să-l învelească într-o cârpă şi să-l ducă în stradă, înainte de a se lumina de ziuă de-a binelea. Dar un vag sentiment de vinovăţie îl cuprinse, ca şi cum oul ar fi fost victima unei nelegiuiri pe care el, cu premeditare, ar fi continuat-o. Îşi închipui că oul va fi găsit şi că fără doar şi poate va fi refăcut drumul pe care-l străbătuse până acolo în cameră, până la cămin, şi că el va fi târât pe străzi, cu mâinile legate, pentru un delict de neînţeles, până la cine ştie ce autoritate

îndepărtată, în timp ce oul ar fi rânjit de-a binelea.

Îşi dădu dintr-o dată seama că dormise şi că visase. Oul însă nu făcea parte din nălucile nopţii. Era ca un obiect solid pe care degetele lui îl mângâiau.

Şi totul era fără speranţă. Visă să-l zdrobească, să-i azvârle rămăşiţele într-o apă ce-ar fi curs atât de repede, încât niciodată nu s-ar fi găsit nimic, chiar şi dacă matca nisipoasă ar fi fost cernută vreme de secole. Numai că oul, intact, îşi bătea joc de el.

Pe masă, o bucată mare de cristal slujea drept presse-pa-piers. Şi exista o legătură subtilă între volutele fumurii ce se desfăşurau în blocul cel transparent, cu muchii ascuţite şi forma simplă şi netedă a oului. Apucă bucata de cristal şi, aproape cu părere de rău, o azvârli asupra oului.

Ascultă, clătinându-se, pocnetul. Tremura groaznic şi-şi trecu mâna peste frunte, în speranţa de a da peste simptomele febrei. Dar fu dezamăgit în speranţa asta, în timp ce oul, acum uriaş, aproape cât căminul, zvâcnea desluşit, deşi nemişcat, pradă cine ştie cărui vertij de lumină.

Se lăsă să cadă pe un scaun. Auzi paşi pe scară şi pentru o clipă tremură de spaimă, gândindu-se să nu vadă pe cineva intrând, cineva care s-ar fi îndreptat spre ou, s-ar fi aplecat, l-ar fi luat şi l-ar fi dus, oul acela ce era mărturia fără putinţă de tăgadă a crimei lui necunoscute.

Pe la ora nouă, se resemna. Bău un pahar cu apă şi-şi trecu pieptenul prin păr. Cu acest prilej se văzu în oglindă şi se sperie de faţa lui. Avea trăsăturile aspre şi accentuate, iar pungile mari de sub ochi păreau pline de angoasă. Îi mai rămânea o şansă, se gândi el pe la ora zece, fără a crede însă în reuşita întreprinderii, aceea de a preface oul în pulbere. Nu-i trecu prin minte că tocmai gândul ăsta îl muncise întruna din ajun, rumegându-l până la absurd, încât nici măcar nu şi-l mai amintea. Nu-i trecu prin minte că tocmai asta se aştepta de la el.

Cercetă oul şi găsi unele motive încurajatoare. Pentru că, ce-i drept, lumina emanând din ou era mai vie, iar coaja părea să fie mai subţire. Îşi spuse că oul nu putea creşte la nesfârşit,

că-şi pierdea din substanţă la fiecare lovitură, că era cu neputinţă ca un conţinut să fie mai mare decât ceea ce-l conţinea şi astfel, prin jocul unui mecanism necrezut de subtil, oul să se extindă de fiecare dată când era lovit, să se umfle precum un balon, iar ideea asta îl încurajă, deoarece presupunea o limită, un punct dincolo de care coaja subţiată a oului ar fi cedat, chiar şi numai atinsă cu un deget, sau ar fi explodat sub presiunea unor forţe interne de necrezut.

Şi-atunci se înverşuna împotriva oului, şi asta nu pentru că spaima l-ar fi părăsit, ci pentru că un soi de turbare punea stăpânire pe el. Lovi oul cu pumnii şi cu picioarele, cât putu; îl ridică şi-l lăsă să cadă pe marmura căminului, dar curând trebui să se oprească, deoarece braţele lui nu mai izbuteau să cuprindă obiectul, iar degetele îi lunecau pe netezimea desăvârşită. Sleit, se opri. Oul atinsese acum o mărime respectabilă; ascundea jumătate din cămin şi o bună parte din bibliotecă şi strălucea cum nu se poate mai plin de mulţumire.

Ciocanul nu-i veni de hac, nici securea. Într-o furtună de pocnete, oul crescu, se îngroşă, până la a ocupa toată înălţimea camerei. Masa de stejar se afla acum undeva sub propria lui greutate. Divanul gemea şi scârţâia. Bucăţi de tencuială începură să cadă în capul omului, fără ca el să-şi dea seama. Se uita ţintă la ou, contempla suprafaţa aceea care acum era unsuroasă, luminescentă şi fragilă, într-atât de fragilă încât părea să atragă loviturile. Căci nu mai avea, îşi spunea el, decât o coajă nespus de subţire, gata să plesnească. Ceea ce ar fi urmat să se întâmple la următoarea lovitură. Sau la cealaltă. Sau la cea de după ea. Nu conta, totul era să termine cu el înainte de venirea nopţii, înainte ca oul să fi spart pereţii şi tavanul, să fi zdrobit oraşul, pericol redus la o adică, de vreme ce nu părea să-şi fi sporit greutatea de când omul îl luase de pe masă, în mână, spărgându-l pentru prima oară.

De sub ploaia de lovituri, se revărsa veşnic din el însuşi, ca un diavol ovoidal. Curând, se culcă pe o parte. Omul dădea îndărăt, pas cu pas. Iar oul umplu toată camera, în afară de un mic spaţiu scăldat în lumină verzuie, în care se zbătea omul.

Trebuie să-i găsească punctul slab şi să-l spargă. Era singura sa raţiune de-a trăi. Poate că la'fel de doritor era să facă

o breşă şi să se refugieze în interiorul oului. Dar asta încă n-o ştia. Lumina verde se făcuse din ce în ce mai puternică şi-i ardea ochii. Desluşea cu limpezime porţiuni întinse de culoare mai deschisă, ce-i amintiră de continentele de pe-un glob pământesc. Exista însă ceva devorator în activitatea aceea internă, care-l făcea să se cutremure.

Găsi totuşi încurajatoare strălucirea oului, deoarece i se părea că acum coaja lui avea să se spargă la prima lovitură, să cedeze la simpla apăsare a degetului. Înaintă spre ou, plin de teamă, întrebându-se de unde avea energia aceea pe care o iradia.

De câte ori lovise oul cu gândul să-l spargă? Nu ştia, dar simţea că se apropie de sfârşit, că inima, nucleul, centrul oului se afla acolo, la îndemâna lui, şi că avea să-l descopere. Nu mai era timp şi se întreba dacă asta dorea cu-adevărat.

Făcu poate un pas pe locul strâmt ce rămânea liber, dădu o lovitură uşoară în suprafaţa desăvârşit de netedă, care se despică. Triumfător, omul ascultă pocnetul de parcă ar fi fost vorba de sunetul trâmbiţelor ce-i sărbătoreau victoria, şi căzu în volumul uriaş al oului întredeschis.

Deschise ochii şi văzu că totul e verde. Încercă să facă un pas, dar lunecă şi căzu. Voi să strige, dar buzele i se mişcară în tăcere şi nu auzi nici un sunet.

Şi-atunci, recunoscu curbura acelui spaţiu, ca şi agitaţia smintită a canalelor de lumină, vinişoare mărite la nesfârşit, ce alergau pe peretele oului. Se afla în ou. Spărsese coaja şi trecuse bariera, iar oul, din nou intact, se mărise monstruos de mult, devenise universul şi el era singurul locuitor al acestui univers; se prea poate ca oul să nu-şi fi schimbat dimensiunile niciodată, după cum se prea poate ca el însuşi să fi crescut neîncetat, într-o cădere verticală pe masă, şi că se afla în ou.

Toate gândurile astea îi treceau prin minte. Se aşeză pe peretele oului, se aplecă şi-şi cuprinse capul în mâini. Printre degete, zărea zonele mai luminoase ale oului cum se zbat monstruos, cum zvâcnesc asemenea inimii unei fiinţe vii.

Nu se întrebă multă vreme dincotro venea oul, nici de

unde-şi trăgea inepuizabila energie.

Deoarece, curând, Digestia începu.

DESPRE LITERATURĂ

Domnilor, spuse omul acela beat, amândoi susţineţi două teze nesăbuite şi lipsite de sens. Faptul că sunt contradictorii m-ar îndemna să vă acord întreaga mea simpatie, de nu cumva v-aţi hotărât să vă exprimaţi dezacordul cu pumnii. Dar vă mulţumiţi să loviţi cuvintele, ceea ce nici un om binecrescut nu poate îngădui. Deoarece cuvintele sunt sarea aerului, mireasma gurii care se simte de la ureche şi, pe deasupra, respectul faţă de ele e singurul motiv pentru care voi înşivă sunteţi respectaţi.

Cum aşa! Unul din voi susţine sus şi tare că poezia, romanul, teatrul, literatura într-un cuvânt, sunt arte superficiale despre care nici un om izolat n-ar putea avea măcar idee şi care nu se perpetuează decât datorită obişnuinţei; iar celălalt, că fiecare creator e un adevărat inovator şi că adoptă spontan genul în care talentul îi îngăduie să strălucească cel mai mult. Nu vă neg cunoştinţele. Lucrările voastre critice se bucură de autoritate în cenaclurile literare şi, din fiecare rând produs de un autor, voi sunteţi în stare să scoateţi două-trei rânduri de exegeză. În asemenea măsură, încât s-a văzut cum volume onorabile nu se mai puteau ţine pe raft, într-atât greutatea prefeţelor voastre le dezechilibra. Dar mă îndoiesc că aveţi fie şi cea mai măruntă experienţă a acelei forţe obscure care face dintr-un om normal un maniac blând, îndemnându-l să-şi verse proza, indiferent de tipar. Inspiraţia, domnilor, şi admiraţia — iată cele două veşnice mamele ale penei. Una este irepresibilă, unică şi personală, cât despre cealaltă, stilul unui prospect poate fi de ajuns s-o trezească şi să dea tonul unei întregi opere.

Nu v-aş vorbi aşa, vă daţi seama, dacă n-aş avea să vă dau un exemplu al acestor mari adevăruri. În mai 18..., un schooner cu două catarge, ca toate schooner-ele, ieşea din portul Bordeaux cu destinaţia spre Indii. O să-l numim, cu toate că nu acesta e numele lui, *Perla Sudului.* Avea la bord, în afară de căpitan şi cei şapte oameni ai echipajului, un pasager foarte învăţat căruia de asemeni nu-i vom da numele, pe soţia lui şi

băieţelul lor de cinci ani, pe cât de precoce, pe-atât de vioi. Nu se obişnuia ca la bordul unui atât de mic bastiment să se ia călători. Dar profesorul — căci savantul acela era şi dascăl — se grăbea să stabilească unele comparaţii între diversele limbi malaeziene şi nu avea — din motive pe care le bănuiţi lesne — mijloacele să ofere familiei lui confortul unui clipper. De aceea se mulţumise, el, jumătatea sa şi progenitura lor, cu o chiţimie de cabină unde ai fi şovăit să vâri chiar şi un negru, şi din care o bună parte era ocupată cu biblioteca lui migratoare. Unul dintre necazurile învăţatului era că fiul lui, în ciuda precocităţii sale, nu ştia încă nici una din limbile vechi şi că ştiinţa acestuia se mărginea la a citi destul de bine şi la a scrie mai curând rău.

Vă scutesc de amănuntele plicticoase ale unei traversări lipsite de orice incident, până în clipa când se termină printr-un naufragiu.

Schooner-ul ţinu piept furtunii din marea Timor şi nu se resemnă pe de-a-ntregul cu destinul lui abisal decât atunci când coca, rămasă fără catarg, fu ruptă în nenumărate locuri de către furiosul du-te-vino al butoiaşelor cu coniac ce-i umpleau cala. Nimeni nu ştie prin ce anomalie, singur, copilul supravieţui. Într-o operă mitologică, aş fi îndrăznit să susţin că un delfin l-a purtat spre coastă. Un curent, mult mai probabil, şi ajutorul unei epave îl osândiră însă la o soartă abia cu ceva mai puţin tristă decât aceea a părinţilor săi, de vreme ce ajunse pe o insulă pustie. Numărul acestora, precum se ştie, era încă destul de mare la vremea respectivă, înainte de-a se fi luat hotărârea ca ele să fie rase de pe faţa lumii ca să se facă loc navelor. Climatul acelei insule, aflată în zonă subtropicală, era sănătos, iar copilul găsi pe ţărm şi în tufişuri hrana neînsemnată oferită de fructele mării şi de plante, pe care Providenţa o pune cu atâta generozitate în calea victimelor.

Simt că povestea mea a început să vă emoţioneze, dar îmi reproşaţi că vă relatez întâmplarea, la urma urmelor banală, a vieţii unui naufragiat sau a unui copil sălbatic. Neîndoielnic că mai puţin fericit decât Crusoe, băieţelul nostru nu se bucura în nefericirea lui nici de ajutorul tehnicilor omeneşti, nici de acela al unei rămăşiţe din încărcătură, cu excepţia totuşi a unui butoiaş de lichior care, pe jumătate plin, a plutit până la ţărmul de nord al insulei, şi a unei valijoare din piele, îndeajuns de etanşă pentru â fi protejat de apa sărată a mării Dicţionarul

General al Limbii Franceze, în două volume, de Hatzfeld şi Darmesteter. Educaţia paternă îşi pusese îndeajuns de mult pecetea asupra copilului, pentru ca acesta să se gândească, de îndată ce descoperi volumul, să pună la adăpost această comoară intelectuală. Şi bine a făcut. Altminteri, ar fi fost redus la trista soartă a acelor copii sălbatici găsiţi în Indii, ba până şi prin grădinile noastre, pe-al căror trup crescuse o blană ca de animal, în timp ce un întuneric tenebros le stăpânea mintea. Suntem nevoiţi să facem presupuneri cât priveşte viaţa copilului până la vârsta de treisprezece ani. Putem însă deduce, după mărturia celor care au ajuns în preajma lui cu mult mai târziu, că în toată copilăria sa a închinat un adevărat cult Dicţionarului şi că imaginaţia lui aprinsă a fost inalterabil pecetluită de pe urma lecturilor pe care le făcea zilnic. Nu ştiu nici la ce vârstă a început să scrie, dar avem toate motivele să credem că asta s-a întâmplat la puţină vreme după pubertate. Preaplinul energiei lui, care nu avea încotro să se îndrepte, a ajuns să-i inspire pana.

Trec peste procedeele ce i-au îngăduit să fabrice cerneală din extracte vegetale şi penel din crenguţe mestecate. Important este că s-a lansat într-un soi de carieră literară, fără ca vreodată să fi văzut lângă el pe cineva practicând profesiunea scrisului.

Inspiraţia lui însă a luat o cale aparte. Ne-am fi putut aştepta, după părerea dumitale, domnule, să nu scrie deloc, în timp ce el a făcut-o, iar după părerea dumitale, să fi produs sonete, un roman, o piesă de teatru, vreo operă retorică, un eseu, un jurnal intim, o epopee, numărători ca-n jocurile de copii sau maxime, afară de faptul când n-ar fi avut intenţia să adreseze scrisori vreunui corespondent himeric. N-a făcut nimic din toate astea. Nu avusese la îndemână, amintiţi-vă, alt model decât un dicţionar, aşa că a început să compună definiţii.

Câteva, într-un număr destul de mare, au ajuns până la noi, personal nu le-am citit pe toate, dar acestea au constituit obiectul unor cercetări savante din partea reverendului William Jeroboam Scrompfidge şi a profesorului Thaddeus Himmelsgottundwetter. Atât unul, cât şi celălalt afirmă că, dacă vrem să luăm în consideraţie regulile acestui gen aparte, definiţia, talentatul nostru naufragiat le-a respectat pe toate, făcând să-i strălucească geniul în acest cadru riguros. Alţii, de

pe urma faptului că nu citiseră decât Biblia, nu s-au exprimat nicicând altfel, decât în versete sau pe-aproape. Omul nostru a fost poetul indiscutabil al dicţionarului.

Citesc în privirile voastre un noian de obiecţii, pe care le voi spulbera. Să se fi mărginit, vă întrebaţi, să copieze pe marginile paginilor definiţiile pe care le citea în interior? Cum să fi putut adăuga fie şi o fărâmă unui teren atât de arid? Ceea ce ar însemna să nu ţinem seamă de minunile de care e-n stare imaginaţia şi de forţa irezistibilă a inspiraţiei. Deoarece omul nostru a inventat definiţii, nici mai mult nici mai puţin. Pe măsură ce talentul îi sporea, a căpătat siguranţă şi şi-a luat unele libertăţi. A fost pe rând poetic, violent, ironic, impetuos, elocvent, sobru şi de-a dreptul obscur. Dar veşnic credincios inalterabilului său model. Observase aşadar ordinea de neclintit a definiţiei: cuvântul, etimologia, un text scurt, un exemplu, apoi o rubrică variabilă, în chip de morală: (Tehnol.) sau (Vech.)

Iată care au fost rezultatele, după cum remarcă reverendul Scrompfidge:

A ADULMECA: verb tranzitiv. ETIM. din latinescul veni vidi viei, *se conjugă la fel ca* a acţiona *A inspira până la pierderea respiraţiei El adulmecă marea.* Famil. *A fi la curent, ca urmare a unei bruşte intuiţii: Adulmec măreţia originii mele.*

Aş putea să vă citez aşa până la ziuă sau până am fi daţi afară pe uşă, dacă n-aş avea o memorie atât de slabă, iar vocea mea spartă n-ar fi pe măsura acelei grandioase inspiraţii. Unii, ştiu, reproşează acestui gen literar, al cărui singur ilustrator autentic este până acum nefericitul naufragiat — scurtimea lui. Ceea ce înseamnă a nega virtuţile conciziei. Pomenesc despre nimicuri. Ceea ce înseamnă a nu dori să vezi admirabilul elan al unui suflet dăruit pe de-a-ntregul cuvântului, verbului. Să înjoseşti limba. Să umileşti litera. Şi vă întreb, domnilor, care dintre tinerii noştri de astăzi, ce robotesc la nişte romane care să le dea gata pe servitoare, dovedeşte aceeaşi anxioasă fervoare faţă de cuvânt? Care dispune de îndeajuns de multă îndrăzneală pentru a crea, de unul singur, un gen al artei închipuirii?

N-am fi cunoscut niciodată acest accident unic în istoria literaturii, dacă în anul 18… un cargou italian n-ar fi acostat pe insulă, pentru a-şi reînnoi provizia de sare şi oţet. N-a găsit nici una, nici alta, aducând în schimb la bord pe geniul nostru care

se apropia de vârsta de patruzeci de ani şi a cărui conversaţie, căpitanul, un om deosebit de cultivat, care-l citea pe Aretino în original, o gustă nespus de mult, cu toate că-l aşeză pe interlocutor în rândul nătăfleţilor. Ţara noastră, mi-e ruşine s-o spun, nu l-a cinstit nici ea mai bine. A fost nevoie de efortul răbdător a doi erudiţi străini pentru ca amintirea acestei opere imense să dăinuie. Imense, da, domnilor, deoarece omul nostru a continuat-o, deşi înconjurat de lipsa de înţelegere a tuturor, de batjocura mulţimii oarbe, pentru propria desfătare, sperând, mai presus de miopia semenilor săi, în venirea timpului binecuvântat când dicţionarele vor fi o operă de dragoste şi inventivitate. A lăsat un nume care acum îmi scapă. Le Rouge... Leroux... numele unei culori, la feminin, poate... La Rouge, nu, nu-i ăsta. Nu contează. Cineva dintre prietenii mei, o persoană foarte în vârstă, care l-a cunoscut pe când îşi isprăvea şlefuitul definiţiilor, mi-a spus că se vedea limpede în persoana lui efectul izolării, că era mărunţel, şubred de tot şi că, fără răutate, toţi cei ce-l cunoşteau îi spuneau „micuţul".

Aşa că, domnilor, am pus capăt certei dintre domniile voastre. Faceţi aşijderea şi pentru paharele noastre. Şi amintiţi-vă că dintre toate artele, cea mai mare, pentru că e şi cea mai concisă, e arta definiţiei. Vă salut cu plecăciune...

Rămaseră o clipă tăcuţi, după ce povestitorul dispăru.

— Mă întreb, zise dintr-o dată unul dintre ei, mă întreb ce s-ar fi întâmplat dacă puştiul, în loc de dicţionar, n-ar fi găsit pe insulă decât alfabetul.

DOMENIU INTERZIS

Multă vreme după aceea, se întrebă cum îi venise ideea. Sălbatic din născare, preferase întotdeauna tovărăşia cărţilor celei a oamenilor, dar tot nu era de ajuns ca să poată explica un plan atât de vast. Pentru că, într-o bună zi, hotărâse să schiţeze un plan exhaustiv al tuturor cunoştinţelor omeneşti, socotind că erau conţinute în cărţi, considerând că şi cărţile, la rândul lor, alcătuiau un soi de univers fictiv, răsfrângere în oglindă a

universului real, refractat de către minţile iscusite a milioane de oameni.

Multe repetau, desigur fără să obosească, aceleaşi lucruri. Numai că, ici şi colo, socotea să dea peste câte-o scânteie, peste o deschidere şi, mai mult, peste o descoperire ce i-ar fi îngăduit, puţin câte puţin, să ajungă la însăşi realitatea lumii.

Era, ştia, o muncă fără de sfârşit. Niciodată scriitorii nu vor epuiza universul, întotdeauna îi vor descoperi dimensiuni noi, exista însă una pe care încă nu îndrăzniseră s-o exploreze, aceea a propriei lor creaţii; exista un domeniu, cel puţin, în care nu se aventuraseră niciodată, cel al propriilor lor vise, colective, înlănţuite unele de altele prin căile subterane ale influenţelor şi epocilor. Dispunea de o avere personală ce-i îngăduia să-şi ducă la bun sfârşit planul. Comandă cărţi nespus de rare, din care, în toată lumea, nu se aflau decât câteva exemplare, precum manuscrisele pnakotice sau marea Carte a lui Ptath, colecţionă ediţii populare, devoră lucrări uitate, studie tiraje întregi, dezgropa romanele unor iluştri necunoscuţi, morţi la douăzeci de ani, înainte de a li se descompune gloria îndopată cu apă putredă, făcu un ocol prin cărţile ştiinţifice, manuale de toate felurile şi din toate genurile — bucătărie, teologie, alchimie între altele, deoarece nu-şi putea îngădui să neglijeze nici un amănunt; descoperi cine era adevăratul autor al lucrării *Shoggayan,* în legătură cu care doi erudiţi persani de la finele secolului al XII-lea se omorâseră între ei; analiză două mii de versuri necunoscute ale lui Lucreţiu, în care acesta respingea teoria atomică şi opta definitiv pentru un sistem ondulatoriu şi continuu; aduse la lumina zilei un volum necunoscut din opera lui Aristotel, în care filozoful elogia pe cel mai bun discipol al său, Korsubskos, şi, în sfârşit, se aplecă plin de solicitudine asupra a numeroase doctrine secrete şi asupra unei cohorte întregi de orfane abandonate în seara nunţii.

Îşi petrecu o vreme ca să-şi pună metoda la punct. Pentru că, din fiecare carte, nu trebuia să reţină decât substanţa, semnificaţia; pe de altă parte, putea elimina bucuros ceea ce fusese spus de către un altul şi, în consecinţă, transcris pe fişele lui; deşi se putea ca o dimensiune nouă a universului să fie revelată de întorsătura unei fraze, de ritmul unui vers, de

întrebuinţarea unui termen rar sau chiar de semnificativa sărăcie imaginativă a unui scriitor anonim.

Căci nu alcătuirea unei enciclopedii era ţinta lui. Avuseseră alţii grija asta... Dorea numai să alcătuiască un soi de hartă care să reprezinte zonele revelate de către toţi cei ce ţinuseră cândva în mână pana sau stiletul, penelul sau dalta, sau ale căror degete atinseseră tastele maşinii de scris.

Se gândi, o clipă, să formeze o echipă ce l-ar fi ajutat să-şi lărgească domeniul de cercetare, ba chiar să continue, şi după moartea lui, munca aceea nesfârşită ce le-ar fi stat pe veci în faţă. Dar renunţă, temându-se ca prin asta să nu introducă un factor de inexactitate în opera lui, păsându-i prea puţin, la urma urmei, să ştie dacă opera aceasta ar prezenta vreodată o urmă de interes pentru altcineva, în afară de el.

Şi totuşi regretă această hotărâre când ajunse spre sfârşitul zilelor, pentru că atunci începu să se vaite de vastitatea lucrării întreprinse. Apoi, se felicită când termină prima fază a acelei uriaşe sinteze şi văzu, puţin câte puţin, conturându-se planul lucrării.

Căci atunci înţelese că niciodată n-ar fi fost lăsat să continue, nici el, nici nimeni altcineva, dincolo de un anume punct, şi muri — prea devreme — apucând doar să întrezărească desenându-se, la hotarele acelor ţinuturi de vis, a acelor continente de idei, un gol zdrobitor, o imensă absenţă, un domeniu interzis, imagine negativă întrucâtva a tot ceea ce mintea omenească putuse concepe şi care lua forma unei fiinţe uriaşe, dar nu avu timpul — nu *i-a fost lăsat* — să-i zărească faţa şi să-i citească, în sfârşit, numele.

Diabolice

RECRUTORII

Se aventurase într-o parte a oraşului necunoscută lui şi o vagă îngrijorare îi împovăra paşii, datorită ezitării de-a se

îndrepta spre străzile acelea întunecoase şi strimte şi a senzaţiei că se ştia pierdut. Se opri sub un felinar şi-şi aprinse o ţigară. Locul era liniştit, întunecos, călduţ, jilav, impregnat de-o ceaţă veche. Blocurile se înălţau precum pereţii unui puţ, precum stâncile drepte ce alcătuiesc cheile unui munte.

Trase din ţigară şi se porni iarăşi pe mers, deşi nu ştia deloc încotro să se îndrepte. În aerul jilav al nopţii, fumul acru îl făcu să tuşească. Puţin îi păsa că se rătăcise, la urma urmei. Îşi petrecea afară o bună parte din nopţile verii aflate pe sfârşite şi totdeauna i se părea, rătăcind prin oraşul adormit, că descoperă o lume străină şi pustie, un univers numai şi numai mineral, un labirint îndrăzneţ de cristale negre. Uneori, o fereastră strălucea, iar un dreptunghi de lumină se decupa într-o faţadă, ori întâlnea pe cineva sau auzea, pe o stradă lăturalnică, zgomotul şters şi uşor al unui pas, şi-atunci universul acela ireal şi mort se clătina şi dispărea, lăsând loc pentru o clipă realităţii însufleţite, după chipul şi asemănarea tuturor acelor oameni culcaţi în paturile lor, dormind sau oftând, vorbind în vis sau ţintuind cu ochii deschişi tavanul ce se lumina încet, o dată cu ivirea zorilor.

Oboseala îi cotropea încet muşchii. Simţi nevoia să bea o cafea caldă şi dulce şi să audă vocile insistente, deşi spălăcite, ale ultimilor sau ale primilor consumatori din vreun bar. Grăbi pasul. În trecere văzu cât e ceasul în vitrina unui ceasornicar. Ora patru douăzeci şi opt, dimineaţa.

Avea noroc. Se afundă la întâmplare în vreo două-trei străduţe, o luă printr-un pasaj atât de întunecos, încât trebui să meargă pipăind zidurile cu vârful degetelor. Se poticni de un trup, auzi un bodogănit, se scuză şi plecă fără să aştepte vreun răspuns.

Avea noroc, deoarece, la ieşirea din tranşeea aceea, văzu strălucind o vitrină, la două rânduri de case mai încolo. Cu mare greutate se abţinu să nu alerge. Vitrina strălucea în întuneric asemenea unui foc într-un cămin, iar el simţea o nevoie imperioasă de-a se usca la lumina unui astfel de foc.

Împinse uşa, o sonerie zumzăi. Intră. Era o cafenea cât se poate de obişnuită, automatul de cafea lucea, patronul trebăluia îndărătul tejghelii, patru clienţi ai localului jucau cărţi cu atâta seninătate de parcă s-ar fi aflat în plină după-amiază. Sau poate jucau cărţi la nesfârşit, zi şi noapte, constituind într-un anume

fel motivul pentru care cafeneaua era deschisă în permanenţă. Câţiva muncitori în salopetă de lucru, cu micul lor bagaj pus alături, stăteau la mese sau în faţa tejghelei.

Aruncă o privire de jur împrejur, asupra celor de faţă, schiţă un semn din cap în semn de salut, se sprijini în coate de tejghea şi ceru un rachiu.

Văzu cum patronul alege cu grijă un pahar, îi şterge marginea cu şorţul, îl pune delicat pe tejghea, apoi apucă îndemânatic o sticlă, toarnă alcoolul incolor în pahar, astupă sticla şi-o pune la loc sigur. Bău pe nerăsuflate.

— Nou prin cartier? întrebă patronul, cercetându-l.

Înălţă privirea şi-l fixă pe patron atent, cercetându-i faţa palidă şi buhăită, trăsăturile şterse şi moleşite, pe care luceau doi ochi adânciţi în orbite, de o răutate vicleană.

— Nu tocmai, răspunse evaziv. Este însă prima oară când vin aici.

— Aha! Păi, atunci, casa vă oferă un rând. Profitaţi.

Văzu cum mâna cea grasă şi palidă mângâie sticla, o apucă şi cum paharul i se umple, înainte ca el să aibă timpul să schiţeze un singur gest.

— Mulţumesc, bălmăji încurcat.

Bău, ceva mai încet de astă dată. Rachiul începea să-l încălzească pe dinăuntru, iar senzaţia de angoasă, pe care-o resimţise în întunericul străzilor, se risipea.

Patronul întoarse încetişor capul, ca şi cum s-ar fi adresat cuiva peste umărul noului consumator, iar una din pleoape i se lăsă în jos, încet, cortină grotescă de carne, astupându-i pe de-a-ntregul micul ochi strălucitor.

— Cât vă datorez?

— Oh! doar nu vă grăbiţi, zise patronul, cu o voce tărăgănată. Puteţi rămâne aici până se face ziuă. Simţiţi-vă ca acasă. Unul dintre domnii de faţă o să stea de vorbă cu dumneavoastră, dacă doriţi.

— Vă mulţumesc, dar trebuie să plec, spuse.

Simţi cum îngălbeneşte.

— Haide, haide, nu trebuie să vă fie teamă, se poate, oare cafeneaua mea aduce cu un loc periculos?

Şi ochii cei mici clipeau neregulat, ca nişte faruri ce-ar fi transmis un mesaj codificat.

— Dar... nu mi-e teamă.

— Aşa mi s-a părut, zise patronul, aşa am crezut, văzându-vă gata de plecare. Încercă să zâmbească, dar faţa lui palidă şi buhăită se împotrivi tuturor eforturilor pe care le făcu. Vocea se dorea a fi liniştitoare. Mai luaţi un rachiu, dacă de asta aveţi nevoie ca să vă vină inima la loc. N-aş vrea ca vreunul dintre clienţii mei să se simtă prost aici — a, nu, asta nu.

Consumatorul voi să refuze, dar paharul îi era deja plin şi el îl duse automat la gură, lăsând alcoolul să-i lunece încetişor în adâncul gâtlejului. Se clătină uşor, încât se sprijini şi mai abitir de tejghea.

— Aşa, aşa, zise patronul, acum e ceva mai bine. Cum vă spuneam, imul dintre oamenii de faţă vrea să vă vorbească, aşa cred. Vrea să vă propună ceva.

Cuvintele ajunseră până la el printr-o ceaţă albăstruie. Voi să protesteze, dar nu-şi găsea cuvintele, iar limba i se împleticea. Se poticni de-o silabă, repetând-o de vreo două-trei ori. O mână binevoitoare îl apucă de braţ, îl duse până la una dintre mese şi-l aşeză pe un scaun. Cineva luă loc în faţa lui, un omuleţ cu trăsături uscăţive, foarte brun, cu părul tuns perie, cu faţa triunghiulară şi arsă de soare, cu ochii clipind de răutate ori nerăbdare. Purta un costum de culoare închisă, pe corp, ceea ce-i făcea talia subţire şi nervoasă.

— Vă place să călătoriţi, nu-i aşa? spuse omul, cu o voce cântătoare. Privirea şi-o pironise în ochii noului-venit.

Bănuiala se strecura în el, insidioasă.

— Numele dumneavoastră? întrebă politicos omuleţul cu păr negru. Buzele-i desenate cu fineţe şi asprime abia de se mişcau.

— Thibaud, răspunse, golindu-şi încă o dată paharul.

Lumea se dilata în jurul lui. Sala se umfla şi se mărea sub presiunea luminii, în timp ce el însuşi descreştea, un copil stând la o masă prea înaltă, cu picioarele bălăngănindu-i-se, pe urmă un simplu grăunte de praf într-o sală imensă. Făcu un gest vag, ce se-adresa interlocutorului său îndepărtat.

— Nu vă simţiţi bine? se interesă vocea, îngrijorată şi ironică.

— Ba da, mormăi el, ba da, foarte bine.

— Există pe lume locuri minunate, spuse omuleţul. Poate c-aţi dori să le cunoaşteţi?

— Poate, răspunse Thibaud. Vorbea automat. Auzea

cuvintele şi le înţelegea, iar buzele lui răspundeau.

— Am băut, spuse, şi n-ar fi trebuit, nu-i bine, e vina voastră.

— O să vă simţiţi bine numaidecât, spuse celălalt. Răspundeţi-mi. Doriţi să călătoriţi? Vă place să vă plimbaţi noaptea prin oraşul adormit. Deci vă place schimbarea, deci vreţi să călătoriţi, nu-i aşa?

— Bineînţeles, zise Thibaud. Cred că-mi place să călătoresc. Se opri brusc, inspirând adânc. Dumneata eşti un călător comercial, nu-i aşa, un fel de negustor, nu?

— Dacă vreţi, spuse omuleţul cel negru, cu un rânjet cristalin şi uşor, aproape femeiesc, dar teribil de dur, nespus de crud. Sunt un negustor.

— Şi pe unde te duci de obicei? întrebă Thibaud, sughiţând.

— Acolo unde datoria mă cheamă, suflă vocea devenită aproape de neauzit, microscopică. Nu aveţi familie, nu-i aşa, pe nimeni, nici prieteni?

— Nu, zise Thibaud, ai dreptate, pe nimeni.

Înălţă privirea şi văzu faţa palidă şi buhăită a patronului aplecată spre el, scrutându-l grijuliu, cu o luminiţă atentă în adâncul ochilor lucitori şi adânc vârâţi în masa de carne. Îl văzu îndreptându-se brusc din şale, întorcându-se şi dispărând, ca şi cum s-ar fi simţit prost, văzându-se prins asupra faptului.

— Vrei să vii cu mine, băiete? Semnează asta şi-ai să vezi lucruri noi.

Ceva umed îi atinse vârful degetelor, apoi simţi cum acestea îi sunt apăsate pe o suprafaţă tare. Încercă să-şi tragă mâna dreaptă, dar muşchii nu-i dădeau ascultare.

— Da' ştiu că nu prea ţine la băutură, spuse o voce străină.

Ochii îi clipiră. Izbuti să-i ţină deschişi, iar cineva îi strecură un creion ori un stilou între degete. El îi dădu drumul şi auzi zgomotul pe care-l făcu, obiectul izbindu-se de pardosea. Un sunet de clopot.

— Scrie-ţi numele, bătrâne, făcu o voce afectuoasă.

Cineva îi apucă mâna şi-l călăuzi.

— Semnează, bătrâne, un mic efort, acolo. Vrei să călătoreşti? Ai un chef nebun de călătorii, nu-i aşa? Scrie-ţi numele.

Încercă să-şi vină în fire. Se strădui să strângă stiloul între degete. Era un cilindru subţire, dintr-o materie moale, cum nu

mai văzuse. Iar foaia de hârtie de sub palma lui era rece ca metalul.

Începu să scrie, dar îi venea greu, deoarece ochii pe jumătate închişi nu percepeau conturul literelor decât ca pe nişte nori imprecişi.

— Încă o mică sforţare.

Scoase limba şi începură să-i curgă balele. Cineva îi luă braţul şi zise:

— S-a făcut.

Lăsă să-i cadă braţul şi crezu că mâna o să i se desprindă, într-atât era de grea. Apoi se prăbuşi în faţă. Degetele-i bătură darabana pe suprafaţa dură a mesei. Ochii îi fixau paharul irizat, în timp ce urechile-i percepeau un sunet tot mai intens, tot mai strident.

— Bea asta, băiete.

Duse paharul la gură şi-l goli. Creierul nu i se limpezi deloc, în schimb picioarele îşi recăpătară fermitatea, gesturile-i deveniră mai precise. Ochii încetară să-i mai clipească.

— Foarte bine, zise omuleţul brunet. Foarte bine. La revedere.

— Pot pleca? întrebă Thibaud. Vocea îi era acum sigură.

— Bineînţeles, faci cum vrei. O să-ţi dăm un semn de viaţă, la momentul potrivit.

— Contez pe voi, zise el slab, neştiind despre ce vorbeşte.

Se ridică şi văzu toate feţele acelea îndreptate spre el, toţi ochii lor strălucitori, buzele strânse şi şovăi, apoi se hotărî, despică mulţimea ce-l înconjura şi se îndreptă spre uşă. O deschise şi ieşi.

— La revedere, mai auzi, în clipa când să închidă uşa.

Se întoarse acasă ca un automat, aproape fără să greşească drumul, se întinse în pat, aşa îmbrăcat cum era şi adormi.

„O farsă", se gândi, în timp ce încă mai moţăia, cu ochii închişi, stând pe spate, iar o durere cumplită de cap îi zdrobea ţeasta. Nu izbutise să-şi amintească limpede cele întâmplate în cursul nopţii.

Făcu o baie, prânzi şi se instală în faţa maşinii de scris, cu intenţia să încropească un articol. Dar mintea îi era într-altă

parte, iar cuvintele nu voiau să se alinieze pe foaia albă. „O farsă", se gândea el, dar asta nu explica nimic.

În cele din urmă, se îndoi de realitatea celor petrecute. Era ca într-un coşmar ale cărui linii esenţiale le uiţi, în timp ce anumite imagini din el îţi rămân întipărite în minte, cu o precizie uluitoare.

Luă un calmant şi se simţi mai bine. Începu, încetişor, să scrie şi tot mai lucra pe la sfârşitul după-amiezii, când telefonul sună. O clipă, îi trecu prin minte să-l lase să sune, până când pisălogul nepoftit ar fi ostenit. Apoi se sculă şi ridică receptorul.

— Alo! spuse.

— Alo! zise o voce pe care-o recunoscu, fără ca totuşi să fie în stare să-i dea o anume faţă. Era o voce cântătoare şi cristalină, aproape feminină, dar rece. Ne întâlnim în seara asta. Te aşteptăm în acelaşi loc, la unsprezece. Ai înţeles?

Vocea devenise dintr-o dată autoritară.

— Alo! zise Thibaud. Cine-i la aparat? Despre ce e vorba? Răspundeţi.

— Las-o baltă, Thibaud, ştii doar foarte bine.

— Aşteptaţi. Cine sunteţi?

— Pe diseară, Thibaud, la revedere.

— Nu închideţi, strigă el.

La celălalt capăt se auzi un declic. Aşeză uşor receptorul în furcă.

O amintire îi plutea în minte. O amintire încă încâlcită, ce refuza să vorbească, să se explice, dar care se agita şi tremura speriată ca o vietate, ca un peşte roşu într-un borcan. „Nu-i cu putinţă", se gândi. Apoi: „N-am să mă duc. Am să stau aici, la noapte. Am să ascult muzică sau am să citesc o carte, dar n-am să ies din casă, pentru nimic în lume."

Dar gândul nu-i dădu pace toată seara şi nu putu lucra. Amintirea se sucea şi se răsucea în mintea lui, deşi n-o putea preciza. Începu iarăşi să-l doară capul. Înţelese că n-o să se liniştească decât dacă izbutea să afle cine telefonase şi ce anume i se întâmplase în noaptea trecută.

Ieşi şi începu să rătăcească pe străzi; un cinematograf, strălucind din toate luminile, îl atrase cu tentaculele lui multicolore, ca o caracatiţă uriaşă. Se repezi înăuntru, alese un loc şi îndură timp de o oră un film insuportabil şi plicticos. Îşi făcuse planul să rămână în sală până la sfârşi-tul ultimului

spectacol. Încercă să adoarmă.

Luminile se aprinseră brusc. O voce deformată de bubuiturile difuzoarelor începu să depene cuvinte monotone.

„Este chemat la telefon un anume domn Thibaud, care trebuie să se afle în sală. E vorba de ceva urgent. Este chemat..."

Şovăi. Poate că nu era decât o capcană? Poate că farsa aceea idioată continua? Nu te duce. Stai liniştit. Să nu-ţi pese. Rămâi unde eşti. Sau poate că e căutat de-a binelea?

Se ridică în cele din urmă, fu îndrumat spre o cabină telefonică unde ridică receptorul şi, chiar înainte de a rosti un cuvânt, auzi vocea, uşoară şi cristalină, cu neputinţă de confundat, chiar de-ar fi fost s-o identifice dintr-o mie.

— Te aşteptăm, Thibaud, bătrâne. Ei haide, te aşteptăm.

— Cine-i la aparat? răcni el. Se înfuria din ce în ce mai tare.

— Ei hai, Thibaud, doar ştii foarte bine...

Auzi un râs abia perceptibil, aerian.

— Ce vreţi? strigă el.

— Nu aşa tare, Thibaud, nu aşa tare, ai putea fi auzit. Ştii doar foarte bine cine sunt. La revedere, Thibaud, şi pe curând. La revedere.

— Alo! răcni el, dar nu mai auzea decât bâzâitul mort de pe fir.

Se aşeză pe scaunul metalic din cabină. Mânia îl sufoca. Îşi zări faţa congestionată, reflectată în uşa de sticlă. Inima îi zvâcnea puternic. Avea impresia că e unul dintre acei bondari de care copiii leagă un fir şi-l duc după ei. Zboară, zboară, bondarule!

Cineva îl privea curios, din cealaltă parte a peretelui de sticlă şi înţelese că înfăţişarea lui trebuie să fi fost înspăimântătoare, deoarece citi un soi de teroare în ochii celuilalt. Ieşi din cabină şi se îndreptă spre barul cinematografului.

Barul era gol, se cocoţă pe unul din taburetele înalte şi comandă un rachiu; pe urmă, îşi dădu seama că încă mai avea gura amară de pe urma rachiurilor băute în ajun şi voi să ceară altceva, dar era prea târziu, paharul se afla deja în faţa lui, sticla se apleca, iar licoarea transparentă cu reflexe tremurate i se scurgea în pahar.

Degustă rachiul pe îndelete. Mânia i se domolea. Îşi spuse

că or să vadă ei, o să se ducă şi-o să le pocească mutra pentru gluma lor idioată, nici măcar nu-l cunoşteau şi-şi îngăduiau să-i facă farse.

Apoi îşi spuse că nu putea fi o glumă, că prea era absurd, că niciodată nu l-ar fi putut găsi, de unde să ştie că se află chiar în cinematograful acela, că nu l-ar fi chemat pretextând ceva urgent, dac-ar fi fost vorba numai de-o simplă glumă.

Te laşi dus, băiete, alergi într-acolo unde vor ei.

Îşi spuse că ei contau, desigur, pe venirea lui, din cauza furiei ce-l cuprinsese. Se gândi că ghiciseră aproape exact.

Aproape...

Pentru că n-avea să se ducă.

Ori, cel puţin, o să se ducă, pentru că nu putea lăsa în suspensie chestiunea aceea, şi-apoi cine sunt ei, ce au cu mine, nu le-am făcut nimic, nu, nimic, chiar aşa, n-am nici prieteni, nici duşmani, nimănui nu-i pasă de mine, niciodată, în afară de ei, de ei.

O să se ducă pe alt drum decât cel pe care mersese în ajun, se va apropia binişor, încercând să afle cine sunt şi ce anume vor ei.

Armele nu-i erau pe plac, nu putea suferi să simtă în buzunar şi în mână greutatea rece a metalului unui revolver. Dar avea un mic pistol, un automat de salon, lucitor ca o lamă, precis şi îndestulător.

Ieşi din cinematograf şi începu s-alerge pe străzile devenite dintr-o dată răcoroase. Se lăsase noaptea, pe tăcute, iar lumina, în loc să cadă din cer, urca din cal-darâmul umed. Urcă scările câte patru şi răsuci energic cheia în uşă; dintr-un salt, se află în bibliotecă, răsturnă un teanc de cărţi adăpostit în dulap şi dădu la iveală revolverul. Verifică încărcătorul şi-l strecură în buzunar.

Ploua. Picăturile fine de ploaie ţeseau între oraş şi cer o perdea opacă, ce stingea scânteierea stelelor. Roţile maşinilor lunecau şi derapau. Luminile vitrinelor şi-ale felinarelor se estompau, se amestecau, liniile se îngemănau, nuanţele se topeau unele într-altele. Ploaia făcuse ca un curcubeu să se prăbuşească pe străzile oraşului.

Mergea cu pas hotărât, amintirea însă îl chinuia. Calmul nu era decât cu totul exterior. Când şi când, îşi cufunda mâna în buzunar, mângâind bucata de metal, trăgaciul fin, blocat de siguranţă şi ţeava de oţel, dură şi netedă la atingere. Simţi

punând stăpânire pe el, cu şi mai mare forţă decât altă dată, impresia aceea de straniu, care-l împovăra ori de câte ori rătăcea noaptea pe străzile oraşului. Era ca şi cum ar fi pierdut orice amintire a orelor de peste zi, ca şi cum ar fi descoperit dintr-o dată, pe acele străzi prea lungi, nişte construcţii prea înalte şi prea greoaie, ca şi cum ar fi pătruns pentru prima oară într-o cetate dintr-o altă lume, neştiind nimic despre locuitorii ei, despre obiceiurile lor, despre ostilitatea sau ospitalitatea lor, temător de parc-ar fi fost gata să cadă în cea dintâi capcană, admirând fără să înţeleagă, ezitând fără să ştie.

Aproape că începu să fugă. Tălpile îi lunecau pe trotuarul umed. Străbătu străzile una după alta, dând colţurile, virând, sigur că nu se înşeală deloc, dar evitând grijuliu drumul pe care mersese cu'o seară în urmă. Era ca şi cum ar fi înaintat printr-o pădure necuprinsă, vânat şi vânător în acelaşi timp, atent să nu facă nici un zgomot, să nu lase nici cea mai măruntă urmă a trecerii lui pe acolo.

Văzu vitrina cafenelei strălucind în depărtare şi se întrebă asupra celor ce avea să facă. Era prea târziu ca să mai poată intra într-o casă, să ceară unele informaţii. Îşi suflecă mâneca şi se uită la ceas. Unsprezece fără unsfert. Venise la întâlnire la ora prevăzută, deşi nu intenţionase nimic de felul ăsta.

Vitrina cafenelei strălucea de partea cealaltă a străzii, şi el desluşi, în plină lumină, siluetele a trei bărbaţi stând sprijiniţi de tejghea. Pe urmă, angoasa explodă în el ca o grenadă. Picioarele i se muiară iar degetele începură să-i tremure; îşi vârî mâna dreaptă în buzunar şi strânse patul armei, dar nu era nimic altceva decât o bucată de metal — rece ca gheaţa şi inutilă. Se dădu înapoi încet, fără a îndrăzni să se uite în spate. Pe urmă, zidul fu lângă el. Începu să bată în retragere, mâna stângă-i atinse zidul, cu ochii ţintă la vitrina luminată.

Iar cineva îl bătu pe umăr şi-i şopti ceva la ureche.

Şi-atunci scoase revolverul din buzunar şi începu s-alerge nebuneşte, atent la paşii oamenilor care-l urmăreau. Se întoarse şi trase la întâmplare. Glontele ricoşa de un zid. Auzi un strigăt, dar nu era decât o exclamaţie de mirare. Nădăjduia ca cineva de prin casele cufundate în întuneric să-l audă, să deschidă o fereastră şi să strige după ajutor. Dar, în timp ce alerga, văzu că se scufundă într-un cartier de birouri şi uzine, pustiu noaptea şi prost luminat.

„Oare să mă opresc şi să mă bat? se gândi. Poate că nu-mi vor răul".

— Acum, strigă o voce.

Inima îi zvâcni, iar el privi drept în faţă, în timp ce genunchii i se ridicau şi i se lăsau în jos automat, rând pe rând, ca bielele bine unse ale unei maşini.

Se aflau însă foarte aproape de el. Le auzi răsuflările gâfâite, exclamaţiile pe care le scoteau, cuvintele pe care şi le spuneau; se întoarse brusc, aţinti revolverul printr-un gest amplu şi apăsă pe trăgaci.

Gloanţele nu-i opriră. Poate că nu-i nimerise ori poate, se gândi cu un sânge rece îngrijorător, ce-l miră, poate că gloanţele trecuseră prin ei fără să-i rănească. Purtau salopete şi-i recunoscu. Cu o seară în urmă, îi zărise în cafenea, aşezaţi la mese, sprijiniţi de tejghea, bând, vorbind, jucând cărţi. Un decor. Unul dintre elementele capcanei.

Scoase un strigăt şi se năpusti în spate, crezând că vor sări pe el, potopindu-l cu lovituri. Dar nu-şi dădură osteneala asta. Cineva se apropie încetişor, fără ca el să se clintescă din loc, fără a-i putea desluşi trăsăturile prin întuneric, faţa aceluia nefiind decât o pată de culoare deschisă şi lipsită de limpezime, şi ridică un pistol cu ţeavă lungă şi umflată. Thibaud se azvârli înainte. O masă dură îl lovi însă în frunte, iar el căzu; auzi un şuierat în urechi şi băşica plesni cu zgomot sec, răspândind asupra lui şi în jur un val de fese, de panglici argintii care-l legară zdravăn, blocându-i mâinile şi picioarele. „Niciodată n-am auzit vorbindu-se despre o asemenea armă", se gândi; pe urmă, ceva îl izbi puternic în ceafă, iar stelele de pe cer şi petele palide ale feţelor dispărură.

Pereţii cubului străluceau de-o lumină uniformă. Temperatura era constantă şi plăcută. Aerul era uşor şi inodor.

Când ochii i se deschiseseră, se aţintiseră asupra plafonului şi se gândise la un cer cenuşiu, straniu de luminos. Pe urmă, până şi gândul acela privitor la cer dispăruse. Nu mai rămânea decât un cub, destul de spaţios, de vreme ce trebuia să facă cinci paşi mari ca să-l străbată. Thibaud se cercetă şi văzu că

era îmbrăcat într-un soi de colanţi gri, elastici, cu ochiurile fine, rezistente şi strânse, netezi ca o piele, care nu-i lăsau descoperite decât capul şi mâinile, fără ca vreo urmă de cusătură să se poată vedea, ca şi cum ar fi fost împletiţi chiar pe el.

La început, puţin îi păsă să ştie unde se află. Pe urmă, cum timpul trecea, o angoasă mai veche îşi făcu iar apariţia. Se aşeză într-unui din colţurile cubului, pe jos, fixând muchia opusă, încercând să-şi adune aducerile aminte care fugeau exact în clipa când le trezea, cufundându-se în ceaţa aceea cenuşie şi translucidă, în materia aceea lucioasă şi parcă gresată, aşa cum navele dispar într-un bloc de ceaţă.

Iar ceaţa se destramă dintr-o dată, despicându-se precum marea sub şocul unei etrave, lăsând să treacă un bărbat. Părul lui brun era tăiat foarte scurt, trăsăturile inteligente şi mobile păreau cizelate în aramă veche. Purta colanţi negri, care-i scoteau în evidenţă fineţea membrelor. Urechile-i erau stranii, mici şi ascuţite, fremătând uşor.

— Îţi urez bun venit, spuse. Buzele-i subţiri zâmbeau, dar zâmbetul acela nu părea să fie decât o contracţie normală a muşchilor feţei sale. Vocea îi era gravă, dar cântătoare, ca şi cum n-ar fi fost deloc obişnuit să vorbească în limba aceea, ca şi cum ar fi accentuat silabele la întâmplare.

— Cine eşti? strigă Thibaud.

— Nu contează, zise omul.

Thibaud simţi trezindu-se în el ceva ştiut de mult, o neîncredere veche, moştenire de pe urma oamenilor şi a anilor de multă vreme cufundaţi laolaltă în noapte.

— Lasă-mă să ies, zise Thibaud, dar se încovrigă acolo, în ungherul cubului, în timp ce-ar fi trebuit să înalţe capul ca să cerceteze în amănunţime faţa omului cu zâmbet neliniştitor ca o mască.

— Ai să ieşi curând, spuseră buzele subţiri. Curând o să avem nevoie de dumneata.

— De ce m-aţi răpit? De ce m-aţi adus aici?

— Ai semnat contractul, zise omul, iar zâmbetul i se accentua şi ochii îi scânteiară ironici. Îşi duse mâna la piept, îşi atinse îmbrăcămintea cu un deget, şi sub unghia lui veşmântul i se desfăcu. Scoase din deschizătură o foaie foşnitoare pe care i-o întinse, iar în josul ei, hârtia purta numele lui Thibaud.

Îşi recunoscu scrisul, era al lui.

— Ce contract? strigă el.

— Un contract foarte vechi, zise Zâmbet-îngheţat. Un contract foarte avantajos. Mulţi alţii l-au semnat înaintea dumitale. Ştii, cu timpul, abia dac-am fost nevoiţi să-i modificăm termenii. De altfel, am putea să ne şi lipsim de el. Dar nu ţinem să fie aşa. Suntem înspăimântător de formalişti, în felul nostru.

Cele ştiute de el de demult, angoasa cea veche se precizară în mintea lui Thibaud.

— Un pact, zise din vârful buzelor. Gâtlejul i se uscă, precum aerul în bătaia vântului din sud.

— Un pact, dacă-ţi sunt pe plac cuvintele desuete, consimţi vocea gravă şi muzicală. O afacere excelentă. Vă oferim spaţiul, stelele, un anume fel de eternitate, lucru la care voi aţi visat dintotdeauna, nu-i aşa, miriadele de lumi învârtindu-se în spaţiu, nişte aventuri cum nici nu se pot închipui, splendorile universului şi tot felul de cuvinte noi ce slujesc să le exprime.

Foaia se înfăşură de la sine cu un pocnet sec. Omul o strecură înapoi în veşmânt, netezind ţesătura. Sub degetele lui, despicătura dispăru.

— Şi în schimb, vreţi... O spaimă de moarte îi strânse inima. „Nu, se gândi. Nu, niciodată n-am crezut aşa ceva. Nu-i cu putinţă."

— În schimb vă cerem ajutorul. Nimic altceva. Ajutorul, inteligenţa, îndemânarea, întreaga voastră îndemânare.

— Eşti... Dar cuvântul nu-i ieşi din gâtlej.

— Nu suntem nimic din ceea ce ţi-ai putea închipui. Vocea deveni mai profundă, mai puternică, amintea de vântul suflând prin răsuflătorile pivniţelor, vibrând în cablurile întinse deasupra oraşelor, mai vechi decât ctitoriile oamenilor şi râzându-şi de ele, vocea era vântul. Nu suntem decât o seminţie străveche, pornită la asaltul stelelor. Îţi poţi închipui una ca asta, o mână de oameni în stare dintr-o dată să străbată universul de la un capăt la altul, în stare să populeze milioane de planete, o seminţie atât de izolată în imensitatea spaţiului pe care şi l-a aservit, atât de slabă dintr-o dată, de diluată în aceste întinderi ale haosului, încât devine neputincioasă, deşi contemplă faţa universului. Nu suntem nimic altceva. Ai privit vreodată cerul? Ai contemplat stelele, ai numărat punctele astea luminoase? Te-ai gândit cândva că s-ar putea să existe mai multe insuliţe de stele

în univers decât oameni pe Pământ? Te-ai gândit vreodată că planeta voastră colcăitoare de viaţă n-ar mai însemna decât o soluţie diluată în deserturile ce-o înconjoară, dacă fiinţele care-o populează s-ar duce în cele patru zări ale universului? Iată ce suntem. Disperat de puţin numeroşi. Nemurirea nu ne slujeşte la nimic. Şi iată ce vă oferim. Universul întreg. Libertatea în locul acelei găuri de şoarece în care stăteaţi vârâţi. Puterea, bogăţia, viaţa. Nu-ţi convine?

— Nu ştiu, răspunse Thibaud. Imagini i se perindau prin faţa ochilor închişi. Planete multicolore, stele rătăcind şi explodând ca nişte bulgări de foc într-un ocean întunecos şi lipsit de ţărmuri, şi astronave brăzdând căile luminii. Nu ştiu, zise iar. Se gândi la cetăţile întunecoase de pe Pământ, la ploile mohorâte de toamnă, la dezlănţuirea sorilor, caracatiţe de lumină populând cerul.

Mâinile i se aşezară pe pardoseala elastică şi cenuşie.

— Poate, spuse, şi înţelese că zâmbetul îngheţat de pe buzele omului îmbrăcat în negru era alcătuit din spaimă şi orgoliu.

Apoi:

— De ce nu v-aţi făcut niciodată cunoscuţi popoarelor de pe Pământ? De ce nu le-aţi spus niciodată cine sunteţi, de unde veniţi, ce anume faceţi? Aţi fi găsit mii de recruţi, pe toţi cei care socot că Pământul e prea mic, pe toţi cei care-şi înalţă capul spre cerul noptatic şi oftează, pe toţi cei care visează la imperiile stelare unde nu vor ajunge niciodată.

— Am făcut exact aşa, spuse vocea devenită dintr-o dată tristă. Am făcut-o odinioară, pe Pământ şi într-alte părţi. Şi am dat greş. Am văzut civilizaţii prăbuşindu-se. Nu din cauza noastră. Nu ştiam ce rău facem. I-am văzut pe ai noştri cum sunt spânzuraţi, arşi, torturaţi. Încât acum ne ascundem şi suntem puternici. Îi luăm pe cei de care avem nevoie, pe tăcute. Ştim că venirea în contact a două civilizaţii inegal dezvoltate o distruge pe cea mai înapoiată. Am învăţat-o pe pielea noastră. Oamenii nu suportă să vadă ivindu-se brusc în faţa ochilor lor minunăţiile de care nu aveau cunoştinţă. Iar societăţile mor de pe urma acestui fapt. Iată de ce suntem discreţi. Am stabilit contacte oculte între lumi care nu ştiu nimic una despre cealaltă. Vei întâlni fiinţe aparţinând tuturor raselor şi tuturor naţiunilor, tuturor planetelor şi tuturor galaxiilor.

— Nu îndrăzniţi să vă arătaţi popoarelor de pe Pământ. Vă temeţi ca nu cumva cineva să descopere de unde veniţi. Nu spuneţi adevărul.

Vocea lui Thibaud deveni din ce în ce mai ascuţită. Apoi tăcu brusc şi-şi dădu seama că sângele îi zvâcnea mai tare în tâmple.

— Facem şi noi ce putem, spuse omuleţul negricios. Urechile îi fremătau, iar zâmbetul aproape că-i dispăruse. Avem nevoie de oameni. Avem atât de mare nevoie de oameni...

— Pământul nu-i pentru voi decât un rezervor, nimic altceva decât un şeptel.

— Se poate, da, se poate. La urma urmei, de ce n-aş fi sincer cu dumneata? Populaţia de pe planeta voastră aproape că s-a înzecit în ultima sută de ani. Noi am voit să fie aşa. Am dăruit jucăriile care trebuiau. Avem din ce în ce mai mare nevoie de oameni. Imperiul nostru se întinde. Şi nu putem lua decât o mică parte din populaţia diverselor lumi, altminteri ni s-ar afla secretul.

— Şi toate astea ne-au adus războaie cumplite, zise încetişor Thibaud. Oamenii au pierit cu milioanele. Dar voi nu eraţi deloc îngrijoraţi. Vă trebuiau oameni. Vă urăsc Lasă-mă să ies de-aici. Vreau să mă întorc pe Pământ. Muşchii i se contractară. Căută un sprijin şi-l găsi. Se aruncă.

— Nu face una ca asta, strigă omuleţul, în timp ce zâmbetul îi dispăru, iar Thibaud simţi groaza din glasul lui. L-am prins, se gândi el aruncându-se iarăşi. Îl văzu pe omuleţ făcând un gest şi privindu-l cu ochi îngroziţi, din care pierise orice urmă de răceală. Simţi cum trupul i se îngreuiază cumplit de mult. Se prăbuşi pe jos, urlând de spaimă şi de durere şi simţind apăsându-l povara unei întregi lumi. Întoarse capul şi-l zări pe omuleţ care nu se clintise din loc. Ochii îi ieşeau din orbite. Mii de tobe îi zvâcneau în tâmple. Apoi durerea încetă. I se părea că trupul lui pluteşte în ceaţa aceea cenuşie. Făcu un gest imprecis.

— Minţi, strigă el, minţi.

Apoi:

— Lasă-mă să ies, şopti. Vreau să mă întorc la mine acasă.

— Prea târziu, rosti o voce tristă.

Câtă milă şi suferinţă pe faţa răvăşită a omuleţului. Îl văzu făcând un gest îl auzi scrâşnind printre dinţi: O, nu mă uri!

Unul dintre pereţii cubului se întunecă. În mijlocul uriaşului ecran negru, lucea o enormă pată de foc, o imensă sferă purpurie. Era spaţiul şi o stea apropiată.

Sorbi din ochi fereastra deschisă asupra lumii, iar lumina îi ardea pupilele. Era ceva prea vast şi prea apropiat. Focul, se gândi cu groază, focul. Plonja prin distanţe ce nu puteau fi evaluate. Pământul nu mai era decât o ceaţă îndepărtată, o amintire dispărută, invizibilă.

Făcu o sforţare. Focul, se gândi, în timp ce bulgărele acela de lumină sângerie pătrundea în el prin uşile căscate ale ochilor. Focul a fost întotdeauna simbolul Infernului.

ÎN INFERN CA ÎN INFERN

Când în iad curbele de producţie începură să se prăbuşească, iar diavolul trebui să dea afară mai multe echipe de demoni de rang secund, să închidă câteva furnale mari, şi în felul ăsta să renunţe la o parte din dividendele ce-i sunt recunoscute prin Contractul cel mare, hangiul de-acolo, de jos, intră oarecum în panică. I se argumentă că în ultimele decenii avuseseră loc multe crize, curbele prezentaseră suişuri şi coborâşuri, că unor perioade de acalmie le succedaseră timpuri de-o asemenea afluenţă, încât se văzuseră nevoiţi să angajeze demoni dubioşi, bătrâni, uneori chiar pensionari, nici măcar sindicalizaţi, pentru a satisface exigenţele unei clientele însetate de chinuri. El răspunse că de astă dată criza avea cauze profunde şi structurale, că era necesar să dea dovadă de imaginaţie, altminteri s-ar fi văzut curând silit să închidă una dintre întreprinderile cele mai înfloritoare — în zilele ei bune — pe care o cunoscuse Universul de la creaţia sa.

Infernul întreg protestă. Rapoartele curseră încurajatoare în ansamblu. Numărul osândiţilor era măricel. Dar diavolul, prevăzător şi ţinând seamă de viitorul întreprinderii, nota cu amărăciune că procentajul de morţi pe care vâslaşul îi aducea până la porţile sale era din ce în ce mai mic. Se gândi la toate astea şi nu descoperi mare lucru, totuşi, într-o bună zi, pe când umbla agale prin cartierul afacerilor dintr-un mare oraş, fură dintr-o servietă o revistă economică şi văzu că nu era singurul

care cunoştea asemenea dificultăţi. Autorul unui articol se apleca cu solicitudine asupra sorţii întreprinderilor care, artizanale şi familiale la începuturile lor, cresc fără a se transforma prea mult şi ajung, de bine de rău, nişte afaceri foarte mari, suferind de pe urma organizării şi a statutului lor perimat.

Diavolul nu avu eroismul să reorganizeze lumea de jos. Trebuia descentralizat, susţinea economistul. Lucifer însă era partizan al puterii personale. La drept vorbind, ştia prea puţine despre organizarea marilor societăţi moderne. Articolul îi stârni angoasă, fără a-l hotărî însă să introducă un taylorism reformat în infern.

Şi lucrurile ar fi rămas aici, în furia lui neputincioasă diavolul ar fi făcut bucăţele revista cu pricina, dacă ochii nu i-ar fi căzut pe o pagină publicitară. *Clientela dumneavoastră se răreşte,* spunea în esenţă reclama, *aşa că e timpul să ne telefonaţi.*

Diavolul citi mai departe, constatând că puteai deţine un beneficiu important, aplecându-te asupra sorţii industriilor care, tocmai asta e, încetaseră de-a mai obţine beneficii, de vreme ce o pagină întreagă dintr-o asemenea revistă nu putea, vezi bine, să fie plătită cu un simplu zâmbet. Ceea ce-l hotărî fură vreo două-trei scrisori adresate preşedintelui-director general al Societăţii Phoenix, care-i mulţumeau în cuvinte destul de plate pentru eficienţa serviciilor sale. Una din scrisori era semnată de numele ilustru al proprietarului unui lanţ de hoteluri în care Lucifer recunoscu un confrate, dar nu un concurent propriu-zis, deoarece nu închiria camere decât cu ziua, cu săptămâna ori cu luna, iar nu pentru eternitate.

Diavolul nu găsi de cuviinţă ca mai întâi să telefoneze. Socoti că importanţa comenzii lui, ca şi discreta sa notorietate ar fi de ajuns pentru a-l recomanda. E, de asemenea, bine să semnalăm că vreme de vreo patru-cinci secole stătuse mai la o parte, fără să se vâre direct în afaceri, socotind inutil să se îngrijească de nişte domenii în care dispunea de mandatari atât de desăvârşiţi; drept care nu prea era la curent cu obiceiurile moderne.

Se mulţumi aşadar să noteze adresa şi, brusc, se materializă în anticamera patronului Societăţii Phoenix, sub privirile unei secretare, în treacăt fie zis încântătoare, în care avea de

gând să bage frica.

Cu toate că-şi însoţi apariţia de bubuitul tunetului şi de lumina câtorva fulgere, cu toate că îşi îngriji în mod deosebit ţinuta vestimentară, colanţi negri şi pelerină purpurie, după moda florentină, plus coarnele şi copitele despicate, precum le ştim, copila stenodactilografă abia dacă-şi înălţă privirea.

Zărindu-l, avu o strâmbătură uşoară, înlocuită repede de surâsul profesional.

— Bună ziua, domnule, zise ea. Nu v-am văzut intrând. Un zâmbet îi lumină faţa. Înţeleg. Sunteţi străin. Cu ce vă pot fi de folos?

Diavolul tuşi mărunt o clipă, ca să-şi limpezească vocea, bălmăji un pic, deoarece nu aşa îşi imaginase întrevederea, şi explică în cele din urmă că dorea să-l vadă pe director.

Se simţea prost deoarece aerul condiţionat înlăturase repede tot mirosul de pucioasă, în timp ce lumina îngheţată a tuburilor de neon îl orbea. Era în stare să se cufunde cu delectare în platină clocotită, dar tuburile acelea reci şi albe îl descumpăneau întrucâtva.

— Mă tem că nu-i cu putinţă chiar acum, zise blonda secretară. Domnul Phoenix e foarte ocupat. Pentru moment e în şedinţă. Vă pot fixa o întâlnire, dar cel mai bine ar fi să vă adresaţi, mai întâi, serviciilor noastre comerciale.

— Mă adresez întotdeauna numai vârfurilor, spuse diavolul cu răceală. Nu obişnuiesc să frecventez inferiorii. Poate că spusele mele vor pune lucrurile la punct, nu?

Prinse din aer şi azvârli nepăsător pe biroul secretarei o pungă drăguţă, ţesută din metal fin, plină cu ducaţi noi. Punga încă mai frigea de pe urma cazanelor iadului, încât în mod normal ar fi trebuit să ardă pe veci suprafaţa unei mese de lemn. Asta pentru efectul psihologic, care urma să fie un amestec de groază şi ispită faţă de arginţi. Din nefericire, biroul era metalic, iar emailul de bună calitate.

— O, v-a scăpat ceva, zise blonda secretară. Se aplecă înainte, printr-o mişcare plină de nevinovăţie şi îndemânare, apucă punga şi i-o întinse diavolului. Poftim, spuse.

— Păstreaz-o, păstreaz-o, o îndemnă diavolul cu indiferenţă.

— O! e plină cu monezi vechi. Tocmai am un prieten care e colecţionar. Vă mulţumesc, domnule. Diavolul nici măcar nu avu

inima să rostească formula ce-ar fi făcut ca, după tradiţie, monezile să se prefacă în pulbere după câteva ore. '

— Şi întâlnirea? aminti el, cu emfază.

— Aţi completat un formular?

Clătină din cap în semn că nu.

— Nu înţeleg ce fac cei de la recepţie, ziseră buzele grijuliu desenate, dar foarte palide, după cum era moda.

Îi întinse un dosar roz, tipărit cu litere cât se poate de mici.

— Vreţi să completaţi asta?

— Chiar trebuie?

— Neapărat.

Nu voi să obiecteze. La urma urmei, avea nevoie de oamenii aceia. Se aşeză la o masă micuţă şi răspunse conştiincios la întrebări. Trebui să facă un efort considerabil ca să nu mintă deloc, dar socoti că era cazul să le furnizeze specialiştilor de-acolo date exacte: contrar celor ce se pretind adesea, diavolul nu e lipsit de inteligenţă.

La început, totul merse bine. Pe urmă câteva întrebări îl încurcară. De pildă: „ Care sunt efectivele dumneavoastră?" Efectivele Infernului sunt realmente importante. Nu vedea cum ar putea exprima aşa ceva. Până la urmă, mâzgăli pe rândul punctat un alef, sperând că lucrările matematicianului Cantor nu erau chiar necunoscute la Phoenix S.A. La întrebarea: *„Tip de activitate?"* răspunse cu scrisul lui curios, ca nişte limbi de flăcări: *"Ispăşiri de toate felurile".* Pe urmă şterse cu nădejde şi scrise deasupra: *„Vindecarea stărilor de involuţie morală prin metoda pedepselor graduale".* Era mai ştiinţific.

Nu completă căsuţele unde i se cerea o scurtă analiză a ultimelor bilanţuri. După cum nu dădu amănunte nici asupra situaţiei lui bancare.

Rămase multă vreme înmărmurit în faţa unui rând unde trebuia să taie menţiunile inutile:

„Situaţia dumneavoastră e mijlocie, dificilă, gravă, disperată?"

Se luptă îndelung cu orgoliul, ca până la urmă să nu lase decât menţiunea *disperată.*

Chiar deasupra semnăturii, pe care o parafă din belşug, rămase un spaţiu gol. O întrebă pe secretară de rostul ei.

— E pentru menţiunile speciale, explică fata. Cazul dumneavoastră e urgent?

Încuviinţă.

— Atunci specificaţi acest lucru. În felul ăsta patronul o să vă poată primi peste aproximativ trei săptămâni.

— Dar e foarte urgent.

— Două săptămâni.

— Extrem de urgent.

— Scrieţi asta.

Avu o inspiraţie diabolică.

— Ascultaţi, zise. E o chestiune de viaţă şi de moarte.

— Toţi spun aşa.

— Dar e adevărat.

— Am să văd ce pot face, rosti fata cu oboseală în glas. Atinse câteva taste pe un aparat aşezat în faţa ei. O voce gravă şi maiestuoasă ieşi printr-un orificiu sfârâitor.

— Miercuri, îi spuse blonda diavolului, după un conciliabul de neînţeles. Ora unsprezece.

— Bine, spuse demonul, înclinându-se cu o undă de infamă slugărnicie.

— Fireşte, n-o să-l puteţi vedea pe domnul Phoenix decât dacă cererea dumneavoastră a fost luată în consideraţie după studierea cazului.

— Fie, încuviinţă.

— Să fiţi aici la fix.

— Totdeauna vin când sunt chemat, rânji el satisfăcut.

Închise binişor uşa după el, o apucă pe coridor şi dădu în cele din urmă de ascensor.

— La subsol, îi ceru liftierului mirat.

Când ajunseră în subsol, pocni din degete şi liftul începu să coboare de-a binelea.

Miercurea următoare, la ora unsprezece fix, diavolul se întrupă exact în faţa celei de-a doua uşi, capitonată cu piele şi ţintuită toată cu auriu, care-l despărţea de sfântul sfinţilor. „Pierduţi sunteţi de treceţi acest prag", fluieră el vesel, pe o arie la modă în infern. Ciocăni discret.

— Intraţi, strigă vocea gravă, pe care-o cunoştea deja. Deschise uşa şi făcu câţiva paşi. Extremităţile lui despicate se afundară în grosimea unui covor de lână de bună calitate.

Încăperea era uriaşă. Pereţii erau tapetaţi în întregime cu mătase albă, având pe ei, din loc în loc, gravuri alese cu cea mai mare grijă. În afară de câteva dosare, singura mobilă din

încăpere era un gigantic birou lăcuit, pe care odihneau trei telefoane, respectiv alb, negru şi roşu, mergând de la stânga la dreapta, trei cărţi legate, datând după toate aparenţele de la finele veacului al XVIII-lea, o colecţie asortată de reviste financiare, o veioză de aramă cu abajur opalescent, o cutie de argint cizelat, conţinând probabil ţigări, o brichetă greoaie lucrată la fel, un top de hârtie albă, un carneţel legat în piele cu copertele destul de jerpelite, un memento juridic, o pendulă-calendar per-petuum mobile datorită rotaţiei Pământului în jurul Soarelui, un presse-papiers din bronz în formă de odaliscă odihnind pe nişte trestii, un stilou cu bilă din aur masiv — şi toate astea păreau împrăştiate, pierdute pe câmpia aceea întinsă de lac brun, ca într-un pustiu. La birou, în largul lui într-un fotoliu modern, se afla domnul Phoenix. Era un om cu un aspect plăcut, cu tenul cald, cu buze puţin cam moi, dar cu ochi neînduplecaţi, cu o chelie pronunţată, nas bătăios şi mâini îngrijite. Îmbrăcăminte modestă. Răspândea o senzaţie de siguranţă liniştită, de solicitudine aproape paternă.

În spatele lui, pe etajere, se îngrămădeau cărţi, cu semnele ce lunecaseră între pagini. La dreapta, la o distanţă considerabilă, o fereastră *à la française, î*ntredeschisă, cernea zgomotele şi lumina de-afară.

Diavolul se lăsă să cadă în fotoliul cel scund din faţa biroului şi încercă numaidecât o senzaţie dezagreabilă de inferioritate. Psihologi calificaţi munciseră luni de zile, calculând înălţimea ce trebuia dată acelui fotoliu.

— Ştiţi cine sunt, zise diavolul fără să mai aştepte, cu o voce categorică.

— Bineînţeles, făcu celălalt.

Diavolul se umflă în pene, însă omul de afaceri continuă:

— Ştiu că sunteţi un şef de întreprindere în dificultate. Ştiu că din cauza asta v-aţi pierdut somnul. Liniştiţi-vă. Societatea Phoenix se va ocupa de dumneavoastră. O să vă spună ce anume nu merge şi ce anume e de făcut. După cum ştiţi, studiul pieţei are ca obiect esenţial să determine ştiinţific cui trebuie să-i propui un produs ca să fie cumpărat, sau să analizeze riguros rezistenţa pe care publicul o opune introducerii pe piaţă a unei mărfi sau a unui serviciu, cu scopul de a fi eliminată. Eforturile predecesorilor au fost aduse de noi la o asemenea perfecţiune încât...

— Nu-i tocmai ceea ce voiam eu să spun, i-o reteză diavolul. La drept vorbind, problema mea este un pic diferită.

— Îmi place să vă aud spunând-o, domnule. Nu există două întreprinderi identice. Nu există două probleme asemănătoare. De altfel, o repet întruna: ne trebuie cazuri noi, mereu cazuri noi. Societăţii Phoenix îi plac dificultăţile.

— Fireşte, consimţi diavolul, cântându-i în strună. Dar să ne întoarcem la ce ne doare. Ce-i de făcut?

— Va trebui să cădem de acord asupra unui contract cu serviciile dumneavoastră de contencios.

— Nu am servicii de contencios, zise diavolul. Eu... am o anumită experienţă în materie de contracte. Fac genul ăsta de treburi eu însumi.

Celălalt avu o mişcare de recul.

— Dragul meu domn, vorbiţi serios?

— Cât se poate de serios, zise diavolul. N-am deloc simţul umorului.

— Fie. Vedem noi asta mai târziu. Să revenim la problemă.

— Bineînţeles, zise diavolul, aş dori ca totul să rămână între noi.

— Se înţelege.

— Fără îndoială că după unele caracteristici secundare aţi înţeles că eu sunt diavolul.

— Meseria noastră ne pretinde perspicacitate.

— Şi nu v-a mirat? întrebă diavolul, vexat.

— Vedem atâţia oameni despre care nici n-aţi bănui vreodată că i-aţi putea găsi aici. Reprezentanţii unor afaceri foarte sigure, foarte solide în aparenţă.

— Că doar nu şi...

— Poftim?

— ...şi proprietarul meu, îşi isprăvi diavolul fraza. Îi scăpase. Domnul Phoenix păru să-şi cerceteze memoria.

— Nu, nu. Cel puţin nu în timpul din urmă. Dar am avut deseori de-a face cu reprezentanţii lui.

— Ah, aşa care va să zică, exclamă diavolul uşurat să afle că se găsea într-o tovărăşie atât de bună.

— Luaţi un trabuc, zise gazda, deschizând cutia de argint

— Mulţămim, rânji diavolul, luând o havană şi aprinzând-o printr-un pocnet din degete.

— Însărcinarea mea e, prin urmare, gestionarea Infernului.

După cum bănuiţi, nu-i deloc nostim, deşi în privinţa asta nu mă plâng. Numai că în ultima vreme, cam după al doilea război mondial, publicul meu a scăzut într-o măsură de necrezut. Aş zice chiar catastrofală. Totul se petrece de parcă spectacolul meu n-ar mai atrage pe nimeni. Ca şi cum oamenii, dintr-o dată, ar fi devenit cu toţii virtuoşi. Numai că eu ştiu că nu-i aşa. Am venit, aşadar, să vă cer să examinaţi starea de spirit a oamenilor faţă de Infern şi să-mi spuneţi în ce direcţie trebuie să acţionez ca să obţin rezultate mai bune. În caz de eşec, Contractul meu riscă să fie revizuit şi-aş ajunge în cea mai neagră mizerie.

— Hm... Hm..., zise domnul Phoenix îngândurat. Presupun că doriţi o anchetă asupra Răului şi a Ispitei pe scară mondială.

— Întocmai, confirmă diavolul. Criza asta e aproape generală. Fireşte, vechile ţări catolice, precum Italia sau Canada, îmi dau mai puţină bătaie de cap decât altele. Dar ăsta nu-i un motiv să le neglijez.

— Înţeleg, înţeleg, zise domnul Phoenix frecându-şi mâinile. Cred că vom putea organiza ceea ce trebuie. Dar aţi putea explica ceva mai limpede care-i problema? Îndrăznesc să spun că sunteţi omul... (tuşi uşor)... cel mai bine informat asupra subiectului, până când Societatea Phoenix va prelua chestiunea.

— M-am gândit mult la problema în cauză, spuse diavolul. După părerea mea, dificultăţile mi se trag din dispariţia treptată şi generalizată a simţului responsabilităţii. Constituţia a pus, în urmă cu câteva milioane de ani, principiul separaţiei dintre Cer şi Infern. Aşa cum consemnează şi principiul responsabilităţii, nu pot ajunge în Infern decât aceia care se simt şi sunt responsabili de fărădelegile lor. Există din ce în ce mai puţini asemenea oameni. Aş merge până acolo încât să susţin că cei care îmi sosesc nu prea sunt întregi la minte.

Starea asta de lucruri are tot felul de explicaţii. În primul rând se cuvine notat regresul bunei şi vechii morale rigide, la a cărei formare am contribuit eu însumi din plin. În trecut, oamenii ştiau foarte bine când au păcătuit şi, cum nu se puteau împiedica s-o facă, ajungeau aproape automat clienţii mei. În zilele noastre, nu şi-au schimbat modul de viaţă, dar cum nu au deloc idee despre ceea ce-i rău şi ceea ce-i bine, îmi scapă printre degete.

Pe urmă, mai e şi faptul că în zilele noastre călătoresc mult.

Niciodată nu se va spune îndestul cât de mult a făcut rău Infernului progresul mecanic. Bineînţeles, inventasem tot felul de morale adaptate diverselor locuri de pe Pământ. De când călătoresc, oamenii şi-au dat seama, cu stupida lor absenţă de gândire relativistă, că moralele acestea se exclud una pe alta, de nu cumva se contrazic de-a-dreptul. Şi-au tras anumite concluzii pe care nu le pot menţiona fără să-mi dea lacrimile.

Ajuns aici, diavolul scoase coşcogea batista de amiant şi-şi suflă nasul zgomotos.

Dar cel mai grav, cel mai dramatic lucru — continuă el — e opera psihologilor. Oh! Ce-aş mai vrea să pun mâna pe Freud şi pe Rank, pe Adler şi pe Jung. Le-au arătat oamenilor cum sunt ei de-adevăratelea. I-au pus unii în faţa altora şi le-au explicat că poate sunt bolnavi, că poate e nevoie să se îngrijească, dar că în nici un caz nu sunt vinovaţi, că vechiul reflex de culpabilitate, cultivat de secole cu mare grijă în serele infernului, e cea mai rea dintre maladii, o maladie vicleană, contagioasă, malignă, dar la urma urmei vindecabilă. I-au vaccinat pe oameni împotriva vinovăţiei, şi asta în asemenea măsură, încât acum până şi criminalii sunt plânşi, sunt înconjuraţi cu politeţuri şi atenţii, sunt executaţi discret, atunci când socot că e necesar, aproape cu remuşcări — şi nici măcar n-o fac cu rea-credinţă, le-aş putea face ceva judecătorilor şi călăilor, doar sunt obişnuit, dar nu, vedeţi dumneavoastră, nu se află strop de credinţă în toate astea.

Iar acum, a venit rândul sociologilor. De multă vreme explicau responsabilitatea societăţii pentru deviaţiile individuale. Acum însă sunt crezuţi. Îngrozitor. Fireşte, am tras nădejde ca societăţi întregi să se refugieze în infern. Numai că a fost pus pe primul plan rolul istoriei şi al economiei. Ah, dragă domnule, triste vremuri am ajuns să trăim. Oare zadarnic m-am spetit eu, în Timpurile Dintâi, să inoculez câteva principii tineretului?

Domnul Phoenix încuviinţă, dând din cap cu gravitate.

— Iată cum văd eu lucrurile, zise. Vom face o anchetă destinată să pună în lumină diversele comportamente ale celor socotiţi vrednici de dispreţ, condamnabili, cum s-ar spune printr-o vorbă rea. Specialiştii noştri vor pregăti un chestionar ce va fi tradus în cincisprezece limbi şi supus unor eşantioane reprezentative. Vom trasa diagrame Lindzey, vom alcătui hărţi,

nimbusgrame. Ne vom înconjura de tot aparatul ştiinţific. Vom începe prin câteva interviuri de bază. Ah! va fi o cercetare frumoasă. Sunt fericit că v-aţi adresat casei noastre.

Avalanşa asta de termeni tehnici îl descumpăni pe diavol.

— Fireşte, continuă domnul Phoenix, în nici un caz nu putem garanta că vom găsi ceva. Noi executăm o lucrare ştiinţifică după tot tipicul muncii de cercetare. Pe de altă parte, concluziile noastre s-ar putea să nu vă dea nici un fel de indicaţie privitor la calea de urmat pentru a vă rentabiliza întreprinderea. Se întâmplă rar, dar s-au văzut şi asemenea cazuri. Veţi avea însă posibilitatea să vă cunoaşteţi publicul nu prin intermediul unui ghişeu, ci în toată consistenţa, în toată realitatea lui. Vocea domnului Phoenix devenise emfatică, amplă, inspirată, profetică. Veţi putea în sfârşit să sondaţi rărunchii şi inimile, toate regatele Pământului se vor afla la picioarele dumneavoastră, motivaţiile vă vor fi în sfârşit dezvăluite. De pe urma trecutului veţi trage învăţăminte ce vă vor lumina viitorul.

— Nici n-am asemenea pretenţii, spuse diavolul.

Domnul Phoenix vântură aerul cu mâinile lui moi.

— De azi înainte, puteţi dormi liniştit, spuse el cu solemnitate. În ceea ce priveşte arvuna, adăugă cu o voce ascuţită, vă vom întocmi o factură numai pentru două treimi din sumă. Fireşte, restul mi-l veţi plăti cu bani gheaţă. Fiscul, înţelegeţi.

Diavolul avu un zâmbet echivoc.

— Presupun că a lucra pentru mine e o acţiune condamnabilă, domnule Phoenix. Aş fi deosebit de fericit să vă număr, la rândul meu, printre clienţii mei.

— Nici vorbă nu poate fi, zise domnul Phoenix. Jurisprudenţa e cât se poate de categorică în privinţa asta. Relaţiile noastre se situează cu stricteţe în planul afacerilor. Şi nu implică nici urmă de complicitate din partea mea. Pe de altă parte, activitatea dumneavoastră este recunoscută şi definită în cadrul legilor ce-o reglementează. Fiţi convins că n-am neglijat punctul acesta. Ba chiar mi-am asigurat concursul unui iezuit în calitate de consilier tehnic.

Diavolul se posomorî.

— În fine, zise el, probabil că trebuie să trecem şi prin încercarea asta.

Domnul Phoenix zâmbi profesional.

— Vă vom trimite chestionarul de îndată ce serviciile noastre îl vor fi pus la punct. Fireşte, poate că va fi necesar să-i întâlnim pe unii din adjuncţii dumneavoastră pentru a preciza unele amănunte.

— Am să le spun lui Mefisto şi lui Belzebut să vă telefoneze, răspunse diavolul.

Chestionarul fu un model al genului. La fel şi interviurile ce-l precedară şi care slujiră la elaborarea lui. Unui eşantion de oameni de treabă, tras la sorţi, li s-a pus întrebarea ce anume consideră ei a fi cu deosebire blamabil. Căzură pe gânduri o vreme, unii dintre ei se scărpinară în cap şi-şi puseră imaginaţia la contribuţie. Răspunsurile au fost pe urmă triate, analizate, clasate. Cele ce se situau la un nivel relativ elevat de abstracţie, au fost eliminate. Pe cât se pare, erau artificiale şi nu corespundeau unei convingeri profunde. N-a mai rămas mare lucru. Pe ansamblu, proasta purtare faţă de animale a fost pusă în frunte, fiinţele umane bucurându-se de mult mai puţină consideraţie. S-a putut constata de asemenea că subiecţii interogaţi aveau tendinţa să se justifice, în timp ce puneau cu dragă inimă în cârca semenilor lor cele mai îngrozitoare fărădelegi.

În general, persoanele interogate au răspuns fără să protesteze prea mult. Se poate chiar spune că în medie au fost foarte vorbăreţe, izbutind să dicteze pagini şi pagini de text în legătură cu nişte întrebări îa care, în principiu, ar fi fost de ajuns să bareze menţiunile inutile. Afară de asta trebuie să menţionăm că anchetatorii nu s-au prezentat drept mandatari ai infernului, ci fluturau nişte foarte drăguţe şi micuţe legitimaţii ce-i acreditau în numele „Ligii pentru progresul moral" sau al unor religii inventate pentru împrejurarea aceea — dintre care unele s-au şi extins de altfel, mai pe urmă, câţiva dintre anchetatori renunţând ia rolul lor de slujitori ai ştiinţei în favoarea aceluia — mai profitabil — de profet.

Toate acestea au fost consemnate în cele douăsprezece tomuri uriaşe publicate de către Fundaţia Phoenix şi care, în ciuda preţului lor ridicat şi a zestrei lor matematice respingătoare, constituie până în ziua de azi unul dintre

best-sellers-urile cele mai uimitoare.

Fără îndoială că nu-i de prisos să amintim, întru folosul tinerelor generaţii, că ancheta în cauză a făcut să progreseze într-o măsură considerabilă ştiinţele umaniste, permiţând ca ulterior să se pună în mod riguros bazele a ceea ce se va numi Principiul Iresponsabilităţii Fundamentale. Când guvernele au înţeles întregul folos pe care-l puteau trage de pe urma rezultatelor Operaţiunii Purgatoriu, cum o numiră ziarele, au internaţionalizat Societatea Phoenix, plasând-o sub controlul O.N.U. Diavolul a ameninţat sus şi tare cu rezilierea contractului, dar Curtea Supremă de la Haga i-a respins protestele, în numele intereselor superioare ale colectivităţii. Dar asta-i o altă poveste.

Când diavolul s-a dus din nou să-l vadă pe domnul Phoenix, în ziua statornicită, acesta strălucea. I-a întins un volum gros, legat în scoarţe, conţinind concluziile psihologilor. Diavolul îl luă fără o vorbă şi începu să-l citească. Sări repede peste capitolele consacrate metodologiei, nu dădu atenţie tabelelor cu cifre, ocoli generalităţile şi excepţiile şi se năpusti asupra recomandărilor. Ajuns aici, se strâmbă. Erau subţirele. Ba chiar, ca să spunem lucrurilor pe nume, inexistente. Raportul, în enormitatea lui, se mulţumea să pună în evidenţă absenţa oricărui sentiment de responsabilitate în rândurile cvasitotalităţii populaţiei, etichetând ceea ce mai ramânea de pe urma acestuia, la anumiţi indivizi, drept „evidente sechele patologice ale unui traumatism grav, survenit pe parcursul primilor ani ai copilăriei".

Diavolul ar fi putut da frau liber mâniei. Sinceri să fim, trăsăturile lui stăteau mărturie unei periculoase înclinări de-a se schimonosi. Numai că exact în clipa aceea, domnul Phoenix desfăşură cu dezinvoltură un contract, vârându-i sub ochi o micuţă clauză ce degaja de orice responsabilitate Societatea Phoenix în caz de eşec. Diavolul nu obiectă. Îşi amintea perfect de clauză şi se pricepea la contracte. La drept vorbind, până şi gestul acela al domnului Phoenix, ce-i vâra sub nas contractul, i se părea straniu de familiar, nici el nu ştia de ce.

— Nădăjduiesc că sunteţi mulţumit de serviciile noastre, spuse domnul Phoenix.

Diavolul nu-şi putu reţine o lacrimă în faţa unei asemenea mişelii.

— Şi-acum ce trebuie să fac? şopti el, în cele din urmă.

Unde sunt recomandările pe care mi le-aţi făgăduit?
— Păi, noi am făcut un studiu. Concluzia noastră este că activitatea dumneavoastră nu-i absolut deloc viabilă în împrejurările actuale. Nu vă putem ajuta cu nimic mai mult şi vă rog să mă credeţi că ne pare rău.
— Ce să fac? imploră diavolul.
— Schimbaţi domeniul, zise domnul Phoenix, cu cinism. Produceţi altceva. Nimeni în zilele noastre nu mai crede în infern. Or, afacerile depind în mod esenţial de efectul pe care-l produc asupra publicului.
— Nu-mi pot schimba activitatea, gemu diavolul. Contractul meu e categoric în privinţa asta.
— Rupeţi-l.
— Ar trebui să fac o retractare şi să vărs o despăgubire. Proprietarul meu e necruţător.
— Când vă expiră contractul?
— Mă tem că niciodată.
— Atunci, nu văd decât o soluţie.
— Care? întrebă diavolul cu lăcomie.
— Să apelaţi la filiala noastră specializată în organizarea firmelor aflate în dificultate.
— O să coste scump?
— Contractele noastre sunt de un fel aparte. Preţul de intervenţie se indexează asupra ameliorării cifrei de afaceri.
— Da? se miră diavolul. Acum zâmbea. V-aţi gândit bine la cifra mea de afaceri?
— Trebuie să fie importantă, punctă domnul Phoenix, fără a se hazarda mai mult.
— Nu la asta mă refeream, ci la unitatea monetară de care mă slujesc. Mă tem că nu vă e de nici un folos.
— Nu spuneţi aşa, zise domnul Phoenix. Totdeauna există posibilităţi de schimb. Astfel, în cazul ţărilor din est...
— La cât evaluaţi o conştiinţă, domnule Phoenix, un suflet?
— Depinde, răspunse fără să clipească omul de afaceri. Fireşte, conştiinţa unui episcop ori a unui ministru nu-i evaluată la acelaşi preţ cu a unui mic slujbaş ori a unei actriţe. Dar există şi diferenţe individuale considerabile. Unele conştiinţe se devalorizează repede.
— E singura mea unitate monetară, zise diavolul.
— Nimic din toate astea nu ne poate stingheri. Vom stabili

un sistem forfetar. Asta ne e meseria, nu-i aşa?

— Fie, zise diavolul, învins, cu o voce obosită.

— Păi atunci, am căzut la învoială.

Încăperea era la fel de mare ca şi aceea în care diavolul îl văzuse pentru prima oară pe domnul Phoenix. Identic mobilată, cu excepţia unui amănunt. O străveche riglă de calcul zăcea la voia-ntâmplării pe birou. Omul era înalt şi uscăţiv, cu faţa gălbejită, buzele subţiri, ochii pe jumătate ascunşi sub nişte pleoape fine şi teribil de pătrunzători.

— Sunt inginer, spuse el repezit. Avea mişcări rapide şi precise. Un organizator, adăugă exact pe aceiaşi ton. Nu era omul cu care să poţi discuta, diavolul o simţea prea bine.

— Problema mea nu-i simplă, zise diavolul.

— Expuneţi-o.

— Aş vrea să îmbunătăţesc metodele de gestiune ale infernului, să le modernizez întrucâtva. Înţeleg că cererea mea are de ce să vă mire, dar sunt pregătit pentru orice. Mă aflu efectiv în încurcătură.

— Sunt obişnuit, zise inginerul. Întâmplător, numele meu e Dedalus.

Nici urmă de umor în vocea lui. La fel ca şi în toată persoana sa. Purta un costum cenuşiu, sever, o cămaşă albă, o cravată albastru-oţel.

— Cred că am putea face ceva pentru dumneavoastră, zise el agale. Fireşte, nu vă pot promite nimic în privinţa rezultatelor.

— Ştiu, zise diavolul cu amărăciune.

— Vă vom trimite specialişti. Vor trebui să aibă acces peste tot.

— Credeţi că e necesar?

— Absolut necesar.

— Asta pentru că infernul e o întreprindere oarecum mai specială. Ţinem mult la secretul metodelor noastre. Şi...

— Domnule, făcu Dedalus cu o voce răspicată, discreţia noastră e bine cunoscută pe piaţa asta.

Diavolul bătu în retragere.

— Fie, încuviinţă el. Oricum, altă soluţie tot nu există.

— Aşa e. Vă vom studia registrele şi metodele, sistemul de remunerare şi recrutare. Vom reorganiza serviciile

administrative şi productive care ne vor părea nesatisfăcătoare. Se înţelege că pretindem din partea subordonaţilor dumneavoastră o colaborare totală.

Diavolul se strâmbă.

— Nu toţi sunt comozi.

— Îi puteţi pune în temă, zise Dedalus pe un ton ce nu admitea replică.

Diavolul se întrebă de nu-şi găsise, în sfârşit, naşul.

— Fireşte, conchise inginerul, ne-ar plăcea ca la sfârşitul colaborării să avem din partea firmei dumneavoastră o scrisoare prin care să vă exprimaţi satisfacţia.

— Vom vedea, făcu diavolul. Am să vorbesc cu Belzebut şi cu Mefisto.

Avea, într-adevăr, s-o vadă. Dar mult mai târziu.

Între timp, infernul fu reorganizat. Psihologii, inginerii, contabilii, economiştii şi armata lor de secretare, dactilografe, calculatori, adjuncţi, ataşaţi stagiari şi restul plevuştii s-au perindat impasibili prin întunecoasele bolgii ale şederii de jos. Avură de ce se uimi. Metodele de lucru nu prea evoluaseră o dată cu secolele, acolo jos. Unii se înspăimântară de absenţa oricărui serviciu de previziune, alţii îşi făcură griji în privinţa contabilităţii şi insistară asupra necesităţii unui calculator electronic impozant, în ciuda obiecţiei că dacă la capitolul *Intrări* lucrurile stăteau binişor, la cel de *Ieşiri* foile rămâneau cu disperare albe. În ansamblu, munca în infern fu considerabil simplificată. Organizatorii imaginară un nou sistem de clasificare a osândiţilor, pregătind chiar un plan gradual pe trepte de suferinţă, incomparabil mai eficace decât cel vechi. Strecurară câteva fraze timide despre întrebuinţarea energiei atomice pentru alimentarea cazanului infernal, dar fără a insista prea mult, deoarece era vorba despre un teren cu totul nou şi încă în mişcare, chiar şi pentru ei.

Pe urmă, Dedalus ceru să-l vadă pe Lucifer.

— Am făcut, acolo jos, îi spuse sobru, tot ce era omeneşte de trebuinţă. Adjuncţii dumneavoastră, domnii Balzebut şi Mefisto, au avut extrema amabilitate să-şi exprime satisfacţia. Din nefericire, mă tem că toate astea nu vă vor îmbunătăţi deloc situaţia.

— Cazul meu e prin urmare disperat? întrebă diavolul. Nu se poate face nimic?

— Nu asta am spus, interveni Dedalus. Ştiu ce trebuie făcut. Vă lipseşte pe acest Pământ un serviciu de public-relations. Ceva care să impulsioneze clientela. Ştiu bine că în principiu răspundeţi la orice chemare, recunoaşteţi însă că sunteţi greu de găsit. Iar lucrul ăsta trebuie schimbat.

— S-a isprăvit cu cercul magic, zise diavolul, cu invocarea şi cu sângele de găină roşie.

— Toate astea sunt depăşite.

— Un serviciu de relaţii cu publicul, zise diavolul, a cărui faţă se aprindea ca jăratecul peste care sufli. Ce idee genială! Cum de nu m-am gândit mai de mult?

— Cele mai simple descoperiri pretind metodă, domnule, spuse inginerul. Iată un plan de bătaie pe care vi-l propun. Trebuie să le redăm oamenilor conştiinţa fărădelegilor lor. Trebuie întemeiată o religie.

— Bravo, spuse diavolul. Mă plictiseam cu toate liturghiile acelea negre, cu sacrificiile de animale şi chiar de copii şi adulţi. Este exact ceea ce trebuie în vremurile astea triste. O să ne aducă un pic de însufleţire şi de veselie, ce naiba.

— Mă tem că nu m-aţi înţeles. Trebuie să întemeiaţi o religie adevărată, să treziţi un nou puritanism, să dăruiţi oamenilor legi pe care să le poată încălca, o liturghie de care să nu le pese şi pe care s-o batjocorească; trebuie să le fie înfricoşate sufletele.

— Hm, făcu diavolul, trebuie înşelaţi, păcăliţi, induşi în eroare. Minunat.

— Nici vorbă, îl contrazise iarăşi Dedalus. E nevoie de o religie sinceră. Sociologii sunt categorici în privinţa asta.

Diavolul îşi încreţi fruntea. Mâinile i se agitară nervos. Dinţii începură să-i clănţăne.

— Mă tem că nu vă pot înţelege prea bine, spuse cu glas schimbat. Nu pot suferi religiile. Şi... şi mi-am petrecut o parte însemnată din timp luptând împotriva lor.

Organizatorul râse scurt.

— Atunci de ce vă miraţi că aţi ajuns aici? V-aţi tăiat singur craca de sub picioare, dragă domnule. Aţi omorât găina care făcea ouă de aur.

— Credeţi?

— Cifrele vorbesc.
— Să întemeiez o nouă religie, zise diavolul, chiar aşa? Nu cred că m-aş putea ocupa personal.
Numai gândindu-se şi-l apuca sila.
— Nu vă fie teamă, domnule, zise Dedalus. Luăm noi totul asupra noastră. Bineînţeles, afacerea asta e un pic cam neobişnuită, dar niciodată n-am lăsat un client în restrişte.
— Nu ştiu dacă se cuvine să vă dau ascultare, replică diavolul, tremurând tot.
— Nici nu vă silesc. Pentru unii dintre concurenţii noştri va fi o adevărată plăcere să vă recomande o cale mai puţin dureroasă. Vă înţeleg reticenţele. Dar vă rog să mă credeţi, drumul însănătoşirii nu va fi niciodată uşor pentru o afacere atât de compromisă precum a dumneavoastră.
— Oh! făcu diavolul. Apoi se pierdu cu firea: Vă rog. Treceţi la fapte. Obiecţiile mele nu erau valabile, ştiinţifice. Iertaţi-mă.
— Ei bine, zise organizatorul pe un ton ca de gheaţă, vă vom urma poruncile.

Şi procedară întocmai. Peste câteva luni, diavolul pătrunse incognito într-una din acele clădiri de beton, ceramică şi sticlă ce se înălţaseră mai peste tot pe pământ, ca prin farmec, văluri dense proteguindu-i de privirile cerului pe credincioşii care se înghesuiau la sânul lor, piramide goale pe dinăuntru şi şlefuite ca perlele, oferind privirii albul sidefiu al pământului ars în cuptorul imens şi terminal al profunzimilor. Fusese ca o invazie. Noua biserică făcuse ravagii imediate şi considerabile, atât printre adepţii altor culte nespus de variate, precum catolicismul, vaudou, secta zilelor celor de pe urmă, nexialismul, mumbo-jumbo, neoisismul, cât şi în cercurile ateilor convinşi. Primise daruri considerabile, avea la activul său mai multe minuni, iar la pasiv câteva cruciade. Era curată, intolerantă, exigentă.

Prin urmare, diavolul trecu de labirintul ce-l despărţea pe sfântul sfinţilor de exterior, spirală neregulată menită să separe cele sacre de cele profane, să molcomească zgomotul şi chiar amintirea celor din afară, să-l pregătească pe nevrednicul

catecumen cu misterele tainice ce-i vor fi revelate mai târziu. Şi exact din clipa aceea, simţi cum i se face rău, ca un talaz puternic ce l-ar fi legănat, o greaţă pe care-o cunoştea bine şi care se preciză şi spori când auzi cântările şi când trase pe nări adierea unei tămâi scumpe. Trebuia oare să treacă prin toate încercările acelea? se întrebă el, înaintând cu mare caznă şi şovăind să meargă prea departe. Iar când văzu nava cea mare, poligonală, şi mulţimea reculeasă psalmodiind răspunsurile, neliniştea şi spaima puseră stapânire pe el, mistuindu-l pe dinăuntru, în acelaşi timp cu sentimentul imensei, legendarei şi legiuitei lui singurătăţi. Şi aici era azvârlit în tenebrele de afară, dar răbdare, cu toţii aveau să i se alăture curând. Îşi înălţă capul, holbă ochii şi dintr-o dată nu mai putu îndura. Mintea îi fu năpădită de o silă de nebiruit, de-o mustrare adâncă la gândul că el contribuise la toate acelea, că făcuse aproape totul cu mâinile sale, şi-i afurisi, dorindu-şi să fie iarăşi şarpele, şi brusc, ceea ce ctitorii acelui templu urmăriseră prin calculele lor amănunţite, îl înrobi. Fu cât pe ce să cadă în genunchi şi să rostească şi el, cu glasul potopit de emoţie şi cu ochii scăldaţi în lacrimi, acele fraze cu bună-ştiinţă ambigue.

Se împotrivi cu mare tărie sufletească. Apoi o luă la fugă. Da, regia fusese izbutită. Prea izbutită chiar.

Şi în timp ce rătăcea pe străzile din cartierul afacerilor, îşi spuse că nu va mai fi chip să trăieşti în lume, deoarece nu se îndoia că societăţile Phoenix şi Dedalus aveau să facă din religia aceea cea mai puternică din câte cunoscuse vreodată Istoria. Şi puţin îi păsa să vadă haznalele infernului umplându-se fa loc cu repezeală. Deoarece toate acelea, zău, toate acelea nu erau de îndurat.

„Scopul nu justifică mijloacele", îşi spuse cu gravitate şi cu jalea în suflet. Zări blestemata revistă în care citise anunţul publicitar ce fusese la originea nefericitei lui greşeli. Îl smulse violent şi începu să-l rupă metodic, cu un soi de turbare mocnită, când ochii îi căzură pe o pagină publicitară.

O ştia bine. Era cea a societăţilor Phoenix şi Dedalus. Numai că în josul unei scrisori de felicitare, un nume îi atrase atenţia.

Domnule, spunea scrisoarea, *cred că sunt în măsură să vă felicit călduros în numele directorului nostru pentru reuşita dumneavoastră la noi în întreprindere. Înainte de trecerea dumneavoastră, condiţiile de muncă erau de-a dreptul intolerabile. Înţelegerea problemelor, de care specialiştii dumneavoastră au dat dovadă, a permis să se îmbunătăţească funcţionarea aparatului nostru tehnico-ad-ministrativ în proporţie considerabilă. Munca se realizează acum cu mult mai plăcut şi, săvârşind-o, am regăsit o bucurie pe care credeam că am pierdut-o pentru totdeauna. Clienţii noştri par şi ei mulţumiţi de ameliorările realizate în urma sugestiilor dumneavoastră. Vă rog să primiţi, Domnule etc.* Şi semnat: *Belzebut, ataşat directorial. Infern S~A.*

Diavolul scoase un urlet de durere şi-şi ridică ochii pentru a lua un cer noros drept martor al nefericirii lui. În clipa aceea, cineva îl bătu pe umăr. Se întoarse şi zări un bărbat cu un aspect plăcut, faţa aprinsă, buzele un picuţ cam moi, dar cu ochii aspri, cu o chelie pronunţată, cu nas bătăios şi mâini îngrijite. Era îmbrăcat cu distincţie.

— Văd că vă interesează problemele de organizare şi studiile de motivaţie, zise omul cu o voce caldă. Dar să nu vă adresaţi celor de la Phoenix şi Dedalus. Sunt nişte escroci. Veniţi mai curând la noi.

Şi-i strecură diavolului în gheară o carte de vizită.

Diavolul lăsă revista şi-o privi, iar ghearele îi dădură drumul şi cartonaşul lunecă şi se răsuci, micuţă pată albă, spre jarul îndepărtat şi nesăţios, în vreme ce diavolul rămase multă vreme acolo, cu picioarele moi şi buza de jos tremurându-i.

MAGIE NEAGRĂ

Pluteau în sala de control a astronavei. O derivă liniştită printre tablourile de bord, becurile sclipitoare, hărţile stelelor, compasuri, cuşete. De jur împrejurul lor, câteva obiecte descriau în tăcere orbite delicate. Erau în derivă de trei zile. Mâncau, dormeau, respirau, citeau, calculau şi-n tot timpul ăsta mergeau în derivă.

Astronava le era în pană. Racheta lor, rezultatul a trei secole de ştiinţă astronautică, a două sute de ani de explorări spaţiale, de încercări şi de erori, rezultatul a unui milion de file de hârtie pline cu cifre şi desene, încă vibrând de ciocanele a mii de muncitori, cu duzele moi şi lucioase ca o bombonieră de argint, cu miile ei de nituri răsucite cu mâna, dormea înconjurată de un spaţiu fără de hotare.

Nu deranjau pe nimeni. Nava lor, prima pe care îndrăzniseră să o lanseze dincolo de Marte, dincolo de regiunea periculoasă a asteroizilor, prima ce trecuse de zona protectoare a eclipticii şi care contemplase cu ochii ei de sticlă stelele, dintr-un unghi nou, aştepta netulburată o depanatoare ce n-ar fi venit niciodată. Zadarnic ar fi încercat s-o repare. Ar fi putut tot atât de bine să izbutească dintr-un foc sau într-o mie de ani.

Din oră în oră, încercau fără speranţă să pornească motoarele, aplecându-se peste cadranele accelerometrelor, cu nădejdea să le vadă acele mişcându-se.Numai că acele, încremenite, nu vibrau.Când motoarele îşi slăbiseră puterea, abia de avuseseră timp să schimbe direcţia, plasându-se pe orbită în jurul soarelui depărtat şi minuscul.

Şi de-atunci aşteptau, în lumina slabă a becurilor de avarie. Nu deranjau nimic, dar evitau mişcările violente, de teamă să nu fie azvârliţi în pereţii de metal; evitau până şi să respire prea tare, temându-se să nu înceapă să se învârtă în jurul propriilor axe.

— Tot pesimist eşti, Barthélémy, zise Andrieux.

— Pământul e departe.

— Noi pesemne că o să ne ducem încă şi mai departe.

— Şi-apoi o să ne întoarcem.

— Ei bine, aşa o să facem, zise Wilhelm împăciuitor. O să ne punem curând pe treabă şi poate că o să găsim hiba.

— De ce n-am trage la sorţi elementul următor pe care să-l verificăm?

Guillaume dădu cu banul. Acesta pluti prin aer, ricoşă de un perete, se întoarse la ei, dar din ce în ce mai încet, schiţă o curbă şi începu dintr-o dată să se învârtă în jurul unui astru imaginar.

— Destinul a hotărât. Nu vom repara nimic. Jucăm cărţi şi aşteptăm.

— Camionul de depanare?

Rămaseră o clipă tăcuţi.

— Idioţii, zise Barthélémy dintr-o dată.

— De cine vorbeşti?

— De cei care scriu articolele pe care le-am citit înainte de-a pleca de pe Pământ. Spuneau că omul e nebun, în goana lui după viteză, că nu slujeşte la nimic să transporţi un creştet gol pe dinăuntru cu viteza luminii, că progresele realizate de om în domeniul ăsta sunt după chipul şi asemănarea vanităţii lui. Susţineau că nimic nu e mai frumos, ca să cunoşti un drum, decât să mergi pe jos.

— Şi?

— Nu înţeleseseră nimic. Se credeau nemuritori. Îşi închipuiau că te poţi duce de la Pământ la Aldebaran şi înapoi, în chip de scafandru presurizat, aruncând îndărătul tău, din zece în zece kilometri, un bob de orez.

— Poate că pur şi simplu n-aveau chef s-ajungă pe Aldebaran.

— Şi pentru tâmpiţii ăştia am plecat noi. Pentru ca, peste o sută sau două de ani, urmaşii lor să-i sâcâie pe descendenţii noştri: la ce slujeşte, aşadar, cucerirea stelelor? Partea dată omului e, pe cât se pare, cea a sistemului solar. De ce să mergi mai repede decât vechile şi bunele astronave? Să facem, prin urmare, aşa cum am făcut întotdeauna.

— Se vede treaba că spaţiul nu-i dă pace. Barthélémy, linişteşte-te. Nu-ţi place trecutul, nu-i aşa?

— De ce-ar trebui să-mi placă? Nu-l cunosc.

— Ascultă. Acum vreo cinci-şase sute de ani, ştii ce făceau oamenii de pe navele cu pânze, când vântul nu mai sufla deloc săptămâni întregi?

— Înjurau.

— Poate, dar aşteptau o minune. Numai o minune ne-ar putea scoate şi pe noi din pocinogul ăsta.

— De ce nu? zise Andrieux. Ne trebuie o minune.

Făcu un gest lent şi se pomeni azvârlit în aer. Începu să înoate spre ceilalţi doi.

— Ai înnebunit, Andrieux, sau glumeşti?

— Încă nu ştiu. De ce n-am încerca? Nu ne-ar lua nici o sută, nici o mie de ani. În starea în care ne aflăm, nu ne-ar agrava situaţia.

Guillaume şi Barthélémy îl cercetară în tăcere pe Andrieux,

cu un aer necăjit.

— Nu mai suntem în Evul Mediu.

Andrieux îşi încrucişă braţele şi se aşeză la un metru de pardoseală.

— Ştiţi ce sunt pe cale să fac? le zise.

— Pe prostul, îi răspunseră ceilalţi doi, într-un glas.

— Nu. Levitaţie. Sfinţii făceau şi ei din când în când, iar asta se numea o minune.

Aerul preocupat al lui Barthélémy se accentuă. Luă o ţigară şi-o aprinse.

— De ce n-am încerca şi noi? insistă Andrieux. Încercaţi să raţionaţi ştiinţific. Imaginaţi-vă că în spatele universului nostru, cel pe care-l cunoaştem, se află altul, care corespunde... să zicem anumitor credinţe şi pe care noi l-am neglijat cu bună ştiinţă. Consideraţi-l pe Dumnezeu ca pe un dat ştiinţific. Ce decurge de-aici, în mod logic? Posibilitatea miracolului. Îndeplinirea statistic probabilă a rugăciunii. Daţi-mi un *ex-voto*[5], ar fi putut spune Arhimede, şi vă răstorn Pământul.

— E un punct de vedere practic, începu Guillaume, dar...

Tăcu, îşi luă pipa dintr-unul din buzunare, o îndesă şi-o aprinse.

Puse în mişcare încă un ventilator pentru ca aerul ars să nu se strângă în jurul căuşului pipei şi să n-o stingă.

Cu toate astea, trebuia să tragă din pipă foarte des, pentru ca tutunul să rămână aprins. Să menţii o pipă aprinsă într-un loc unde aerul cald nu cunoaşte diferenţă de temperatură, în raport cu nivelul de sus şi cel de jos, e o problemă dificilă.

— E un punct de vedere de om ţicnit, zise Barthélémy.

Se deplasă uşor şi începu să se rotească în jurul lui însuşi.

— Cum se cere o minune? întrebă Guillaume.

— Nu prea ştiu. Nu sunt napolitan.

— Am vizitat Neapole, pe vremuri, zise Barthélémy. Se strâmbă. E un oraş nemaipomenit de murdar. Mai poţi vedea cerşetori pe străzi. Fac cu toţii tot felul de grimase.

— Li se întâmplă să cerşească până şi miracole. Se spune că dispun de-o tehnică de temut, au manuale, reţete şi sfinţi

---

[5] Cuvinte latineşti însemnând *după dorinţă* şi care desemnează obiecte sau inscripţii puse într-o capelă ca semn de mulţumire pentru îndeplinirea unei dorinţe sau pentru o dorinţă ce urmează a se îndeplini.

specializaţi. Se pare că atunci când nu li se împlineşte voia, pun o placă injurioasă la statuia sfântului şi se adresează altuia.

— Parcă văd cum au să se prezinte lucrurile. În astronavele viitorului, alături de pilot, de astrogator şi de fizician, o să se afle şi un napolitan, pentru cazurile de urgenţă. O să aibă dreptul la zece kilograme de lumânări şi la cinci sute de iconiţe. Plus o bibliotecă întreagă de opere moralizatoare.

— Napolitanii nu citesc numai cărţi moralizatoare, zise Guillaume. Am fost coleg de şcoală cu un napolitan.

— Nu văd ce-i aşa de scandalos în teoria asta, Barthélémy, interveni Andrieux. Doar şi acum în astronave fizicienii sunt priviţi cu un soi de spaimă superstiţioasă.

— Presupun că mie mi se adresează spusele dumnea-voastră, răcni Barthélémy, agăţându-se de perete ca să nu se mai învârtă în jurul lui. Când era furios la culme, obişnuia să se adreseze însoţitorilor lui cu „dumneavoastră".

— S-o lăsăm baltă, zise Andrieux, şi să ne întoarcem la minunile noastre.

— Ar trebui să punem problema în ecuaţie, rânji Barthélémy.

Ar fi voit să-şi facă o ieşire zgomotoasă ca să puncteze aşa cum se cuvine dispreţul şi dezaprobarea, dar dincolo de pereţi, făcând abstracţie de dulapuri, de magazie şi de closet, râu se mai afla nimic altceva decât spaţiul şi câteva stele depărtate şi invizibile, plus câţiva meteoriţi orbi şi, din când în când, un atom de hidrogen care-şi vedea liniştit de treabă.

Aşa că se mulţumi să se lase din nou în voia învârtitului în jurul lui însuşi.

— Ne-ar trebui, zise Andrieux, cel puţin o lumânare, câteva poze pioase şi textul unei rugăciuni. Poate c-am putea alcătui noi înşine o rugăciune.

— Lumânarea e făcută din ceară, mormăi Guillaume, şi nu cred că avem ceară la bordul astronavei. La o adică, ne-am putea folosi de-o lanternă electrică.

— Poate, încuviinţă Andrieux, dar nu cred că-i de-ajuns. Din câte ştiu, lui Dumnezeu nu-i sunt pe plac decât lucrurile simple.

— Divinitatea ta e retrogradă, zise Guillaume.

— Poate că pur şi simplu curentul electric împiedică rugăciunile noastre să ajungă până la el.

Până la urmă, găsiră ceară în jurul bornelor de la un acumulator de rezervă. Demontară, grijulii, acumulatorul şi topiră placa de ceară ce izola bornele.

Barthélémy închise ochii în timp ce ei lucrau, dar nu spuse nimic. Luară catgut din dulapul cu medicamente, iar ceara o topiră pe un reşou electric. O turnară într-o eprubetă, având grijă să vâre firul de catgut în mijlocul masei lichide. Lăsară să se răcească, apoi n-avură încotro şi trebuiră să spargă eprubetă, din care scoaseră un cilindru negricios.

— Ne-ar trebui o poză pioasă, zise Guillaume.

— Avem o Biblie pe microfilm, în bibliotecă. O fi de-ajuns?

Lăsară paginile să defileze pe ecran în mare viteză. Până când Andrieux apăsă brusc pe buton. Şi citi:

Speranţa necredinciosului e ca firul de praf dus de vânt, ca spuma mării împrăştiată de furtună.

— Nu prea e încurajator, zise Guillaume.

Stinseră toate luminile astronavei. Andrieux îşi apropie aprinzătorul de lumânare. Izbuti, până la urmă, s-o aprindă. Ardea sfârâind şi pâlpâind, apoi flacăra se micşoră, Andrieux izbuti s-o întreţină făcându-i vânt cu o hârtie. Puseră fotografia unui verset din Biblie îndărătul luminării plutind în spaţiu, îngenunchează în aer fără nici un fel de sprijin şi începură să se roage. Şi cu toate că le era cumva greu să rostească vorbe pe care nu le mai folosiseră din timpul copilăriei, se rugau cu glas tare, conştiincios. Aveau în minte imaginea Pământului rotindu-se în spaţiu, bulgăre de verdeaţă şi de nori; se întrebau unde se situau hotarele lui Dumnezeu şi dacă le trecuseră cu-adevărat ori dacă păcătuiseră depăşind limitele ce fuseseră pe vremuri hotărnicite omului.

Barthélémy încetă să se rotească în jurul lui. Umbra sa fantastică, dănţuind pe pereţi, îi displăcea. Începu prin a rosti cuvintele foarte încet, apoi vocea îi deveni puternică, alăturându-se celorlalţi. Şi el se ruga sincer. Nici unul dintre ei nu avea o concepţie întru totul asemănătoare despre Dumnezeu, nici măcar o concepţie bine conturată despre o divinitate. Aveau însă o aceeaşi ţară, Pământul, iar în lumea aceasta, oamenii din toate ţările şi din aproape toate timpurile se întorseseră spre un ziditor invizibil, ori de câte ori un mare pericol îi păştea. Barthélémy nu putea uita acest lucru. Poate că

o să meargă, îşi spunea el, dar mai era ceva. Era o preocupare sănătoasă şi liniştită să te rogi într-o astronavă aflată în derivă, printre instrumente moarte şi indicatoare încremenite. Şi era cu putinţă, se gândea el, ca o purtare iraţională să atragă un răspuns din partea lumii iraţionale. Poate că Dumnezeu le dăruie fizicienilor ceva ce aceştia aşteaptă din partea lui, iar credincioşilor ceea ce-şi doresc, cu condiţia să creadă cu destulă tărie.

Pentru prima oară după ce duzele încetaseră să mai zgâlţâie cabina astronavei cu urletele lor, nu le mai era teamă. Nici de sperat nu mai sperau. Ci numai aşteptau, pur şi simplu. Andrieux continua să facă vânt flăcării de la lumânare. Apoi suflă în ea şi flacăra se stinse, şi era o treabă bună şi stranie să stea acolo, suspendaţi în gol, inspirând mirosul de ceară arsă. Barthélémy aprinse becurile şi o bună bucată de vreme se priviră fără a-şi spune nimic. Apoi se năpustiră spre cadranele accelerometrelor. Acele nu se clintiseră. Nu tremurau. Încercă să pornească turbinele, fără nici un rezultat însă. Şi din nou se priviră fără a-şi spune nimic. Se prinseră uşor de cuşete şi stinseră lumina, rămânând culcaţi, fără să se mişte, cu privirile aţintite în plafonul negru, abia luminat de becurile roşii de control.

— Noapte bună, zise Guillaume.

— Poate că o să se întâmple în timpul nopţii, fu de părere Barthélémy. Dormiră fără vise rele, pentru prima oară de când rămăseseră în pană.

Băură cafeaua fierbinte cu paiul, curăţară ceştile sferice, le puseră la locul lor, apoi se aşezară în aer. Nici unul nu îndrăznea să spargă gheaţa. Îşi aprinseră în tăcere câte-o ţigară, continuând să se uite unul la altul fără o vorbă.

— N-a mers, zise Andrieux în cele din urmă.

— Nu, întări şi Barthélémy, cu voce mohorâtă.

— N-am bătut la uşa care trebuia, zise Andrieux.

— Poate că ar trebui să facem pe musulmanii sau pe budiştii.

— Budiştii nu cred în minuni, zise Barthélémy sentenţios.

Tăcerea se înstăpâni din nou.

— Poate că rugăminţile noastre diferite s-au anulat între ele. De ce credinţă eşti, Guillaume?

— Părinţii mei erau protestanţi. Calvinişti.

— Şi tu, Barthélémy?
— Sunt evreu.
— Iar eu catolic. Presupun că ar trebui să ne ucidem între noi.
Se priviră şi-şi zâmbiră cu francheţe.
— La drept vorbind, am fost nebuni să ne închipuim că Dumnezeu va împlini voia unor necredincioşi ca noi. Nu credem destul de mult în minuni.
— N-o să credem mai mult nici acum.
— Ne-apucăm de treabă?
Priviră în jur şi văzură ansamblul impozant al tablourilor de control, la fel şi nenumăratele fire colorate ce alergau pe pereţii încăperii, precum şi ecranele alburii ca nişte ochi de peşti morţi. Le înţepeniră degetele la gândul tuturor acelor şuruburi şi piuliţe.
— Puneţi-vă în locul lui Dumnezeu, zise pe nepusă masă Andrieux. Nu sunt teolog, dar îmi închipui că rugăciunile noastre trebuie să-l fi supărat mai presus de orice altceva. Voiam, nici mai mult, nici mai puţin, decât să punem nemărginita lui putere în slujba noastră.
— Am mai auzit asta undeva, zise Guillaume.
— Am bătut la uşa care nu trebuie. Am fost prea trufaşi. Credeam că dacă la un capăt al maşinii vom înălţa o rugăciune şi vom aprinde o luminare de doi bani, vom primi la celălalt capăt un bobârnac, care să ne pună pe calea cea bună. Ce copilărie!
— Cred că asta am spus şi eu, bălmăji Barthélémy.
— Trebuia încercat, continuă Andrieux. Acum, închipuiţi-vă că Dumnezeu vrea cu-adevărat să ne-ajute, dar pieziş, fără să se afle prea mult, ca şi cum altcineva ne-ar da în locul lui bobârnacul trebuincios. Ar trebui să batem la altă uşă. Cea de peste drum. De ce n-am încerca puţină magie?
— Vrăjitorie, mormăi Guillaume. Erezie.
— Nu şi dacă intenţiile noastre sunt curate.
— Uite-l acum şi iezuit, gemu Barthélémy.
— Barthélémy, unii rabini de-ai voştri s-au ocupat de magie. Aminteşte-ţi de rabinul Loeb. Şi câţi preoţi, dintre cei mai inteligenţi şi mai renumiţi, nu s-au dedat alchimiei şi magiei albe? Cât despre protestanţi...
— Îi ardeau de vii pe vrăjitori la Salem, slavă Domnului.

— Andrieux are un punct, zise Barthélémy. De ce să nu încercăm? Am cunoscut pe-un specialist în teoria câmpu-rilor disimetrice care credea neabătut în virtuţile sângelui de găină roşie răspândit la miezul nopţii pe un ogor semănat cu dinţi de lup.

— Încercase? întrebă Guillaume.

— Nu, din câte ştiu. Îi era teamă.

Andrieux se încruntă.

— Necazul e că în biblioteca unei astronave nu se află multă documentaţie vrăjitorească.

— Poate că am putea încerca să inventăm noi ceva, propuse Barthélémy. Ochii lui cenuşii străluceau de curiozitate.

— Ne lipseşte materialul. De unde vrei să iei dinţi de lup?

Se gândiră fără a-şi vorbi, vreme de trei ceasuri întregi. Pe urmă, Barthélémy coborî pe planşeu, ridică o trapă şi dispăru în magazie.

— Unde se duce? întrebă Guillaume.

— Poate să se plimbe, îşi dădu Andrieux cu părerea.

Aşteptară mult. Magazia, totuşi, era îngustă. Ce-i drept, conţinea un număr de necrezut de tot felul de obiecte, instrumente, scule, conserve, cărţi, filme, drapel tradiţional destinat să fluture în vidul vag hidrogenat al unei planete cu atmosferă îngheţată, medicamente, plus arme, arzător de sudat (unde să fi putut găsi ei case de bani pe care să le forţeze?), combinezoane pentru ieşirea în spaţiu, care acum se bălăbăneau ca nişte trupuri mari, flasce, plus nişte seturi de cărţi de joc de cea mai bună calitate.

Barthélémy îşi făcu apariţia. Ţinea în mâini o carte uriaşă, cu coperţile jerpelite, câteva cutii de conserve, la fel şi câteva tuburi şi flacoane luate din farmacia de la bord. Un zâmbet larg'âi înflorea pe buze.

— Ei? făcu Guillaume.

— Ia priviţi aici, zise Barthélémy. Un noroc chior că mi-am adus aminte de bucoavna asta. O ediţie veche din *Ulise,* pe care o car peste tot cu mine. A fost legată de un prieten. Fireşte, coperţile n-au ţinut, dar ghiciţi cu ce le-a lipit pe dos? Cu o pagină din *Marele Albert,* nici mai mult, nici mai puţin.

— Ce-i asta? întrebă Andrieux, cu nevinovăţie.

— Un fel de culegere de reţete vrăjitoreşti. O operă cât se poate de preţuită, până nu de mult.

— Fie, zise Guillaume, vorba e să ştim dacă pasajul în cauză ne e de folos.

— Nu ştiu, recunoscu Barthélémy cu sinceritate. Va trebui să dezlipim bucata asta de hârtie, ca să vedem ce se află scris pe ea.

O făcură cu mare atenţie. Folosiră aburul de apă, ce manifesta tendinţa de nestăpânit de-a se aduna în mijlocul încăperii, într-un nor sufocant şi opac. Trebuiră să scadă temperatura, ca să scape de el. Norul se transformă într-o micuţă ploaie fină, care-i mură până la piele. Înjurând, puseră micul dreptunghi de hârtie fragilă pe un cadru de sticlă, ca şi cum ar fi fost vorba de-un specimen unic al unei flore dispărute. Nu se afla nimic pe spatele foii. Locul era alb. Trebuie să fi fost un final de capitol. Cât despre faţa paginii, nu putură citi decât unele vagi îndemnuri, câteva chemări temătoare la prudenţă, câteva avertizări terifiante şi obscure.

Se aşezară în cerc, în aer. Disperaţi.

— Îmi pare rău, făcu Barthélémy.

— N-are de ce să-ţi pară rău, îl linişti Guillaume.

— Staţi aşa, zise Andrieux. Sunt şi alte cărţi în magazie. Poate că le-am putea încerca pe toate.

Barthélémy rânji.

— De ce nu? făcu Guillaume. Ca să treacă timpul.

Andrieux se năpusti în cală. Ceilalţi doi auziră nişte zgomote înfundate. Aveai impresia că nişte lumi se ciocnesc între ele, că universuri explodează ori se creează.

Într-un târziu, Andrieux năvăli ca o cometă prin deschizătură, împingând în faţa lui un meteorit de formă neregulată şi de-o alcătuire stranie, hârtie, carton, cerneală şi clei.

Se puseră pe lucru. Învăţară multe despre legatul şi broşatul cărţilor. Curând, fură în măsură să deosebească o carte bine făcută de una ieftină. Le preferau pe acestea din urmă, deoarece erau mai uşor de distrus. Între coperţi şi pagini descoperiră multă hârtie albă, uneori bucăţi de revistă, o dată o foaie dintr-o tablă de logaritmi, câteva bucăţi dintr-un almanah, care le reţinură cu deosebire atenţia.

Pe urmă, Andrieux scoase un strigăt prelung şi victorios.

— Priviţi! le zise.
Era o bucată dintr-un articol. Hârtia era îngălbenită, iar caracterele de tipar vechi. Articolul vorbea despre magia neagră, fără doar şi poate, şi despre modalitatea de-a invoca demonii primari şi secundari. Invocări şi pentagramă. Cerc de cretă, poartă spre un alt univers, hotar interzis.
— Nu avem cretă, observă Guillaume.
— Putem face, răcni Barthélémy. Flutură flacoane şi tuburi luate din farmacie. Putem produce carbonat de calciu. Şi-apoi, poate că nici n-o s-avem nevoie de cretă.
Andrieux izbucni într-un râs zgomotos.
— Crezi că o să trasăm cercul magic cu un pix?
Făcură, prin urmare, cretă. A fost o joacă de copii. Laboratorul navei era perfect echipat. Obţinură un minuscul cilindru alb, de un alb aproape straniu, cu o granulaţie extrem de fină.
—Aş îndrăzni să susţin, zise Andrieux, că e o cretă superioară oricărui produs natural.
Degajară mijlocul cabinei, apoi se certară pentru a şti cine va oficia.
— Ideea e a mea, spuse Barthélémy.
— Da, dar formula am găsit-o eu, protestă Andrieux.
În cele din urmă, hotărâră să tragă la sorţi.
Câştigă Andrieux.
Ceilalţi se dădură la o parte pentru a-i face cât mai mult loc cu putinţă. Andrieux îngenunche pe planşeu şi trasă încet un cerc imperfect. Desenă sârguincios câteva figuri în jurul cercului, copiate după foaia cea îngălbenită.
— Stingeţi lumina, spuse.
Aprinse lumânarea. Sufla încet asupra flăcării, ca s-o menţină în viaţă, în timp ce, cu gâtlejul uscat, rostea cuvinte stranii, poticnindu-se asupra unor împreunări neomeneşti de vocale şi de consoane, întrebându-se dacă accentul avea o atât de mare importanţă şi de credea îndeajuns de mult în ceea ce făcea. Flacăra lumânării descrescu. Putea ghici, prin întuneric, siluetele celorlalţi doi care-l fixau, neclintiţi, reţinându-şi răsuflarea, abia respirând, înghiţind în sec cu un zgomot ce aducea a hohot de plâns. Ceva se afla în cerc. Simţi acest lucru în coloana lui vertebrală. Să fie oare cu putinţă, se gândea, ca imperiul demonialităţilor inferioare să se întindă până aici în

spaţiu, până aici în timp? Oare acestea nu fuseseră măturate' de către suflul rachetelor, spulberate de lumina osci-loscoapelor, speriate de simbolurile matematicienilor?

— Ascultaţi-mă, spuse, voi care vă aflaţi în cerc din voinţa mea. Ascultaţi-mă, cu toate că nu cred în existenţa voastră. Suntem trei oameni de pe Pământ. Ne-am pierdut în spaţiu. Vă cerem ajutorul, un bobârnac, o nimica toată care să ne readucă pe planeta noastră. Suntem gata să vă dăm orice în schimb.

Nu auzi hohotul la care se aştepta.

O mulţime de gânduri smintite îi trecu prin minte. Şi dacă era vorba de un demon aparţinând altei lumi decât Pământul, şi dacă i-ar fi atras pe domeniul lui, şi dacă ar fi pierit acolo, pe un satelit îngheţat şi pustiu de-al lui Saturn? Infernul şi cerul să fi fost la fel peste tot?

Şi dacă fiinţa care aştepta acolo, în cercul de cretă, le-ar cere un suflet în schimbul întoarcerii lor pe Pământ, s-ar învoi? Cine s-ar sacrifica? Totul era cu putinţă. Puteai să-l păcăleşti pe demon? Vechea problemă.

— Ajutorul vostru, repetă, cerem ajutorul vostru.

Era înspăimântat. Era o spaimă semnă şi absolută, precum spaima copilului aflat în beznă, pândind zgomotele ce lunecau dincolo de orice distanţă în imprecizia jilavă a ecranelor coşmarului. Nu auzi nimic — nici un râset, nici un răspuns. Nu văzu nici o licărire, nu erau perceptibile decât mişcările furişe ale lui Guillaume şi Barthélémy, respiraţia lor şuierată, ca o frunză uscată ce se sfărâmiţează, şi e toamnă acum pe Pământ, Pământul e o roşcată splendidă şi vreau să mă culc peste ea, gândeau în acelaşi timp Andrieux, Guillaume şi Barthélémy. Nu captau nici un zgomot. Pe urmă, nava începu să se mişte. La început simţiră acest lucru aproape imperceptibil, cvasiinconştient, în canalele semicirculare ale urechii lor interne. Dintr-o dată avu loc o clătinătură în sus şi în jos, la fel de uşoară de parcă ar fi ţinut tot de vis. Greutatea exista din nou, ei însă erau nişte pene, foiţe de ţigară, puf de păpădie.

Îşi schimbau poziţia încet. Se îndreptau spre un perete, apoi spre planşeu, apoi din nou spre un perete, cu o încetineală stranie şi ştiau că le vor trebui secole să dea peste continentele acelea îndepărtate şi metalice, cu ţărmuri dantelate, cu capuri nituite. Apoi mişcarea se acceleră.

Îndoiala nu mai era cu putinţă. Racheta se mişca. Racheta

lua viteză.

— Am câştigat! strigară câteşitrei, în acelaşi timp.

Zvâcneau în toate direcţiile. Aprinseră ţigări, iar fumul se înălţă liniştit spre tavanul cabinei. Simţeau cum greutatea se instalează în ei ca o veche obişnuinţă. Din nou îşi încordară muşchii. Încercară să schiţeze paşi stângaci. Se târâră râzând, pe jos.

— Încotro ne îndreptăm? strigară.

Guillaume, astrogatorul, se repezi la postul lui. Mângâie cu mâna metalul lustruit al calculatorului care torcea liniştit, îl întrebă şi aşteptă răspunsul.

— Spre Pământ, clincheti aparatul.

Se priviră.

— De necrezut, zise Guillaume.

O tăcere grea.

— Taci, şopti Andrieux. Te-ar putea auzi. L-ai putea jigni.

— Care e numele lui?

— Nu ştiu. Nu contează. Ne-a salvat.

— Încă nu, zise Guillaume. Nu pot crede. Nu pot crede că oamenii din Evul mediu aveau dreptate. Nu pot crede că încă ne aflăm în Evul mediu, că lucrurile astea au fost uitate, iar noi le descoperim acum.

Şi văzură, din zi în zi, cum Pământul creşte pe ecrane, mare cât o gămălie de ac, cât o bilă, cât un bulgăre de aur, iar noaptea prins într-un joc regulat de reflexe. Într-o bună zi, zăriră Luna. Cursa lor era matematic perfectă. Visau la momentul când marea mână invizibilă avea să-i aşeze uşor, pe pământul gras al unei pajişti. Sau poate că, timidă, îi va părăsi la porţile planetei, în spaţiu, iar de-acolo ei ar chema baza, salvatorii le vor ieşi în întâmpinare şi ei îşi vor povesti păţania.

Nu ştiau dacă să vorbească sau nu despre asta. Discutaseră îndelung şi nu se puseseră de acord. Uneori, chiar se răzgândeau, unul dintre ei apărând punctul de vedere pe care-l criticase cu o oră mai înainte. Aveau argumente şi pro, şi contra.

— E nemaipomenit de important, spunea Andrieux. Nu putem trece acest lucru sub tăcere.

— N-or să ne creadă, replica Guillaume. Şi-apoi, poate că nici nu ţine să vorbim despre el.

Se pierdeau în presupuneri privitoare la atotputernicia formulei. Încercară să facă o analiză riguroasă a proprietăţilor cercului magic.

Şi aşa ajunseră pe cerul Pământului. Şi-atunci, Guillaume observă ceva straniu.

— Cerul e gol, spuse el. Nici urmă de rachetă. Nici de satelit.

Se aplecară asupra ecranelor. Cerul era pustiu. Planeta însă era, într-adevăr, Pământul. Puteau recunoaşte continentele şi sistemele de nori, faţa şi masca planetei, la fel şi mările închise, strălucind ca nişte ochi între pleoapele munţilor. Mişcarea rachetei se amortiză. Coborâră lin.

— Nu recunosc nimic, zise Guillaume. America. Ar trebui să vedem oraşele.

Câteva ore mai târziu treceau pe deasupra Europei. De data asta erau foarte jos, aerul şuiera pe lângă corpul navei.

— Nu recunosc nimic, zise Andrieux. Vocea îi era foarte bizară.

Acul altimetrului era aproape de zero. Vedeau păduri, ogoare, construcţii stranii. Pe urmă, zăriră un oraş. Şi ştiură că asta era ţinta lor, plonjau asupra oraşului care li se părea straniu. Casele erau joase şi vârâte unele într-altele, străzile erau înguste de nici nu le vedeai caldarâmul. Coborâră şi mai mult şi zăriră o mulţime bizară ce umplea străzile, iar acoperişurile îi impresionară prin lipsa lor de regularitate. Turnuri înalte de piatră cizelată străjuiau oraşul, ziduri îl înconjurau, şi-atunci li se păru că înţeleg.

Au fost siguri că înţeleg când văzură agitaţia ce domnea în oraş şi zăriră focurile ce ardeau în piaţa mare, pe care ei le luaseră drept faruri. Coborâră destul de jos pentru a nu mai avea nici cea mai mică îndoială asupra naturii acelor focuri. Erau ruguri. Aproape că puteau auzi uriaşa vociferare a mulţimii pestriţe, clopotele ce băteau din toată puterea şi clinchetul de la armele străjerilor ce se încrucişau pe coama zidurilor.

Coborâră încetişor spre Pământ. Racheta se balansa drăguţ, ca un balon.

— În timp, zise Guillaume, cu o voce răguşită. Nu numai în spaţiu, ci şi în timp. Ne-a adus în vremea lui.

— Cum au să ne întâmpine? întrebă Barthélémy.

Ceilalţi înălţară din umeri. Fumul rugurilor întunecă

ecranele.

În cupa aceea, auziră cât se poate de desluşit, venind dinspre cercul de cretă pe care paşii lor îl atenuaseră fără să-l şteargă, un rânjet obscen şi înspăimântător.

Criminale

TU TOT VEI MURI

Ai fost frumoasă, Gladys, dar vremea asta a trecut. Pe-atunci te iubeam. Atât de mult, încât te-am luat în căsătorie. Eu eram tânăr, tu aveai păr roşcat, pielea îţi era mătăsoasă, iar buzele desăvârşite. Cred că eram mândru de tine, pentru că toţi prietenii mei îţi făceau curte, iar tu erai mai cuminte decât mine. Niciodată n-am ştiut de ce m-ai ales. Întâmplarea să fi fost la mijloc? Sau poate că, într-o zi cu ghinion, privirile tale s-au oprit asupra mea, iar asta te-a hotărât? Sau poate ţi-a fost pe plac să-l alegi pe cel mai rece şi mai taciturn dintre admiratorii tăi.

Faptul, însă, nu te-a mulţumit prea multă vreme, după cum atât de des am avut privilegiul s-o aud din gura ta.

La ani de zile de la căsătoria noastră, desigur. Ani în timpul cărora părul ţi s-a schimbat, decolorându-se sau închizându-se, după anotimp. Nu s-a făcut mai frumos, nu mai mult decât vocea ta, care a devenit acră şi cârâitoare, iar puţinul creier pe care-l aveai, draga mea, s-a strâns până ce n-a mai fost decât o bucăţică de burete ars. Formele ţi s-au lăsat. Asta s-a întâmplat în puţini ani, şi fără îndoială că am avut şi eu contribuţia mea la aceasta, iartă-mă, Gladys, am făcut-o fără voia mea. Pentru că te hrăneai cu iluzii, Gladys, pe vremea strălucirii tale. Erai frumoasă, deoarece erai sigură că aşa eşti. Aşteptai cât era ziulica de mare telefonul puţin probabil al unui producător, care ţi-ar fi propus rolul vieţii tale, fiindcă o dată ai întredeschis o uşă într-un scurt metraj publicitar; îţi examinai zâmbetul desăvârşit în oglindă, în timp ce eu îmi băteam joc, îţi spulberam iluziile una câte una, iar ele explodau ca nişte băşici de struţ ori se zgârceau încet şi jalnic. Presupun că te-am făcut să suferi,

Gladys. Fii liniştită, mi-ai plătit-o cu vârf şi îndesat. Dar n-am spus nimic, în toţi anii ăştia, recunoaşte-o, draga mea, n-am spus nimic, în timp ce tu din scribălău neputincios nu mă scoteai, atunci când seara, întorcându-mă acasă, pătrundeam în locuinţa noastră rece, plină de miros rânced de tutun şi de parfumurile tale atât de stăruitoare. N-am spus nimic pentru că niciodată n-am ştiut ce va să zică aceea ură. Nu timpul te-a transformat astfel, deoarece schimbarea a survenit prea repede, ci ciuda, preaplinul jindului, al pizmei, al urii şi deznădejdii pe care le purtai în tine şi pe care le împestriţai cu vorbele grăbite ale prietenilor tăi şi uneori cu vorbele mele, ca şi cu cele luate din revistele de cinema ori de modă, din care consumai cu sutele. Te-am suportat în toţi aceşti ani, şi asta nu din milă, deoarece mila mi-e la fel de străină ca şi ura, ci pentru că îmi spuneam că, într-un anume fel, eram răspunzător de soarta ta. Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă ca tu să fii fericită. La urma urmei, te-ai măritat cu mine deoarece ai crezut că voi deveni un scriitor de succes. Nu era vina ta că nu mi se vindeau cărţile. Nu voiam să înduri asprimea sorţii mele.

Dar ai refuzat să fii fericită.

Am fi putut divorţa, fireşte, dar, într-un fel nedesluşit, prea ţineam mult unul la altul. N-aş fi putut avea linişte, ştiindu-te la celălalt capăt al lumii.

Prima oară când am vrut să te văd moartă, Gladys, a fost atunci când am primit telefonul acela de care nu ţi-am pomenit nimic.

— Alo! am spus.

— Bună ziua, s-a auzit o voce cunoscută şi grăbită. Bernard Duval?

— La aparat, am spus cu inima bătându-mi.

— Am luat cunoştinţă de ultimul dumneavoastră manuscris, *Moartea are motivele ei,* frumoasă poveste şi foarte bună. Vreţi să treceţi pe la mine să discutăm un pic?

— Bucuros, am răspuns cu răceală şi cu chipul tău în minte, Gladys, gândindu-mă la cât de caraghios e numele tău mic, singurul lucru ce-ţi aparţine şi pe care anii nu-l vor ofili.

— O să facem multă publicitate în jurul romanului dumneavoastră. O lansare în toată regula. Se pretează de minune la o asemenea acţiune.

— Perfect, am încuviinţat.

— Asta-i tot ce puteţi spune? Vă aşteptaţi la un asemenea succes?

— Nu, am spus, dar cum aţi vrea să mă manifest?

— Nu ştiu, şopti vocea cea molatecă şi gravă. Pe curând.

Şansa îmi zâmbea, în sfârşit, dar nu ţi-am spus nimic, Gladys. Poate că era simplă răutate din partea mea. Dar nu cred. Cred că prea multă vreme mi-ai reproşat lipsa afirmării. Iar cuvintele astea se îngrămădiseră, alcătuind un ghemotoc de mânie rece, undeva în mintea mea, şi-am hotărât să fac în aşa fel încât tu să nu te poţi înfrupta din reuşita mea. Am hotărât să te omor, Gladys.'

Am fost plin de atenţii cu tine în zilele următoare. Dar prea erai proastă ca asta să-ţi trezească bănuielile.

Te-am dus mai ales la cinema, câteva zile la rând, să le-admiri pe unele dintre cele pe care, în taină, le numeai rivalele tale şi, cu glas scăzut, în întunericul îndoielnic al sălii, am început să le bârfesc şi să te laud pe tine. La început, am făcut-o cu mare discreţie, şi m-ai crezut; pe urmă am exagerat, iar asta te-a surprins; în sfârşit, te-ai îndoit de sinceritatea mea. Îndoiala a ţinut însă puţin, ţi-am citit în priviri, pentru că în adâncul tău erai convinsă de adevărul vorbelor pe care ţi le strecuram la ureche; erai încredinţată că locul ţi se află pe netezimea acelei pânze albe şi verticale, plină de fantome fără consistenţă, inodore şi insipide, ceea ce tu şi erai la o adică, în lumea noastră obişnuită, cu trei dimensiuni.

Pentru prima oară în viaţă, desigur, ai pătruns, drăguţa mea Gladys, în lumea viselor tale, iar asta ţi se citea în ochi. Ceea ce te-a convins mai întâi că, în ciuda a tot şi toate, eu tot te mai iubeam, şi apoi că aveai mai mult ca oricând şansa să apari, în bătaia unui reflector, pe ecranele îngheţate a numeroase capcane cu priviri. Erau cele două lucruri de care aveam nevoie ca să te ucid.

Şi-aproape că ţi-au redat frumuseţea, aproape c-au distrus lucrarea anilor trecuţi, a ciudei, a pizmei şi deznădejdii tale. La drept vorbind, aveai nevoie de foarte puţin ca să fii fericită: iluzii. Dar e un produs groaznic de scump.

L-ai plătit cu viaţa ta, Gladys.

În seara aceea ne-am întors pe jos, după ultima proiecţie, îţi aminteşti? Era frig şi tu râdeai. Un fior îmi trecea pe şira spinării. Nu din cauza frigului, ci a râsului tău inept.

Stelele străluceau pe cer, iar noi le zăream printre frunzele copacilor cu o limpezime neobişnuită, ce-mi ascuţea mintea. Paşii ni se auzeau călcând sprinten pe asfalt. Tu te gândeai la tine, iar eu la moartea ta.

Am ajuns acasă şi ne-am instalat în salon. O mică veioză pusă pe jos scălda întreaga încăpere într-o lumină blândă, odihnitoare. Tu stăteai într-unui din fotoliile adânci de piele. Îmi vorbeai ţinând ochii închişi. Eu stăteam în faţa ta, în celălalt dintre fotolii, pe care le descoperisem împreună în podul părinţilor tăi, în ziua când te-am îmbrăţişat pentru prima oară. O amintire inexactă, poate, dar înduioşătoare, nu-i aşa? Încă mai am în urechi râsul tău din ziua aceea, era un sunet plăcut, dar încă de pe-atunci absurd.

— Crezi de-adevărat, m-ai întrebat tu, că aş mai putea juca? Ţi-ai pus mâinile pe umerii mei şi ţi-ai vârât unghiile în pielea de pe gâtul meu.

— Sunt sigur, am spus, cu mai multă căldură decât arătasem în ultimii ani.

— Sunt prea bătrână, ai spus tu, cu o voce grijuliu obosită.

— Haida de! am zis, înălţând din umeri. Bătrână! La treizeci de ani. Eşti în deplinătatea mijloacelor tale. Abia acum te-ai maturizat. Nimeni nu te poate egala acum. Te-ai uitat la mine clipind din pleoape şi m-ai crezut.

— Te ador, mi-ai zis.

Am tăcut. Am luat o ţigară din buzunar, am aprins-o şi ţi-am pus-o în gură.

— Dar cum aş putea deveni celebră? ai întrebat. Nici un producător nu m-ar angaja acum, indiferent de talentul meu.

N-am spus nimic. M-am prefăcut că mă gândesc.

— Am să telefonez mâine la câţiva prieteni, am spus în cele din urmă, cu o voce convinsă.

— Zău, dragă, chiar ai să faci tu asta pentru mine? N-am răspuns. Am dormit de minune.

A doua zi, m-am dus să-l văd pe editorul meu. De obicei, fie din oboseală, fie din calcul, nu se grăbea deloc cu laudele la adresa cărţilor pe care le reţinea. De data asta însă, pentru că ceva în cartea mea îi atinsese o coardă sensibilă sau pentru că întrezărise în paginile ei ceva în pas cu gustul publicului, îmi dădu tot felul de mărturii de admiraţie. Când, cu toate precauţiile din lume, i-am cerut un avans, mi-a oferit aproape

dublu decât mă aşteptam. Se întâmplă şi-asemenea minuni uneori. M-a cam lăsat cu gura căscată, dar nu m-am trădat. De treizeci şi patru de ani exist pe planeta asta şi fiecare secundă din toţi aceşti ani m-a învăţat virtuţile impasibilităţii.

— Mi-ar plăcea să fac un film după cartea asta, am spus, fără să par convins şi fără măcar să cred în ceea ce spuneam.

Ochii lui galbeni mă priviră surprinşi dindărătul ochelarilor, iar pleoapele umflate clipiră. Mâinile cele îngreunate de grăsime se jucară o vreme cu un coupe-papiers din aramă.

— Poate, zise el, poate. E o idee, o idee bună.

— Sunt dispus să investesc bani, am spus, şi încă mulţi. Ţin mult la cartea asta.

— De ce nu? De ce nu?

Am văzut că se gândea. Ideea mea îl mira, şi-l înţelegeam foarte bine, pentru că nici o clipă nu mă gândisem cu-adevărat să fac un film după carte. Prea ştiam despre ce-i vorba ca să nu-mi dau seama că era imposibil.

— Daţi-mi un nume, o adresă, i-am sugerat.

Dar a făcut ceva mai mult.

— Am să telefonez ca să-ţi fac intrarea. Tocmai am cunoscut un tânăr regizor pe care l-ar putea interesa. Fireşte, nu garantez nimic.

— E foarte bine, l-am încredinţat.

A telefonat de faţă cu mine şi mi-am fixat o întâlnire.

Regizorul era un tânăr palid şi insignifiant, cu un pulover negru şi repeta de două ori aproape fiecare frază, ca să se convingă de justeţea ei. Avea un birou mare şi gol. Mi-a spus că aşteaptă să-i sosească mobilierul, dar eu am bănuit că era mult timp de când îl aştepta. Ceea ce m-a făcut să zâmbesc. Pentru că şi tu aşteptai, Gladys, aşteptai altceva, de aproape tot atâta vreme, şi eu mă gândeam la tine, Gladys, în timp ce în ochii palizi şi temători ai tânărului îi citeam visul.

— Povestea dumneavoastră mi-a plăcut mult, îmi spuse, din câte mi-a fost relatată la telefon. O mare sobrietate, dar o acţiune strânsă. Logica în formă de fatalitate. O foarte bună intrigă, zău aşa. Tocmai căutam un scenariu de calitate.

— Vă mulţumesc, i-am spus, privindu-l fix. Mi-a ocolit privirea, totuşi i-am putut citi în ochi că aştepta un scenariu de

calitate de cel puţin tot atâta vreme de când aşteptai şi tu să fii distribuită. Şi gândul ăsta m-a făcut să zâmbesc.

— Cred că o să ne înţelegem, i-am spus. Sunt dispus să investesc o sumă destul de mare în acest film. Fireşte, n-aş putea fi propriul meu producător. Va trebui să găsim pe altcineva care să dea banii.

— Am să-l găsesc, făcu el, am să-l găsesc.

Vocea îi tremura abia simţit. Ştiam ce gândea. Spera ca, având semnătura mea, care acum cântărea ceva, ceea ce tu încă nu ştiai, Gladys, şi nici nu vei şti vreodată, să descopere fără prea mare greutate un sprijin solid şi să aibă mână liberă. Trăia cu capul în nori, la fel ca şi tine, Gladys. Şi nimic nu-i poate face pe oameni mai uşor manevrabili decât să le fluturi visele prin faţa ochilor.

Am vorbit o vreme. Am făgăduit să-i scriu ca să fixez pe hârtie câteva detalii ce încă nu aveau consistenţă în minţile noastre. Îmi oferi ceva de băut. Apoi o havană. După o oră, mi-a oferit prietenia lui. Exact de ce aveam nevoie, Gladys, ca să te distrug.

I-am vorbit despre tine, Gladys, ţi-am ridicat în slăvi frumuseţea şi însuşirile actoriceşti. Nu i-am spus că faţa ta începea încetul cu încetul să se rideze şi să se lase, nici că degetele îţi deveniseră ca nişte cârnăciori, nici că vocea ta cel mai adesea cârâia. I-am spus că eşti un înger, iar el m-a crezut, întocmai cum m-ai crezut şi tu. Am făcut în aşa fel încât să te vadă prin ochii mei. M-am încredinţat că niciodată nu te va vedea decât aşa cum te zugrăvisem eu. Era tânăr, neştiutor şi credea tot ce-i spuneam... I-ar fi trebuit atât de mult până să-şi schimbe părerea, chiar de te-ar fi văzut în fiecare zi, încât tu vei fi dispărut cu mult înainte ca el să înceapă să-ţi pună la îndoială însuşirile.

În sfirşit, i-am spus că mi-ar plăcea să te văd jucând în filmul meu, fie şi-un rol modest. I-am spus că nu făceam câtusi de puţin din ideea asta condiţia asocierii noastre, că tot ce aşteptam din partea lui era ca tu să poţi da o mică probă, iar el să-mi spună sincer dacă era posibil să facă ceva din tine, urmând ca eu să mă înclin în faţa hotărârii sale.

I-am cerut să-ţi telefoneze şi să-ţi fixeze o întâlnire, fără a-ţi pomeni însă nimic despre vizita mea, deoarece voiam să-ţi fac o surpriză, aşa i-am spus.

A fost de acord.

— Iar asta-i pentru cheltuieli, am zis dându-i un cec. Dar să nu-i pomeniţi nimic soţiei mele. Aş dori să creadă că aţi chemat-o din proprie iniţiativă şi că totul se desfăşoară pe spezele dumneavoastră.

— Bineînţeles, a încuviinţat el cu căldură.

Ba chiar mi s-a părut că e gata să-mi mulţumească.

Eram acasă, Gladys, când ţi-a telefonat.

Ai ridicat receptorul, ai întrebat cine e cu o voce cam acră, pe urmă vocea ţi s-a schimbat, ai pălit, respiraţia ţi s-a accelerat, nu-ţi mai stăpâneai degetele, care mototoleau nervos batista de mătase purpurie.

După o vreme, ai închis.

Ai venit la mine în birou. M-am oprit din lucru la corectura pe care o făceam. Mi-ai povestit totul. Era o undă de sfidare în glasul tău, deoarece eu nu mai eram pentru tine decât un scriitor ratat, soţul ghinionist al marii vedete. Am zâmbit recunoscând în spusele tale anumite cuvinte folosite de mine. E ciudat să regăseşti pe buzele altora aura deformată a frazelor rostite de tine.

Am admirat atunci divina ta prostie, deoarece niciodată nu te-ai întrebat cum de ţi se telefonase. E drept că aşteptai cuvintele acelea de-atâta timp, încât nici măcar nu te-ai mai mirat. Păreai fericită. Eu am fost mai degrabă mulţumit. Fericirea ta avea să dăinuie acum cel puţin la fel de mult cât şi tine.

Eram de faţă, Gladys, când ţi-a fost proiectată proba. Intrai în cadru, mergeai, te aşezai, spuneai câteva vorbe, zâmbeai, îţi treceai mâna prin păr, citeai, beai, telefonai. Zece minute cu totul, în care timp ai fost propria ta caricatură în alb şi negru şi în două dimensiuni.

Totul era execrabil, numai că idiotul de regizor n-a vrut, mai întâi, s-o recunoască. A trebuit să pun eu punctul pe *i*, în timp ce păream că te apăr. A fost o joacă amuzantă. Mi-am spus în timpul acelei întrevederi de neuitat că poate aş fi fost un bun actor. O să mă mai gândesc la asta, Gladys, de vreme ce acum sunt liber.

I-am cerut să-ţi anunţe eşecul cu menajamente. I-am descris deznădejdea ta, lacrimile pe care o să le verşi, criza de nervi pe care-o s-o faci la aflarea tristei veşti. Nu era deloc

nevoie să forţez nota. Ştiam perfect în ce stare te vei afla.

În sfârşit, de comun acord, am hotărât să-ţi ascundem adevărul. Eu rămâneam în afară de toate astea şi, dacă vreodată s-ar fi aflat ce s-a petrecut, aş fi fost bărbatul care a încercat, dar zadarnic, să-şi asocieze soţia la propriul lui succes.

Urma ca el să-ţi telefoneze sau să-ţi scrie — l-am îndemnat energic să-ţi telefoneze — şi să-ţi explice că, în ciuda marelui tău talent, dată fiind situaţia tristă în care se afla pentru moment industria cinematografică, îi era cu neputinţă să angajeze o necunoscută, dar că va fi în situaţia să se răzgândească, de cumva vreo întâmplare fericită ar îndrepta reflectoarele actualităţii asupra ta, Gladys, căreia îi rămânea îndatorat etc.

Şi a făcut-o, a făcut toate astea cu ochii închişi, a rostit toate aceste cuvinte la telefon cu sinceritate, deoarece aşa credea, era plin de măreţie sufletească, asemenea unui burete pe care-l scufunzi într-un vas cu apă murdară şi care apoi lasă să i se scurgă picătură cu picătură conţinutul.

Mă aflam lângă tine, Gladys, când ţi-a vorbit. Ţi-am văzut buzele crispându-se şi începând să tremure uşor. Dar erai convinsă de sinceritatea lui şi, la urma urmei, aveai dreptate. Mi-ai spus totul, sau pe-aproape. Ba chiar ai mai pus şi ceva de la tine. Mi-ai spus că avea un contract gata pregătit şi că abia aştepta să-l semneze, cu condiţia să faci în aşa fel încât să se vorbească un pic despre tine în ziare. Ţi-ai bătut capul în legătură cu ceea ce ai putea face. Şi dintr-o dată ţi-ai amintit că eu sunt scriitor, că pe vremuri avusesem imaginaţie. Te-ai aruncat singură în groapă, Gladys.

— Poate că ai putea, am zis eu zâmbind, să străbaţi oraşul, goală, pe-o bicicletă. Îţi aminteşti de Lady Godiva?

— Nu fi absurd, Bernard, ai zis tu, clipind des din pleoape. N-ar fi decent, ce Dumnezeu!...

O, Doamne, mi-am spus eu, dar părul tău vopsit şi răsvopsit, fustele prea strâmte şi prea scurte, batista ta de mătase roşie, buzele sângerii, pleoapele din care clipeşti des, felul tău de-a ţine ţigara sunt decente?

— Cred, am spus, că ţi-ar trebui ceva dramatic, ceva care să poată fi speculat de un jurnalist, o poveste cât se poate de tristă, de sentimentală, de omenească şi care să înfioare ori să stârnească plânsul.

Te-ai tolănit pe divan, Gladys, pantofii ţi-au căzut pe covor cu un zgomot înfundat, trupul tău suplu, înveşmântat într-o rochie verde, strâmtă, punea o pată stranie pe cuvertura roşie. Ţi-ai dat părul pe spate, printr-o mişcare bruscă a capului. Mi-ai zâmbit.

— Oh, ajută-mă, iubiţelule, numai tu poţi face asta pentru mine, imaginează ceva, ai un soi de geniu când e vorba de inventat poveşti.

— Îţi mulţumesc, am zis eu smerit.

— Poate că am putea divorţa, poate că ziarele ar vorbi despre asta. Dar n-am face-o de-adevăratelea, bineînţeles.

— Bineînţeles, am adăugat. Nu cred însă că ar merge. Nu cred că ar putea interesa ziarele. Încă nu eşti îndeajuns de celebră, scumpete.

— Un accident, poate, ai spus tu cutremurându-te. Ştiam că îţi imaginezi sânge, sirena ambulanţei, lumea adunată, fotografii şi faţa ta, trasă şi palidă, divin suferindă.

— Poate că da, poate că nu, am zis eu. Depinde de întâmplare. Sunt prea multe accidente în zilele noastre pentru ca oamenii să mai dea atenţie neşansei unui pieton care s-a rostogolit sub roţile unei maşini. Doar dacă ai noroc. E riscant, prea riscant. Nu există nimic sentimental într-o asemenea întâmplare, nimic omenesc, ci doar un simplu fapt, brutal. Nu pasionează pe nimeni, crede-mă.

— Şi-atunci? ai şoptit tu, cu glas pierit.

— Am să mă gândesc, am spus. Am să mă gândesc. Te scot eu din încurcătură, Gladys, scumpete. Ai să ajungi pe prima pagină a ziarelor. Ai încredere în mine.

Mi-ai zâmbit, iar în stelele aurite din ochii tăi am citit precum urmează: biet nerod, dă-mi asta, în schimbul anilor pe care i-am pierdut stând lângă tine, şi-ai să vezi tu ce-o să fac din tine. Dar zâmbeai şi faţa îţi era toată numai blândeţe şi candoare.

M-am ridicat şi m-am dus să mă plimb. În zilele următoare, n-am mai adus vorba despre cele discutate. Timpul s-a scurs într-o linişte călduţă, fiecare cu gândurile lui. Când mă gândesc acum la acea perioadă, îmi spun că au fost cele mai bune zile pe care le-am trăit unul lângă altul şi că, fără îndoială, ar fi fost mai bine pentru amândoi, Gladys, ca mie să-mi vină mai repede gândul să te ucid. Ne-ar fi scutit şi pe unul, şi pe celălalt, de

multe necazuri. Numai că fericirea asta relativă nu mi-a dat nici cea mai mică remuşcare, Gladys. Acum eram convins că aveai să mori fericită, în ziua pe care o voi fi ales eu, ceea ce îndepărta de mine până şi umbra ultimului scrupul pe care-l voi mai fi avut.

Zilele treceau, Gladys, iar nervii tăi se încordau. Te priveam, Gladys, şi-am văzut cum faţa ta zâmbitoare se preface într-o mască silită, am văzut cum gesturile îţi devin bruşte şi stângace, te-am surprins pe când mă cercetai, plimbându-ţi limba peste buze şi şovăind dacă să-mi pui întrebări, apoi răzgândindu-te. Te-am văzut devenind aproapte inteligentă, Gladys, în timpul acestor zile. Mi-am spus că atingerea dintre vis şi realitate, că lenta transformare a unui vis în realitate tangibilă ar putea fi un remediu aproape salvator în cazul multor fiinţe omeneşti.

Zilele se scurgeau, Gladys, iar când nervii tăi n-au mai putut răbda, la ora aleasă de mine, am hotărât să trec la acţiune.

— Am citit foarte atent ziarele în timpul din urmă, am spus eu în seara aceea, şi mai ales prima pagină de la cele ale căror titluri explodează în ochii cititorului ca nişte bombe şi-ale căror fotografii reprezintă lumea pentru milioane de ochi.

— Da, şi? ai făcut tu cu faţa netedă şi nevinovată, dar cu mintea la pândă.

— Politica stă pe primul loc, am spus. Dar politica nu ne interesează, nu-i aşa? Nu cred că ai de gând să fondezi un partid ori să aperi drepturile jurnalelor de modă. Crimele vin imediat după politică. Poate că ai avea un dram de noroc dacă ai primi să jefuieşti o bancă ori să-l omori pe vreun casier, dar mă îndoiesc că o vei face, Gladys, mă îndoiesc de-a binelea, şi, în afară de asta, ar trebui să stai deoparte un număr bunicel de ani. Nu-i deloc mijlocul cel mai potrivit.

— Şi-atunci? Nu mă mai ţine pe jăratec.

Respirai gâfâit, pieptul tău un pic cam grăsuţ se ridica şi se lasă într-un fel încântător. Buzele ţi s-au întredeschis.

— Şi accidentele ocupă loc mult. Marile accidente, catastrofele, avioanele care ating solul de trei ori înainte de-a se crăpa şi a-şi azvârli în infern încărcătura de sardele, ori trenurile ce se reped unul într-altul şi care-şi strâmbă tăblăria într-un şuier asurzitor de aburi, ori maşinile care se izbesc unele de

altele şi ard liniştit. Astea însă sunt sporturi de masă. Nu există loc într-un accident pentru un nume, pentru o personalitate ca a ta.

Am tăcut şi m-am uitat la tine, Gladys Duval, treizeci de ani împliniţi nu de mult, fără trecut, dar cu un foarte scurt viitor, o siluetă ispititoare la treizeci de metri distanţă, un zâmbet încântător prin fumul de ţigară, ochii auriţi în semiântunericul înserării ori ai unei săli cufundate în întuneric.

Iluzii.

Presupun că o groază de indivizi jalnici m-au pizmuit, Gladys, în toţi anii ăştia care au trecut, din cauza ta. Niciodată pentru ceea ce făceam eu. Poate că te-aş fi iertat, Gladys, dacă ar fi avut dreptate să mă pizmuiască, dar de cum străbăteai distanţa, de cum dispărea fumul, de cum străpungeai întunericul cu luminile rampei, nu mai rămânea din tine decât pecetea aceloraşi ani, un ansamblu moale, uzat, pe nesimţite îngreuiat. Prea mult îţi purtaseşi trupul, Gladys. Aveam să pun eu ordine în toate astea.

— Mai rămâne sinuciderea, am spus eu rar. Cei care reuşesc şi cei care ratează. O sinucidere oferă de toate, Gladys, deznădejde, fapt divers, dramă. Şi chiar şi speranţă, dacă încercarea eşuează. O speranţă ce face să-i dea lacrimile cititorului sensibil. O speranţă ce pune în lumină fragilitatea vieţii şi greutatea destinului omenesc.

— Vrei să spui că...

— Nu vreau să spun nimic, Gladys. Ai putea încerca o dispariţie camufiată în răpire, dar trucul mi se pare cam uzat. Logic, nu-ţi ramâne decât sinuciderea, o drăguţă sinucidere cu gaz, o uşă forţată, o formă întinsă pe pat, o fereastră spartă, mirosul de gaz, faţa palidă, ochii încercănaţi, o scrisoare-n care-ţi exprimi sila de viaţă, fotografii, jurnalistul cinic care scoate din toate astea un articol înduioşător.

— Dar nu vreau să mor, ai zis tu, şovăielnic.

— Cine-ţi vorbeşte de moarte? am replicat, aprinzându-mi o ţigară, zâmbind propriei mele imagini, reflectate de fereastra întunecată. Ştii, e nevoie de mult timp ca să mori intoxicat cu gaz. Ore întregi în condiţii normale. Iar mie nu-mi vor trebui decât câteva minute ca să alertez presa şi pompierii şi să te salvez.

— Am citit undeva, ai spus tu, că e o moarte nemaipomenit

de blândă, o moarte aproape veselă.

— Nu ştiu, am zis, şi presupun că nici tu n-o să ştii.

Vocea începu să-mi tremure. Fusesem atât de naiv să cred că o să meargă. Până şi un copil ar fi adulmecat capcana.

Gladys se aplecă spre mine, sărutându-mi fruntea.

— Eşti atât de inteligent, dragule. Ce m-aş face eu fără tine?

Şi-n seara aceea am hotărât împreună să mori, îţi aminteşti, Gladys?

În salonul acela pe care l-ai mobilat tu, personal, şi cu care niciodată nu m-am obişnuit, între draperiile stacojii şi taburetele moi, exotice, divanul sângeriu ce ţi-a îndurat atâtea ore trupul, în timp ce mintea îţi rătăcea pe paginile nenumăratelor tale reviste, în timp ce buzele tale sugeau capătul de plută al ţigărilor tale greţoase, printre fotoliile dăruite de părinţii tăi şi lampadarul ce semăna cu un hidos palmier de metal, între pereţii aceştia roz, tavanul bej şi mocheta bleu palid, ţi-am hotărât împreună moartea, şi te-am văzut întinsă pe cuvertura purpurie, cu aripile nasului strânse, palidă, în timp ce un miros greoi de gaz plutea în aer; ne-am aplecat peste nişte dicţionare voluminoase, am calculat perioada de timp ce n-ar fi dăunătoare sănătăţii tale, şi o făceam teribil de conştiincios şi de atent, încât te-ai minunat şi tu.

Am prevăzut totul, rochia pe care s-o îmbraci, motivul călătoriei mele de pe urma căreia tu urma să tragi folos, punându-ţi în execuţie fatalul plan, întoarcerea mea bruscă, rezultat al unei îngrijorări tenace, al unui presentiment împovărător, conţinutul scrisorii tale pe care aveam să ţi-o dictez, deoarece măcar atâta îmi recunoşteai, harul de-a mă exprima, care ţie îţi lipsea cu desăvârşire, în asemenea măsură, încât opera ta literară n-ar fi putut în nici un caz depăşi o culegere de cărţi poştale, uşa de la bucătărie pe care urma s-o laşi deschisă, ca să poată pătrunde gazul cu uşurinţă în salon, cei pe care trebuia să-i alertez, şi până şi doctorul de care s-ar fi putut să ai nevoie. N-am mers însă până acolo încât să-l înştiinţăm. Am ales ora. Ai fost veselă şi bine dispusă.

Ne-am dus la cinema în seara aceea. Şi, în semiântunericul serii, siluete îndepărtate se întorceau să se uite la tine, Gladys.

Aproape că m-a întristat, deoarece nu aveam dreptul să lipsesc nălucirile acelea abia întrezărite de şansa ce-o puteau avea de-a te întâlni şi a-ţi place, Gladys. Mâna ta a stat în mâna mea tot timpul filmului, poate că o uitaseşi. Mintea ta însă hoinărea, abia dacă dădeai atenţie formelor ce se mişcau pe ecran, te gândeai la moartea ta, Gladys, şi la învierea ta, te gândeai la viaţa ta de după aceea, şi la nenorocitul de bărbatu-tău de care te-ai fi descotorosit repede.

Şi eu mă gândeam la moartea ta, Gladys, şi la învierea mea.

Aşa se explică faptul că am rămas mână în mână tot timpul filmului. Ca şi faptul că mi te imaginez perfect acum, Gladys, pe când aştept trenul, pe peronul acestei gări mici, uitându-mă din când în când la ceasul de la mână, respirând aerul rece al zorilor, privind pe cer la ultimele stele, şi te văd de parc-aş fi alături de tine, cum dai drumul la gaz şi cum torni o sticlă întreagă din parfumul acela greoi, după care tu te prăpădeşti, dar care mie mi-a dat totdeauna migrene, pe tine şi în jurul tău, ca să maschezi mirosul gazului ce iese şuierând şi care-ţi pare inestetic, cum pui la vedere pe măsuţa cea scundă, alături de scrumiera din cositor pe care ţi-am făcut-o cadou anul trecut de ziua ta, scrisoarea, pată albă pe fundalul de lemn roşcat, în care îţi explici nefericirea în termeni ce vor aduce lacrimi în mulţi ochi, sunt sigur, de vreme ce eu ţi-am dictat-o, şi cum te culci pe divanul scund şi purpuriu, care totdeauna m-a îngreţoşat, uitându-te ţintă la fereastra închisă şi la perdelele trase.

Te văd, Gladys, şi ştiu că eşti fericită, ştiu că te gândeşti la scena pe care o vei juca şi care va fi urmată de altele, sute, ştiu că în plămâni îţi pătrunde gazul, blocând celulele una câte una, făcându-te fericită. Ştiu că mă aştepţi, Gladys, cu zâmbetul pe buze, un zâmbet roşu precum corola acelor flori ce devorează insectele. Ai să mă aştepţi mult şi bine, Gladys. Fii fericită în tot acest timp. Pentru că nu mă voi întoarce, Gladys, şi nu voi înştiinţa pe nimeni. Puţin îmi pasă cine îţi va citi scrisoarea. Trenul se apropie, Gladys. Va trebui să mă obişnuiesc cu absenţa ta. Şi-apoi, e prea târziu, Gladys. Orice-aş face, tu tot vei muri...

MARTORUL

Toatea astea trebuie să-l fi costat timp şi bani, dar la urma urmei avea destul timp, de vreme ce era pensionar, iar cât priveşte banii, făcuse afaceri frumoase pe vremuri şi deţinea valori sigure. Cel puţin aşa susţinea el, cu o voce mică, şubredă, gata-gata să se spargă, vocea lui de toate zilele, care-i dădea, în ochii oamenilor, nici ei nu ştiau de ce, o înfăţişare teribil de vioaie şi de simpatică, deoarece mai avea şi-o altă voce, o voce tunătoare şi puternică, ce cântărea cuvintele şi le lăsa să cadă greu, ca pe nişte picături de ploaie aduse de vijelie, numai că vocea aceasta o păstra pentru anumite ocazii.

Toate astea trebuie să-l fi costat timp şi bani, pentru că la urma urmei era nevoit să bată străzile oraşului, să intre în magazine şi să spună câteva vorbe, să asculte, să intre prin cârciumi, să bea câte-un lichior, să facă cinste, să asculte, să asculte tot timpul, de parc-ar fi fost urechea oraşului, receptacolul tuturor zgomotelor; voia să ştie cum îi merge cutăruia, ce mai face celălalt, dacă mai era furios pe Cutărică, dacă se certase cu nevastă-sa noaptea trecută ori dacă avea pregătit, în sertarul unei comode ce se clătina, un pistol de pe vremuri. Trebuia să ştie totul, deoarece trebuia să aleagă în cunoştinţă de cauză şi nu suporta ideea că, într-o bună zi, ar putea să se înşele. Şi din câte ştia, când era sigur, se ducea să pună lucrurile la punct plin de neastâmpăr, în costumul lui negru, cu cămaşă albă şi cravată cenuşie, apoi începea să aştepte, şi aştepta răbdător şi pedant.

Cunoştea pe toată lumea, cu toate că pentru un număr mic de oameni el însuşi nu reprezenta altceva decât o umbră micuţă, sau un zâmbet, sau o voce şubredă. Dar îi cunoştea mai ales pe cei care se mânie repede, pe geloşi, pe taciturni, pe cei săraci cu duhul, pe cei frustraţi, pe toţi cei de care nu poţi fi sigur, toţi cei care-ar putea, dintr-o dată, să coboare în stradă şi să înceapă să pocească feţele oamenilor cu pumnii şi picioarele, fără ca măcar să-şi dea seama de ceea ce fac. Iar el le uşura treaba. Strecura un cuvânt acolo unde trebuia şi, când' era sigur de reuşită, nu se mai mulţumea să asculte, ci vorbea cu vocea lui şubredă, aproape spartă, care-i dădea un aer atât de sincer. Şi simţea, pregătindu-se în el, vocea aceea tunătoare ce relata calm faptele. Se aşeza la maşina de scris demodată şi ticluia

scrisori.

Toate astea trebuie să-l fi costat timp şi bani, dar puţin îi păsa, pentru că ce altceva ar fi putut face, se întreba. În felul ăsta, îşi spunea, nu rupea legătura cu viaţa, dimpotrivă, ştia cum se deapănă vieţile oamenilor şi uneori pătrundea în ele, ducându-le la concluzia logică. Ăsta era rolul lui.

Dar mai avea încă unul.

Rolul lui era să vadă lucrurile întâmplându-se. Rolul lui era să le descrie cât se poate de rece şi de cinstit, cu toate că uneori îi venea să verse de greaţă ce-i era, făcând să răsune vocea-i tunătoare şi puternică şi crescând în ochii asistenţei. Era martorul.

Şi-i plăcea rolul ăsta, mai presus de orice.

Îşi puse cămaşa cu guler scrobit şi se uită în oglindă. Avea părul cărunt, sprâncenele dese ca nişte tufe de zăpadă, deasupra ochilor ce străluceau liniştit, pe faţa zbârcită şi zâmbitoare. Faţa îi era foarte palidă, pomeţii însă i se colorau uneori puţin în roz, făcându-l să semene cu o veche statuetă de porţelan. Degetele, ca nişte picioare de păianjen, trecură cravata cenuşie în jurul gâtu-lui, apoi o înnodară.

Îşi potrivi bretelele şi zâmbi. Îşi încheie nasturii de la vestă — grijuliu, strălucind de mulţumire. Îşi puse apoi haina, bătând uşor stofe ici şi colo, ca pentru a scutura de pe ea câteva fire de praf invizibile. Dintr-un atomizor, pulveriză puţin parfum pe rever ca să alunge mirosul de naftalină ce plutea în jurul lui. Apoi plecă. Urcă încet strada, pe urmă grăbi pasul. Inima începu să-i bată mai repede. Hotărâse cu o seară în urmă, în tăcerea camerei lui cufundate în întuneric — pe când stătea culcat în patul cel mare, cu mâinile aşezate pe rufăria albă, ţintuind din priviri, prin perdele, dârele de lumină lăsate de obloane — să schimbe terenul de vânătoare.

La drept vorbind, nu se îndepărta deloc de casa lui, nu se hazarda în ţinut necunoscut, deoarece ştia oraşul ca pe degete, toate urile, toate mâniile, toate pasiunile lui.

Nu schimba decât strada. Se învârtea pe Ungă oameni despre care nu auzise vorbindu-se decât prin aluzii, pe care-i zărise o dată în vreo dugheană şi care nu-l cunoşteau, ori care se mulţumeau să-i adreseze un vag salut, înclinând din cap. Îşi dădea lui însuşi impresia că e un explorator rătăcit în mijlocul unor populaţii străine, cercetându-le cele mai mărunte gesturi

cu mare interes.

„Ei încă nu mă cunosc, se gândi. Nu încă. Nu încă."

Tuşi mărunt şi râse încetişor pentru el însuşi, ţintuind din priviri o vitrină cu încălţăminte. Apoi îşi spuse din nou că lumea începea să şoptească fel de fel de lucruri pe seama lui, la el pe stradă, şi că din motivul ăsta trebuie să schimbe terenul de vânătoare.

Era un om teribil de tipicar şi, pentru că se simţea bătrân şi uzat, deşi încă rezistent, nu voia să rişte nimic.

Deschise uşa băcăniei şi un clopoţel răsună, piţigăiat, iar el începu sa râdă încetişor, de parcă limba ce izbea învelişul de aramă ar fi vestit o glumă.

Aşteptă până ce fură servite clientele din faţa lui, sări şi le ţinu uşa deschisă atunci când ieşiră, salutându-le cu o politeţe aleasă, închise uşa fără să facă zgomot şi se îndreptă spre tejghea.

— Ce doreşte domnul? întrebă băcăniţa. Femeia era cocoţată pe un taburet înalt, ca o divinitate asiatică pe piedestalul ei.

Avea, într-adevăr, amploarea unei divinităţi din Asia, cu toate că îi lipsea maiestatea. Cât despre înţelepciune, ei bine! o pescuise în conversaţiile cu clienţii, încât, la fel de bine ca oricare alta, ştia cât preţuieşte viaţa, că afacerile sunt afaceri, că oamenii sunt tare răi, se pricepea să căineze, să îmbărbăteze şi să uite totul peste cinci minute. De aceea, avea neîndoielnic tot atâta înţelepciune cât o divinitate asiatică, cu care semăna nu doar din pricina trupeşeniei şi a tronului, ci poate şi din cauza cocului, a degetelor grăsulii, de nu cumva şi-a ochilor înfundaţi în cutele cărnii.

— O sticlă mică de lapte, ceru cu vocea lui şubredă, dar limpede, ce presupunea o mare experienţă, dar şi o filozofie senină deprinsă de la puţinii ani ai unei vieţi trăite din plin.

— Nu v-aţi schimbat deloc, zise femeia, lăsându-se să lunece de pe taburetul cel înalt şi trăgându-şi sufletul. Nu v-aţi schimbat deloc. Sunteţi la fel de sprinten ca un tinerel.

— Nici dumneata nu te-ai schimbat, îi spuse el, cu exact atâta satisfacţie de câtă era nevoie şi cu o anume îndoială politicoasă în glas.

— Oh! eu, oftă femeia, târându-se de-a lungul rafturilor şi punându-şi mâna durdulie pe frigider. Eu una îmbătrânesc. Intru

la apă pe zi ce trece. Slăbesc. Poate că nu mă credeţi, dar slăbesc.

Dădu din cap şi aşteptă.

Femeia deschise frigiderul, scoase o sticlă de lapte şi o puse pe tejghea, cu un oftat. Bătrânul se scotoci în buzunar şi scoase nişte mărunţiş ce-i răsună în mână.

— Toţi ne trecem, spuse, cu un zâmbet amar şi totuşi binevoitor ce-i încreţea colţurile gurii.

— Nu aveţi burtă, spuse femeia pe un ton admirativ. N-aveţi burtă deloc. Sunteţi la fel de subţire ca la douăzeci de ani.

Avea dreptate, recunoscu, felicitând-o pentru simţul său de observaţie. Ştia că o bună parte din înţelepciunea băcăniţei ţinea de faptul că ştia să recunoască la oameni ceea ce nu se schimbase în ei de când aveau douăzeci de ani, şi mai ştia că oamenii o cred pe cuvânt, şi mai ştia, în sfârşit, că întotdeauna stai de vorbă despre ceea ce se schimbă, timpul care se face frumos, copiii care cresc, plecările şi sosirile oamenilor, bolile ce se agravează, ca şi despre o mulţime de alte lucruri schimbătoare. Fără îndoială că din pricina asta celor trecuţi de-o anumită vârstă nu le e pe plac să vorbească despre ei înşişi, deoarece sunt convinşi că nu se mai schimbă, că vor rămâne întotdeauna egali şi asemănători cu ei înşişi.

Ea îi vorbi despre clienţii care se duceau şi veneau, despre circulaţia din ce în ce mai zgomotoasă, despre naşteri şi morţi şi despre femeia aceea în legătură cu care se clevetea atât de mult, dar care nu lua nimic pe credit şi care, la urma urmei, n-avea decât vina că-şi vopsea părul, îi vorbi despre răutate, despre calomnie, despre mândrie, despre toate aceste sentimente abstracte ce bântuie străduţele înguste şi băcăniile bătrânicioase, în timp ce el încuviinţa dând din cap, ascultând-o, cu nişte ochi imenşi, înţelegători şi zâmbitori. Ea îi spuse că nu putea dormi noaptea din cauza unui junghi din spinare, că uneori rămânea trează până-n zori, în camera ei de la etaj, cu ochii deschişi, cu urechile la pândă şi auzind cuvinte, chemări, strigăte, zgomote de ceartă, somiere scârţâind, tot felul de lucruri care, la urma urmei, nu erau decât respiraţia nopţii, bătăile de inimă ale străzii în sfârşit eliberate de constrângerile zilei, redate în sfârşit ei înseşi.

Iar el asculta cu atenţia încordată şi uneori, neprefăcută. Pe

urmă, în timp ce femeia povestea tot ce auzea noaptea, simţea sporind în el un soi de bucurie, deoarece dintre mulţimea de istorii neînsemnate, alegea cu un soi de delectare, fremătând de o plăcere anticipată, ceea ce căuta, ceea ce-i trebuia.

— Doi fraţi, spunea femeia, gândiţi-vă. Dugheniţa de vizavi, cu două case mai încolo, pe stânga. O cizmărie. Un ungher murdar şi dezgustător, nu s-a mai zugrăvit de zece ani, adevărat că ei nu s-au mutat aici de prea multă vreme, iar bătrânelului dinaintea lor nu-i prea păsa de dugheană, dar ei, zău aşa, ori poate că n-aveau bani...

— Şi? făcu el cu lăcomie.

Se certau în toate nopţile, zicea femeia. Strigau până târziu, cu toate că în timpul zilei nu dădeau pe faţă nimic din harţa lor, cu toate că erau numai zâmbet cu clienţii, zâmbete fără prea mare efect la o adică, ba chiar de-a dreptul respingătoare, pentru că se mişcau ca nişte urşi, aveau ditamai mustăţile şi nişte dinţi de te băgau în spe-rieţi. Şi cu toate astea, erau meşteri buni. Nimic de cârtit în privinţa asta.

Dar se certau în toate nopţile.

— Pricep, zise el cu ochii strălucitori, agăţaţi de firul nesigur al povestirii.

Se certau de cum lăsau în jos oblonul de metal. Se înjurau în timp ce-şi pregăteau cina în spatele prăvăliei şi chiar şi-n timp ce mâncau. Îşi reproşau tot felul de mârşăvii într-o limbă străină, multă vreme după ce ultima lumină din casă fusese stinsă. Strigătele lor, grave şi adânci, răzbăteau prin protestele vecinilor. Se întâmpla să şi tacă, dar tăcerea lor nu era decât şi mai îngrijorătoare, căci ce puteau face în timpul ăsta? se întreba femeia în aşternutul ei jilav, ciulind urechea şi neauzind altceva decât scâncetul unui copil.

Tăceau uneori, dar niciodată prea mult, iar ea aştepta înfiorată, speriată, ca frânturile vocilor lor să-i ajungă iarăşi până la ureche, împiedicând-o să simtă junghiul acela din spate. Străini, spunea ea, iar asta explica probabil totul.

— Păi, zise el dezamăgit, unora le place să se certe. Uneori, nu mai pot trăi fără să se certe. Poate că nici nu se urăsc cu adevărat, cine ştie?

— Poate, fu de acord băcăniţa, iar expresia de îndoială ce i se citea pe faţă îi dădea oarecare speranţă domnului Tête.

Avea vreo idee pentru ce anume se certau?

— O femeie, îi mărturisi ea, pe un ton misterios.

Domnul Tête se lăsă dus de curentul străzii, se agăţă zdravăn de sticla cu lapte şi trecu în cele din urmă drumul, când prinse un moment mai liniştit. Făcu câţiva paşi, uitându-se ţintă în jos. Apoi, dintr-o dată, îşi ridică privirea şi se întoarse. Cizmăria se afla în faţa lui. Nu era decât o dugheană întunecoasă; vopseaua de pe panourile de lemn era scorojită de-atâta vreme, încât nimeni n-ar fi putut spune care-i va fi fost culoarea iniţială, iar geamul vitrinei era atât de murdar, că părea opac. Uneori lăsa totuşi să străbată o fulgerare metalică ce bucura inima domnului Tête, deoarece atunci când privirea i se furişă pe uşa deschisă, în interiorul dughenii, îi văzu pe cei doi bărbaţi lucrând, precum şi bucăţi din piele de culoare neagră şi roşcată, încălţări aliniate ca la paradă, iar peste toate astea, scule din oţel, strălucitoare, şlefuite, cu lama atât de fin ascuţită, încât păreau să rănească necruţător aerul, sule ascuţite, ace lungi, fine şi îndoite la capăt, cuţite de cizmărie grele şi lucitoare; şi uneltele astea se abăteau asupra pielii, o tăiau, o găureau, o decupau şi, cât să scoată un geamăt pielea chinuită, încălţările întinereau.

Văzu totul dintr-o privire, iar inima lui şubredă se bucură. Aproape că simţise pe pielea lui atingerea acelor lame. Se înfioră teribil de plăcut. Îi veni oarecum greu să se smulgă de la spectacolul pe care-l oferea dugheana. Îşi spuse că e aidoma unui pictor ce-a descoperit un minunat subiect de tablou şi-l contemplă într-atât încât îşi uită de pânză şi peneluri.

Cei doi fraţi erau greci; veniseră în anul foametei ce ucisese atâta lume în ţara lor. Dar — observară numai-decât oamenii — nu păreau câtuşi de puţin că n-ar avea ce mânca. Erau amândoi uriaşi şi puternici, şi tocmai forţa asta, dimpreună cu faţa lor arsă de soare, cu părul negru şi gras, ondulat, cu strania părere de zâmbet ce aproape că le ascundea dinţii strălucitor de albi, sub mustaţa stufoasă, îi făceau suspecţi în ochii palizilor locuitori, bine hrăniţi, ai cartierului.

Şi mai era şi limba lor sonoră, pe care nimeni n-o înţelegea şi-n care neîndoielnic că puneau la cale sumbre planuri ucigaşe ori furtişaguri. Dar nimic nu se întâmplă, în timp ce zilele treceau. Continuau să fie nişte munţi de oameni plini de putere;

zâmbetele şi părul lor continuau să fie străine, exotice chiar, după părerea unora. Învăţară franceza, dar între ei continuau să folosească limba lor, şi se cufundară într-atât în viaţa obişnuită a cartierului, încât fură absorbiţi de acesta şi aproape uitaţi, pierduţi în adâncul peşterii lor, plină de mirosul pielii.

Niciodată nu se despărţeau. Lucrau împreună, stând aşezaţi în faţa unei măsuţe joase, mâncau împreună şi trăiau laolaltă în ungherul acela întunecos, care pe vremuri trebuie să fi slujit la stivuitul pieilor. În ziua în care au avut destui bani, s-au îndreptat amândoi spre unul din magazinele oraşului, cumpărând două cămăşi albe, identice, de altminteri găsite cu mare caznă, deoarece ceruseră o talie care de obicei e ţinută în fundul depozitului, cu tainica remuşcare de a o fi comandat.

Apoi au cumpărat în acelaşi timp două costume, şi a fost chinul de pe lume, deoarece negustorul nu avea pentru talia aceea două de aceeaşi culoare, aşa că trebuiră să se resemneze a purta îmbrăcăminţi diferite. Să fi fost aceasta o avertizare din partea destinului, un semn premergător al unei discordii viitoare? Multă vreme şovăiră să poarte costumele, atât de mare le era dorinţa de a rămâne asemănători şi uniţi, precum îi îndemnase o mamă pesemne dispărută.

Pe urmă, s-au hotărât să-şi pună hainele acelea diferite atunci când începură să iasă în oraş cu regularitate, sâmbăta seara, explorând cârciumile şi cinematografele. Situaţia materială li se îmbunătăţea, desigur, dar mai cu seamă, tot cufundându-se în viaţa de zi cu zi a oraşului, sfârşiră prin a ieşi din bârlog, aventurându-se pe străzi, deşi tot împreună o făceau, întrebând uneori pe vreun trecător cât e ceasul ori cerându-i un foc ca să-şi aprindă ţigările plate şi mirositoare.

Asta îşi spunea domnul Tête, frecându-şi mâinile, stând în faţa ferestrei deschise, într-un fotoliu cu braţele împodobite cu huse de dantelă uşor ofilită. Şi se întreba când anume începuseră să nu mai iasă împreună. Poate că la mijloc fusese întâmplarea, poate că unul dintre ei se simţise într-o seară obosit, în timp ce celălalt, după o lungă discuţie în limba lor sonoră, se hotărâse să se hazardeze de unul singur pe străzile oraşului. Sau poate că o umbră se strecurase între ei, în ciuda sfatului bătrânei mame ipotetice, ce nu fusese urmat, de altminteri, decât atâta vreme cât ostilitatea prefăcută sau reală îl făcuse necesar, iar acum dispărea în securitatea obişnuinţei.

Inima domnului Tête bătea mai repede în timp ce se gândea, şi o mulţumire liniştită se înstăpânise în el, o uşurinţă nouă îl făcea să-şi înalţe capul, să-i strălucească ochii şi-i înteţea perindarea viselor. Era ceas de sărbătoare pentru el, căci simţea cum i se pregăteşte în adâncul gâtlejului vocea puternică şi tunătoare de care se folosea în anumite împrejurări.

Descoperise plăcerea pe care i-o dăruia frecventarea semenilor lui, cu puţini ani mai înainte şi cu totul întâmplător. Filozofia lui îi interzicea totuşi să se vaite în privinţa anilor pierduţi. Se străduia doar să-i recâştige.

Descoperise plăcerea asta pentru că o femeie lunecase pe pavaj într-o zi cu ploaie, rostogolindu-se sub un camion. El se afla acolo, îşi ţinuse ochii deschişi, se cutremurase de groază, iar visele din nopţile următoare îi fuseseră bântuite de întâmplarea asta.

Veni însă şi ziua când se sprijini, privit de întreaga asistenţă şi de judecătorul binevoitor şi perspicace, de bara de lemn lustruită de atingerea a nenumărate mâini. Îşi declină numele şi calitatea şi începu să vorbească pe un ton şubred şi mohorât, apoi simţi ivindu-se în el o siguranţă neştiută, ce explodă sub forma vocii lui tunătoare şi puternice. Descoperi cu plăcere noua sonoritate a vocii sale şi spuse lucruri precise şi juste, iar mărturia lui antrenă după sine convingerea curţii, atrăgându-şi felicitările specialiştilor, obişnuiţi cu nişte bâlbâieli de neînţeles, cu descrieri inexacte. N-a fost aplaudat deoarece locul nu era potrivit şi, la urma urmei, nici n-avea o asemenea pretenţie. Se întrebă numai, inspirând mirosul de praf şi ceară, de răsuflare omenească şi de ani, ce umplea sala întunecoasă a tribunalului, cum se va mai putea lipsi pe viitor de rolul acela.

Şi n-a putut.

Firea i se acri, căci nu putea trăi numai cu amintirea vocii lui tunătoare şi puternice şi a admiraţiei ce-l înconjura, a acelei înţelepciuni şi moderaţii, a acelei precizii definitive de care dăduse dovadă.

Şi-atunci rătăci pe străzi în căutare de accidente, doritor să spună adevărul. Dar chiar dacă accidentele erau numeroase, oraşul era şi el mare. Cu toate că se sili să-l străbată în toate direcţiile, lucrurile se întâmplau uneori pe o stradă pe care tocmai trecuse, ori ajungea prea târziu, atras de rumoarea mulţimii şi pierdut printre numeroşii gură-cască. Abia de vedea

puţin sânge pe carosabil sau, uneori, o ambulanţă care se depărta, iar el nu se alegea de pe urma accidentului decât cu un zgomot reverberat, transmis de mulţime. Adesea, totul se termina înainte de sosirea lui, şi nu făcea decât să citească în ziare o relatare jalnic de inexactă; dar chiar de-ar fi fost fidelă întocmai realităţii, domnul Tête tot nu şi-ar fi putut declina numele şi calitatea în faţa unui tribunal cu singurul scop de a citi o scurtă relatare de presă.

Se gândi, se gândi mult, şi ideile cele mai smintite îi trecură prin minte. Se întrebă de n-ar fi putut organiza el accidente, să imagineze crime perfecte care să-i dea prilejul să depună mărturie. Dar putea face ceva mai bun.

Existau, se gândi el, în fiecare oraş, pe fiecare stradă, aproape în fiecare locuinţă, embrioane de crimă ce nu cereau decât să se dezvolte, sămânţă de ură şi de oboseală ce nu aştepta decât o ocazie ca să înflorească, eliberând rodul sângerând al unui omor. Numai că majoritatea dintre ele mureau pe drum, prematur.

Întâmplarea lua înapoi cu sine ceea ce adusese. Interesele se toceau, disonanţele se ştergeau, iar crimele posibile dispăreau înainte de-a se naşte.

Asta îşi spunea domnul Tête, încuviinţând din cap, în serile când şedea în fotoliul împodobit cu dantelă veche ori în vreo noapte de insomnie, petrecută cu număratul crăpăturilor din tavan, în timp ce-n gâtlejul lui se pregătea să se manifeste vocea aceea puternică şi tunătoare, însăşi raţiunea existenţei lui.

Şi-şi spuse că nu putea prevedea nici unde, nici când întâmplarea avea să apese pe trăgaci, ori să verse într-un pahar un dram de otravă, ori pur şi simplu să arunce o cărămidă într-o vitrină. Dar se gândi că ar putea înlocui întâmplarea.

Îşi spuse că ar putea dezvolta embrioanele acelea de crimă, să facă să izbucnească colcăielile de ură şi oboseală prin tuşe uşoare şi insensibile; era de-ajuns un cuvânt, o scrisoare, un grăunte de praf care să întoarcă zarul cu partea bună în sus. Îşi spuse că putea hotărî el locul şi clipa când să se petreacă aceasta.

Şi-şi spuse că n-ar mai fi martorul şansei, spectatorul întâmpiării, ci martorul ideal, precis, meticulos, sigur, şi că rolul lui era să vadă cum se precipită lucrurile şi să le descrie cu

sânge rece şi cu toată onestitatea, chiar dacă stomacul i s-ar fi întors pe dos de silă, chiar dacă el însuşi ar fi pregătit şi declanşat totul.

Îşi spuse chiar, ceea ce aduse o bucurie subtilă vechiului său spirit metodic, că ar fi adăugat astfel judecăţii ceea ce totdeauna îi lipsise în mod deplorabil, că i-ar fi acordat un fel de simetrie, introducând înainte de crima însăşi o anchetă la fel de amănunţită ca şi aceea ce urma să participe la judecată, după crimă. Şi astfel, se ostenea întru sporirea echilibrului şi-a frumuseţii în lume.

Începu să citească ziarele cu o pasiune renăscută; de la el din fotoliu, urmărea paşii asasinilor şi-ai poliţiştilor, pătrundea tremurând pe străzi înguste, unde stăruiau mirosuri fetide, cântărea în minte arme şi conştiinţe, admira îndrăzneala şi judeca erorile; dobândi astfel o profundă cunoaştere a resorturilor sufletului omenesc.

Pe urmă trecu la acţiune.

Prin uşi întredeschise, prin geamuri murdare, prin perdele îngălbenite, văzu braţe abătându-se, ochi închizându-se, auzi paşii poticniţi ai mâniei, trecerea furişată şi tăcută a vicleniei, apoi tăcerea.

— Cu ce scop te aflai acolo? întrebă judecătorul.

Domnul Tête se cutremură în adâncul fotoliului, uitându-se la animaţia străzii, ascultând vocea subţiratică pe care i-o reda memoria.

— Din întâmplare, răspunse, din pură întâmplare. Eram în trecere.

— Treceai din întâmplare pe la etajul trei al unei clădiri în care nu cunoşti nici un locatar?

— Întocmai, îl înfruntă domnul Tête, iar vocea lui răsună în instanţă, şi toate privirile îl ţintuiră. Aveam o presimţire. O presimţire groaznică.

— Ei bine, te putem felicita pentru presimţirea dumi-tale, altminteri niciodată n-am fi avut ştiinţă de crima în cauză. Asasinul premeditase totul de minune. Îţi mulţumim pentru ajutor, domnule Tête.

— Pentru puţin, domnule preşedinte.

— Aşteaptă o clipă!

Se întorsese într-o parte şi văzuse feţele lor, ca nişte pete palide, cu neputinţă să le desluşeşti unele de altele, doritoare să

obţină adevărul de la el! Un soi de beţie făcuse ca vocea să-i răguşească.

— Ai mai depus mărturie şi în cazul Hullin, nu-i aşa, uciderea unei rentiere octogenare? întrebă preşedintele.

— Datoria mea a fost, într-adevăr, să spun ceea ce văzusem.

— Crima a avut loc în întregime sub ochii dumitale, înainte de-a putea interveni, nu-i aşa?

— Şi-acum îmi dă coşmare, domnule preşedinte.

Poate că fusese un pic cam prea pompos.

— Ai obişnuinţa tribunalelor, domnule Tête?

— Nu le-am călcat pragul decât în calitate de martor, spuse zâmbind cu francheţe. Vocea îi devenise aproape la fel de şubredă ca în zilele obişnuite.

— Oh, nu e cazul să iei observaţia mea drept o jignire, domnule Tête. Şi ţin să-ţi mulţumesc încă o dată. Şi de data asta, ca şi de celelalte dăţij ai adus un ajutor preţios justiţiei. Numai că întâmplareâ asta care se repetă sau şansa asta mă miră.

— Sunt pensionar, tună vocea domnului Tête, îmi petrec cea mai mare parte a timpului plimbându-mă şi, mulţumesc lui Dumnezeu, încă văd bine şi aud bine. Şi-mi place să fiu atent la ceea ce fac semenii mei.

— Cred, zise preşedintele. Cred. Îţi mulţumesc.

Domnul Tête întoarse privirile, şi pe stradă începu să cadă o ploaie fină, care şterse vocea preşedintelui şi amintirea acelor feţe nedesluşite şi admirative. Răsunară paşi grăbiţi, voci se strigară de la o fereastră la alta, ferestre se închiseră, iar el rămase singur cu ploaia şi cu planurile lui.

Ce noroc, îşi spuse, strângând buzele pentru a nu lăsa cuvintele să-i iasă din gură, că fata e cuminte. De n-ar fi fost, nu încape nici urmă de îndoială că fraţii ar fi împărţit-o, fără ca o umbră de remuşcare să le-apese conştiinţa. Aşa erau ei făcuţi. Ceea ce era al unuia, aparţinea şi celuilalt.

Numai că, iată, exista deosebirea aceea neînsemnată ce începea să se ivească între ei, fata îl iubea pe cel care avea haina în carouri şi era pornită în mod inexplicabil împotriva celuilalt, cu haina dintr-o singură culoare, deşi amândoi o

iubeau. Şi făcu totul ca să-i despartă.

Nu se despărţiră, le-ar fi fost la fel de imposibil ca şi când ar fi trebuit să-şi smulgă inima din piept. Începură doar să se certe. Continuau să fie legaţi unul de celălalt, numai că natura legăturii dintre ei se schimbase. Unii spuseseră că fata se băgase între ei, dar nu era adevărat; dimpotrivă, în realitate ea era una din legăturile lor cele mai solide, poate singura ce se putea explica. Atâta doar că nu constituia un teren de înţelegere, asta-i tot.

Avea părul ca pana corbului, faţa deosebit de albă şi părea foarte tânără; lucra într-un restaurant, iar când domnul Tête voi să se aşeze la una dintre mese, se repezi ca să-i ia pardesiul şi să i-l pună în cuier. Şi în timp ce-l servea, o cercetă cu bunăvoinţă şi ascuţime. Simţea o vie simpatie faţă de ea şi-i zâmbi, dar nu cu două înţelesuri, ci doar un zâmbet senin şi patern, ce se potrivea de minune cu părul lui înspicat, sprâncenele ca zăpada şi pielea delicat colorată în roz, de pe umerii obrajilor.

Pe când o cerceta, fără a-i spune un cuvânt, ştiu ce anume trebuia evitat şi ce trebuia făcut, ştiu până unde anume mergea timiditatea ei şi cum trebuia s-o atace şi în ce termeni să-i vorbească.

În zilele următoare, răspândi tot felul de istorii pe stradă, în cartier, în oraş, acolo unde aveau cele mai multe şanse să prindă rădăcini şi să crească, aidoma unor plante de seră, apoi să înflorească. Semănă cuvinte, uitate o clipă şi totuşi reţinute, hărăzite să plutească în aer, uşoare ca fulgii, şi totuşi gata să coboare, fără putinţă de împotrivire, spre urechile oamenilor.

Spuse că o întâlnise şi că era tare drăguţă, dar că era păcat că trebuie să plece curând. De plecarea aceea însă depindea fericirea ei, spunea. Era pe cale să se mărite, iar viitorul ei soţ nu voia şi nici nu putea rămâne în oraş.

În fiecare dimineaţă se ducea după o sticlă de lapte şi, în tihna băcăniei, asculta propria lui poveste cu o plăcere tainică; află astfel că cei doi fraţi se certau acum aproape până spre ziuă, că în timpul zilei nu le mai zâmbeau clienţilor, că făceau mai puţin zgomot decât săptămânile trecute înjurându-se, dar că vorbeau pe înfundate ceasuri întregi.

— Poate că lucrurile au să se aranjeze, comentă băcăniţa.

Iritarea lasă loc urii, îşi spunea domnul Tête, având experienţă de pe urma celor citite în ziare, dar şi datorită unei

adânci cunoaşteri a inimii omeneşti.

Într-o bună zi, se aşeză în faţa maşinii de scris şi-i scoase husa. Era o maşină de scris tare înaltă şi tare veche, neagră în întregime, la fel de funebră ca un car funerar şi la fel de zgomotoasă ca un regiment la instrucţie. Tastele erau tari şi reci şi nu prea mergeau cum trebuie; maşina aceea însă se potrivea perfect pentru folosinţa pe care i-o dădea domnul Tête.

Strecură o foaie de hârtie în car şi se porni să bată, la început rar, apoi din ce în ce mai repede, făcând o groază de greşeli în timp ce în minte şi în gâtlej se precizau cuvintele, frazele şi vocea de care avea să se folosească în faţa instanţei. La lăsarea nopţii, se duse şi strecură scrisoarea pe sub oblonul de fier coborât, în timp ce vocile cavernoase ale celor doi fraţi răsunau în spatele dughenii.

În zilele următoare, scrise alte scrisori anonime pe care le strecură pe sub oblonul de fier. Puţin îi păsa care dintre fraţi le citea şi care dintre ei avea să fie ucis. Ştia numai că evenimentul era foarte aproape şi fremăta de-o nerăbdare strunită. În fiecare zi îşi făcea veacul pe stradă şi prin cafenele, prin magazine, ascultând, vorbind, bând, nepunând niciodată întrebări, ci ascultând cel mai adesea, ca şi cum ar fi fost urechea atentă a oraşului, şi-şi spuse că era ca un grădinar care se duce din când în când în livadă şi, pipăind o fructă, vede dacă recolta se va pârgui curând. Într-o dimineaţă, simţi cum pieliţa fructului se striveşte sub apăsarea degetului.

— N-au scos o vorbă toată noaptea, zise băcăniţa. Nu i-am auzit deloc. Poate că s-au împăcat.

— Poate, spuse domnul Tête. Poate că femeia aceea a plecat.

— Am fost îngrijorată toată noaptea, zise băcăniţa. N-am închis ochii deloc. Când şi când, mă duceam la fereastră şi mă uitam spre casa lor, cred că nici ei n-au dormit. Oblonul de fier nu era coborât şi lumina a rămas aprinsă până dimineaţă. Iar uneori auzeam un zgomot, ca şi cum cineva ar fi mers ori şi-ar fi frecat picioarele de podea.

O îngrijorare mocnită strânse inima domnului Tête.

— Barem i-ai văzut în dimineaţa asta? strigă. Poate că s-au...

Îşi lăsă vorba neterminată şi văzu cum băcăniţa se schimbă la faţă. O auzi scoţând un strigăt slab şi se năpusti în stradă.

„Mi-ar trebui un baston, îşi zise, un baston. Îmbătrânesc."

Mergea sprijinindu-se cu o mână de zidul caselor. Inima bătea de să-i sară din piept. Se gândi o clipă să-i ceară unui trecător să-l ajute să treacă strada, apoi îşi adună toată energia ce-i mai rămăsese şi se hazardă să treacă de unul singur.

O maşină opri chiar lângă el, într-un scrâşnet de frâne. Întrevăzu un alt fel de accident. Tresări, urcă pe trotuar, iar cineva îi luă braţul, susţinându-l cu grijă. Încercă să zărească faţa celui care-l ajuta, dar nu-şi putu lua ochii de la dugheana aflată încă departe, de la vitrina cea mare şi murdară şi de la vopseaua scorojită.

„Ar fi atit de... de nedrept", îşi spuse.

Deschise uşa, se repezi înăuntru şi-i văzu, stând pe jos în faţa măsuţei scunde, ridicând capul şi privindu-l miraţi; nu se răseseră de cel puţin trei zile. Obrajii le erau aproape negri, iar ochii li se înfundaseră în orbite. „Au stat treji, îşi spuse, au stat treji toată noaptea. Le e teamă unul de altul şi totuşi nu se pot despărţi. Şi-or să stea treji şi-n noaptea care vine, dar nu se vor putea lipsi de somn la nesfârşit". Apoi simţi că i se face iarăşi rău. „Nu-i momentul să mă îmbolnăvesc" se gândi, în clipa când buzele lui spuneau:

— Am greşit adresa, am greşit adresa, scuzaţi-mă.

Cei doi mormnăiră ceva şi-şi lăsară privirile-n jos.

„Atâtea lame ascuţite de oţel", se gândi el, extaziat. Apoi ieşi, închizând binişor uşa în urmă.

Trebui să se culce în patul acoperit cu o cuvertură de caşmir, decolorată. Văzu prin fereastră, fără să se poată mişca, ploaia căzând, apoi oprindu-se, apoi cum ziua scade din ce în ce. Dar era prea slăbit ca să se scoale. Voi să strige pe cineva, dar nici un sunet nu-i ieşi din gâtlej. În adâncul plămânilor lui nu se afla decât năluca unei voci tunătoare şi puternice.

Seara târziu, izbuti să se târâie până îa fotoliu, bău puţin alcool şi se simţi mai bine.

„Mâine, se gândi în timp ce adormea. Mâine."

Visă că stătea pe o bancă tare, aşteptând şi auzind nişte vociferări, fără să le poată înţelege. Apoi numele îi fu strigat, şi se ridică. Mergea fără efort, aproape fără să atingă planşeul, între două şiruri de oameni care-) priveau, iar el zâmbea.

Se sprijini de bară şi se uită în faţa lui, la bătrânul cu barbă aibă. În sală plutea un miros puternic de draperie veche, de tutun rânced, de cerneală, de oboseală, de teamă. Lambriuri înalte căptuşeau pereţii, dar când le privi mai de-aproape, văzu că nu erau decât nişte picturi, apoi se scorojiră sub privirile lui, dispărând.

Îşi întoarse privirile de la barba cea lungă şi albă, iar ochii i se opriră asupra a două mase negre, ondulate. Apoi acestea se mişcară şi văzu că erau două creştete cu păr gras, două capete, şi-i recunoscu pe cei doi fraţi după ochii duşi în fundul capului, după expresia lor resemnată şi cuvintele pe care le şopteau, cu buzele întredeschise, cu dinţii sclipitor de albi, vizibili pe sub mustaţa deasă. Pe urmă, unul dintre ei deveni translucid, transparent, şi ba era acolo, ba nu era, deoarece doar amintirea lui mai plutea acolo, în timp ce el era mort.

Zări în spatele lor mulţimea, şi el o salută fluturându-şi mâna, căci, îşi spunea cu mândrie, pentru el venise, şi auzi aclamaţiile înfundat, datorită unei distanţe uriaşe, auzi foşnind hârtia de la bomboane şi cum scapără chibriturile pe o pingea, ca şi zgomotul fălcilor ce mestecau.

Apoi se lăsă tăcerea.

— Spuneţi ce ştiţi, zise judecătorul, ondulându-şi maiestuos barba.

— Ştiu tot, rosti el cu vocea tunătoare şi puternică, de tremurară cu toţii în jilţurile lor, judecătorul, cei doi fraţi şi mulţimea nedesluşită, deoarece chiar ştia totul, !e cercetase şi le cântărise conştiinţele şi faptele, îi văzuse acţionând şi se debarasase de ei, văzuse maşina năpustin-du-se peste oasele femeii, care pocneau, şi ciocanul abătându-se peste ţeasta văduvei, praful otrăvii căzând pe fundul ceştii, funia strângând gâtul unui bărbat încă în putere, un fum uşor ieşind din ţeava fierbinte a pistolului, cuţitul fulgerând, apoi întunecându-se.

— Ştiu tot, spuse el iarăşi, iar ei se cutremurară.

Bara îi tremură în mâini.

Vocea îi izbucni şi se rostogoli de-a lungul tavanului, de-a lungul pereţilor, sparse fereastra şi fugi, ca să umple lumea întreagă.

— Aţi văzut tot? întrebă judecătorul.

— Tot, îl încredinţă. Tot. Treceam pe-acolo, din întâmplare. Am intrat din întâmplare, am pătruns în prăvălie din întâmplare,

m-am dus în spatele prăvăliei din întâmplare şi am văzut întâmplător cum omul acesta îşi ucidea fratele. Am văzut cum lama cea grea se lasă asupra grumazului victimei. Lovitura a fost dată de sus în jos, iar efectul a fost fulgerător.

— Vă mulţumesc, spuse judecătorul. Sunteţi martorul. Sunteţi cel mai bun dintre martori. Îi recuz pe toţi ceilalţi martori. Nu mai vreau să judec crime decât în tovărăşia dumneavoastră.

Apoi se aplecă în faţă, iar barba sa lungă şi albă se zgârci şi se înnegri.

— Nu găsiţi că e ceva straniu, domnule Tête, cu atâtea crime, atâtea crime cărora le sunteţi martor? Nu cumva sunteţi vinovat, domnule Tête? Eraţi la volan, nu-i aşa, în ziua accidentului, ţineaţi ciocanul, vărsaţi otrava, aţi tras de funie, aţi apăsat pe trăgaci, aţi împlântat cuţitul, nu-i aşa?

— Sunt prea bătrân, zise domnul Tête, gata să leşine.

— Mărturiseşte.

— Nu... nu, zise domnul Tête, nu sunt decât un martor.

— Mărturiseşte.

— Nu, nu... da, da, da.

Începu să tremure, iar pereţii se năruiră şi pieriră, în timp ce vocea lui puternică şi tunătoare trecu la atac, iar ei fugiră cu toţii, judecătorul, cei doi fraţi, şi mulţimea nedesluşită. Numai că el îi putea ajunge din urmă până şi de cealaltă parte a Pământului, iar soarta fiecărei fiinţe omeneşti trecea prin ochii, prin urechile şi mâinile lui.

— Astăzi o să fie, îşi zise, trezindu-se şi ştergându-şi sudoarea ce-i curgea pe frunte.

Se sculă şi se îmbrăcă, zăcând jumătate de zi în fotoliu. „Nu vor îndrăzni în timpul zilei, îşi spunea. Vor aştepta până la noapte. Doamne, dă-mi destulă putere ca să pot ieşi la noapte."

Strada era liniştită. Noaptea se lăsase de-a binelea, iar stelele porniseră să sclipească pe cerul limpede. Îşi ridică gulerul de la pardesiu, căci începuse să-i fie frig. Felinarele se aprinseseră şi semănau cu nişte roiuri miniaturale, înconjurate de-o continuă agitaţie de lumină. Trecu prin faţa vitrinelor luminate, atent să nu se lovească de nici un trecător, ca şi cum ar fi fost din sticlă şi s-ar fi temut să nu se spargă la cea mai mică ciocnire.

Făcu la dreapta. Ochii i se pironiră pe o pată îndepărtată,

ceva mai întunecoasă decât cele mai multe dintre faţade. În adâncul gâtlejului său se pregăteau serpentinele cuvintelor pe care avea să le arunce în sala de judecată în faţa judecătorului şi a asistenţei, cu vocea-i tunătoare şi puternică.

Frigul se înteţi. Se stârni vântul, pişcându-l de faţă.

„Un baston, mi-ar trebui un baston", se gândi în timp ce trecea strada şi ieşea din oaza de lumină tihnită a băcăniei. Inima îi bătea cu putere. „Ar trebui oare să mai aştept? se întrebă. Poate. Dar îi cunosc atât de bine. Poate că ar trebui să-mi petrec noaptea afară. Dar îi cunosc atât de bine."

Simţi duioşie faţă de cei doi fraţi, căci, la urma urmei, erau cumva copiii lui şi ştia mai bine decât oricine ce-avea să se-ntâmple cu ei, ba chiar se simţea răspunzător de soarta lor. Niciodată nu încercase senzaţia singurătăţii de când exersa funcţia de martor, deoarece legături cu neputinţă de desfăcut îl legau de nişte vieţi prea repede curmate.

Apropiindu-se, văzu lumină în dugheană, cu toate că uşa era închisă. În ciuda orei târzii, oblonul de fier nu era coborât „Poate că iar au să stea de veghe toată noaptea", îşi zise, iar ideea asta era aproape de neîndurat. Crezu că o să-i vină rău, apoi zări, la etajul trei al unei case, o lumină singuratică strălucind la una din ferestre, şi-şi aminti de-o altă lumină, ce se clătina, strălucitoare, deasupra capului judecătorului, şi la care se uitase până văzuse stele verzi şi-i dăduseră lacrimile. Mai făcu câţiva paşi şi se pomeni în faţa dughenii.

„Oare o să aştept aici toată noaptea?" se întrebă, ascultând vocile cavernoase ale celor doi fraţi.

„Doamne, dăruieşte-mi putere", se rugă dintr-o dată, cu fervoare.

Tonul vocilor se înteţi în dugheană. Apoi lumina se stinse, iar el aşteptă afară, ascuns în frig, în întunericul relativ al străzii, să se întâmple ceva. O lumină se aprinse în spatele dughenii şi, prin vitrină, desluşi două siluete tulburi şi mişcătoare, ca personajele unui joc de umbre.

Vocile se domoliră, apoi tăcură. Auzi zgomote de mobile mişcate din loc, un scârţâit şi o vibraţie metalică; paşi umblau încolo şi-ncoace pe o podea care scârţâia.

Simţi cum îi creşte pulsul. Nu putea rămâne locului, fără să ştie ce se pune la cale înăuntru. Nu putea risca să ajungă prea târziu.

Lumina se aprinse iarăşi în dugheană. Prin vitrina murdară, văzu deodată fulgerarea unei lame de oţel. Frecă geamul cu mâna, dar praful se adunase în interior, de partea pe care nu putea şi n-avea s-o poată ajunge niciodată. Stătu neclintit, pândind vocile. Erau slabe şi înăbuşite. Apoi tăcură. Aşteptă o clipă, năucit de tăcere.

Făcu un pas. Aproape că se lipi de uşă, fără să audă nimic. Ce puteau face acolo, înăuntru? se întrebă.

Spaima îl îneca.

Împinse uşa uşor, cu vârful piciorului. Şi uşa se deschise, deoarece nu fusese închisă. Dar nu putu vedea nimic prin deschizătura îngustă şi luminoasă. Şi-atunci se sprijini de uşă, iar aceasta se deschise brusc: căzu în încăperea scăldată în lumină. Ochii îi clipiră.

Zări sculele strălucitoare din mâinile celor doi fraţi şi înţelese, din privirea lor, că îl aşteptau.

CĂLĂREŢUL CU CENTIPEDUL

Timpurile s-au schimbat mult: mii de guri au rostit aceste cuvinte de-a lungul Istoriei, şi de fiecare dată asta voia să însemne că omul care vorbea nu mai putea ţine pasul cu vremurile lui, regretând că vremurile nu se iau după el. Putem presupune că legionarii romani, mărşăluind prin pădurile Galiei, cârteau că timpurile se schimbaseră; secole după aceea, aceleaşi cuvinte, deşi în alte limbi, erau mormăite de către marinari care, în loc să se mai ia după stele, trebuiau acum să privească la un ac scurt, mişcându-se pe axa lui. Şi, cu un mileniu mai târziu, după ce imperiul omului se întinsese aproape în totalitate asupra sistemului solar, piloţii încărunţiţi deplângeau în acelaşi fel scurgerea timpului şi schimbarea obiceiurilor. Ceea ce pe vremea lor fusese periculos şi dificil, acum era simplu şi rapid; acolo unde domnise dispreţul faţă de moarte, trona acum rutina administrativă. Iar ei se simţeau oarecum frustraţi, ca şi cum le-ar fi fost luat tot ceea ce dă preţ vieţii, ca şi cum curajul lor ar fi fost lipsit de orice înţeles. Pur şi simplu, nu ţineau seamă de faptul că actele lor îngăduiseră, de nu cumva atrăseseră după ele, exact acele transformări pe care

le bârfeau.

Numai că Timpurile nu se schimbă, nici oamenii. Doar fronturile pe care se înfruntă aceştia se schimbă, şi clima, şi culoarea cerurilor, şi numărul lunilor de pe ele, timpul însă ne duce cu sine cu aceeaşi viteză uniformă, în vreme ce oamenii sunt veşnic în stare să cristalizeze, în câteva clipe, vitejia dintr-o viaţă întreagă. Iar de cumva călăreţii nu mai sunt eroii epocii noastre, e doar pentru că azi nu mai există cai, specia lor dispărând, oamenii de-acum conti-nuând să călărească, cu aceeaşi eleganţă de-odinioară, fantastici monştri de metal în noaptea planetelor îndepărtate.

Nu, Timpurile nu se schimbă.

Să luăm un exemplu, cel al planetei Uranus, la începuturile colonizării ei, şi pe Jerg Hazel, al cărui nume figurează în toate manualele de istorie pentru cursul primar. Cea mai mare parte a bătrâneţii lui, Hazel s-a plâns de schimbările ce avuseseră loc faţă de vremea tinereţii lui. Deplângea moliciunea tinerelor generaţii, spunea că, pe vremea lui, puteai sta singur pe o planetă ani întregi, fără a ieşi de sub cubul de metal ce însemna întreaga staţie, şi că auzeai cum vijelia se năpusteşte asupra pereţilor, zgâlţâindu-i, că auzeai cât era ziua de mare vocile ce veneau din spaţiu cu viteza luminii, captate de-o antenă ca vai de lume. Tot ce spune Hazel e adevărat, deşi cei care-i citesc astăzi memoriile şi care-au vizitat Uranus şi Neptun îl bănuiesc de exagerare. Bănuielile nu le sunt însă întemeiate. Hazel a trăit cu-adevărat pe planetele acelea prea puţin primitoare — cum încă mai şi sunt, în ciuda nenumăratelor progrese înregistrate — ani de zile, singur, culegând date ştiinţifice, slujind drept radiofar navelor, ascultând vântul ce mugeşte neîntrerupt în jurul planetei.

Însă o bună parte din schimbările pe care, ulterior, avea să le deplângă sunt opera lui.

În anul 2498, Jerg Hazel era un om în vârstă, în sensul în care serviciile de explorare interplanetară de pe-atunci înţelegeau acest lucru. Trecuse de cincizeci de ani, iar barba lui neagră începea să-i fie înspicată de fire argintii. Primise o bună cultură ştiinţifică generală şi era departe de-a fi prost. Numai că niciodată nu realizase nimic, nu descoperise nimic. Nu fusese

pus în situaţia de a lua iniţiative; niciodată nu salvase o navă aflată în avarie. Dusese doar o viaţă relativ liniştită, la bordul navelor guvernamentale. Înaintase în vârstă, văzând cum reflexele îi slăbesc, la fel ca şi actualitatea cunoştinţelor. Piloţii trebuie să fie tineri şi specialişti în descoperirile de ultimă oră din domeniul lor. Iar Jerg Hazel nu mai era — de fapt, nici nu fusese vreodată — un specialist. Deja consuma prea mult aer şi ocupa prea mult loc într-o navă. Încât într-o bună zi s-a pomenit pe uscat, dispunând de-o greutate respectabilă, în stare să-i ţină picioarele pe loc.

Nu fusese trimis înapoi pe Pământ pentru că se ştia, probabil, că din asta i s-ar fi tras moartea. Cea mai mare parte a vieţii şi-o petrecuse în spaţiu sau pe alte lumi decât Pământul, aşa încât nu putea concepe că ar veni o zi când va trebui să se întoarcă pe planeta unde se născuse.

De aceea, i s-a dat o slujbă pe Uranus. O slujbă delicată, cu toate că la prima vedere nu avea mult de lucru, întâi de toate, trebuia să supravieţuieşti pe o lume unde apa nu-i cunoscută decât ca o rocă extrem de dură şi unde mările de amoniac se agită sub puterea vânturilor de metan. Soluţia consta în a aşeza pe un platou stâncos etajele locuibile ale unei astronave, ancorându-le zdravăn, şi să duci în interiorul lor viaţa pe care-o duci de obicei în plin spaţiu, cu singura deosebire că gravitaţia la suprafaţa lui Uranus e foarte stabilă, semănând mult cu aceea de pe Pământ. Hazel trebuia să stea şapte luni în habitaclul de oţel şi sticlă, să adune cât mai multe informaţii, să dirijeze navigaţia interplanetară locală, să menţină legătura cu cele două sau trei misiuni ştiinţifice care umblau de colo-colo pe planetă şi cu singurul ei oraş ce în curând avea să numere două sute şaptesprezece suflete şi care era totuşi cea mai importantă aglomerare pe o rază de câteva milioane de kilometri. Pe lângă asta, Hazel era reprezentantul guvernului pe Uranus şi, conform prevederilor constituţionale, trebuia să vegheze la menţinerea ordinii, a libertăţii şi a păcii. Această ultimă însărcinare i s-a părut, de altminteri, dintru început, a fi şi cea mai puţin istovitoare.

Fireşte, putea ieşi de sub habitaclu. Dispunea de combinezoane spaţiale şi de toate maşinăriile necesare. Avea îndeajuns de mult aer, alimente şi medicamente pentru a trăi de două-trei ori mai mult decât îi este îngăduit unui novice să

spere. Dar nu putea conta decât pe el însuşi. Cum îi fuseseră scoase apendicele şi alte câteva piese din echipament aducătoare de necazuri, şi asta cu ani în urmă, înainte de-a pleca de pe Pământ pentru prima oară, singurătatea aceea nu-l îngrijora peste măsură pe plan fizic. Iar pe plan moral, era obişnuit.

Putem cu destulă uşurinţă să ne imaginăm cum se desfăşura existenţa lui Jerg hazel. Trebuia să respecte scrupulos orarul în vigoare pe navele guvernamentale. O ordine impecabilă domnea fără îndoială în cele patru încăperi ale locuinţei şi în cele două magazii de care dispunea. Hazel bombănea cu glas scăzut aproape toată ziua, în legătură cu ceea ce ar fi trebuit să facă ori nu, dar îşi consemna grijuliu observaţiile pe filmul de bord. Se prefăcea că nu întrebuinţează formulele uzuale atunci când contacta una sau alta dintre expediţii sau chiar oraşul, dar niciodată nu uita să stabilească legăturile, şi toate astea fără urmă de întârziere.

Probabil că era fericit, cu toate că nu şi-o mărturisea. Se resemnase pentru totdeauna cu glorioasa lui mediocritate, spunându-şi desigur, din când în când, că fiece om din spaţiu, chiar şi anonim, era considerat pe Pământ un fel de erou. Ceva însă se maturizase în el în toţi anii aceia de zboruri, ca şi în lunile de aşteptare, ceva ce avea să explodeze brusc, la cea mai neînsemnată ocazie. Nici el nu-şi dădea seama de acest lucru. Nu bănuia că centipedele care făceau uneori să se cutremure staţia şi stânca pe care stătea, galopând mult prea aproape de acestea, ar fi avut ceva de-a face cu el, în viitorul apropiat, şi că erau mijlocul ce-avea să-l pună în valoare faţă de el însuşi şi faţă de întreg sistemul solar, spre mirarea acestuia. Ca să spunem lucrurilor pe şleau, îi lipsea încă ocazia de a se face admirat. Pentru moment, se mulţumea doar să observe centipedele.

Centipedele erau singurele fiinţe vii cunoscute la vremea aceea pe Uranus; ar fi fost foarte greu să nu le vezi. Cei dintâi exploratori care se aflaseră în vecinătatea vreuneia dintre ele crezuseră la început că e vorba de o mişcare seismică, ori de vreo erupţie invizibilă ce zgâlţâia solul, deşi acesta era îngheţat bocnă. Apoi văzură nişte munţi dansând în faţa ochilor lor. Nu

erau însă munţi în toată regula, ci câteva centipede; spaima aproape superstiţioasă pe care au încercat-o exploratorii, a rezistat tuturor analizelor ştiinţifice. Şi totuşi, cei care se aventurau pe planetele noi erau oameni cu mintea întreagă şi la locul lor, iar nu nişte tineri smintiţi în căutare de aventuri. Dar sunt în stare să pun prinsoare că o teamă dumnezeiască i-a cuprins, atunci când primul centiped a fost cât pe ce să dea peste tabăra lor şi că nici o clipă nu le-a trecut prin cap că ar fi cu putinţă să ucizi o fiinţă atât de uriaşă; mai curând s-au întrebat la ce anume rugăciune de-a lor ar fi sensibilă.

Prima expediţie nu s-a gândit, aşadar, că ar fi vorba de nişte fiinţe vii, şi nici a doua, care n-a făcut decât să verifice presupunerile şi observaţiile celei dintâi. A treia expediţie a reprezentat prima încercare a omului de a se stabili pe Uranus, şi ea a fost nevoită să ţină cont de toţi factorii, inclusiv de centipede. Le-a fotografiat, în întregime şi în detaliu, observând picioare, ochi, sau cel puţin ceea ce le ţinea loc de ochi. A zburat pe deasupra turmelor de centipede care zburdau vesel pe pajiştile violete ale planetei Uranus, înotau netemătoare prin mările de amoniac şi-şi mugeau mulţumirea într-un vânt cu o viteză de câteva sute de kilometri pe oră, ce le mângâia aşa cum zefirul primăverii atinge pielea unei copile. Oamenii acestei expediţii au mers până acolo încât au ucis un centiped şi l-au tăiat în părţile lui componente. Presupun că l-au bombardat pur şi simplu cu un bidon de oxigen, iar reacţia chimică ce a urmat l-a trimis să pască pe alte câmpii. Fapt e că au săvârşit această acţiune răsunătoare — transformarea centipedelor din zei în vânat. Din câte ştiu însă, fapta nu s-a mai repetat. Fără îndoială că au avut noroc, pentru că atunci n-au pierdut decât trei oameni; era prea mult, căci un om pe care l-ai transportat milioane de kilometri prin spaţiu face mai mult decât propria lui greutate în metalul cel mai preţios din câte se află în univers.

Au descoperit, astfel, că centipedele erau într-adevăr animale, că probabil erau la fel de inteligente cât o râmă de pe Pământ, ori cel mult cât un bondar, că de la naştere şi până la moarte creşteau întruna, că densitatea lor medie era relativ scăzută, fiind replica densităţii considerabile a atmosferei de pe Uranus, ceea ce le şi explica gigantismul, că se comportau, într-un cuvânt, ca nişte baloane uriaşe, nevoite să se cramponeze de sol cu nenumărate apendice, ca să nu fie duse

de vânt, că săvârşeau nişte traiectorii complicate dar regulate pe suprafaţa planetei, pe cât se pare legate de mişcările sateliţilor. Dispuneau, într-adevăr, de un număr de apendice ce depăşeau suta, iar numele de centipede le-a fost dat de către un jurnalist ce nu le văzuse niciodată cu ochii lui, şi aşa le-a rămas. Un număr nesfârşit de glume a circulat pe seama lor, dar eu cunosc mulţi oameni care-au străbătut spaţiul şi care-au ajuns să nu mai suporte vederea unui peisaj de munte, într-atât le e de teamă să nu vadă dintr-o dată masivii muntoşi punându-se în mişcare.

Şi e vorba de oameni curajoşi, cu faţa înnălbită de anii cât au navigat şi în care n-au văzut lumina soarelui.

Ce-i drept, lucrurile sunt pe cale de a se schimba şi, peste o generaţie sau două, centipedele n-au să-i mai sperie nici pe ţânci, ceea ce se va datora în mare parte acţiunii întreprinse de Jerg Hazel.

Avem motive întemeiate să credem că lui Hazel nu i-a păsat chiar de la început de funcţia sa de reprezentant al guvernului şi de ambasador al Pământului pe Uranus. Înaltele responsabilităţi ce-i reveneau şi de care se putea convinge recitind Constituţia specială a teritoriilor nou descoperite, nu aveau, în ceea ce-l priveşte, decât un caracter cu totul literar. Tot felul de crime, de violuri ori de escrocherii puteau să se comită în singurul oraş de pe Uranus ori în fiecare din cele două colonii de savanţi, fără ca el s-o ştie sau să poată acţiona. Munţi de gaz îngheţat, oceane de amoniac şi crevase întregi îl despărţeau de administraţii săi virtuali. Nu exista pe atunci nici un mijloc de transport care să poată lega două puncte de pe planetă, deoarece şeniletele nu dispuneau de o autonomie îndestulătoare, iar avioanele ar fi fost luate de vânt, admiţând că aripile lor ar fi rezistat la coroziune. Înşişi pereţii staţiilor nu rezistau decât pentru că erau acoperiţi de un strat considerabil de ceramică. Singurul fel de-a ajunge în vreun loc oarecare de pe Uranus era, pe-atunci, să vii din spaţiu cu o aeronavă, şi aşa trebuia să şi pleci, cât mai grabnic.

Dar de gândit, tot se gândea la această funcţie a sa, din când în când, pe urmă ceva mai des, ca până la urmă să o considere drept motivul cel mai important al prezenţei lui pe

planetă. Ştim că ideea aceea nu-i dădea pace, că a smuls pagina din manualul cu instrucţiuni cuprinzând textul Constituţiei, că a prins-o-n cuie pe perete, deasupra mesei la care făcea tot felul de calcule şi experienţe, şi ştim că din când în când înălţa capul doar ca s-o poată privi şi că citea câte un rând-două, şi poate că şi limbajul rapoartelor din vremea aceea se resimte de pe urma acestui lucru. Textul Constituţiei era alcătuit din cuvinte, dar străbătut de idei mari; fusese scris de nişte oameni care se gândeau la vremea când omul va ajunge stăpânul de netăgăduit al sistemului solar. Şi ştim că ideile acestea pătrundeau puţin câte puţin în sufletul lui Hazel. Era, trebuie să-şi fi spus el, una dintre verigile întregului lanţ, fapt scris în Constituţie; îşi închipuia oraşele ce-aveau să ia fiinţă, naţiunile pe cale de-a se naşte, la fel şi legiuirile aflate încă în faza copilăriei. Ceea ce ar fi putut să-i ia minţile, aşa cum s-a întâmplat zece ani mai târziu cu doctorul Harold, care, părăsit pe Titan, într-una din staţii, având drept bunuri doar câteva eprubete, textul Constituţiei şi titlurile aferente, declară că e singurul stăpân pe planeta lui — şi-aşa şi era, într-adevăr — şi distruse cât se poate de serios prima navă aducătoare de coloni, după care staţia i-a fost împresurată, oamenii aşteptând ca el să se predea, ceea ce Herold n-a făcut, preferând să-i antreneze pe asediatori într-o prăbuşire fără de vise prin aruncarea în aer a rezervelor lui de combustibil.

Dar asta-i altă poveste, şi nu există ungher din spaţiu care să nu aibă povestea lui sau care să nu fie destinat s-o aibă, într-o bună zi. Deşi ocupat cu observaţiile şi calculele sale, Hazel simţea aşadar crescând în el flacăra civică. N-a spus-o niciodată, dar i s-a întâmplat s-o scrie, în stilul atât de curios înzorzonat ce caracterizează epoca aceea de măreţie şi de iluzii. Nu era un necioplit. Cunoştea pe puţin trei limbi şi-i ştia pe Joyce şi pe Faulkner ca pe apă. Şi zău că nu e rău, aşa în treacăt, să încercăm a pune capăt legendei care făcea din vechii exploratori nişte brute abia ţesălate, iar din primii piloţi nişte tehnicieni absorbiţi cu totul de munca lor.

Sunt, scria Hazel, *tatăl spiritual al unei naţiuni viitoare, copleşită de pe-acum de speranţe şi distrugeri, dar nu pot nici să spun cum va fi, nici s-o făuresc precum aş voi. Deziderate stranii sunt pe cale de ase realiza în spaţiu, de-a lungul timpului, şi nici voi, nici eu nu le vom cunoaşte vreodată motivul.*

Nu putea face nimic şi nu îndrăznea să spună nimic, dar încet-încet căpătă conştiinţa unei îndatoriri pe care şi-o atribui singur, aceea de a dărui lumii noi un exemplu tăcut. Faptul ar fi putut rămâne ani de zile de domeniul tulbure al intenţiilor, numai că la urechile lui Jerg Hazel ajunse ceva; iar ceea ce se acumulase în el explodă. Află lucrul respectiv cu totul întâmplător, dar cele scrise despre „dezideratele stranii pe cale de a se realiza în spaţiu" ar putea foarte bine să se aplice lui şi poveştii lui. Deoarece, fără o uimitoare înlănţuire de coincidenţe, n-ar fi fost niciodată pus în situaţia să facă cele ce-au urmat.

Lucrurile aflate, le-ar fi putut auzi într-un bar, de-ar fi trăit pe o altă planetă decât Uranus, ascultând pur şi simplu şi din întâmplare o conversaţie ori destăinuirea vreunui beţiv, după care-ar fi uitat numaidecât. Dar se afla pe Uranus, unde nu exista nici un bar mai la îndemână de douăsprezece mii de kilometri de staţie, cel mai apropiat local putând purta acest nume aflându-se în capitala cu cele două sute şaptesprezece suflete.

Auzi totul doar pe calea undelor. Oamenii din staţiile semănate prin spaţiu au mult prea mult timp liber, încât şi-l petrec în cea mai mare parte spionând vocile îndepărtate ce vibrează în adâncul căştii, ca zgomotul unor ipotetice valuri izbind în cochiliile mării. Dispun de nişte receptoare şi emiţătoare minunate şi pot primi mesaje şi răspunde la ele de pe aproape întreg cuprinsul universului locuit. Şi astfel peste orbitele planetelor se leagă prietenii stranii între cei din spaţiu, între nişte oameni care fără îndoială că nu se vor vedea niciodată, dar care recunosc până şi cele mai neînsemnate inflexiuni ale vocilor apropiate.

Un prieten îndepărtat de-al lui Hazel îi mărturisi un lucru pe care-l auzise el însuşi de la un alt emiţător, şi se prea poate ca dincolo de cei doi lanţul să fi fost lung. Dar niciodată nu fusese rupt, şi faptul a contat, deoarece Jerg Hazel a aflat informaţia cu pricina, iar asta l-a determinat să acţioneze.

Află că o fărădelege se punea la cale împotriva planetei Uranus. Că o navă încărcată cu sclavi părăsise cu două luni mai înainte caldele păduri de pe Venus, având drept destinaţie

minele de pe Neptun, şi că ea trebuia să facă o escală pe Uranus pentru a aştepta conjuncţia celor două astre. În loc să consume întruna combustibil în spaţiu, avea să se-aşeze pe Uranus şi să călătorească o dată cu planeta, liniştit, urmând a-şi lua zborul la momentul cuvenit. Timp de patru luni, Uranus avea să poarte o navă pirat cu echipajul ei de bandiţi şi încărcătura-i de sclavi.

Nu ştim exact în ce termeni a aflat Jerg Hazel noutatea, nici precizările ce i-au fost date. Ştim numai ce a scris el însuşi despre propriile sale reacţii. *Am rămas cât se poate de calm, dar parcă un ger cumplit m-ar fi învăluit brusc. Am văzut dintr-o dată consecinţele inevitabile ale acestui gest odios. Mi s-a părut că planeta mea ar fi fost pentru totdeauna murdărită. N-am ştiut ce hotărâre să iau pe moment, şi timp de câteva zile am rămas într-o stare de totală năuceală, răspunzând la radio ca un automat, dând maşinal informaţiile cerute, neizbutind să-mi scot din minte viziunea planetei Uranus, ajunsă bârlog de răufăcători.*

Şi totuşi, faptul nu era nou. Metoda aceasta economică de călătorie interplanetară era practicată curent, mai cu seamă de către expediţiile ilegale, care se bucurau astfel de-o securitate suplimentară. Convoaiele de sclavi erau numeroase pe-atunci. Nu era însă vorba de sclavi-oa-meni, şi încă şi mai puţin de convoaie de femei, după cum au găsit de cuviinţă anumiţi autori să scrie în numeroasele lor lucrări aşa-zis'istorice. Nu era vorba decât de animale superioare din jungla planetei Venus, a căror facultate de-a învăţa şi a căror rezistenţă erau uimitoare, dar care nu dispuneau de nici una dintre însuşirile propriu-zis omeneşti.

Sclavia era pe-atunci răspunsul logic la condiţiile eco-nomice. Nenumărate bogăţii dormeau în adâncurile planetelor, metale rare, pietre preţioase, plante cu proprietăţi necunoscute, dar prea puţini oameni se aflau m sistemul solar pentru a le exploata, iar să transporţi şi să menţii în viaţă un om în spaţiu costa prea scump şi, pe deasupra, oamenii nu puteau munci din greu prea mult, în condiţiile ambiante. Sclavii de pe Venus, obţinuţi ieftin, aproape că nu costau nimic ca să-i hrăneşti, trăind înghesuiţi în calele navelor, îndurând căldura şi frigul, obişnuiţi să depoziteze oxigenul pentru ore şi chiar zile întregi, putând trudi pe aproape orice planetă, cu un minimum de echipament.

Negoţul şi transportul sclavilor au fost interzise de aşa-zisa Lege a Celor Două Lumi din martie 2447, numai că legea a rămas multă vreme literă moartă. Spaţiul e ceva mult prea vast pentru a putea fi înzestrat cu poliţişti la fiecare încrucişare de orbite. Un secol mai târziu, navele tot mai brăzdau vidul, ducând în pântecele lor nefericita încărcătură de venusieni.

În plin an 2498, Jerg Hazel ştia prea bine că vânzarea şi transportul de sclavi erau o tristă realitate, iar nu o înceţoşată legendă istorică, după cum prea înclinaţi suntem s-o credem astăzi. Ştia de asemenea, fără urmă de îndoială, că era inutil să alerteze Guvernul de pe Pământ. Acesta n-ar fi făcut nimic: nu voia şi nici nu putea. Hazel ştia, prin urmare, că el era stăpânul pe Uranus şi reprezentantul Guvernului. Nu putea hotărî decât el însuşi.

La drept vorbind, puţin îi păsa lui de sclavi. Nutrea dispreţul oamenilor de pe vremuri pentru orice fiinţă neomenească. Şi probabil că la fel de puţin îi păsa să-i vadă pedepsiţi pe piraţi.

Aşadar, nu ideea misiunii pe care-o avea de îndeplinit îi dădu ghes să acţioneze, nici aceea a mustrărilor ce le-ar fi primit dacă nu făcea în aşa fel încât să fie respectată legea, deoarece nimeni nu-i cerea să străbată câteva mii de kilometri de mlaştini, de pustiuri şi oceane, să înfrunte câteva zeci de furtuni şi vijelii, să urce pe puţin trei lanţuri de munţi şi să străbată un număr egal de crevase. Nu, nimeni nu i-o cerea, deoarece pe vremea aceea nimeni n-ar fi crezut măcar că lucrul e cu putinţă. Sunt înclinat să cred că reuşise să se pătrundă într-atât de litera Constituţiei, încât o considera una şi-aceeaşi cu Dreptul şi Justiţia, iar violarea ei o socotea o înfrângere şi un afront de ordin personal, aşa că prefera să-şi imagineze mai degrabă probabilitatea propriei lui distrugeri, decât batjocorirea acestor idei semănate cu câteva secole în urmă de nişte inovatori daţi uitării. Cu o mie de ani mai înainte, sentimentul cu pricina ar fi purtat neîndoielnic numele de „nobleţe sufletească", dar probabil că Hazel nu cunoştea cuvintele acestea.

Mulţi dintre biografii lui au scris că Jerg Hazel a acţionat din umanitarism faţă de sclavi ori ca apărător al ordinii şi al legii. Deşi cuvintele în cauză sunt mult exagerate, socot că mai presus de orice ele sunt inexacte. Cred că Jerg Hazel a acţionat numai din egoism, o formă superioară, e-adevărat, dar cu siguranţă egoism; ştia că dacă pune la îndoială propriile sale

concepţii, faptul va antrena distrugerea echilibrului lui. Nu spera să reuşească, ci doar să încerce, în aşa fel încât să rămână în acord cu el însuşi.

Se gândi îndelung, zile întregi, rapoartele sale ajunseră de-o mare uscăciune şi teribil de laconice, dar continuară să fie exacte şi precise. Îşi tăie barba cu mai puţină grijă, alţi peri albi se iviră printre cei negri. Filmul său personal dispune de puţine informaţii despre perioada aceasta. Atâta doar că-i exprimă descumpănirea şi angoasa în termeni contrastanţi, ce sunt în stranie discordanţă cu concizia senină a observaţiilor lui obişnuite.

Ştim că în perioada aceasta a recitit atent toate rapoartele despre Uranus, că a studiat de nenumărate ori hărţile şi fotografiile planetei, că ajunsese să nu se mai despartă de textul Constituţiei, deşi acum o ştia pe de rost. De altfel, se poate vedea bucata de hârtie în cauză, uzată şi îngălbenită de vreme, purtând urma a numeroase îndoituri, ruptă pe margini şi împodobită, ici şi colo, cu amprentele degetelor pline de ulei de maşină, la Muzeul interplanetar din Dark. E unul dintre documentele cele mai emoţionante care ne-au rămas din acea vreme.

Şi în timp ce-şi prăpădea ochii pe simboluri, cifre şi trasee topografice, planul se contură în mintea lui, dez-voltându-se încetul cu încetul. Într-o bună zi, fu gata.

Mai avea cam o săptămână la dispoziţie, până să aterizeze nava ticsită cu sclavi. Ştia aşadar că dispune de ceva mai mult de patru luni pentru a-şi duce treaba la bun sfârşit şi să ajungă la punctul de aterizare a astronavei pirat. Era însă o muncă de durată şi dificilă şi nu era sigur de reuşită; nu vorbi despre asta nimănui, lucru uşor de înţeles pentru că nimeni nu l-ar fi luat în serios.

Într-o dimineaţă, puse în funcţiune sistemul de răspuns automat pentru navele ce-ar fi putut cere coordonatele şi înştiinţă oraşul şi cele două staţii ştiinţifice că va lipsi câteva ore. Nu le-a spus ce anume are de gând să facă, ci doar că intenţionează să purceadă într-o „mică explorare". Sunt chiar cuvintele de care s-a folosit.

Umplu şenileta cu scule, îşi puse un costum de scafandru şi

ieşi din staţie. Şenileta era un mijloc de locomoţie ideal pentru deplasarea pe suprafaţa platoului stâncos, în ciuda vântului şi a furtunilor, în ciuda lianelor de pământ, care nu sunt decât nişte ciudate excrescenţe minerale, în ciuda crevaselor şi a presiunii atmosferice.

Cerul trebuie să fi fost relativ limpede în ziua aceea, dâre purpurii se târau fără îndoială în partea înaltă a atmosferei, printre nori de un galben-aprins. O furtună pe cale să izbucnească trebuie să fi colorat orizontul cu fantastice irizări violete. Prin spărturile din ceaţă, Hazel desluşea stelele ce clipeau, sateliţii în mers ai planetei şi, poate, soarele minuscul.

Conduse mai întâi maşina spre nord, apoi o luă de-a lungul unei crevase. Cercetă rezultatele câtorva calcule făcute în zilele precedente şi se îndreptă fără şovăială spre un punct anume al platoului stâncos. Găsi ceea ce căuta. Putem să ni-l imaginăm cu destulă uşurinţă cum sare din şeniletă, cu mare sprinteneală, rămânând apoi un minut sau două cu răsuflarea tăiată, deoarece vârsta îşi spunea cuvântul, apoi îşi spânzură la cingătoare un târnăcop, un baton de grafit, îşi umple sacul cu instrumente de precizie şi colaci de sârmă din cupru, pe urmă priveşte spre cerul schimbător, prin casca transparentă ce-i acoperă capul.

Porni prin aerul liniştit şi ajunse la centiped, deoarece acesta fusese ţinta călătoriei lui. Era un centiped încă tânăr, ce nu depăşea mărimea unei coline de pe Pământ şi stătea nemişcat, cu labele îndoite sub el, dormind, poate, sau, dacă nu dormea, dedându-se vreunei liniştite preocupări cerută de metabolismul lui. Jerg Hazei se porni atunci să urce pe centiped, aşa cum ar fi făcut pe un perete stâncos, tăind cu târnăcopul treaptă după treaptă în carapacea cristalină a animalului. Înainta greu, deoarece era vorba de o substanţă extrem de dură şi nu mai avea muşchii din tinereţe, dar năpustea cu regularitate fierul târn'ăcopului asupra solzilor mari şi întunecaţi. Şi în timp ce-o făcea, îşi şoptea cuvintele Constituţiei, tipărite pe bucata aceea de hârtie slinoasă, strânsă şi pusă într-unui din buzunarele de sub combinezonul de scafandru, pe care nu mai putea acum nici s-o atingă, nici s-o desfacă, şi care de altfel s-ar fi consumat instantaneu în atmosfera de pe Uranus, în ciuda frigului şi a absenţei vântului. Poate că atribuia acelor cuvinte o virtute aproape magică; în orice caz, întrevăzu, în momentul

precis când atinse coama centipedului, posibilitatea de succes a celor întreprinse de el: *Am exultat de bucurie,* va scrie mai târziu, *dar nu la gândul a ceea ce făcusem până atunci, şi pe care nici un om nu încercase măcar s-o facă înaintea mea, ci la gândul a ceea ce mă aştepta şi care privea, într-o stare rudimentară, viitorul.*

Se îndreptă, fără să şovăie, spre ceea ce s-ar putea numi capul centipedului, locul de pe cuirasă ce poartă cele trei plăci cornee care-i îngăduie animalului să menţină o anumită direcţie şi să evite obstacolele, datorită unui efect de capacitate electrică, şi care sunt în acelaşi timp ochii şi urechile lui, organele simţului tactil, cel al gustului şi al mirosului.

Hazel studiase amănunţit anatomia centipedului, pe planşele executate după unicul specimen îmbucătăţit, încât atunci când începu să foreze o gaură nu se înşelă în privinţa locului. De altfel, urmase studii complete de medicină şi era întru totul calificat pentru ceea ce făcuse, cu toate că ucenicia de miner este, poate, preferabilă celei de chirurg, atunci când e vorba să operezi un munte. Utiliză de mai multe ori încărcături de explozibil uşoare, dar animalul tot nu se trezi. Hazel se temu chiar, la un moment dat, ca acesta să nu fie mort, atât de totală îi era impasibilitatea, temperatura lui însă o depăşea cu câteva zeci de grade pe cea a mediului ambiant, încât teama lui nu era câtuşi de puţin îndreptăţită. În cele din urmă, săpă un puţ adânc de vreo doi metri şi lat de unul, şi cu cât cobora cu atât lucra mai uşor, deoarece plonja în ţesuturile vii ale animalului, care aveau o structură fibroasă şi o textură moale; în realitate, nu era vorba decât de straturile destinate să izoleze organismul centipedului de condiţiile exterioare, dar faptul că ajunsese la ele îi aduse o mare mulţumire.

Începu atunci să opereze cu o precizie chirurgicală. Voia să introducă un corp străin în sistemul nervos al centipedului, în aşa fel încât să-i poată controla somnul şi mişcările. Desfăşură cu acest prilej o ingeniozitate minunată. Ştia că sistemul nervos al centipedelor nu se asemăna prin nimic cu al nostru, că pune în joc procese chimice necunoscute corpului omenesc; izbuti însă să descopere anumite conexiuni esenţiale şi să le distrugă, aducându-l astfel pe centiped la bunul său plac. L-au ajutat lipsa de complexitate a sistemului nervos al animalului şi masa lui uriaşă, ce făceau posibil un reperaj aproape geografic al

principalelor lanţuri nervoase. În timp ce realiza acest lucru, se compară pe el însuşi cu *acele insecte ce izbutesc să reducă la neputinţă o larvă de câteva ori mai mare decât ele, ca s-o lase hrană progeniturii lor.*

Numai că el nu era insectă şi nu-l ghidau câtuşi de puţin milioane de ani de instincte acumulate. Trebui să inventeze totul de unul singur, să se slujească de experienţa altor oameni, dar numai de cuvintele şi desenele lor, nu de memoria sau gesturile acestora. Jocul pe care-l juca era cum nu se poate mai periculos, o ştia. Când îşi plonjă lama de oţel în centrii motori ai centipedului, ca să-l condamne la nemişcare, *„animalul tresări şi a fost ca şi cum un cutremur ar fi zgâlţâit colina pe care mă aflam. Am ieşit cât am putut de repede din puţul în care riscam să mă pomenesc încolţit şi zdrobit, şi m-am agăţat de solzi şi de cele câteva pitoane pe care avusesem precauţia să le înfig. Am zburat de mai multe ori prin aer înainte ca totul să se liniştească, iar rezistenta combinezonului meu spaţial m-a uluit de-a binelea".*

Învinsese însă centipedul. Încă nu-l adusese în starea de a da ascultare voinţei lui de om, dar realizase un lucru colosal, îl putea lăsa acolo în părăsire, să putrezească, dac-ar fi voit, deoarece centipedul era acum al lui. Şi presupun că trebuie să fi declamat cu glas tare câteva fragmente din Constituţie, tot aşa cum primul învingător al mamutului sau al ursului de peşteră trebuie să-şi fi invocat zeii.

După care lăsă centipedul acolo, luă şenileta şi se întoarse la staţie. Înainte de a pleca, avusese precauţia să şteargă plaga pe care-o deschisese în spinarea centipedului cu substanţa aceea spumoasă şi uşoară, folosită la oprirea scurgerilor în pereţii astronavelor şi ai staţiilor. Singura urmă a intervenţiei sale erau două fire de cupru atârnând pe una dintre părţile animalului şi prin care putea trimite un curent capabil să-i excite nervii, făcându-l astfel să se mişte.

Descrise în amănunt, pe filmul său personal, ceea ce săvârşise, însă la întrebările puse de oraş şi de către cele două expediţii ştiinţifice se mulţumi să răspundă că făcuse *o mică descoperire, dar că preferă să nu dezvăluie nimic deocamdată, neştiind dacă era vorba de ceva important sau nu.*

Furtuna izbucni pe la începutul nopţii, ceea ce e un fel de-a spune, pentru că o zi întreagă pe Uranus nu ţine decât zece ore terestre. Dar oamenii care trăiesc pe lumile acestea uriaşe păstrează în mod iraţional felul de a socoti timpul, răspândit pe Pământ de multe milenii. A fost o furtună scurtă şi violentă, şi, timp de trei ori douăzeci şi patru de ore, Jerg Hazel trebui să aştepte până ce straturile joase ale atmosferei se liniştiseră, ca să poată ieşi.

Când în sfârşit izbuti asta, cerul era aproape limpede. Se lăsase noaptea. Bolta era nuanţată de mov, sateliţii, foarte vizibili, călătoreau printre stelele nemişcate. La câteva milioane de kilometri de-acolo, încă nevăzută, o rachetă îşi urma cursa. În adâncul calei, sclavii de pe Venus gemeau sau răgeau întruna, neîntrerupt şi monoton, însă căpitanului navei puţin îi păsa, pereţii erau inso-norizaţi.

Hazel găsi fără greutate centipedul. Reâncepu lucrul cu care acum se obişnuise, în mai multe puncte ale carapacei. Voia să controleze nu toate prelungirile motorii ale animalului, ci doar un anumit număr, căci planul lui era să călărească centipedul şi să străbată pe spinarea acestuia întinderile mortale ale planetei. Nici vorbă nu putea fi să îmblânzească centipedul ori să-i vâre în cap că el, Jerg Hazel, exista şi că era stăpânul lui, având asupră-i putere de viaţă şi de moarte. Urmărea doar atât, să dubleze sistemul nervos rudimentar al centipedului printr-o reţea nu mai puţin primitivă, dar la fel de eficace, din fire de cupru, mulţumită cărora se gândea că va putea dirija mişcările enormei mase după bunul lui plac. Era un vis de nebun, dar Jerg Hazel avea încăpăţânarea demenţilor.

Rată în mai multe locuri, dar atinse destul de mulţi ganglioni nervoşi pentru a spera să reuşească. Profitând de calmul ce urmează întotdeauna după furtună, în această parte a globului uranian, lucră mai multe zile, fără pauză, mâncând fără a-şi scoate costumul de scafandru, îndopându-se cu medicamente împotriva oboselii, recitând de la cap la coadă şi de la coadă la cap textul Constituţiei.

Un mare număr de pictori l-au reprezentat în timp ce lucra. Cea mai mare parte a tablourilor lor sunt în genere, inexacte, sau, dacă amănuntele sunt îngrijit redate, rămân improbabile. Îl prezintă pe Jerg Hazel ca pe un soi de erou epic ori olimpian, ceea ce el n-a fost niciodată. Era mai scund decât îşi închipuie

lumea, iar trăsăturile lui ridate nu aveau seninătatea pe care i-o acordă pictorii. Barba îi era de-a dreptul murdară şi nepieptănată. Cât priveşte centipedul, acesta era cu mult mai mare decât îl arătă ei îndeobşte. Una dintre cele mai bune ilustrări, din câte cunosc, a acestei scene, o datorăm penelului naiv al unui pilot care l-a cunoscut cu-adevărat pe Hazel; pânza nu prezintă interes artistic, dar e mai elocventă decât multe altele, de aceea figurează la locul meritat din holul cel mare al Muzeului Interplanetar din Dark.

Succesul nu i-a luat minţile lui Hazel. Transformase centipedul într-un soi de complex mecano-biologic. Se temea însă că nu-l va putea însufleţi în mod coerent. Legase capetele cablurilor conductoare de un fel de tablou de bord, pe care-l fixase solid pe spinarea centipedului. Dar nu îndrăzni să controleze de-acolo primele evoluţii ale vietăţii, aşa că le telecomandă din şeniletă.

Trimise în fire un curent deosebit de slab.

Centipedul se înfioră, iar pământul începu să se clatine. Am pus în mişcare motorul şeniletei, astfel ca să mă pot îndepărta de locul experienţei mele, dacă lucrurile ar fi luat o întorsătură urâtă. Mă temeam ca animalul să nu se revolte împotriva constrângerii pe care i-o impuneam şi să nu încerce vreo manevră disperată. Curând, se dovedi că judecasem ca un om, nu ca un centiped. Uriaşa vietate nu păru a-şi da seama de ceea ce i se întâmplă. Am izbutit s-o fac să se înalţe pe unul dintre apendice. Dar se afla într-o poziţie instabilă şi foarte repede se prăbuşi Atunci am încercat să excit în acelaşi timp toate terminaţiile nervoase la care lucrasem, şi mi se păru că centipedul înnebuneşte. Se ridică încercând să fugă în toate direcţiile în acelaşi timp, cu riscul de a-şi rupe membrele, deoarece dispunea de-o forţă de necrezut. Gesturile lui dezordonate se datorau însă nepriceperii mele de a-l dirija, iar nu vreunei fantezii din partea lui Am izbutit curând să-l pun în mişcare, deşi într-un mod încet şi şovăielnic, întrerupt de opriri şi căderi La început am fost cât pe ce să plâng de deznădejde.

Ni-l putem închipui cu uşurinţă pe bătrân în punctul acesta al tentativei sale, mişcându-şi buzele, strâmbându-se, cu ochii încercănaţi de-atâtea ore de lucru, cu obrajii agitaţi de ticuri nervoase, urmare a drogurilor pe care le înghiţise, iar mintea cuprinsă de furie, de cuvinte mari, de spaimă, ca şi de

omenescul sentiment al neputinţei. Curând, îşi dădu seama de nebunia celor întreprinse; luciditatea, care se însoţeşte deseori cu epuizarea, avea cu atât mai puternic să-i săgeteze inima; curajul îi dispărea cu încetul, în timp ce oboseala se făcea din ce în ce mai simţită. Îşi dădea acum seama că, de oricâtă îndemânare ar fi făcut dovadă, nu se putea substitui centrilor motori ai centi-pedului, că niciodată nu va izbuti să-i redea uriaşului animal echilibrul, că nu va obţine din parte-i decât mişcări sacadate şi aproape dezordonate, aidoma celor pe care le obţii de la un picior de broască, atunci când îi supui nervii unui flux electric. Căci nu era vorba de nimic altceva decât de aceeaşi experienţă, pe care-o realizase la scară mare.

În cele din urmă, se prăbuşi pe scaunul şeniletei şi dormi mai multe ore, având parte de un somn agitat şi inconfortabil. Şi tocmai atunci, fără să bănuiască, şansa îl ajută. Instalase, pentru a dirija centipedul, două posturi de telecomandă diferite. Unul lega impulsurile destinate terminaţiilor nervoase ale apendicelor centipedului, în timp ce al doilea servea doar ca să scoată în afara circuitului creierul, pe care-l atinsese în cursul primei sale operaţii sau, mai exact spus, excavaţii. Hazel se gândise să comande direct apendicele centipedului, fără a trece prin creierul animalului, de aceea prevăzuse un releu special care să izoleze centrii motori ai animalului de apendicele lui. Numai că acest ultim releu se defectă; Hazel înecase acumulatorii ce-l alimentau în spuma cu care umpluse excavaţia căscată, de pe spatele centipedului. Întărindu-se, spuma pur şi simplu distrusese acumulatorii, fără nici un fel de speranţă de a-i repara. Creierul centipedului recăpătă controlul asupra corpului său, iar animalul continuă să doarmă, de vreme ce asta hotărâse, dintr-un motiv fiziologic obscur.

Ştim în mod sigur că, atunci când Hazel se trezi, nu-şi dădu seama de transformarea ce avusese loc fără ştirea lui, în aparatură. Era prea furios pe sine, pe centiped, pe negustorii de sclavi, şi în general pe toţi şi pe toate, cu excepţia Constituţiei, iar mânia lui ajunse curând la hotarele demenţei.

De fapt, singura acţiune smintită pe care-a comis-o a fost aceea de a-şi începe din nou experienţele pe centiped, cu ferma convingere că va izbuti. Poate că avusese vreun vis profetic,

poate că un înger i se va fi arătat în timpul somnului. Sau poate era pur şi simplu încredinţat că, de vreme ce se afla de partea Ordinei şi a Dreptăţii, nu putea eşua? Nu era o atitudine ştiinţifică, dar cei mâi mulţi dintre marii savanţi care-au onorat omenirea nu au avut cu adevărat ştiinţifică decât o parte infinitezimală a existenţei lor, restul fiind supusă legii obişnuite a intuiţiei, a prejudecăţii şi a convingerii iraţionale.

Şi a mers strună. Centipedul se ridică fără greutate, atunci când Hazel porunci prelungirilor sale să se ridice. Înaintă, atunci când Hazel excită labele din spate, pe urmă pe cele din faţă, într-un ritm din ce în ce mai rapid. Primi până şi să se întoarcă, atunci când Hazel supuse impulsului electric doar una dintre părţi.

În lumina unui întreg secol de studii, ne putem da seama că reuşita lui Jerg Hazel a fost mai puţin uimitoare decât i se păruse lui. Centipedul probabil că niciodată nu şi-a dat seama că e condus. Dintotdeauna, paşii şi actele fui fuseseră determinate de o mulţime de excitaţii exterioare. Creierul se mulţumea să-l menţină în echilibru şi în viaţă; nu-i comanda centipedului, ci rezolva numai problemele exterioare ce se puteau ivi; îl ferea să cadă într-o crevasă, dar nu hotăra locul unde centipedul îşi va târî masa enormă; hotărârea asta o luau sateliţii îndepărtaţi ai lui Uranus, norii hoinărind pe cer, ca li emanaţiile vreunei îndepărtate surse de hrană. Fasciculele de electroni ai lui Hazel nu erau decât o constrângere suplimentară.

Jerg Hazel nu stărui să afle cauzele succesului, deoarece curiozitatea ştiinţifică nu-i dădea ghes. Avea doar în vedere o anume ţintă, iar mijloacele la care se vedea nevoit să recurgă nu-l interesau prin ele înseşi. Ne spune numai atât, că a plâns de bucurie la puţine ore după ce plânsese de deznădejde, şi că, fără îndoială, au fost singurele ocazii din viaţa sa când a vărsat lacrimi. Obiectiv vorbind, cunoscând firea lui Jerg Hazel la bătrâneţe, suntem înclinaţi să-l credem. Trebuie să fi dus centipedul lângă staţie, întreprinzând o călătorie epuizantă, dar triumfală. Mergea la o distanţă considerabilă în faţa centipedului, pentru ca şenileta să nu zboare în aer, la zgâlţâiturile provocate de fiecare din paşii animalului. Trebuie să fi fost un spectacol straniu, dar nici un ochi omenesc în afară de cei ai lui Hazel nu l-a văzut, nici o cameră de luat vederi nu l-a filmat, iar Hazel a rămas ciudat de tăcut asupra acestui punct.

Se prea poate să nu fi rămas cu prea multe amintiri; era îndobitocit de oboseală şi de bucurie şi trebuie să fi condus mecanic şi aparatul, şi uriaşul animal, până în împrejurimile staţiei!

Ştim că a abandonat centipedul la câteva sute de metri de staţie, că a mai avut puterea să pună şenileta la adăpost, dar că apoi s-a prăbuşit într-una dintre magazii, pe când voia să pună la locul lor sculele de care se slujise. A dormit vreo treizeci de ore, în combinezonul spaţial. Din fericire, îşi scosese casca, aşa se face că nu s-a asfixiat. Când s-a trezit, a făcut o baie, a mâncat din belşug, şi-a făcut o injecţie antispasmodică, apoi şi-a reluat locul lângă instrumente, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Pe Uranus, viaţa continuase în timpul expediţiei sale, automatele staţiei răspunseseră în locul lui, încât absenţa sa nu îngrijorase pe nimeni.

Jerg Hazel supraveghe în mod special cerul, deoarece ştia că astronava era aproape şi că avea să se aşeze pe partea aceea a planetei, unde nu se putea ca el să n-o repereze. Nu ştia însă locul precis pe care căpitanul trădător avea să-l aleagă pentru asolizare, aşa se face că nu plecă din faţa ecranelor nici măcar o oră, nici ca să doarmă, căci montase o sonerie care să-l trezească, de cumva vreo navă ar fi străbătut cerul. Se mulţumi să se odihnească acolo, în fotoliu, fără a-şi da osteneala să se culce, scrutând cerul sau dormind, cercetând prin hublourile staţiei câmpul pustiu şi deformat, în depărtare, de către masa colosală a centipedului.

În timpul orelor de veghe citi sau ascultă muzică, dar nu chemă pe nimeni. Noutăţile din universul omenesc încetară să-i parvină altfel decât prin comunicaţii seci şi laconice. Căci nu-şi dorea tovărăşia nici unui alt om. Ca şi cum cele săvârşite de el singur l-ar fi îndepărtat de restul oamenilor, sau ca şi cum ar fi refuzat să se lase prins cu altceva, punând încă la îndoială forţa hotărârii lui şi dorind să-şi asculte mai bine vocea tainică a inimii. De notat că a ascultat *Cântecele copiilor morţi* de compozitorul antic Gustav Mahler. Accentele de profundă tristeţe ale acestor melodii trebuie să fi găsit un ecou sumbru în mintea lui, cu bunăştiinţă izolată de lumea oamenilor. De altfel, popularitatea acestor *Cântece* a fost întotdeauna considerabilă printre oamenii spaţiului, copii morţi în slujba Pământului sau veşnic orfani ai unei planete.

Dar ce era mai greu rămânea încă de făcut, iar când Hazel determină traiectoria unui obiect care străbătea cerul de la nord-vest spre sud-est, pierzând altitudine, şi după ce calculă punctul de impact cu planeta al acestui obiect, punct ce se dovedi a fi unul dintre cele trei sau patru platouri stâncoase de pe Uranus, susceptibile să facă posibilă aterizarea unei astronave, se puse pe lucru.

Puţin îi păsase, în zilele ce trecuseră, de centiped, neîngrijindu-se nici să-l hrănească, nici să-i redea, în parte, barem, libertatea, dar asta nu din neglijenţă, ci numai pentru că-i cunoştea bine pe indigenii de pe Uranus. Se duse să-i facă o vizită, supunându-l la câteva exerciţii, apoi se hazardă să i se urce pe spinare, mulţumită scării monumentale pe care-o săpase în prima zi în solzii cristalini şi, de pe înălţimea acestei coline mişcătoare, solid ancorat prin cabluri de oţel de nişte pitoane adânc împlântate în carapacea animalului, începu să-l pună în mişcare şi să-l dirijeze.

Solul — căci nu putu să nu considere spinarea cenţipedului drept altceva decât solul unei coline — începu să se balanseze într-un mod înspăimântător. Hazel crezu că o să moară şi vomă în combinezonul de scafandru. Dar rezistă din răsputeri câteva minute, strângând din dinţi, făcând grimase, convins că avea să se rupă în două, îngreţoşat să vadă planeta întreagă şi aştrii mişcându-se în jurul lui.

În zilele următoare, lucră cu mintea şi cu mâinile, cu mica flacără scurtă şi şuierătoare, albastră şi verde, a unui arzător de sudură, la fel şi cu un ciocan greu şi cu un fierăstrău scrâşnitor. Transpira din belşug, cu toate că luase medicamente ca să-i scadă febra, dar puţin îi păsa; niciodată nu fusese prea grijuliu cu el însuşi, ci doar cu transformările pe care trebuia să le aducă lumii exterioare ca să-şi atingă scopurile propuse. Iar de data asta, era vorba nici mai mult, nici mai puţin, decât să transforme staţia însăşi. Era întrucâtva un delict să-i distrugi una dintre magazii, în afară de cazul când o nevoie stringentă l-ar fi silit s-o facă, iar Hazel ştia acest lucru, dar trecu la fapte fără urmă de remuşcare, deoarece la fel de bine ştia că el întruchipează adevărul şi dreptatea pe Uranus, şi nimic din ceea ce-ar fi putut face pentru salvarea acestor bunuri preţioase n-ar fi constituit o ilegalitate în ochii săi.

Construi un fel de cutie etanşă, un soi de sicriu prevăzut cu

un hublou, în stare să-l ţină în interior şi să reţină o bulă de aer respirabil în sânul acestei atmosfere mefitice, la fel şi câteva cutii cu alimente, câteva sticle de oxigen şi câteva arme. Fixă în interior un scaun de astronavă, mobil şi echilibrat, în stare să rămână orizontal, oricare ar fi fost poziţia rachetei pe sol. În sfârşit, ancoră cutia, sau sicriul, pe spinarea centipedului, ajutându-se de şeniletă, de cuvintele magice ale Constituţiei, de câteva cabluri fine din oţel, de un scripete improvizat şi de un inepuizabil curaj.

Pe urmă avertiză oraşul şi cele două staţii ştiinţifice. N-o făcu direct, ci înregistră ceea ce avea de spus, adică ce urma să facă, de ce-o făcea şi ce mijloc întrebuinţa, încotro se îndrepta şi cum putea fi ajutat, apoi reglă aparatele în aşa fel încât să emită automat mesajul, la un sfert de oră după plecarea lui, apoi o dată pe zi.

Şi plecă. Adică îşi puse combinezonul, se îndreptă pe jos spre centriped, i se căţără pe spinare, pătrunse în cabină, închise uşa etanş după el, se legă de scaun, puse în mişcare pompele destinate să înlocuiască atmosfera ucigătoare de pe Uranus cu aerul bun şi întăritor de pe Pământ. Pentru a evita orice pătrundere de gaz mefitic dinspre exterior — deoarece presiunea atmosferică pe Uranus e mult mai mare decât pe Pământ — îşi impuse să trăiască sub o presiune de două atmosfere.

Urechile îi bubuiră, tâmplele îl durură la început, apoi se obişnui.

Şi, după ce îndeplini toate aceste preparative, după ce scrută orizontul şi-şi aţinti ochii pe busolă, degetele i se aşezară pe tabloul de bord şi apăsară pe clape, iar centipedul porni să meargă, cu paşii lui greoi şi stupizi, ducându-l pe Jerg Hazel spre bătălie şi spre o notorietate pe care n-o spera.

În clipele respective, era aidoma imaginii pe care ne-o facem cel mai adesea despre el — aceea a unui călăreţ al nopţii, străbătând distanţe uriaşe pentru o cauză pierdută, neaşteptându-se la succes şi nepăsându-i decât să călărească, scrutând stelele, cercetând orizontul şi temându-se, în sufletul lui, să nu vadă ivindu-se vreun obstacol de netrecut, cu fruntea senină în ciuda a tot şi toate, cu mâinile apăsând precis pe claviatura maşinii, cu mintea calmă şi lucidă, spunându-şi la nesfârşit frazele nemuritoare ale Constituţiei sau vechi balade

născute pe Pământ. Sau poate că imaginea asta n-a corespuns nicicând realităţii, iar Jerg Hazel n-a fost decât un bătrân cârtind tot timpul, în cele două săptămâni cât a ţinut călătoria, spunând întruna, fără să le înţeleagă, câteva fraze găunoase scrise cu două secole în urmă de nişte visători blânzi. N-avem cum s-o ştim, dar n-are nici o importanţă. Eroii pe care istoria ni-i dă sunt cei pe care-i făurim noi, şi-i făurim pe cei pe care-i merităm, şi poate că e plăcut să ştii că, în privinţa lui Jerg Hazel, imaginaţia ni se dezlănţuie fără putinţa de a fi strunită, depăşind tot ce s-a scris despre el şi despre escapada lui.

Călătoria a ţinut două săptămâni, în care timp Hazel nu şi-a scos combinezonul deloc sau aproape deloc, profitând de multiplele comodităţi prevăzute de acela care concepuse îmbrăcămintea cu pricina pentru nişte oameni ce-ar fi putut rămâne îmbrăcaţi astfel zile în şir, dar furios pentru că-i era cu neputinţă să se scarpine, iar jegul îi dădea mâncărimi peste tot, şi pentru că barba începuse să umple o bună parte din casca transparentă, ca o cască de armură, părând a voi să-i intre în gură, cu orice chip.

Învăţă să manevreze cât se poate de bine centipedul. Îi dădea puţine indicaţii, lăsându-l să meargă cu de la sine putere, numai să-l ducă în direcţia cea bună. Străbătu astfel întinsul platou stâncos, câmpiile îngheţate bătând în mov, două oceane distincte, şi de această ultimă încercare se temea cel mai mult, deoarece nu ştia cum să-l convingă pe centiped să înoate, dar, când animalul se pomeni în faţa suprafeţei calme de amoniac, se lăsă să lunece încetişor în valurile aburite ce se zbăteau, începând să înoate. Cea mai mare spaimă a lui Jerg Hazel a fost că va plonja, dar n-o făcu, mulţumindu-se să-i plimbe, la câteva zeci de metri deasupra suprafeţei marmorate, pe om şi calabalâcul lui.

Hazel mai străbătu trei lanţuri muntoase şi marile mlaştini. Munţii au fost, poate, partea cea mai rea a călătoriei. Zgâlţâiturile pe care ajunsese să le îndure — dar nu să se şi obişnuiască cu ele — deveniră de-a dreptul insuportabile. Pe urmă totul trecu, nemairămânând decât voinţa neclintită a lui Hazel, năzuind spre un punct încă invizibil, spre mica sclipire încă de nereperat a unei rachete ce se aşezase pe platoul îngheţat, cu nasul îndreptat în sus. Şi străbătu mlaştinile, ţinuturile acelea de pe Uranus considerate printre cele mai

halucinante din întreg sistemul solar şi care nu sunt nici apă, nici gheaţă, nici lichid, nici gel, care nu sunt nici măcar miasme şi vegetaţie de coşmar, ci doar vâscozitate şi putreziciune, deşi lipsite de germeni, morbiditate fără microbi, culori descompuse, sol mişcător între un soi de flux al unei maree mocnite şi lăuntrice, explozii de gaz năvălind în băşici uriaşe la suprafaţa agitată a mlaştinii, şi monotonie a unei planeităţi minerale.

Jerg Hazel lăsă însă în urmă aceste smârcuri, încrezându-se în instinctul său, în experienţa centipedului, dând libertate animalului să aleagă în locul lui crevasele ce trebuiau trecute şi cele ce trebuiau ocolite, dar menţinând neobosit direcţia spre sud-est, spre jelaniile ce nu se auzeau şi nu se desluşeau, ale venusienilor încarceraţi. Nu se opri decât de două ori în timpul acestor două săptămâni, prima oară ca să lase centipedul să se odihnească, iar a doua oară ca să se odihnească el însuşi, să-şi scoată combinezonul, să se scarpine, să se spele, să-şi taie barba, să mănânce şi să bea normal, slujindu-se de degete. În afară de cele câteva ore de odihnă, centipedul merse întruna, fără a da nici cel mai mărunt semn de oboseală, docil la impulsurile firelor ce-i străbăteau — fără a părea s-o bănuie — părţile laterale, în timp ce Hazel veghe şi dormi în ritmul acestei mărşăluiri neobosite, zgâlţâit până la a uita cu totul înţelesul cuvântu-lui stabilitate. Trebui să se gândească la marii exploratori care brăzdaseră câmpiile Pământului, la timpurile eroice când cele două mari căi de comunicaţie erau uscatul şi apa; poate că s-a şi comparat cu ei. Fapt e că redescope-rise aceleaşi surse de curaj ca şi ei, surse pe care oamenii le credeau secătuite.

Şi, în a paisprezecea zi, după timpul de pe Pământ, dimineaţa, după o noapte istovitoare în care vântul bătuse fără a înceta o clipă, abătând centipedul din drum şi silindu-l să orbecăiască în ciuda ordinelor date de Jerg Hazel, acesta atinse, împreună cu tot echipajul său, marginea unui platou stâncos, îşi zori animalul şi văzu, înainte ca soarele să dispară dincolo de orizont, cum dinaintea lui se înalţă silueta zveltă a unei nave, ca şi construcţiile masive ale unei baze improvizate. Şi se apropie de baza aceea, făcând să răsune pământul ca o tobă, sub paşii centipedu-lui. Auzi, când fu foarte aproape iar racheta începu să

se clatine periculos, strigătele de groază ale venusienilor care lucrau la construcţia de adăposturi, îmbrăcaţi în nişte combinezoane rudimentare, văzu feţele uluite ale oamenilor, mici pete palide sub căştile lor transparente, întorcându-se spre el ca şi cum s-ar fi uitat pe cer, într-atât de sus era. Iar el începu să răcnească în microfon cuvinte pe care megafonul exterior le repercuta în atmosfera cea densă.

— Predaţi-vă! în numele Constituţiei şi al legii.

Iar după ce-i poruncise centipedului să se oprească, se ridică de pe scaun şi ieşi din cutia lui metalică, ori din soiul acela de sicriu pe care-l construise cu mâinile lui, ţinând într-o mână un microfon iar în cealaltă o armă, o carabină puternică şi solidă.

N-au opus rezistenţă. Vederea carabinei să-i fi făcut să rămână liniştiţi? Sau poate masa centipedului? Socot, dinspre partea mea, că animalul, deşi inofensiv în ciuda masei lui, îi sperie mai mult decât omul a cărui voinţă avea să-i ducă la spânzurătoare, deoarece, la vederea centipedului, vechi spaime mitice, al căror nume nici măcar nu-l cunoşteau, li se treziră în minte, şi le veni greu să ia drept om făptura aceea minusculă, ţinând în mână o carabină şi răcnind într-un microfon, şi care îmblânzise muntele acela.

Nici măcar n-au încercat să-i facă să dispară pe venusieni. S-au mulţumit să se replieze în adăposturile lor, după cum le-o cerea Jerg Hazel, în timp ce acesta coborî de pe centiped, cu carabina în mână, uitându-se la ei cum dau înapoi. Apoi lăsă colina ambulantă pe loc, urcă în nava pustie şi se instală la postul de pilotaj, îşi scoase combinezonul, respiră în voie, mâncă şi dormi, ştiind că nu vor îndrăzni şi nu vor putea să se clintească.

După o săptămână, o expediţie a poliţiei îl preluă, rezervă echipajului navei-pirat primirea ce i se cuvenea, apoi întreprinse repatrierea sclavilor venusieni cu aceeaşi navă cu care veniseră şi în condiţii la fel de proaste.

Dar, la urma urmei, nu erau oameni, iar legea, dreptatea şi Constituţia erau salvate.

Iar Jerg Hazel deveni erou şi fu introdus în manualele şcolare ale claselor primare, dar nu pentru că se purtase ca un

nebun, nici pentru că menţinuse ordinea şi dreptatea şi apărase Constituţia.

Nici măcar pentru că-i apărase pe sclavii veniţi de pe Venus, deoarece alţi oameni, după el, îşi legară numele de cauza aceasta şi încă într-un fel mai durabil şi mai eficace. Nu a fost înfăţişat drept un exemplu de fidelitate faţă de tot ceea ce omul poate avea mai bun.

Deveni erou din cauza centipedului. Deveni erou din cauză că străbătuse oceanele, smârcurile şi munţii de pe Uranus, ceea ce nici un altul nu făcuse înaintea lui, şi nici un om cu mintea întreagă nu credea să fie cu putinţă, până atunci. Deveni erou deoarece înzestrase omul cu cea mai mare jucărie, cea mai mare maşină ce se putea închipui vreodată.

Centipedele au fost introduse sub formă de spori şi pe celelalte planete exterioare, Jupiter, Saturn şi Neptun. Şi după cum ştiţi, s-au născut pe ele, au crescut şi i-au purtat pe oameni dimpreună cu întreaga lor curiozitate, cu patimile şi bogăţiile lor, în toate punctele acestor planete noi. Biologii le-au modificat. Fizicienii le-au construit echipamente, care-au făcut din ele instrumentele cele mai suple şi mai fidele ale cuceririi astrelor. Într-o zi sau alta, vor fi introduse şi pe Pământ, dacă oamenii vor izbuti să le adapteze căldurii, presiunii scăzute, oxigenului şi strălucirii soarelui. Şi vor izbuti, deoarece rezistenţa centipedelor e aproape nelimitată.

Jerg Hazel a devenit erou pentru că a dăruit omului alţi sclavi decât venusienii, mai puţin apropiaţi de el prin înfăţişare şi purtări şi, la prima vedere, insensibili.

A fost conştient de acest lucru şi l-a scârbit într-atât, încât a refuzat să se ocupe de centipede, să conducă cercetările ce se practicau asupra lor. A refuzat chiar şi să se întoarcă pe Pământ, ca să ia parte la primirea entuziastă a mulţimii în delir. A cerut să rămână pe Uranus, solitar, în staţia guvernamentală, să scruteze spaţiul şi să dirijeze navele din ce în ce mai numeroase, venite dinspre regiunile din apropierea Soarelui spre ţinuturile acestea mai reci şi mai întunecoase. A refuzat, deoarece era un om de pe Uranus şi apărătorul ordinii şi al dreptăţii, şi sprijinitorul Constituţiei, şi pentru că nu credea că ar mai putea fi altceva. Şi un oraş s-a clădit în jurul staţiei, aşa cum prevestise el, iar la un secol după moartea lui i-a luat numele. Dar cu mult înainte ca aceste evenimente să se producă, firea

lui Jerg Hazel se acrise tot mai mult o dată cu anii, deoarece îşi vedea peste tot numele asociat centipedelor, iar ăsta era un lucru pe care el nu-l dorise. Niciodată nu-i pasase de colinele acelea mişcătoare, dar nimeni nu voise să ştie vreodată ce anume căutase el cu adevărat şi ce realizase, de aceea încercă sentimentul că s-a păcălit. Era un om pe care Istoria îl înşelase, asta-i tot. Aşa se face că atunci când istoricii laudă ingeniozitatea lui Jerg Hazel, când îi acordă chiar geniu, când fac din el tipul omului modern, rapace şi gata să prindă orice ocazie pentru a-şi exercita puterea, eu nu sunt de acord cu ei.

Deoarece cred că, în sinea lui, Jerg Hazel era un om al Trecutului, un om al tuturor timpurilor, un om pentru care mijloacele contau mai puţin decât scopul, şi în care acest scop era adânc întipărit prin milenii de scris răbdător, de civilizaţie lentă, de luptă şi opresiune, de onoare şi înfrângere, cuvinte a căror traducere diferă, care îmbătrânesc, dispar şi reapar şi sunt veşnic, ieri ca şi mâine, purtate de curentul anilor, care trec, dar nu se schimbă nicicând.

Şi mai cred, în pofida părerii istoricilor noştri, că partea cea mai eroică şi mai mulţumitoare a Isprăvii lui Jerg Hazel, cea pe care scriitorii n-o vor înfăţişa niciodată aşa cum se cuvine, este imaginea acelui bătrân cu faţa zbârcită, cu ochi încercănaţi de oboseală, cu barba înspicată, îmboldindu-şi — fără vreun motiv aparent, sub cerul mov şi întunecos al lui Uranus, peste smârcuri, creste de gaz îngheţate, prin furtuni purpurii şi oceane de amoniac — nemaipomenita lui himeră, contemplând mişcarea lunilor de pe cer, zgâlţâit fără-ncetare în nopţile cele scurte şi-n zilele cele întunecate: călăreţul cu centipedul.

****

Scriitorul, antologatorul, criticul şi editorul francez GÉRARD KLEIN (n. 1937) este unul dintre puţinii autori europeni de science fiction cunoscuţi în Statele Unite. A folosit, de-a lungul timpului, mai multe peseudonime: Gilles d'Argyre, François Pagery şi Mark Starr. A debutat foarte devreme, în 1955, în următorii câţiva ani publicând zeci de povestiri foarte reuşite, fin cizelate, şi o serie de eseuri prin care s-a impus ca un observator pertinent al evoluţiei genului în Franţa şi în lume. Primul său roman, *Le gambit des étoiles (Gambitul stelelor,*

1958), este oarecum influenţat de tiparele SF-ului american, ca de altfel şi următoarele — *Le temps n'a pas d'odeur (Timpul n-are miros,* 1963), *Les seigneurs de la guerre (Seniorii războiului,* 1971, cel mai cunoscut roman al lui Klein — cel puţin în România —, având ca temă centrală lupta împotriva timpului); toate trei au fost publicate şi în SUA. Sub pseudonimul Gilles d'Argyre, a semnat cinci romane pentru Fleuve Noir, între care *Chirurgien d'une planete (Chirurgii planetari,* 1960), *Les voiliers du soleil (Iahturile solare,* 1961) şi *Le long voyage (Marea călătorie,* 1964) alcătuiesc o trilogie space-opera comercială *(argirum î*nsemnând „bani" în limba latină...), din care nu lipsesc (dimpotrivă) aventurile în sistemul nostru solar, începând cu planeta Marte şi terminând cu Ganymede.

Din 1969, Klein a condus colecţia *Ailleurs et demain* a Editurii Robert Laffont, în care a publicat multe dintre operele majore ale autorilor anglo-americani şi a promovat câţiva autori francezi talentaţi (Philippe Curval, Michel Jeury, Christian Léourier, André Ruellan, Stefan Wul).

Alte volume (ân afara celor deja menţionate): *Les perles du temps* (1958, povestiri); *Les tueurs de temps* (1965, roman); *Un chant de pierre* (1966, povestiri); *Le sceptre du hasard* (1968, roman); *La loi du talion* (1973, povestiri şi nuvele); *Malaise dans la science-fiction* (1975, eseu); *S.-F. et psychanalyse* (1986, eseu).

În ultimul deceniu, Gérard Klein, considerat de mulţi critici drept „intelectualul SF-ului francez" şi — cu siguranţă — unul dintre cei mai imprevizibili autori, a încetat practic să mai scrie, dedicându-se pasiunii sale pentru ştiinţă, artă şi calculatoare.

****